Kunigas Juozas Zdebskis

Gyvenimas mąstymuose

II Kunigas tarp gėlių

Iš dienoraščių

NIHIL OBSTAT

Sac. Vaclovas Aliulis MIC
ad hoc deputatus

Romae, die 22 octobris 1996

Kunigas Juozas Zdebskis

Gyvenimas mąstymuose

II Kunigas tarp gėlių

Iš dienoraščių

LUMEN leidykla VILNIUS 1996

282(474.5)(092)

UDK ~~23/28(474.5)~~
Zd-09

Parengė
sesuo LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ MICP
Redagavo
kunigas AUŠVYDAS BELICKAS MIC,
sesuo LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ MICP

C 42380

ISBN 9986–410–28–2 (2 knyga)
ISBN 9986–410–25–8 (2 knygos)

© Loreta Paulavičiūtė
© LUMEN leidykla, 1996

RITERIŲ LAIKAI NEPRAĖJO

... Bet aš buvau Karys.
Aš žvelgiau Mirčiai veidan.
Aš žinojau, kad ji mano sesė.
Neturėjau teisės palūžti.
Neturėjau teisės sustoti.
Už manęs buvo mūsų Namai...
Rasida Ulčinaitė

Tai štai, kaip sakė A. de Saint-Exupéry mažasis princas, – „niekad negali žinoti...". Manyti nemaniau, kad kada nors teks rašyti pratarmę savo gerojo dvasios Mokytojo dienoraščiams. Ir dar specialiajai, subtiliajai jų daliai, dėl kurios su bendraminčiais, Autoriaus bičiuliais, tiek diskutuota, suremta tiek „už" ir „prieš" dar rengiant knygą spaudai. Tačiau, gerbiamųjų Leidėjų atkakliai raginamas (vis primenant meilės ir dėkingumo pareigą), turiu rašyti – ir prašau Viešpatį pagalbos gerai parašyti.

Kunigą Juozą Zdebskį pažinau būtent kaip Dievo karį, vien tik tiesos žodžiu ir sąžinės skydu apsiginklavusį, stojusį prieš smurtaujantį sovietų totalitarizmo monstrą. Jis, du kartus nuteistas ir kalintas už tikybos mokymą, t.y. kančios liudijimu patvirtinęs savo pamokslų žodžius apie ištikimybę Kristui, buvo mūsų, aštuntajame dešimtmetyje Dzūkijoje susibėgančių į būrelius tikinčiųjų paauglių, gyvasis didvyris. Godžiai klausydavomės iš tyliųjų sielos gilumų iškylančių, nuolankiu įsitikinimu dvelkiančių jo žodžių, dažnai gaivindavomės mažos kaip kišenėlė Šlavantų klebonijos svetingumu, paslapčiom veždavomės namo kunigo Juozo dovanas – prieškario ir pogrindžio spaudą...

Bendravimas su Šlavantų Tėveliu nuosekliai diegė mintį, kad tautos laisvė ir nepriklausomybė ateis tiktai per dvasios laisvę, kurią vienas Kristus tegali sukurti ir apginti žmonių širdyse. Tokį – nepriklausomą savo vidumi, Amžinajam Bažnyčioje tepaklūstantį – matėme kunigą Juozą. Iš tiesų palaiminta jaunystė, galinti gėrėtis ir stiprintis spindinčiu idealizmo pavyzdžiu!

Apie šią, viešumoje labiausiai žinomą, kunigo Juozo Zdebskio veiklą, neabejotinai labai daug prisidėjusią prie Lietuvos išsivadavimo per dvasią, jau išleistos trys knygos: Vido Spenglos pagal KGB archyvuose išlikusius sekimo ir persekiojimo dokumentus parengta „Akiplėša", bičiulių atsiminimų knyga „Kryžiaus ir Meilės kelias" ir kalėjime rašyti dienoraščiai „Gyvenimas mąstymuose. Kunigas tarp vagių" (parengė sesuo Loreta Teresė Paulavičiūtė). Tuomet, kai augome nuolankiojo Sukilėlio prieš blogio imperiją globoje, nenujaučiau, kad po šita įvairiašake išorine darbuote slypi dar gilesni jo dvasios ir, ko gero, sunkesnės jo kovos klodai. Žmogus – vienovė, tad tikriausiai viena ir kita buvo susiję, viena kitą sąlygojo, veikė. Apie kalbamus giliuosius, labai asmeniškus kunigo Juozo dvasios klodus – antroji jo dienoraščių knyga, kurią dabar laikote rankose.

... Tema, pasaulyje neprarandanti aktualumo nuo celibato įvedimo laikų, drauge, deja, banalybių, patyčių, gudrių mirktelėjimų („nemanykite, viską suprantame!") versmė: kunigas ir moterų pasaulis.

Publikuodami privačius mums brangaus žmogaus dienoraščius, privalome atsakyti į keletą sąžinės keliamų klausimų. Ar mes, žuvusiojo bičiuliai, jo augintiniai, turime teisę tai daryti? Ar Tėvelis norėtų, kad tai, ką jis rašė sau ir laikė užrakintame seife, būtų viešai skaitoma? Ar subtilių niuansų nagrinėjimas neaptemdys šviesaus Kovotojo paveikslo, kokį leidžia susidaryti ankstesnės trys knygos apie jį? Ir kokie argumentai byloja „už" tokio pobūdžio knygos išleidimą?

Stipriausias argumentas būtų vienas. Dvasinė nauda skaitantiesiems, t.y. tolesnė Anapus išėjusiojo paliktų minčių kova dėl Kristaus karalystės žemėje ir širdyse. Taip Apvaizda neįžvelgiamu savo sprendimu po kunigo Juozo mirties įvykdytų ne kartą dienoraščiuose minimą, bet realizuoti nebesuspėtą jo troškimą: prabilti jaunimui, keisti jo gyvenimo kryptį krikščioniška beletristika. Tikėtina, kad užrašų puslapiuose sustingę ieškojimų skausmo ir įtampos, kovos dėl savo ir kitų taurumo pėdsakai, paliesdami dabar dar tebegyvenančiųjų likimus, tai atliks. Mąstau ir apie kunigus bei klierikus, vienuoles bei vienuolius, jaunuolius bei šeimų žmones, nuoširdžiai branginančius jų luomui būdingą skaistą ir lėkštoje moralinio reliatyvizmo pelkėje dažnai pasigendančius stiprios vidinės motyvacijos, nuolat turinčius atnaujinti tyrumo vertės ir prasmės suvokimą. Lietuvių kalba, atrodo, iki šiol dar neturėjome knygos, kurioje kunigystės, celibato, moters, meilės problematika būtų pateikta požiūriu žmogaus, vieną vertus, pripažįstančio, pažįstančio ir suvokiančio save kaip prigimties ir antgamčio visumą – su visais jausmais, polinkiais ir žmogiškais ilgesiais, kita vertus, ištikimo per šventimus duotai priesaikai, įžvelgiančio mistišką tokios savo laikysenos grožį ir reikšmę sielų tarnystei. Tai knyga – ne teoriškai, o gyvu autobiografiniu liudijimu parodanti, kad galimi ir kitokie variantai, negu tie, kuriais gardžiuojasi bulvarinė spauda ar nešvari videoprodukcija; kad egzistuoja ne vien tiktai tie modeliai – o daugiau jų ligšiolinė mūsų raštija nebuvo įtikinamai atskleidusi – kuriuos pažįstame iš V. Mykolaičio-Putino „Altorių šešėly", J. Ragausko knygų ar *mass-media* pareklamuojamų dabarties ekskunigų istorijų.

Tikiu, kad kunigo Juozo Zdebskio dienoraščiams skirta sąvita, iškentėta patirtimi bei įžvalgomis, atvira kalbėsena bent iš dalies užpildyti tam tikrą šioje srityje buvusią properšą, susidarusią dėl vienpusiškų, Bažnyčiai priešiškų nuostatų. Tiesa, skaitytojai jokiu būdu neturi rizikuoti ir mė-

ginti raidiškai taikyti sau kunigo Juozo metodų, individualių pastebėjimų, laipsniškai brėstančių išvadų etapų, – juolab kad daug kur tai tėra pakopos Dievo Valios pažinimo kelyje. Kiekvienas iš mūsų kviečiamas kopti į šventąjį tobulybės kalną unikaliu būdu, geriausiai atitinkančiu Kūrėjo mums dovanotąją individualybę, laikantis bendrųjų katalikiškojo moralumo dėsnių ir bet koks neprotingas bandymas mėgdžioti kito nueitąjį kelią gali atnešti tiktai žalos. Tačiau visiškai drąsiai galime sekti tuo, kas yra čia skelbiamų dienoraščių esmė: nerimstanti pastanga nukreipti sutiktuosius (-ąsias) į nuostabią Kristaus nešamą laimę; riteriškas atsakomybės už tau patikėtuosius- tavimi pasitikėjusiuosius išgyvenimas; tariamai bereikšmės kasdienybės mozaikos nuolatinis peršvietimas Amžinybės šviesa, kad kaip karšta žaizda, kaip skausmas, kaip Meilė ant kryžiaus vis naujai išryškėtų sau ir kitiems siekiamo idealo reikalavimai.

Didžioji kunigo Juozo Zdebskio užrašų vertė – tai, kad jie galingai patvirtina be perstojo trypiamą ir puolamą **svajonę apie žmogaus kilnumą**, apie aukštesnį mūsų pašaukimą, Kristaus paliktą mums kaip brangiausiąjį testamentą.

Kun. ROBERTAS GRIGAS

Kaunas,
1996 11 29

II Kunigas tarp gėlių

Iš dienoraščių

* * *

1986 m. vasario 5 d. autoavarijoje žuvo Lazdijų r. Rudaminos klebonas kun. Juozas Zdebskis.

Gimęs 1929 05 10, vaikystę praleido Naujienos kaime prie Žaltyčio ežero ir Krosnoje. 1948 m. baigęs Kalvarijos gimnaziją, įstojo į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją, 1952 09 21 gavo kunigystės šventimus, 1953 m. vasarą studijas baigė. Tris mėnesius padirbėjo Šiluvoje, o nuo tų pačių metų spalio dvejus metus vikaravo Raseiniuose. Po to – iki 1956 m. rugsėjo – Šiupylių klebonas. Toliau – vienerius metus (iki 1957 m. rugsėjo) – Vilijampolės bažnyčios vikaras Kaune. Vėliau – iki 1959 m. balandžio – vikaras Kauno Įgulos bažnyčioje ir Šakių bažnyčios vikaras – iki 1961 m. spalio. Paskui – Marijampolės (Kapsuko) r. Gudelių klebonas iki arešto už vaikų katekizavimą 1964 11 26. Nuteistas metus kalėti, bet, peržiūrėjus bylą, iš pataisos darbų kolonijos (Rasų g. Vilniuje) išėjo 1965 06 04. Po to porą mėnesių dirbo Alytaus bažnyčioje. Nuo 1965 m. rugpjūčio iki 1966 m. lapkričio – Leipalingio vikaras. Dvejus metus – iki 1968 m. lapkričio – Kapčiamiesčio klebonas. Paskui – trys mėnesiai Valakbūdyje (Šakių r.) ir – kunigo registracijos pažymėjimo atėmimas vieneriems metams. Nuo 1970 m. Velykų – Prienų vikaras iki suėmimo 1971 08 26. Antrą kartą vieneriems metams nuteistas už vaikų katekizavimą, bausmę atliko Lukiškių kalėjime ir Pravieniškių lagery. Po to – iki 1985 m. Šlavantų klebonas ir galiausiai – Rudaminos klebonas.

Tokia trumpa gyvenimo „geografija".

Knygoje surinkta mažiau kaip pusė 18 metų rašyto jo dienoraščio – būtent tai, kas geriausiai parodo kun. Juozo Zdebskio dvasinio gyvenimo esmę.

Knygos rengėjų paaiškinimai pateikiami išnašose arba tekste laužtiniuose skliaustuose, nutraukta mintis, teksto praleidimai ar neiššifruotos vietos žymimos įstrižais skliausteliais, dienoraščio datos – lenktiniais. Autoriaus pabraukimai tekste išskirti pusjuodžiu šriftu, kursyvu – cituotos vietos.

DVASINIO BRENDIMO METAI

KELIAS PRIE ALTORIAUS

(1948 m. ruduo – 1953 m. pavasaris)

1948 m. pavasarį baigęs Kalvarijos gimnaziją, Juozas Zdebskis tų pačių metų rudenį įstojo į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Buvo pokario rezistencijos ir represijų metas. Tėvai būgštavo, kad sūnaus neareštuotų ir šeimos neišvežtų, todėl nenorėjo leisti į kunigus. Bet sūnus griežtai pasakė: „Ne!" – niekur kitur jis nestosiąs!

Tokiam kategoriškumui gal turėjo įtakos ir išgyventas sukrėtimas: liepos 24 – šv. Onos dieną tvenkinyje prie namų nuskendo jauniausioji sesytė Zitutė...

ATSISVEIKINIMAS SU TĖVIŠKE

„Visa tai buvo dar taip neseniai. Taip gyvai dar viską prisimenu. Kūlėme linus. Klojimas po klojimo, buvom jau ir bebaigią. Štai ateina tėtė pabaigti tvarkytis, apsiskutęs, ir paima spragilą, o man sako: „Na, tai gali eiti".

Išėjau iš kluono. Galvoje tokios keistos mintys: „Pabaigiau darbą" – atrodė, kad ne tik tos dienos, bet gal visai ar bent laikinai ilgesnį laiką namie nebedirbsiu. Nuėjau dar į Pranio kambarį. Pasikalbėjom. Ir pradėjau ruoštis. Pirmiausia kraustyti knygas. Kai kuriuos sąsiuvinius dar perskai-

čiau. Jie taip gyvai primena gimnazijos laikus, kada prie tų uždavinių ir rašomųjų buvo tiek daug galvota, kombinuota. Dabar, iš tolo visa tai taip gražiai atrodo.

Pradėjo ir temti. Vis dar tvarkiausi, dėliojau. Visas nusiprausiau ir nuėjau į klėtį. Buvo tokia žavi naktis. Gražiai švietė mėnulis. Ilgai žiūrėjau iš klėties pro sienos plyšį į daržą, paskendusį akacijų šešėly. Pro jų šakas buvo matyti tamsūs gimtojo namo langai, už kurių, žinojau, plaka širdys mamos, tėtės, sesers, tetukės. Ir jie dabar gal negali užmigti... Žiūrėjau į tą puikų reginį ir vis nesinorėjo akių nuo jo nukreipti, – juk greit jo jau nebematysiu, o kai pamatysiu, bus kiti lapai ant akacijų, nes tie jau tuoj nukris...

Miegojau neblogai, net sapnavau, bet ką – nepamenu. Pažadino beldimas į duris. Nežinau, kas beldė, rodos, sesuo. Šokau iš lovos su tokia keista nuotaika, kokia būna tik kur nors svarbiais reikalais ruošiantis iškeliauti, su mintim „važiuojam"... Ji nebuvo džiuginanti. Labiau slegianti, nes namuose buvo taip gera būti. Ligi išvažiavom, neturėjau laiko ką nors galvoti. Viską tik dėjom, skubinom. Dar iš vakaro man atrodė, tartum ruošiuosi važiuoti toli, į Sibirą, nes ėjo gandas, kad diena po dienos veš žmones. Ir mama, mačiau, kartą apsiašarojo. Ir iš sesers, ir iš kitų nuotaikos irgi išskaičiau tą patį.

Pagaliau arkliai pakinkyti, viską nunešėm į vežimą. Apžiūrėjau kambarį, atsisveikinau Švč. Jėzaus Širdies paveikslą ir išėjau pasakęs Jam: *„Visa Tau"*. Atsisveikinau tetukę, Marytę [seserį] prie vežimo ant kiemo ir susėdom važiuoti: mudu su tėte – į Kauną, o mama – tik pavėžinti ligi stoties. Dar atsigręžiau į seserį. Ji verkė, bet kai žvilgsniai susitiko, nusišypsojo.

Važiuojant vis atsigręždavau į namus, norėdamas viską giliai atmintin įsidėti. Ir ežeru negalėjau atsigrožėti. Jo kitas krantas apaugęs mišku skendo paslaptingam ryto rūke, vandeny maudėsi saulė. Ir tą ežerą, kaip ir namus, norėjau tartum pasiimti su savim ir išsivežti.

Gimnazistas Juozas Zdebskis su sesėmis Maryte ir Zitute. Naujiena, 1947 m. gegužė. (Iš asmeninio archyvo)

Pagaliau stotis. Mudu su tėte greit išsinešėm iš vežimo daiktus, aš atsisveikinau su mama. Visi skubėjom, nes ten su arkliais negalima stovėti. Stoty buvo kareivių žaliom kepurėm*. Padėjęs daiktus, norėjau pamatyti dar mamą ir jai apie tai pasakyti [kad rengiamasi vežti žmones], bet jos jau neradau – buvo nuvažiavusi. Norėjau vytis, bet kažkodėl likau stovėti vietoje: stoty daug žmonių ir manevruojantis traukinys išblaškė mane.

Praėjo laukimo valanda ir traukinys pajudėjo. Stovėjau prie lango atsirėmęs. Dabar tikrai suvokiau: štai išvažiuoju iš tėvų namų...

Aplinkui buvo tiek kartų matyti laukai ir pažįstami vaizdai. Jie vis bėgo ir bėgo pro traukinio langus ir liko toli. Dar kartą pamačiau ežerą, šmėstelėjo beržų, augančių už mūsų kluono, viršūnės, medžiai ir kryžius gale mūsų lauko. Bet ir juos greit uždengė kažkieno namai... Stovėjau prie atviro lango parimęs ir susimąstęs, o traukinys nėrė vis tolyn, kartu nešdamas ir mane į vadinamąjį Gyvenimą... Ant suolo sėdėjo tėtė. Akis įsmeigęs į tolį, jis irgi kažką mąstė...

---

* Dalyvaujantys trėmime MKGB pasienio kariuomenės daliniai.

Taip, dabar namuose retai tepasirodysiu. Aš ten būsiu tik svečias. Pradėjau naują gyvenimo etapą..." (*1948 09 28*).

SEMINARIJOJE

Nauja aplinka, naujas gyvenimo būdas. Drausmė – kaip kariuomenėje. Seminarijoje gėrio sėklą sėjo ir kilniąsias mintis skiepijo tuo metu dar neišvaikyti geriausi profesoriai kunigai. Seminarijos dvasios vadas ir teologijos fakulteto dekanas – kun. Juozas Grigaitis MIC. Tarp profesorių – filosofas kun. Pranas Kuraitis.

Vėliau, girdėdamas žavintis savo pamokslais, kun. Juozas sakydavo, kad tai daugiausia ne jo mintys, o perskaitytos, išgirstos. Taip pat ir seminarijos laikų užrašai: kas atseks, kieno pasėta gėrio sėkla sudygo imlioje sieloje?..

Seminarijoje dienoraščio nerašė: yra likę trumpi apibendrinantys rekolekcijų pasiryžimai ir užrašai prieš atostogas. Nuo pat pirmųjų metų seminarijoje (matyt, dėl tėvo J. Grigaičio, propagavusio pasiaukojimą Mergelei Marijai pagal šv. Grinjon de Monforą, įtakos) vis labiau ryškėja pamaldumas Šv. Mergelei.

„1. Rūpintis Jos [Šv. Mergelės] garbe, o Ji rūpinsis manąja. Rūpintis sielų reikalais: melstis už jas, už atsivertimą. Kartą savaitėje sau skirti Komuniją ir šv. Mišias, kad Marija vestų mane už rankos. Per atostogas – Rožančiaus dalį.

2. Panaudoti visą darbo laiką. Kai sunku susikaupti, kreiptis į Mariją. Baigus padėkoti...

3. Būti vienodai visiems draugiškam, pavyzdžiui, kviesti vaikščioti ir tuos, kurie man nepatinka. Kiekviename įžiūrėti Kristaus (mergaitėse – Marijos) paveikslą.

4. Išmokti viduje išlaikyti *silentium* [tylą].

Kasdien pareinant iš bažnyčios prisiminti pasiryžimus. Per mėnesines rekolekcijas juos atnaujinti – perskaityti.

Skaityti! Kalbos (per apypietę ir kitu laisvu laiku).

Mąstymas. Rožančius. Gyvasis Rožančius. Dvasinis skaitymas. Komunija.

Švelnus, linksmas, mandagus; pakęsti prastą nuotaiką, mažinti barnius.

Švenčiausioji Širdis – pasiaukojimo paveikslas!

Išmokyti ką nors dalyvauti Mišiose.

Aš iškviečiu Išganytoją! Su Marija – visur!" (*1949 m. vasara*).

„**Kovoti su šiurkštumu** – ryte ir kitomis progomis stengtis nusiteikti švelniai, vaikiškai. Prisiminti artimo meilės motyvus: mano širdimi Jėzus nori juos mylėti! Niekuomet nevartoti šiurkščių žodžių. Jausti širdy Išganytojo pulsą (šv. Komunija).

Mintims nukrypus pradėti nuo: „Išganytojau, ką veiki manyje?.. Jo brangios sielos... Kaip geras yra Viešpats, kad..."

Džiaugsme: „*Quam bonus Dominus*!"*

Skausme: „Brangioji, šiandien ir aš turiu ką paaukoti!"

Kad neišsektų malonė: Tu žinai, kad aš noriu prie Tavęs (prie Jo) artėti Tavo garbei, jų ir savo naudai, noriu neužkirsti kelio Komunijos malonės veikimui manyje. Parodyk man kliūtis ir padėk jas pašalinti. Marija, vesk mane už rankos kaip kūdikį. Juk aš – Tavo nuosavybė" (*1950 09 18–20, rekolekcijos*).

„**Velykų atostogos** *(1951 03 22 – 04 05).*

Saulė. Blizga mėlynas vanduo. Jame stebi savo grožį žali miškai... Čia taip gražu, Viešpatie! Čia tiek laimės ir gyvybės! (Garlaivis mėlynu krištolu neša mus per laimę).

Tankiai susipynusių žalių lapų poezija... Juose žaidžia saulė. Ji rasos lašelį ant lapo deimantu paverčia.

Toj simfonijoj... – tokia žema, tamsi, balti manometrai, vairalazdė, riesta nosis, lempos... [lengvoji mašina].

Visa tai Ji žada man.

* „Koks geras yra Viešpats" (*lot.*).

Kiek tyro džiaugsmo anąkart traukiny buvo sielose! Jos dainavo, kaip suokia lakštingalos tyliais vakarais...

Mudu [su Kęstučiu] kūrėme ateities planus. Ten, prie kampinio stalelio. Kaip puikiai jis tada atrodė! Jis kalbėjo apie Tave, Viešpatie. Aš irgi. Mudu ryžomės dideliems dalykams. Gyvenimas atrodė toks puikus... Paskui mudu vaikščiojom. Snaigės nusagstė jo garbanas. Gatvės ir namai pasipuošė baltai. Lyg deimantai tame baltume blizgėjo mašinų žiburiai. Mudu nematėm aplink žmonių... Ėjome susikabinę rankomis. Jis man atrodė tada toks gražus, laimingas. Paskui nenorėjom skirtis: jis mane net ligi autobuso palydėjo.

Jaunyste! Kokia tu nuostabi!

Jų širdžių laimę Ji žada man (!).

Argi turiu teisę būti liūdnas? Argi nejausiu savo širdy dėkingumo – begalinio dėkingumo Tau? Pagaliau juk kiek džiaugsmo man jau esi davusi (vairavimas ir pan.)!

Ką reiškia sunkumai, pasitaiką kely, kuriuo Tu mane vedi į saulėtą šalį, jei savo nusigalėjimais perku laimę jiems, joms! Perku tą laimės šalį! Šv. Mergele, neturiu teisės būti liūdnas, jei esu Tavo meilės objektas.

Tai, ką žinau, ką esu pasiekęs, tas lobynas, iš kurio galėsiu jiems pasakoti, – nors jį, kaip tikiuosi, Viešpats didins, bet, palyginti su malonės gyvenimo bekraščiais vandenynais, jis visuomet yra ir bus tarsi vanduo duobutėj, kurį iš vandenyno pylė šv. Augustino pajūry rastas berniukas... Niekuomet tad negaliu jausti, kad štai jau pasiekiau pažinimo, malonės gyvenimo ribą.

Pagaliau ir tai, ką turiu, – juk visa ne mano nuopelnas, o Tavo dovana. Jei visa tai būtų kitam duota, gal būtų daug geriau panaudojęs.

/.../ Kur reiktų dėti žvilgsnį gatvėje? – Atsakymas: *„Su Tavim eina tautos gyventi, su Tavim eis visa Lietuva!"* – ta minia man duota atvesti pas Kristų Karalių. Ar jų sielos jau parengtos laimę sutikti?

Ar gali būti mano gyvenimas išmintingiau sutvarkytas ir daugiau teikti Dievui garbės, broliams naudos, o ir man džiaugsmo, kaip tuomet, kai tvarkai Tu, Marija! Taigi visuomet *fiat mihi secundum Verbum Tuum*!* Koks dėkingas turiu būti Tau!

Mums reikia vaizdų. Vis labiau dalykus konkretinti, o ne abstrakčiai operuoti.

Nereikia dalykų absoliutinti – gyvenime nėra absoliutybių. Dalyką imti su konkrečiomis aplinkybėmis.

Melancholijoje: „Na, na, juk aš – vyras, Jo būsimasis karininkas!"

Didingai nuotaikai apėmus atsiminti ir paprastumą; skurdžiai – didingus motyvus.

Save tobulinant ypač kreipti dėmesį į natūraliuosius pagrindus – dėl kokių natūralių priežasčių nesiseka mąstymas ir pan.

Svajones ir pasiaukojimus kreipti į būsimą susivienijimą su Jėzumi šv. Komunijoje.

Nepersitempti! Nenorėti viską aprėpti, viską padaryti! Norėti padaryti tai, ką Tu man skiri. Nemanyti, kad jei kur manęs nebus, tai ten viskas sugrius, žemė plyš.

Su Išganytoju kalbėti tariant žodžius. Po šv. Komunijos – gyvenu aš Tavyje!" (*1951 04 12–14, rekolekcijos*).

„**Marija, niekur ir nieko be Tavęs**! Marija, kai pasidarau šaltas, kai išsenka mano kūrybiškumas, juk Tu žinai, kad tai įvyksta dėl išorinių aplinkybių, o savo viduje juk tas pats lieku, ar ne tiesa? Juk tas aplinkybes Tu man siunti kaip kryželį. Tą būseną, kuri ir man sunki, aukoju Tau, gerasis Išganytojau, per Mergelę Mariją kaip auką. Aukoju Tau savo netobulumą.

Kai kils klausimas, ar Tu nori pas mane ateiti, Išganytojau, visuomet apsispręsiu „taip". Juk kai ateina sekmadienis, ar turiu svarbesnį tikslą kaip kad priimti Komuniją?!

* Teesie man kaip Tu pasakei (*lot.*).

KLAIPĖDOS VALSTYBINĖS KOLEGIJOS BIBLIOTEKA
C 42380

Marija, padėk man ryžtis, pavyzdžiui, su tėte, su sesele, su mama kalbėti kilniomis dvasinėmis temomis!

/.../ Nedovanoti sau šiurkštumo (paskui parodyti specialų prielankumą).

Namie neišeiti iš mažystės nuotaikos (šv. Teresėlė!).

Visuomet pasitikinti Tavimi, paprasta, drąsi nuotaika – tik ne baiminga, ne melancholiška...

Nė lašo degtinės!

Vengti tuščiai vaikščioti po miestą.

Apėmus švelnumo nuotaikai atsiminti, kad aš vyras, ne mergaitė (taip pat ir bažnyčioje).

Kad ir kas būtų – nė vienos dienos be mąstymo! Padėk man, Brangioji!

Apėmus minorinei nuotaikai prisiminti savo didingas pareigas Bažnyčiai, Mergelei Marijai, Tėvynei. Toji minia – jie – man skirti atvesti prie Kristaus Karaliaus. Juk aš gyvenu kitiems!" (*1951 m. vasara*).

Sunkus krizės metas

Negalių kamuojamiems, dėl profesinio ar dvasinio pašaukimo nedrįstantiems apsispręsti savo globojamiesiems kun. Juozas ne kartą pasakojo, jog seminarijoje pats yra patyręs dvasinę krizę, kai prieš šventimus sušlubavo sveikata – pradėjo jausti nuovargį, silpnumą, prislėgtą nuotaiką ir kitus neurozę (ar net depresiją) primenančius simptomus. Jam pačiam ir seminarijos vadovybei buvo iškilę abejonių dėl pašaukimo ir tinkamumo kunigystei. Leisti priimti šventimus buvo nuspręsta tik įsiterpus seminarijos dvasios vadui t. Juozui Grigaičiui MIC. Vėliau, kaip sakydavo kun. Juozas Zdebskis, niekada gyvenime nebuvo iškilę tų problemų, kurių bijojo seminarijos vadovybė. Jo nuomone, matyt, tai buvo Dievo siųstas ar leistas išbandymas.

„Nesvarbu, kas man prieš akis iškiltų – kunigystė ar ne – Brangioji, leisk prieš Tave stoti vis tiek su šypsena, be veido įtempimo, o ne su ta graudžia nuotaika, kaip pasitaiko tamsiomis valandėlėmis. Juk ar man ne vis tiek, kokį Tu kelią

skirsi? Juk ir vienu, ir kitu atveju tik per Tave tegalėsiu įvykdyti savo norą – atnešti jiems laisvę, kurią tik Tu gali duoti. Juk aš neturiu tų dovanų. Veikimas, gyvenimas žinant, kad darau Tau džiaugsmo – juk tai ir mano džiaugsmas! Mano Marija, *fiat mihi secundum Verbum Tuum*" (*1951 10 21*).

„1951 m. gruodžio 8-oji – ką naujo suteikė man ši Nekaltojo Prasidėjimo šventė? Mano pasiaukojimas Tau vėl naujai padarytas. Nuo jo nupūstos dulkės. O kas tos dulkės? – Imu po truputį pamiršti, kad viskas – ir mano dabartis, ir ateitis – tik Tau priklauso. O aš savo pašaukimo painiavose, mintyse apie mašinas, baimėje dėl viešosios nuomonės, jei nebūčiau kunigas, ir kt. kartais pamirštu, kad visa tai tvarkai Tu, ir Tave pamiršdamas nusigąstu tų visų kliūčių. Brangioji, argi per mažai man parodei meilės, kad dar abejočiau Tavo globos, Tavo meilės tikrumu?

Mano visi darbai bus Tau dirbami. Gal juose nebus nieko ypatingo, bet žinosiu, kad Tu jų nori, o dėl to jie ir bus didingi.

Pagaliau, kadangi Tu tvarkai mano planus, tai ar man ne vis tiek, jei mano didžias mintis, svajones, troškimą Tėvynei ir visiems laimės per kitą įvykdytum?.. Juk Tu nepalyginamai geriau mano planus įvykdyt gali negu aš pats. Juk Tu – *Regina totius universi**.

Iš manęs Tu gal nieko garsaus nenorėsi, o gal atvirkščiai?.. Bet leisk visuomet pažinti Tavo norą, išskaityti iš Tavo akių ir padaryti viską, ką privalau padaryti. Tegul Tavo grožis mane įkvepia dideliems dalykams.

Jėzus Vynmedis, mes – Jo šakelės. Tik vienybėje su Juo galėsime būti gyvi. Kiekvienoje mūsų minty, kiekviename siekime, įvykyje, kiekviename žmoguje turime Jį matyti.

1) O Jis atėjo pas mus per Tave – taigi Jis nori, kad ir pas Jį mes per Tave eitume. 2) Jis 30 metų buvo Tavo ir šv. Juozapo globoje – ar Jis nenori, kad ir mes būtume Tavo meilės

* Visos visatos Karalienė (*lot.*).

šilumos gaivinami? 3) Pagaliau savo dekretu ant kryžiaus Jis sujungė Tave ir mus.

Ak, Marija, kad Tu būtum mano kiekvienoj minty, kiekviename širdies tvinksnyje! Juk Tu – *gratia plena** – kokia Tu graži! *Omnes sancti et sanctae Dei*** – padėkite man!" (*1951 m. gruodžio mėn. rekolekcijos*).

„Kunigas mūsų laikais, moralinio blogio vandenyne, yra tarsi lašas jūroje, jei remiasi vien savo jėgomis. Tačiau, kaip sakė Jo Prakilnybė Valdytojas [kan. Juozas Stankevičius], nors ir kažin kas būtų, nors ir visi nuleistų rankas, – mes kovokime. Tik tada, Apvaizdos padedami, sukursime, pažadinsime naują dvasios gyvybę, tik tada laimėsime.

Regulą reikia stropiai vykdyti dėl to, kad ypač dabar kunigui reikia **geležinės valios** (be jos po 2–3 metų galima palūžti), reikia **pareigingumo jausmo**: būtina, naudinga, malonu...

NB! Kurią ydą kitus turint pastebi, žinok, kad ją ir tu turi, – t.y. jei dėl to kitus linkęs greit įtarti" (*1952 01 14 – iš Rektoriaus minčių*).

„Marija, kreipiuosi į Tave su prašymu. Nors ir kažin kiek man leistum išgyventi, kentėti, nors mano pašaukimas ir kažin kaip būtų neaiškus, bet kokia nesąmonė būtų, jei bent valandėlę nustočiau Tavimi pasitikėti, t.y. tarsi manyčiau, kad Tu negali man padėti. Marija, juk tuomet užkirsčiau kelią Tavo pagalbai man (!..), nes Tu turėtum elgtis prieš mano laisvą valią.

Bet jei ir taip būtų, juk Tu turi teisę nepaisyti mano valios: juk aš savo valią Tau atidaviau ir prašau Tave – neatiduok man mano valios, jei kada bandyčiau ją iš Tavęs atimti. Juk ji – mano valia, mano norai – Tavo nuosavybė. Taigi, Brangioji, padėk man Tavimi be sąlygų pasitikėti ir kartu

* Malonės pilnoji (*lot.*)
** Visi Dievo šventieji ir šventosios (*lot.*).

padėk padaryti viską, ko tik Tu nori iš manęs" (*1952 02 26 – Pelenų dienos išvakarės*).

„Turime siekti viršūnių, bet tik dėl Kristaus ir jei Jis nori, kad pasiektume.

– Nori daug padaryti gero kitiems, daug nuveikti gyvenime, Tėvynei, būti dideliu žmogumi?

– Be abejo!

– Tai nebūtinai gali pasiekti tik tie, kurie tampa vyskupais ar valstybių galvomis. Tai gali padaryti ir paprasta gatvės šlavėja.

– Kaip?!

– Mūsų tikėjimas, mūsų santykis su Dievu mums duoda galios būti tokiems: atlik tobulai savo pareigas, padaryk visa, ką gali, priimk visus kentėjimus, kurių negali išvengti, visą pareigų sunkumą meilės Jėzui dvasia. Už tai Jis padarys tai, ką, kaip klaidingai manoma, padaro vien genijai" (*1952 03 26 – iš pokalbio su kun. J. Grigaičiu MIC*).

„**Pašaukimas**: ko labiausiai bijau kunigystėje? – To, kas, rodos, eina prieš mano ligą, t.y. pririšimo prie pareigų, prie vietos, stokos laisvės (gamtai ir pan.).

Be abejo, aš **neinu į gyvenimą ieškoti sau malonumų**. Bet *„homo sine honesta laetitia diu vivere non potest"**. Taigi jei kunigo pareigos, gyvenimo būdas nepadeda taip išsiblaškyti, kaip reikia, kad būtų kompensuota mano depresija, tuomet būtų ženklas, kad ne čia mane skiria Apvaizda – ar ne taip, Marija?

Prieš tą dėsnį *„homo sine..."*, atrodo, ir nusikalsta kone visu mano gyvenimu...

Pašaukimo, išstojimo ir pan. klausimus spręsti neatsižvelgiant į tokias mintis, kaip: „ką pasakys tėvai", „kokia žmonių nuomonė" ir pan. Niekas šiuo atveju neegzistuoja, tik

* Žmogus be kilnaus džiaugsmo negali ilgai gyventi (*lot.*).

Tu, Marija, Tavo noras, žmonių gerovė ir aš – Tavo meilės, Tavo valios plane.

Nemanyti, kad, jei nebūčiau kunigas, visur rasčiau poilsį, savo nervų nuraminimą. Nė viena profesija, net nė paprasto kurpiaus, nėra be drausmės.

Savo **mintis kreipti** labiau į **didingus planus ir vaizdus**, o ne vien į malonumus turėti mašiną ir pan.

Vyti baimę „jei nebūsiu kunigas..." Pagaliau man vis tiek – **aš ateinu vykdyti Tavo, Marija, valios**. Dabartinė nežinia – tai juk dovana man – kryželis. Juk **per Tave, Marija, aš įjungiu visa**, kas man ir mano artimiesiems reiks išgyventi, **į Jėzaus atlyginamąją akciją** už žmoniją. Pagaliau, jei aš nematau išeities, tai nereiškia, kad ir Tu jos nematai.

Gyvenimui:

Tikslas – gyventi Tau, Marija, o per Tave – didesnei Dievo garbei: Dievui ir Tėvynei.

Mano veiksmų norma – vykdyti, daryti tai, ko Tu nori, pasirinkti tokį luomą ir eiti tokias pareigas, kokias Tu pavesi.

Konkrečiai, kiek, man rodos, pagal mano prigimtį, pažįstu Tavo valią – siekti viršūnių, siekti kuo daugiausia padėti žmonėms. To siekti per mokslą. Taigi mokytis, studijuoti, kol gyslose dar jaunas kraujas. Viliojančios studijos – filosofija. Galutinė specialybė – dar neaišku. Labiau domina žmogus (psichologija), tautos gyvenimo filosofija.

Savo **norą kelti žmones aš įvykdysiu per Tave**, visa aukodamas Tau – visa, ką man siųsi. Net ir tuo atveju, jei nieko išoriškai žymaus gyvenime nepadaryčiau, pavyzdžiui, pasidarydamas invalidas, visiškas nervų ar kitoks ligonis. Tuomet aukosiu Tau savo kančią, o Tu juk padėsi broliams?.. Bet, Marija, jei tokia būtų Tavo valia, duok man jėgų viską aukoti. Pagaliau, jei kada nors ką žymaus padarysiu, saugok, kad neimčiau manyti, jog tai mano, o ne Tavo... Aš esu **įrankis** Tavo rankose.

Taigi **mano gyvenimo pagrindinė atrama** – Tu, Marija. Mano gabumai, polinkiai, mano siekimas didelių dalykų,

mano depresija... – Visa tai Tavo duota. Viskuo naudojuosi kaip Tavo nuosavybe.

Marija, kaip guodžia mintis, kad **ir Tu be rezervų atsiduodi** tiems, kurie Tau aukoja, atiduoda savo vargingą turtą.

Taigi mano gyvenimas, manau, bus toks, kuriame reikės **daug dirbti, daug duoti kitiems**. Todėl: kasdienis mąstymas, Rožančius, dvasinis skaitymas. Kai bus galimybė nueiti į bažnyčią, tai ir prie Komunijos, kasdien sąžinės tyrimas. Rekolekcijos, taip pat mėnesinės; dienos planas; palaikyti kuo gryniausią sąžinę – dažna išpažintis; susitelkimas „su Jėzumi" – prieš išsiblaškymus ir kt.

Mano mėgstamas darbas – su knyga ir plunksna. Veikimo objektas – žmogus.

Ypatingas dėmesys nuolankumui, ypač turint tokį cholerišką temperamentą, siekiant aukštumų, **ir skaistumui** – nesvajoti apie kūniškus malonumus (tokiais momentais mano mintys tekrypsta į Tave, Marija). O jei Tu norėsi, kad imčiausi tos pareigos (šeimos), Tu man leisi tai suprasti.

Be abejo, ne iš karto atsisakyčiau savo aukštų siekimų. Bet atsimintina, kad **puolimas mano gyvenime gali prasidėti nuo smulkmenų** – dienos eigoj vienas kitas apsileidimas, dienotvarkės pažeidimas, akių nevaldymas ir pan.

Savo laimę atrasiu gyvendamas kitiems. Klaida būtų, matant aplinkui žmonių vargą, jų sielos ir kūno skurdumą, bandyt ieškoti laimės sau, nemėginti daryti nieko, kad tas skurdumas būtų sušvelnintas. Taigi **aš gyvensiu kitiems**.

Velykų atostogos – gal šios atostogos bus paskutinės... Marija, jos yra Tavo **dovana man**. Tu nori, kad pailsėčiau. Tebūna šios atostogos šedevras – praleistos taip, kaip Tu nori.

Taigi, Marija, padėk man prieš kiekvieną pavojų – išsiblaškymo pavojų – **prisiminti, kad Jėzus manyje, prisiminti Tave** (ypač jei kiltų šeimos nesklandumų, per susitikimus su Praniu ir pan.). Daugiau tylėti, nesileisti į azartiškus pokalbius.

Man garbė, jei galėsiu būti su tėte, mama, sesele – nevengti jų draugystės, bet stengtis atvirai pasikalbėti. Pokalbių linkmė – ar mes einame vykdyti Viešpaties valios.

Nebūtinai man skaniausias kąsnis, lepinimas...

Tą vakarą vaikščiojau su Jurgučiu [Briliumi] Laisvėje [alėjoje]. Buvo toks gražus vakaras. Laisvė buvo pilna žmonių, ypač jaunimo. Kažkokia banga viliojo mane ir tariau jam:

– Žinai, mane vilioja šita minia... Norėtųsi pasilypėti kur nors ant statinės ir sušukti, kad visi atsigręžtų!..

Amžinybė... Laiminga. – *Fidelibus tuis, Domine, vita mutatur, non tollitur... Et quos contristat certa moriendi conditio, eosdem consoletur futurae immortalitatis promissio...**

Amžinybė nelaiminga... Viešpatie, kaip baisu! Kiek daug žmonių grūdasi prie bedugnės krašto ir be atodairos, negalvodami, užsimerkę krinta į nelaimės ir ugnies prarają... Kas juos išgelbės, Viešpatie? – Tu, tiktai Tu!

Mokytojau, leisk sušukti minioms, besigrūdančioms prie bedugnės krašto, – sušukti, kad visi atsigręžtų, ir parodyti jiems išsigelbėjimą – Tave, laukiantį išskėstomis rankomis jų – tų, kurie aklai veržiasi prie mirtimi dvokiančios prarajos. Juk Tu jiems sakai: *„Ateikite pas mane..."*, ir tik Tu vienas esi toji jėga, kuri galėtų juos sulaikyti nuo mirties bedugnės" *(1952 04 03–05, rekolekcijos).*

Kunigystės šventimai

1952 09 21 Juozas Zdebskis priima kunigystės šventimus būdamas 23 metų. Galutinį apsisprendimą užtvirtino paskutinis pokalbis su tėvu J. Grigaičiu seminarijos sodelyje prieš vasaros atostogas. Šio pokalbio keli sakiniai užfiksuoti užrašuose.

---

* Gyvenimas, Viešpatie, Tau ištikimiesiems tik pasikeičia, bet nenutrūksa... Ir, nors liūdina mus mirties būtinumas, bet paguodžia žadėtasis nemarumas *(Romos mišiolas).*

Po šventimų visas abejones ir neaiškumus tarsi ranka atėmė. Paskutiniai metai seminarijoje – ir prasidės kunigo darbas parapijoje. Iš kelių šykščių įrašų užrašuose ryškėja atsakomybės už sielas suvokimas, tolesnė gyvenimo kryptis.

„**Svarbiausia** – kitiems nešti giedrą nuotaiką – ta puikioji *„aleliuja krikščionybė"*! Kunigas niekada nebūna vienas – jis nuolat apsuptas žmonių, **su juo nuolat Jėzus**. O tik antraeilės priemonės – ekskursijos ir t.t.

Kai „dangus su žeme maišysis" dėl apsisprendimo – nieko baisaus, mano Jėzau, jei man dabar neduodi aiškumo: juk man davei jo anksčiau.

Po depresijos valandų visai natūralu, kad prasideda egzaltacijos momentai. Tada reikia prilaikyti vadžias tiek linksmumo, tiek ryžtų atžvilgiu" (*1952 06 07, iš pokalbio su kun. J. Grigaičiu*).

„Savo elgesiu aš jau kunigas. Šventimai tik faktiškai juo padarys. Kokia dabar mano elgsena, tokia bus ir paskui.

Dievui: Nuolat Jėzus, mano Marija su manimi, *„aleliuja krikščionybė"*! Pratybos – taip pat: mąstymas, sąžinės tyrimas, dvasinis skaitymas, Rožančius, kai tik bažnyčioje [per atostogas], tai ir prie Komunijos. Švč. Sakramento mintinė vizitacija ir mąstymo pasiryžimo atnaujinimas bent

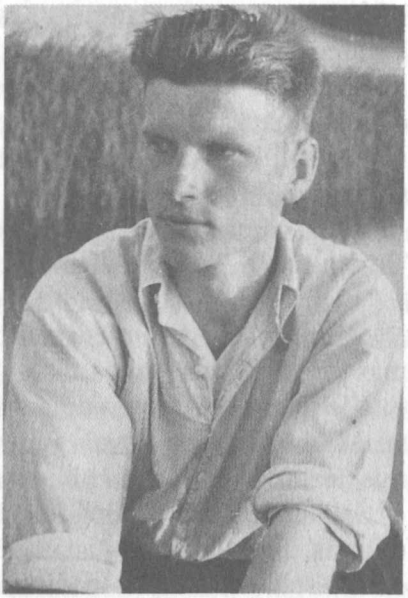

Prie Žaltyčio ežero. 1952 m. rugpjūtis. (Iš asmeninio archyvo)

per pietus. Marijai kasdien valios duoklė (mąstymo pasiryžimai).

Artimui: Visiems **giedra nuotaika**, į visus **palankus požiūris**. Ką jiems padarau – pačiam Jėzui padarau. Ta puikioji *„aleliuja krikščionybė"*!

Ypač visa tai **namiškiams** – sekti Jėzaus jausmais Juozapui, Marijai. Giedra nuotaika, santūri laikysena; nesiskųsti, nekelti reikalavimų. Jiems kuo daugiau malonumo. Padėti dirbti.

Sau: Anksti gulti ir anksti kelti. Daugiau dirbti lauke. Pailsėti. Ryto mankšta.

Namuose – tai nėra natūrali mano padėtis, o tik laikina. Jei nuolat namie būčiau, pajusčiau, kad čia aš nereikalingas, tik našta.

Visiems išsiskyrimo sunkumams – juk tikroji mūsų vienybė bus ten – su Tavimi, Marija! Tu globok tuos, kurie man brangūs. Juk visa, kas, man rodos, sunku palikti, per Tave rasiu šimteriopai – Danguje. Kitaip ir čia, žemėje, nebūčiau laimingas.

Būdamas kunigu, nieko neprarandu, o tik nepaprastai daug pelnau sau ir kitiems. Pavyzdžiui, aš neturėsiu šeimos, bet dėl to Tu, Marija, gal ne vienam jaunikaičiui neleisi pražūti...

Mano Marija, atostogos, kelionės, jei Tu jų suteiksi – tai Tavo dovana, Tavo meilė man!.." (*1952 m. vasara*).

„**Kunigystė** – tai mūsų aukos specialiu būdu prijungimas prie Kristaus Aukos.

Kiekvieną skausmą ir džiaugsmą pradėti kreipiantis į Tave, Marija. Depresijos valandomis nelikti vienam. Aš su Jumis, Jėzau, Marija! Padėkite man įvykdyti Jūsų Valią.

Šalia aktyvių (noras padėti sieloms) ir neaktyvių (tinkamumas) ženklų svarbiausias – Bažnyčios nuomonė. Jei vadovybė pasakė „taip" – vadinasi, tikrai tokia yra Viešpaties Valia: Jis nori, kad imčiausi šių pareigų ir rinkčiausi šį gyvenimo būdą.

– Labiausiai bijau, kad tu dėl šitų depresijos valandėlių nenuslystum prie gražuolių. Venk progų. Trumpai. Šaltai, – pasakė Rektorius.

– Viešpaties kūrybos gėlės. Į jas žvelgti apaštališku žvilgsniu – tirti jų sielos reikalus, – tėvo Grigaičio žodžiai.

– Atrodo, poilsiui tau reiks užsiimti technika – maloniu darbu, – patarė Rektorius. – Bet jei nukrypsi vien į mašinizmą, nerasi laimės...

Celibato išlaikymo pagrindas – marinimasis [nusigalėjimas]. Jei nemokėsiu susivaldyti kitur – pavyzdžiui, atsisakyti malonumų, skanėstų ir t.t., – nemokėsiu ir čia.

Vidinis gyvenimas užpildys vienatvę.

Siela – kaip žuvis be vandens – be meilės būti negali: jei ji nemyli Dievo, tai ima mylėti ką kita...

Santūrumą padės išlaikyti visos religinės pratybos, kurių išmokė seminarija. Kai jau pradės nusibosti – ženklas, kad reikia rekolekcijų. **Nė vienos dienos be mąstymo!**

Tamsiosiomis valandėlėmis, kai bus sunku ko nors išsižadėti, – pažvelgti tarsi iš Amžinybės.

Visuomet yra be galo daug darbo. Mokslo sritis tokia plati. Jei nėra kas veikti, vadinasi, nematau visų tų vertybių. Studijos ir supažindina su tais barais, nurodo literatūrą. Kad būtum geras konfesarijus [nuodėmklausys] ir predikatorius [pamokslininkas] – reikia gerai pažinti dogminę ir moralinę teologiją, susipažinti su literatūra, išmokti kalbų. Prie knygų galima rasti daugiau įdomumo negu kraštutiniškai blaškantis pramogose ir t.t.

Aukštų vietų – viršūnių siekimas – per mokslą. Jei Viešpats neduotų progos studijuoti, tai juk niekas nedraudžia šiaip gyvenime neleisti laiko veltui, laikytis dienotvarkės, studijuoti" (*1952 09 15–20, rekolekcijos prieš šventimus*).

„Ar dar turiu, ar galiu turėti bent krislelį pagrindo manyti, kad esu šis tas? Juk štai, – mano Marija, kas bus, jei Amžinybėje sielos susirinks apie mane ir ims kaltinti: „Dėl

tavo blogo pavyzdžio, dėl to, ką tu turėjai padaryti arba galėjai padaryti, o nepadarei, dėl tavo nepasiruošimo mes nepasiekėme laimės, negalėjome pasinaudoti Jėzaus atpirkimo vaisiais..."

/.../ Nors mąstyme mintys ir jokio įspūdžio nedarytų, netrumpinti mąstymo laiko! Tik jei priimsiu vieną paskatinimą gera daryti, Viešpats duos malonę ištverti, kitame mąstyme ryškiau uždegs jausmus" (*1953 02 24*).

„Tie, kurie įpratę į nuodėmes (pavyzdžiui, į onanizmą ar kt.), gali pasakyti:

– Gera tau šūkauti: „Taisykis, nenusidėk!", kai tau viskas gerai, kai nesi įpratęs...

Ir tai tiesa. Mes tik tada galime jiems tai kalbėti – kad eitų išpažinties po daugelio metų, kad nedarytų nuodėmių, – kai patys Jėzui padarome ne mažiau aukų, kaip kad jiems kainuoja atprasti nuo ydų, pasirengti išpažinčiai.

Jei nesiaukosime daugiau negu įsakymai reikalauja, dėl to Viešpats gal nepasmerks mūsų, bet Amžinybėje mes matysime daug sielų, kurios sakys: „Jei tu būtum aukojęsis, mes būtume buvę išgelbėtos..." (*1953 02 28*).

„Nuolatinis veržimasis.

Pagrindinės linijos: Dievo ir artimo meilė.

Dievo meilė – visa vykdyti, ko nori iš manęs Marija – pasiaukojimas ligi kraujo.

Artimo meilė – pirmiausia visuomet tavo, broli, reikalai – gerumas ir susivaldymas (patyrus įžeidimą, šiurkštumą, įpykus greit nekalbėti). Pagarba kiekvienam.

/.../ Nuolankumo motyvas: Viešpaties tarnyboje yra ir mažų etatų.

/.../ **Žvilgsnis iš platumos**: mano meilė – Marija (!), studijos, vadas *coram populo**, svetimi kraštai, kelionės, didingi dalykai.

* Žmonių priekyje (*lot.*).

Dvasinė jaunystė: idealų meilė ir dorinis optimizmas – gėris laimės! Dorinis jautrumas (gėriui ir blogiui). Protinis gyvumas – domėjimasis viskuo, vadovavimasis protu.

Mergele Marija, padėk įvykdyti Viešpaties Valią! Visa atnaujinti Kristuje!" (*1953 03 26–28, rekolekcijos*).

Šia programa baigiasi seminarijos laikų užrašai. Neopresbiteris – jaunasis kunigas Juozas Zdebskis po kelių mėnesių išvyks į pirmąją paskyrimo vietą – Šiluvą.

KUNIGYSTĖS PRADŽIA

(1953 m. liepa – 1957 m. rugpjūtis)

Baigęs seminariją, kun. Juozas Zdebskis buvo paskirtas į Raseinius. Prieš tai kelis mėnesius pabuvęs Šiluvoje, Raseiniuose darbavosi lygiai dvejus metus – nuo 1953 m. spalio iki 1955 m. spalio. Po to buvo paskirtas klebonauti į Šiupylius (Šiaulių r.). Gavęs leidimą tęsti teologijos studijas licenciato kursuose Kaune, 1956 m. rugsėjy paskirtas Vilijampolės bažnyčios vikaru.

Pirmaisiais kunigystės metais kruopščiai rengdavosi pamokslams ištisai juos užrašydamas (net su kreipiniu: „Brangieji..."). Darbo krūvis buvo didelis, todėl dažnai negalėdavo laiku atlikti mėnesinių rekolekcijų ir ne visas jas užrašydavo.

Iš Šiluvos laikotarpio liko tik keli trumpi užrašai.

„Iš pokalbio [su klebonu]:

– Kaip kovoti prieš seksualinės prigimties polinkį?

– Galvok taip: kvailos bobos, niekam netikę, ir tiek.

– Kvailos bobos, niekam netikę... Bet juk šita ir nekvaila, ir tinka kai kam... Už ko griebtis, kaip atsispirti?

– Taip, tas tiesa: ir nekvailos, ir tinkamos jos, ir gražios, ir viliojančios (ir jausmai yra šventi ir kilnūs)... Tik iš meilės Kristui mes aukojame visa tai Jam per Mergelę Mariją, atsisakome to malonumo, kad daugelį kitų ir jas pačias padarytume laimingas. Tai atsisakymas vieno, kad susijungtum su visais.

Kiekvieną dieną, norint neapsinešti rutina, reikia: 1) ką nors brangaus aukoti, taip pat 2) mąstyti (malda plačiąja prasme). Kitaip anksčiau ar vėliau bus pradedama gyventi

tik grynai natūraliu gyvenimu. Jei aukosiesi, tai ir mąstysi. Ir atvirkščiai.

Kunigas tik tada išpažinty pajėgs nepažeisti, neužgauti slapčiausių, jautriausių žmogaus stygų, jei pats skaistybės srityje bus be dėmės, jei pats nebus netašytas, šiurkštus.

Jei nesileisi koreguojamas, nekreipsi dėmesio į kritiką, būtinai pasidarysi originalas" (*1953 07 17*).

„**Tikslas**:

Alfa ir Omega – Jėzus-Draugas. Ir tai toks, kuris bus kiekviename reikale su manimi.

Mielas Kęstuti, Tavo ryžtingumo prisiminimas tepadeda man įsivaizduoti mano Didįjį Draugą – Jėzų. Juk kaip su Tavimi kalbėdavomės, taip ir yra tiesa, kad mane girdi ir su manimi bendrauja Jėzus.

Priemonės:

Marija, padėk man pažinti, suprasti subtiliausius Jėzaus Širdies norus ir juos įvykdyti. Jo norai – tai Jo meilė man ir mums. Kitaip negalime parodyti Jam savo meilės, kaip tik darydami tai, ko Jis nori.

O **Jėzus nori** iš manęs **pasiaukojimo**, nori, kad visa iškeisčiau į amžinąsias vertybes: 1) **skaistumą**, 2) **nuolankumą**, 3) **gyvenimą kitiems** (gerumas ir susivaldymas – jų reikalai pirmiausia). Taip pat Jėzus nori, kad 4) siekčiau **didelių dalykų** – nuolat dirbti, derinti darbą ir poilsį.

Jėzui meilę parodysiu, jei ją rodysiu kiekvienam gyvenime sutiktam žmogui.

Jėzus taip pat nori nuolatinio **veržimosi**, neramumo dvasios.

Mano Marija, kokią **aukos gėlę** Tau atnešiu **kasdieną**?" (*1953 08 05, mėnesinės rekolekcijos*).

„Marija, padėk man sutvarkyti šį reikalą: atlikti dvasinį skaitymą ir užmigti su mąstymo mintimis" (*1953 09 20*).

RASEINIŲ VIKARAS

Raseiniai – rajono centras, didesnis už Kalvariją. Tiesa, per karą apgriautas: net dominikonų vienuolyno pastatai šalia bažnyčios – griuvėsiai. Tuose griuvėsiuose įsikūrusi klebonija, vietos maža. Tad jaunasis vikaras apgyvendinamas pačioje bažnyčioje, šalia zakristijos. Pirmą kartą pajunta tokią artimą Jėzaus Švenčiausiajame Altoriaus Sakramente kaimynystę.

Pirmieji metai Raseiniuose kun. Juozui buvo tarsi bendravimo stiliaus mokykla: dažnai su dėkingumu minėdavo savo pirmąjį kleboną [kun. Juozapą Meidų], kurio linksmumas, džiugūs santykiai su visais žmonėmis pirmą kartą kun. Juozui leido akivaizdžiai pajusti, ką reiškia laisva, nuoširdi, gyvenimo džiaugsmo kupina laikysena su artimu. Tai padėjo ir jam atsikratyti gal net perdėto nepatraukliaus rimtumo ir varžymosi bei įtampos bendraujant su žmonėmis...

„Jie tokie jauni, ir tiek nuodėmių... Jie – mano Tėvynė!.. Ką aš dėsiu ant aukuro už juos? – Visa, ko Tu, Marija, nori. – Kad atvykau čia, kad daug darbo, kad maža laiko studijoms, pasivaikščiojimui ir t.t.

Atkakliai laikytis **dvasinių pratybų**: mąstymas, dvasinis skaitymas, nors ir trumpai, mėnesinės rekolekcijos.

Geroji Motina, saugok mano akis ir širdį. Taip pat padėk man suprasti, kad visa, ką sugebu, yra tik Tavo nuopelnas. Mano Marija, išsižadu tos minties: „pasirodyti". – Vien tik noras atstovauti Jėzui. Bet, Geroji Meile, atstovauti Jėzui, kad manyje Jį matytų – argi aš sugebėsiu vienas?.. Brangioji, aš neturiu tos malonės, kurią Tu per mane nori jiems duoti..." (*1953 10 21*).

*„Sub specie aeternitatis**...

Praeis kiek laiko, ir mes visi susirinksime Tėvo namuose džiaugtis laime. Bet... kiek daug jų nebus ten... Ar nesakys

* Amžinybės požiūriu (*lot.*).

jie man: „Jei būtum kiek daugiau aukojęsis, ir mums Viešpats būtų davęs malonę..."

O jei taip, Geroji Mergele, padėk man pajusti Jėzaus aukos dvasią, kai Jis aukojasi Mišiose, ir išpildyti kiekvieną Jėzaus norą, kur Jis nori iš manęs aukos.

Taigi padėk man, Brangioji:

1. Dėkoti Jėzui, jei leis man džiaugtis **mašina**, o jei ne – savo aistrą [mašinoms] atiduoti Jam kaip auką.

2. Visur klausti save, ar veikimo motyvas nėra puikybė: a) kai eis pas mane išpažinties (juk tik Jėzaus pavesta galia ir malone galiu jiems atleisti, padėti); b) juokaujant, kad būtų meilės motyvas, o ne tuščias noras imponuoti; c) rodant dosnumą – kuo mažiausiai pažadų! d) klausant išpažinčių (nugalėti smalsumą).

3. Kai susitinku su jomis... – Jų kūnas – šventa paslaptis, leidžiama išskaityti tik turint tikslą dalyvauti Viešpaties kūryboje... Mielos sesės, Viešpaties kūrybos gėlės – argi drįsiu kad ir žvilgsniu jas pažeminti! Geroji Mergele, padėk man ypač čia aukotis! Ir

4. Atiduoti Jėzui ordinarinę savo auką – darbo naštą.

Geroji Mergele, padėk man nenusiminti dėl daugybės jų nuodėmių. Juk ne aš, bet Jėzus **savo** meilės jėga jiems padės" *(1954 06 19, mėn. rekolekcijos).*

„Tėviškėje brendu per rugių lauką taku į stotį. –

Mano Jėzau, tarei man:

– Žiūrėk – pažvelk į nunokusius laukus... Ateisi į mano pjūtį?

– Ateisiu, Mokytojau...

Jis padavė man ranką ir mane pabučiavo...

Taigi dabar man **ko perdėtai sielotis** dėl daugybės žmonių nelaimių, dėl Tėvynės ir kt.? – Juk Jėzus visa tai gina. Privalau atlikti darbą tame bare, kur Jėzus mane pastatė, nors dėl to darbo, dėl jų – sielų – turėčiau ir daug kentėti.

O tame darbe juk man visa Tavo, Geroji Mergele, meilė ir palankumas. Tu per šias atostogas tiek daug parodei ypatingo palankumo (tėviškėje, Jurgutis, sesė, „Pobieda", ant ežero)... Argi neprivalau būti dėkingas Tau? Jei tai būtų Tavo noras, ar per sunki man būtų bet kokia auka?!

Juk Tu padėsi man, Tu padėsi jiems – mano broliams ir sesėms. Juk Tu žinai, kas dedasi Tėvynėje ir ten, Rytuose..." (*1954 07 15*).

„Ir geriausią laikrodį, kurį kasdien reikia užsukti, retkarčiais būtina išvalyti – išardyti, prižiūrėti. Panašiai ir mano gyvenime.

Koks mano gyvenimo tikslas – idealas? Kas mane vilioja, žavi? Mano gabumai, polinkiai, Apvaizdos ranka? – Kas esu Viešpaties kūrybos plane? Kas yra tas gėris, toji vertybė, dėl kurios net gyvybę aukoti pajėgčiau?

Nepasilikau prie arklo, prie dalgio, nors mane ir vilioja tėviškės grožis, nuostabus ežeras, miškai tolumoj. – Man nepatiko dirbti ir fabrike prie mašinų, vadovauti statyboms ir pan. – Tik tada, kai pamatau jų jaunystę, jų didelį būrį – manyje užverda kraujas. Tik kai girdžiu apie tą moralinį blogį, apie tą balą, kurioje jie skęsta – negaliu apie tai ramiai galvoti: norisi atsistoti jų priekyje ir sušukti – taip smarkiai, kad visi atsigręžtų!

Štai kur mane pastatei, Mieloji Mergele! Tu svajojai apie mane dar negimusį. Jau tada Tu pažinai mano bruožus ir mane mylėjai!..

Mane žavi Toth, Schilgen, Pierre l'Ermitte, Šalkauskis ir kt. O tam, Mieloji, man dar toli – trūksta **mokslo**, tobulėjimo, šventumo.

Pagaliau dar ir pačiam neaišku, kam įdiegei man seklio savybių, pamėgimą pasaulio platybių, kelionių, mašinų, norą kalbų išmokti? Kam leidai pirmaisiais mano darbo metais matyti puikų elgimosi su žmonėmis stilių (gerb. Dekano pavyzdys)? Pagaliau, kai žiūriu į jų jaunystę, ar nekrinta

mano žvilgsnis į tą gyvenimo sritį, **kur širdys liepsnoja**?!

Ir todėl kiekviena mano diena turi būti tarsi viena plyta, grindžianti jiems kelią į laimę. – **Mokslo ir aukos**!

/.../ Raseinių šventoriuje. – Naktis. Tamsūs medžių šešėliai. Šventovės kontūrai. Aplinkui miesto žiburiai...

Esu skirtas šiai šventovei, joje gyvenančiam Jėzui, ir jiems, kurie čia aplinkui gyvena.

Esu skirtas jiems – tai didžiulei miniai! – jų jaunystei.

Pradedu trečiuosius savo kunigystės metus... Kiekviena diena dėl jų – mokslo! aukos! TVM*" (*1954 09 21–23, rekolekcijos*).

„Mano Marija, Tu pašaukei mane, nes be Jėzaus jie negali būti laimingi. Kaip labai Tu išaukštinai mane, kad man jie pasisako, ko niekam – nė motinai – nepasako! Ir dėl to Jėzus atleidžia jiems...

/.../ Brangioji, Tu davei mane jiems. Kad aš ne mažiau dirbčiau ir sunkumų – aukos – pakelčiau negu jie. /.../ Ir todėl – kokia brangenybė yra tie momentai, kai Tu nepatenkini mano norų. Juk tada turiu ką dėti ant kitos svarstyklių lėkštės. Juk Tu žinai, Mieloji, kaip sunku jiems surasti Jėzų – savo ramybę, kaip sunku jiems prisipažinti... ir ypač ištverti.

Padėk man, Brangioji, suprasti, kada mane kvieti aukai. Man kartais taip sunku būna tuos momentus pažinti... Juk argi nekeliu Tau klausimų: kodėl Jurgutis taip ilgai negauna mašinos?.. (Ar pakankamai stiprus yra mano nuolankumo jausmas – juk kiek daug man bus progų puikybei?) – Kodėl pinigų daugiau negaunu?.. (Juk Jėzus juos duoda mums, kad panaudotume sielų naudai: argi man ne geriau, kad už tuos, kurių negaunu, nebūsiu atsakingas Jėzui?)

Pagaliau argi neaprūpini manęs ir žemiškomis gėrybėmis?.. Atsirakinu duris – čia **mano** butas. Čia taip jauku.

* „Tibi Virgo Maria!" – Tau, Mergele Marija! *(lot.)*.

Stalas žaliai dengtas, stalinė lempa. Prieky jaukiai sustatyta gėlių eilė. Jos taip suvešėjusios. Nuo jų tokie paslaptingi šešėliai ant baltos sienos.

Kai naktis ateina, kai Tu, Jėzau, lieki vienas, argi neateini pas mane kaip pas draugą? *„Aš nebevadinsiu jūsų tarnais, bet bičiuliais"*. Ir leidi man elgtis su Tavimi kaip su Draugu! Juk mudu – artimiausi kaimynai!

Brangioji, padėk man darbui – jų laimei – panaudoti kiekvieną minutę. Reikia vėliau eiti pietų, kad mažiau laiko nueitų tuščiai. Užtrukus – padėk man susikaupti, sielos gelmėse su Tavimi pabūti, kad atgaučiau pusiausvyrą ir valios jėgą išeiti.

Jie – manieji draugai – išsiskirstę po neaprėpiamus plotus [tremtyje]. „Jas veikia aplinka – moralinė ir kartais fizinė prievarta. Yra iš jų, kad pralenkia ruses... Bet yra, kad – nieko nepaisant – ištveria, ypač kai palaiko ryšį su namais".

Mieloji, padėk man surasti laiko jiems parašyti. – Ak, taip, turbūt imu dirbti pirma tai, kas malonu...

Pamokslus daugiau rašyti – bent žodžiu atkartoti, – nes šiaip praeina visas laikas ruošimuisi ir sunku apčiuopti, kiek pasiruošęs" (*1954 12 01, mėn. rekolekcijos*).

„Viešpatie, mano Viešpatie, Tu matai, kiek maža skiriu laiko Tau – rekolekcijoms, susikaupimui... Bet juk visus, kurie mane trukdė, – argi ne Tu juos siuntei pas mane?

/.../ Šv. Mergele, Tu matai, kaip vyksta mano rekolekcijos! Pradžioje nesuradau jokios minties. Paėmiau skaityti „Šventumo kliūtys". Ir štai! Kiek daug Tu man parodei!

Mažus, ne iš laisvos valios, bet per neapsižiūrėjimą padarytus nusižengimus Viešpats leidžia, kad parodytų mūsų silpnumą, kad sulaužytų puikybę, kad pajustume veržimąsi tobulėti, būti stropesni, kad neleistų mums didžiuotis: „Štai aš jau tobulas..."

Ir todėl – Šv. Mergele, padėk man daugiau **niekuomet dėl to nenusiminti**, nes tai pats Viešpats leidžia kaip prie-

monę šventumui, pirmiausia **nuolankumui įgyti**, kuris ir yra pirmas žingsnis šventumo link.

Padėk man, Brangioji, daugiau niekada **nedrįsti** dėl kokių nors silpnybių **kitų kaltinti, žeminti**, nes juk niekada negaliu žinoti, ar tai būna sąmoningi, laisvos valios nusižengimai. Net ir tada negaliu žinoti, ar Viešpats, leisdamas jiems klysti, neturi ypatingo tikslo, pavyzdžiui, puikybę sulaužyti (kaip kad šv. Petrui).

/.../ Geroji Mergele, ar esu pasiruošęs visa priimti, ką Tavoji meilė man skirs? Manau, gera būtų, kad mane iš čia iškeltų... Bet, žiūrėk, kaip svajoju: kad būtų miškas, ežeras... O gal aš Jėzui reikalingas visai kitoje vietoje? Man rodos, kad tai padėtų mano nervams, bet – Tavo Širdies noras – man įstatymas! Pagaliau ar nesu dar reikalingas **čia**, Raseiniuose?..

Šv. Mergele, kai tik mąstymai ir kita nešlifuoja, nelygina mano atšiauraus būdo, aš vėl pasidarau išdidus, žiaurus, priekabingas. Ir susikaupimo valandose sąžinė man labiausiai prikiša šitai. Todėl padėk visa tai ištaisyti ir bėgant dienoms jaustis ne diktatoriumi, tobulu šventuoju (mano silpnybės ir klaidos!..), ne kritiku, išdidžiai niekinančiu kitus, jų nuomonę ir elgseną, bet (o! ačiū Tau, kad įdavei į rankas paskaityti apie netyčia padarytų nusižengimų prasmę!) – eiti per gyvenimą turint kuklią savo nuomonę. Juk ir tai, ką kiti bloga pasako, yra iš dalies tiesa, ir tai, kad jie blogai elgiasi – nežinau, ar yra dėl jų blogos valios, taigi ar dėl jų kaltės. Pyktis, kietumas sukelia pyktį, kerštą" (*1955 04 19, mėn. rekolekcijos*).

„Kas naujo įvyko mano gyvenime per šį mėnesį? Šv. Mergele, atrodo, ypač opūs man buvo du klausimai: turto ir pasirengimo vykti visur, kur tik Jėzus siųs.

Kalbėk, Mokytojau, ką nori man pasakyti!" (*1955 09 09, mėn. rekolekcijos*).

ŠIUPYLIŲ KLEBONAS

Pradėjęs ketvirtuosius kunigystės metus, kun. Juozas Zdebskis 1955 m. spalio mėn. paskiriamas klebonu į Šiupylius. Išvykimas iš Raseinių sutapo su skaudžiu smūgiu: staigiai ir netikėtai mirė tėvas, Vincas Zdebskis. Palaidojo jį Mindaugų kapinėse, šalia Zitutės.

Tėvo mirtis priminė kun. Juozui mirusias sesytes, padėjo giliau žvelgti į gyvenimą, realiau vertinti savąjį. Iš šio laikotarpio daugiau ir užrašų per rekolekcijas.

„Brangus Mokytojau, rodos, tik šį rytą pajutau poreikį savo metines rekolekcijas atlikti **dabar**. – „Kai įsirengsiu butą, gyvensiu atskirai..." – Taip, bet ar žinau, kaip ilgai čia gyvensiu? Gal paskui bus dar daugiau trukdymų, išsiblaškymo. O dabar – šios savaitės galas atrodo toks ramus. Kalbėk, Mokytojau!

Šie metai... Pereita žiema. Ypač vasara. Ir dabar – lapai krinta. Brangus Mokytojau, man atrodo, kad juo toliau, juo mano gyvenimo įvykiai darosi keistesni, man pačiam nesuprantami. – Turtas... Toji paskola [draugui] ir visa, kas su ja dedasi. Mano tėvelio mirtis...

Šv. Mergele, padėk suprasti Viešpaties valią! Suprasti, ar aš vykdau ją. Juk tie gyvenimo įvykiai tokie keisti. Ir kiek kartų, Viešpatie, bandžiau rasti, kuo aš čia nusikaltęs! Kuo? Šv. Motina, nežinau... Man rodos, kad, apie tai mąstydamas, tik kaip vaikas prie motinos galiu prisiglausti... Nejaugi visa tik tam, kad galėčiau kentėti ir aukoti?

Jau gal trys savaitės, kaip jokio naujo smūgio – tik ta nežinia... Gal tai ir pastūmėjo **dabar** daryti rekolekcijas, kad pasiruoščiau sutikti tai, kas bus sunku. Kartais ateina keista baimė, ir būtų sunku, jei nežinočiau, kad Tu, Mieloji, mane myli, kad Tu esi visagalė mums padėti. Pagaliau tie žodžiai [girdėti] per išpažintį: „Juk Viešpats ir nelaimes, ir klaidas panaudoja savo planams". Šv. Motina, argi buvo mano blogos valios [dėl paskolos]? – Aš nežinau... Net nesąmoninga klaida – kokia ji buvo?

Tik Tu, Brangusis Mokytojau, gali duoti atsakymą į visa, kas man rūpi. Tu visa žinai. Tu savo malone gali ir padėti įvykdyti tai, ko iš manęs nori. – Taigi nebijosiu. Kada man padėsi visa suprasti – Tavo dalykas. Bet negalimas dalykas, nesąmonė manyti, kad man nepadėtum.

Brangus Mokytojas... Kokia didinga Jo figūra, kai, leidžiantis vakarui, Jis kalbėjo savo mažajam būriui: *„Ar matote visa tai? Neliks akmens ant akmens, kas nebūtų išgriauta... Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis!"*

Arba: *„Man duota visa valdžia danguje ir žemėje"*.

Mokytojau, prisimenu šventimų momentą, kai paėmei mano rankas:

– *Promittis mihi obaedientiam**?

– *Promitto***.

Paskui pabučiavimas...

Mokytojau, teįvyksta Tavo Švenčiausiosios Širdies norai! Juk Tu esi galingas duoti ir jėgos. Šv. Meile... Šv. Mergele... Viešpatie Jėzau, pasitikiu Tavimi!

Visa savo gyvenime privalau matuoti keleivio akimis. Keleivis, radęs gėrybę, nesustoja ir nepasilieka prie jos.

Tėvelis. Mano tėvelis... Dar taip neseniai jis planavo sodą užveisti už tvarto. Ten įkurti bityną... Jis turėjo namus – tai mano gimtinė. O dabar?.. Jis tik laikinai visu tuo naudojosi, o dabar vėl visa ne jo.

Viešpatie, leisk man turėti tik tai, kas kokiu nors būdu padeda, kad kuo daugiau keleivių surastų kelionės tikslą – Tėvo namus.

Primink, Mieloji, kiekvieną daiktą perkant: ar jis man būtinas? **Ar padės laimėti sielas Kristui?**

Ar žinai, kaip ilgai naudosiesi? – Tėvelis parvedė karvę. Kad būtų kas pasakęs: „Tuoj ji bus ne tavo". Jis sėdo vakarienės: „Daugiau nebus leista tau valgyti"... Atsisveikino su sūnumi mašinoje: „Daugiau jo nebematysi"...

---

* Ar pažadi būti man klusnus? (*lot.*).

** Pažadu (*lot.*).

Ieva ir Vincas Zdebskiai.
Naujiena, 1953 m.
(Fotografavo kun. J. Zdebskis)

O man – ar ilgai bus leista naudotis visu, ko trokštu? Gal ši diena paskutinė...

1. Jis – gerasis Ganytojas. – Argi nebūna ir mano gyvenime atsitikimų, kada Jėzus pasiskubina mane gelbėti pirma, negu pasijuntu pagalbos reikalingas?

Jei Viešpats būtų mano norus įvykdęs...

O, taip! Jis – gerasis Ganytojas. Tačiau gerojo Ganytojo jautri meilė kažko laukia ir iš manęs. Ko? – Ko gi jei ne pasidavimo Jo vadovavimui – leisti vesti save, jei ne pasiaukojimo Jam – besąlyginio pasiaukojimo.

Šv. Mergele, padėk suprasti Jėzaus norus ir juos įvykdyti!

2. Jėzus ir dabar mus myli taip, kaip Paskutinės vakarienės naktį, kaip Kalvarijos kalne. Visi mano gyvenimo įvykiai yra Jo meilės išdava.

Šv. Mergele, visame, ką dariau, tikrai **nebuvo blogos valios**. O jei ir būtų buvę, tai ir mano klaidos turi būti numatytos Viešpaties planuose. Kad ir kiek dar kentėčiau, vis tiek **Jėzus dėl manęs daugiau kentėjo**. Ir Tu, Brangioji!

3. Kaip labai veržėsi sūnus palaidūnas iš tėvo namų! Jis gyvenimą, kurio siekė, vaizdavosi kaip pasakų šalį. Ir kaip greit jis išeikvojo viską!

Mašina! Kokios buvo pusiau slaptos mano svajonės? – Aplankyt... Pavažinėt... /.../ Pagaliau nuvažiuot. Čia užkampis. – Bet kaip gali kiti? Kaip galėjau ligi šiol?.. Toli namai. – Kaip išvažiuoja į kariuomenę? Suimtieji?.. (Pagaliau tai, kad ir kokia būtų forma, bet vis tiek bus **kančia – tas**

brangusis turtas.) – Ir dabar – argi neturiu?! – „Pavėžėsiu". – „Kiek atlyginti?" – „Vieną Sveika, Marija..."

Pirksiu [fotoaparatą]. „Kijev"! „Maskva"? – koks čia aparatas! – Radijas ir t.t., ir t.t. – O kiek yra brolių, kurie nori mokytis... – Ar sprendžiau visa pagal tai: **ar man būtina**?

4. Į kiekvieną turiu žiūrėti **su šventa pagarba**, nes kiekvienam Viešpats suteikė galią gyventi malonės gyvenimu. O bent vienu laipsniu aukštesnis malonės gyvenimas be galo pagarbina Dievą.

Ne tas, kuris man patinka, bet **kuris reikalingas pagalbos**, nes savaime, be kontrolės, argi ne tą pirmiausia randa akys, kuri graži, kuri patinka?..

Šv. Mergele, koks keistas projektas bręsta manyje! – Atsisakyti visko, kas mane vilioja – kas blizga, mašinos. Juk, atrodo, sieloms tuo patarnausiu daugiau. Sieloms – tam didžiajam Jėzaus reikalui. Mieloji, ar padėsi tai įvykdyti?

– Mano siela, valgyk, gerk, pokyliauk. Štai turi gėrybių!

– Paikas! Dar šią naktį bus pareikalauta tavo sielos! Kieno gi bus visa tai?..

Kaip jautriai tėvas pasitinka grįžtantį sūnų palaidūną! Kaip jautriai Dievas Tėvas laukia, pats ieško kiekvieno klystančiojo!

Mano gyvenimo įvykiai... Argi nebuvo tai nuosekliai vis rimtėjantys [svaresni] įspėjimai, kad turiu atsisakyti viso to, kas vilioja akis? – Daug ko stebėjimas tepadaro mano širdį panašesnę į Jėzaus Širdį. O mylinčios širdies argi nedžiugina panašumas į mylimą?! Šv. Motina, savo meilės jėga padėk man!

Reziumė:

Šv. Mergele, nedrąsia ranka rašau šiuos žodžius kaip viso gyvenimo projektą. Tik Tavo ypatingos meilės globos remiamas galėsiu tai įvykdyti:

*Visuomet rinktis tą dalį, **kur daugiau aukos**, kad kuo labiau būtų atsiteista Švč. Jėzaus Širdžiai ir kuo daugiau sielų būtų laimėta Jėzui, jų pačių laimei...*

Šv. Mergele, tai ne įžadas po nuodėme [kurį sulaužyti būtų nuodėmė]. – Tu žinai mano silpnumą – kad nebūtų sąžinės neramumo priežastis. Bet Tu man padėsi. Dar kartą Tau pažadu besąlygiškai ir amžinai savo maldų intencijų ir gyvenimo nupelnančiąją vertę. Visus, kurie su manimi susidurs, ypač per išpažintį, taip pat ir kurie susidūrė praeity... O, kiek jų daug! Tu viena juos visus žinai. Pagaliau visa visa – Brangioji, Tavo nuosavybė.

Sąžinės sąskaitoje naujas punktas: ar panaudojau visas progas **skinti Jėzui gėles**? (o, šv. Teresėle!)

Tada ir turtas – tiek, kiek galiu jį panaudoti Jėzaus sieloms. Ir dėmesys joms – kuri reikalinga pagalbos, o ne kuri gražesnė.

Imk mano rankas, Šv. Mergele, ir surišk jas amžinai savosios meilės ryšiais! Kad mano vienintelis džiaugsmas būtų vykdyti Tavo, Brangioji, valią!.. *Fiat!*" (*1955 09 09–11, rekolekcijos*).

„Šiandien! Negalima rekolekcijų atidėti – rytoj, rytoj... Bet kai pradėjau, mano Jėzau, kaip sunku buvo rasti siūlo galą, ką Tau pasakyti. Tu prakalbinai mane per dvasinį skaitymą apie tėvą Eberšveilerį. Jo taisyklė – visada rinktis tai, kas tobuliau.

(Kažkaip sunku šiandien megzti mintis. Skaitau toliau...)

Kas per šį laikotarpį buvo naujo mano gyvenime? – Kažkoks nervingumas. Man rodos, paskutiniu laiku greičiau susinervinu. Matei, Mieloji, kaip supykau, kai vakar kolūkio pirmininkas nedavė plytų! Ir mano dėsnis visada rinktis aukos dalį kartais kelia man lyg ir jo baimę. Bet šio ryto mąstymu ir dvasiniu skaitymu argi neatsakei, nenuraminai manęs?..

„*Gibt es nur eine Freiheit, die Freiheit des Geistes der Liebe...*"* – Kitaip sakant, yra tik vienas tikras džiaugsmas – Jėzui džiaugsmingai aukoti visa per Tave, Šv. Mergele, kad

* Tėra tiktai viena laisvė, meilės dvasios laisvė (*vok.*).

kuo daugiau Jėzaus mylimųjų taptų laimingi. O jei taip, tai vienintelis mano džiaugsmo šaltinis – vykdyti pasiryžimą **„visur pasiimti aukos dalį"**, nes tada tas tariamas džiaugsmo praradimas yra ne kas kita, kaip tikra garantija, kad Jėzus pasidaro **tarsi mano skolininku** ir tikrai man tą džiaugsmą grąžins. Šv. Mergele, kaip tai puiku! Juk kiek daug aplink mane, mano parapijoje užkietėjėlių! Kaip jie užsispyrę! Tačiau kiekviena mano auka **priartina jiems gailestingumo valandą**.

Bet (labai tyliai Tau pasakau) kokia gyva dar mano savimeilė! Kaip labai dar norisi ieškoti savęs – sau patogumo... Tu saugai taip pat, kad neperžengčiau protingumo, kas reikalinga sveikatai, darbingumui išlaikyti.

Kai pajusiu: **„Kas veikti?"**, mano džiaugsmas tegul bus: **kiek knygų turiu perskaityti**! Prancūzų, anglų kalbos!" (*1956 02 08, mėn. rekolekcijos*).

„Neseniai gimė mintis: kodėl nepabandžius pačiam kreiptis į aukščiausią [Bažnyčios] vyresnybę, kad leistų studijuoti?! – Pirma tačiau reikia kreiptis į Tave, Šv. Mergele!.. Man rodos, šią Gavėnią ypač daug malonių duodi.

Tikrai, ką nors didelio nuveikti galima tik po didelių aukų. Ir šiandien – taip norėjosi vartyti žurnalus. Prancūzų skaityti taip nesisekė... Jei būčiau nepadaręs šios aukos Tau, Mieloji, turbūt nebūtų taip sekęsi pamokslą dabar kurti" (*1956 02 25*).

„Šv. Mergele, visi Šventieji, mano brangūs a.a. Kęstuti, tėveli, sesytės... Šv. Teresėle, šventieji angelai tų žmonių, su kuriais Viešpats man leis savo darbe susitikti, šv. Angele Sarge, padėkite man **pažinti ir įvykdyti tą planą**, kurį Viešpats turėjo mane sukurdamas!

Koks tas tikslas, man Jėzaus numatytas, dėl kurio būtų verta aukotis, pastangas, sveikatą, laiką dėti, dėl kurio būtų verta daug ko atsižadėti, savo „aukos dėsnį" į jį kreipti, apie

kurį būtų verta per dienas mąstyti, o ir nakties tyloje nubudus prisiminti?

Paimu a.a. tėvelio nuotraukas ir skleidžiu vieną po kitos... Taip, aukščiausias idealas mano gyvenime gali būti tik tai, kas nemirtinga. Kas?

Brangus Mokytojau! Tu priskyrei mane prie savo išrinktųjų, kuriais ypač pasitikėjai. Padaryk mano širdį panašią į savo! Kad sutaptų mūsų norai, mūsų reikalai, siekimai, planai...

Per pereitas rekolekcijas kėliau turto klausimą, kuris tada buvo toks svarbus. Dabar man neduoda ramybės studijos. Kad čia neįsibrautų svajonės troškimų ne pagal Jėzaus norą, Šv. Mergele, Tu budėsi – tiesa? Ir padėsi man suprasti... Jėzaus Širdies norus suprasti, **surasti motyvų aukotis**, kad jie būtų įvykdyti – mano rekolekcijų tikslas.

Mano gyvenimo centras – Jėzus. Jo Širdies norai, siekimai – turi būti ir mano. Jis – gravitacijos centras mano gyvenime. Kaip Saulės sistemoje visos planetos skrieja aplink ją nematomos jėgos traukiamos, kaip prie magneto bėga metaliniai daiktai, kaip į saulę kreipiasi visi žiedai nematomos jėgos traukiami, taip ir mano norai, siekimai, darbai, gyvenimo planai turi vykti pagal Jėzaus Širdies norus, siekimus – turi su jais sutapti.

Kas būtų su planeta, jei ji atitrūktų nuo Saulės gravitacijos? Kas būtų su žiedu, jei nusigręžtų nuo saulės? Taip ir su mano gyvenimu – kas būtų, jei savo norais, savo veiksmais nusigręžčiau nuo Jėzaus Širdies norų?!

Tada... Daugelis, kuriems Jėzus per mane nori meilę parodyti, amžinai nepatirtų savo laimės ir gal amžinai liktų tamsoje, nuodėmių, klaidų kankinami... O Šv. Mergele, kaip tai baisu!..

Kokia baisi būtų klaida, jei savo asmeninės laimės bandyčiau ieškoti egocentriškai, o ne **kristocentriškai**! Kaip išlaikyčiau Paskutinio teismo metu jų kaltinančius žvilgsnius?!

Jėzaus Širdis. Ji yra centras, iš kurio spinduliuoja. Jėzaus Širdies garbinimas tai ir yra ne kas kita, kaip garbinimas Jėzaus meilės mums. Jėzaus Širdis ir yra **geriau pažintas ir labiau mylimas Jėzus**. Jos garbinimas – didesnis Jo meilės supratimas ir atsidėkojimas.

Iš Jėzaus Širdies spinduliuoja Meilė, kuri mums reiškiasi sukūrimu, apreiškimu, įsikūnijimu, atpirkimu, Eucharistija. **Mylėti reiškia atsiduoti**. Ar galėjo dar labiau atsiduoti man Jėzus? – Privalau tai suprasti. Šv. Mergele, kurios gyvenimo tikslas buvo Jėzus, Tu man padėk tai suprasti ir atsiliepti Jėzui už meilę meile, už atsidavimą atsidavimu. Tai privalau iš dėkingumo Jėzui. Tai yra mano pašaukimo darbų sėkmės paslaptis, kitaip sakant – tai privalau dėl laimės tų, kurie kankinami nuodėmių.

Kiek kartų turėjau progos pajusti, kokie bejėgiai mano žodžiai, pastangos nusidėjėlį paveikti. Iš tikrųjų tai gali padaryti tik Jėzus. Juk aš malonės neturiu. Ją gali duoti tik Jėzus. Ir kad mane Jėzus teiktųsi panaudoti tarpininku kuo gausesniam nelaimingųjų būriui, privalau Jėzui parodyti ištikimumą kiekvienoje smulkmenoje, kur tik Jis leis įžvelgti Jo norą. Kaip turįs į Jėzų daug didelių prašymų, privalau laimėti Jo palankumą ištikimumu Jam, atsakymu, atsiliepimu į kiekvieną Jo Švč. Širdies tvinksnį.

Šv. Mergele, Tu žinai, kad ne mano žmogiškos jėgos gali suprasti ir įvykdyti dieviškus dalykus. Leisk pasitikėti Tavimi... – Kad būčiau vertas, kad teiktųsi Jėzus patenkinti mano didžius troškimus, reikia iš manęs kažko **daugiau** („labiau"). – *„Diliges me plus?"** – Tik tada Jėzus atiduos širdžių raktus. Kas tas „daugiau"?

Du dalykai iškyla prieš mano sielos akis.

1. **Stropiai vykdyti savo „aukos dėsnį"**. Juk gyvenimo įvykiuose galiu rinktis tą dalį, užimti tą poziciją, kuri man malonesnė, patogesnė, bet galiu ir tą, kuri daugiau aukos reikalauja. Ir turiu rinktis antrąją, nes taip elgdamasis **la-**

* Ar myli mane labiau (*lot.*) – Jėzaus kreipimasis į šv. Petrą.

biau galiu atsiliepti į begalinę Jėzaus meilę mums, labiau vertas galiu tapti, kad Jis mano begalinius norus teiktųsi patenkinti – kuo gausesniam jų būriui teiktųsi parodyti savo Švč. Širdies gelmes, savo Meilės paslaptis – tą nuostabų Dievo ir žmogaus bendravimą meilėje.

Ypač stropiai turiu aukoti Jėzui atgailos dvasia tai, **ką Jis pats man duoda sunkaus** – gyvenimo smūgius, nemalonumus, nepatogumus, trūkumus, nepasisekimus... Šv. Mergele, Tu, kaip manęs viso Savininkė, perduok tai Jėzui. Taip pat ir tai, **jei Jo norai būtų kitokie negu mano gyvenimo planai**.

Šv. Mergele, Tu padėsi man, kad tai neišeitų iš protingumo ribų – tai, ko reikia sveikatai, poilsiui. Juk mano sveikata tokia silpna, todėl ją turiu saugoti kaip įrankį dirbti Jėzui. Ir poilsis man todėl svarbus, kad darbas būtų vaisingas.

Tu ne kartą matei, kokie tikrovėje mano aukos momentai, pavyzdžiui, valgį imti tą, kuris ne toks skanus. Psichologiškai išeina taip, tarsi nepaprastai norėčiau skanaus ir tarsi kas piktai įsakytų neimti... Taigi savotiškas nervų įtempimas, kova. O juk visa turi praeiti **su šypsena, su džiaugsmo nuotaika**, kad galiu Jėzui parodyti **daugiau**, kad būčiau vertesnis Jo dėmesio, Jo malonės – tuo galiu padėti jiems... (Tuo momentu svarbu **matyti ne pačią auką, bet tą naudą**, tada auką bus lengva pakelti.)

Kad Jėzaus Širdies meilė teiktųsi atsižvelgti į mano utopiškus norus ir siekimus – padėk man tais momentais, Šv. Mergele! Taip pat padėk man aukos momentus kiek galima **iš anksto numatyti** ir ta linkme **įsiūbuoti valią**. Tu žinai, kaip sunku čia kartais būna. Bet juk esu mokinys savo Motinos mokykloje. Tu mane išmokysi. Gal daug kartų šiuo atžvilgiu pasirodysiu neištikimas Jėzui, nesilaikantis savo žodžio, bet Tu pridengsi mano žmogiškąjį silpnumą. Tai primins mano menkumą, primins, kad aš tiek galiu mylėti, kiek Jėzus man meilės duoda.

2. **Studijos.** Taip pat asmeniniame darbe **stropiai dirbti.** Tenenueina veltui nė viena minutė. Pagal aukos dėsnį – **pirma kas būtina.**

Kad būčiau naudingesnis įrankis Jėzaus rankose, privalau ir savo prigimtines galias kuo labiau ištobulinti. Todėl atkakliai turiu siekti studijų. Nors tai dabartinėmis sąlygomis atrodo utopija, bet Tavo meilė, Šv. Mergele, išras būdą ir priemones, kaip tai turi įvykti. Taip pat skaityba reikia save kuo labiau išlavinti. Uoliai, ištvermingai mokytis anglų kalbos.

Studijuoti, nes juo daugiau turėsiu mokslo, juo kažkas **daugiau** – tobulesnis įrankis galėsiu būti Jėzaus rankose. Pagaliau, Šv. Mergele, ar nuo manęs pareina tas aistringas siekimas mokslo, pasaulio platybių!

Kas baimingai žiūri į sunkumus ir galimus pavojus, niekuomet daug nepasieks (W. Eberschweiler). Visuomet tegul šviečia prieš akis **didelės idėjos ir planai**!

Kuo atlyginsiu Jėzui už tą malonų kvietimą atkreipti dėmesį į Jo Švč. Širdį, į Šv. Eucharistiją, į geresnį santykio tarp Jo ir Tavęs, Šv. Mergele, suvokimą?! Jis centras – Jo Švč. Širdis – Jo dieviškoji gailestingoji Meilė. Ir Tu, Šv. Mergele, esi tos meilės dovana man ir mums!

Todėl su Jėzumi Švč. Sakramente privalau elgtis kaip su Asmeniu, o ne kaip su negyva relikvija: elgtis kaip su gyvu, jaučiančiu, suprantančiu meilę ir šilumą. Šventojoje Ostijoje Jėzaus Širdis! Kas rytą geriu Jo Kraują – visą Jėzaus palankumą ir meilę.

Šv. Mergele, mane Jėzus išsirinko kilniausiam darbui iš visų žmogiško veikimo sričių – **padėti žmonėms suprasti savo laimę**, ir tai ne vien laikiną, bet ir tą, kurios iš žmogaus niekas neatims!

Kokie menkučiai visi kiti pašaukimai, palyginti su manuoju! – Gydytojas. Jis labai reikalingas žmogui. Bet ir sveikas žmogus kartais žudosi, nes neturi ramybės. – Inžinie-

rius. Jis kuria, gamina žmogui daug patogumų, reikalingų kultūros, civilizacijos priemonių. Bet jei žmogus sėdi automobilyje, ar tai reiškia, kad jis jau laimingas?

Tuo tarpu tas, kuris eina mirti – kankinys, kuris jau nieko nebeturi ir greit neteks pačios gyvybės, – gieda džiaugsmo ir garbės himnus Viešpačiui!

Visa tai padaro Jėzaus Širdies gailestingoji meilė, kurios įrankiu, laidu Jis pasirinko ir mane. Todėl mano **santykiai su žmonėmis** tiek pateisinami, **kiek jiems duodu Jėzų** – auka, pavyzdžiu, žodžiu. Mano santykiai su kitais kūriniais tiek pateisinami, kiek tarnauja, padeda žmonėms duoti Jėzų, kad ir netiesiogiai (pavyzdžiui, poilsio priemonės – kad pajėgčiau dirbti ir pan.).

Šv. Mergele, ypač padėk man šiuo požiūriu vertinti santykius su tomis, į kurias mano širdis linksta, kad čia neprasilenkčiau su savo „aukos dėsniu". Juk elgdamasis prieš savo širdies jausmą – norą būti kartu, bendrauti – argi ne daugiau galiu tąja auka laimėti joms malonės iš Viešpaties?! Juk paskui, *in visione beatifica**, mūsų kartu buvimas džiugins mus per amžius. O dabar, kad joms padėčiau, nebūtinai turiu būti kartu. Juk iš tikrųjų ne aš, bet Jėzus gali ką duoti, o Jam nuotolis nieko nereiškia. Taip pat ir su namiškiais – kad jie būtų laimingi, nebūtinai turiu būti su jais, jei tai negalima.

Galiu užsimerkti ir savo atminty prikelti tuos gyvenimo momentus, kai žmonės man buvo ypač atviri (tos keistos pažintys kelionėse!), ir kaip ryškiai tie momentai kalba apie jų ilgesį Jėzaus! Juo labiau būsiu išsimokslinęs, juo daugiau jiems galėsiu duoti. Bet visur, kur ieškosiu savo sugebėjimą parodyti, sau naudos, sau malonumo, – visur išeis *fiasco*.

/.../ Kai mano smulkmeniška prigimtis pasidarys baimingai nerami dėl begalės įvairių reikalų (remontai, pragyvenimas ir t.t.), Mieloji, primink man tada, kad juk ne aš, bet Jėzaus Širdies meilė visa vykdo. Aš tik įrankis. O juk Jo, šv. Ostijoje pasislėpusio, Valios mosto laukia ir mažiausias

* Palaimintasis regėjimas danguje (*lot.*).

atomas, ir didžiausi ugniniai vulkanai. Taigi *festina lente*!* – ramiai ir su pasitikėjimu! – nes Šv. Mergelė myli mane!

Šv. Mergele, koks nedėkingumas būtų, jei kurį nors dalyką ar sugebėjimą laikyčiau savo nuopelnu, o ne Tavo meilės dovana ir užuot dėkojęs – didžiuočiausi juo! Ar dar mažai parodei, kiek gali mūsų pastangos, kai Tu nori kitaip, ir kaip net nesąmoningi bandymai pasirodyti baigėsi man gėdingai... Juk gavau šventimus – iš Tavo malonės. Gyvas [po avarijos] esu – iš Tavo malonės... Kur būčiau dabar?! Mano planai, siekimai...

Aš – kunigas, aš gyvas – iš Tavo, Šv. Mergele, malonės... Noriu dėkoti, dėkoti...

Šios rekolekcijos – „atsivertimas" prie Jėzaus Širdies. Noriu pasiaukoti Švenčiausiajai Širdžiai. Bet, Šv. Mergele, žinai, kad visa, *was ich bin und was ich liebe*** – Tavo. Todėl, Geroji, atvesk mane prie Jėzaus Širdies ir atiduok Jam, Jo garbei kaip savo daiktą!

Tada man visa tiek svarbu, kiek tai padeda sieloms rasti Jėzų – kiek tai svarbu Jėzui.

Akis į tolį! Siekimai, studijos, būsimų, dar neparašytų, knygų fragmentai... Tu, Mieloji, padėk niekur nepraleisti progų Jėzui atiduoti per Tave „daugiau", kad būčiau vertesnis...

Ką dar Tau galiu aš pasakyti? – Padėti galvą ir tylėti..." (*1956 03 01–03, rekolekcijos*).

„Kai visos priemonės padėti sieloms yra bevaisės (bent taip rodosi), lieka vienintelė – **auka.**

Pirmiausia, Šv. Mergele, auka darbe: kai sunku bus prisiversti – tada leisk pamatyti tuos, kurie Jėzui brangūs ir dėl jų dirbti. /.../ Kokia gerutė esi! Kiek daug jų šventvagiškas išpažintis pataisė! Ačiū, Šv. Mergele!

Pagaliau **jos – mielos sesės**. Padėk man ramiai stebėti savo elgesį ir galvoti, ir suprasti Jėzaus norą.

---

* Skubėk lėtai (*lot.*).

** Kas aš esu ir ką myliu (*vok.*).

Man turi ypač rūpėti tie, kuriuos Jėzus mano orbitai skiria. Kaip juos pažinti? Mieloji Mokytoja, ar tai tie ir tos, su kuriais pats gyvenimas suneša? Kartais viduje jaučiu, kad ne visada tai bus tos, į kurias širdis linksta, nors kartais tai gali ir sutapti... Nuoširdumas joms – ar tai Tavo dovana?

Pasibaigė lapas, bet negaliu iškęsti nepridėjęs. Kaip labai, Mieloji, mane džiugini! Juk poryt važiuoju pas mamą! Trys mėnesiai kaip nemačiau. Sesytė. Švogeris. Linutė. Aš jiems nuvešiu dovanų. Gal vėl kur nors sutiksiu Jurgutį. Pagaliau ateitis ir jos įvykiai. Studijos. Tam, kurį myli, Šv. Mergele (kuris nėra vertas Tavo meilės), Tu vis tiek kaip nors savotiškai, kuo palankiausiai sutvarkysi. Taigi drąsiai pirmyn, jaunime!" (*1956 04 07, mėn. rekolekcijos*).

27-eri gyvenimo metai

„Jei mano broliai, sesės nemyli Dievo, nemyli Jėzaus, tai jie neatlieka aukščiausio savo, kaip žmogaus, pašaukimo – mylėti Dievą, nes Jis pirmas mus pamilo. Jie tampa nedėkingi Jėzui...

O Jėzus savo meilę reiškia ir per tarpininkus, per savo mylimuosius, taigi ir per mane – štai didžioji tiesa, štai didžioji tikrovė!

Kiekvienam broliui, sesei – nesvarbu, kas jie būtų, – turiu parodyti visą savo **gerumą, broliškumą, linksmą nuotaiką** aplink skleisti, nes tik per tai jie **galės suprasti Jėzaus gerumą jiems** ir Jį pamilti. Tik tada jie supras krikščionybės žavingumą, tik tada jie bus nugalėti be ginklų. Tik per tai jie lengviau suras ir savo **asmeninę laimę**. Taip. Broliai, seserys! – kiekvienas (kiekviena), kuriuos gyvenimo kely sutiksiu.

Ir štai! Tuomet ar verta bijoti, kaip dėl tų, kurios man patinka? Juk svarbu tik, kad tas bendravimas nebūtų pirmiausia savęs tenkinimas – svarbu tik, kad su tomis, kurios

patinka, arba pats gyvenimas (Jėzaus Valia) suneša, arba iš mūsų bendravimo jos gali labiau pažinti Jėzų (jų nauda). Šv. Mergele, padėk man čia neapsigauti, kad tai nebūtų savo malonumo tenkinimas! Tik tada, jei taip pat elgsiuosi ir su vyrais, ir su tomis, kurios man nepatinka! – Kur daugiau aukos!

Subdiakonas J. Zdebskis.
Kauno kunigų seminarija, 1952 m.
(Iš asmeninio archyvo)

Mano visa būtybė turi šaukti aplinkai – visur ir visada: „Štai Jis – gerasis Jėzus!"... Ypač savo šypsena, mandagumu, gera nuotaika, pagaliau viskuo, kuo galiu padėti, savo reikalus sumažindamas iki minimumo. – Kad tik kuo daugiau pažintų Jėzų ir surastų savo laimę, kad jie nesijaustų vieni gyvenimo kely, visų apleisti.

Štai kodėl privalau parodyti didžiausią palankumą ir dėmesį kiekvienam – **kitaip jie neturės progų pažinti Jėzaus gerumo.**

Šv. Mergele, man rodos, kad dar niekada taip ryškiai nebuvau supratęs šitos tiesos. Ji gimė beveik staiga, po vakarinių pamaldų, dešinėje šventoriaus pusėje tuo kraštiniu taku pakrūmėj bevaikštant. Ar tai ne nauja Tavo dovana – Tavo meilės šypsnys man?.." (*1956 06 01, mėn. rekolekcijos*).

„Išgyvenimai širdį neigiamai veikia. – O taip! Mano vaistas nervams ir širdžiai – tai sutartis su Tavimi, Šv. Mergele! Žinojimas, kad Tu įsipareigojai rūpintis manimi!

Slegia skola... Daugybė reikalų, rūpesčių... Bet juk tai kančia – ta didžioji brangenybė!

Kiek daug šį mėnesį važinėjau, kiek daug žmonių mačiau! Kokie jie būtų laimingi, jei vykdytų Jėzaus Valią, jei pažintų Jį. Ir jei dėl mano kančios bent vienam Jėzus leis Jį pažinti ir pamilti – kaip tai puiku!

/.../ Namie. Kokia nervinga mama... Koks sunkus buvo jos gyvenimas... O kad būtų vykdyta visame kame Jėzaus Valia! Mano sesytė... Visi nesusipratimai su giminėmis... O kad jie nesipyktų – kad būtų vykdoma Jėzaus Valia!

Miela Zitute, kaip labai tavęs pasiilgstu! Tu jau būtum keliolikos metų mergelė. Kaip labai tave mylėčiau! Ir tu mylėtum savo vyresnįjį brolį. Tu myli ir dabar, taip! Man rodos, kad apkabini kartais mane – savo brolį. Bet kodėl tai įvyko?..

Mano gyvenimo tikslas: **kad visame būtų vykdoma Jėzaus Valia**, kad Jį pažintų! Dėl to turiu mokytis. Dėl to turiu dėkoti Tau, Šv. Mergele, kad leidi kentėti. Mano džiaugsmui juk užtenka žinojimo, kad vykdau tai, ko nori Jėzus" (*1956 07 07, mėn. rekolekcijos*).

„Dar vienas mano gyvenimo etapas baigiasi. – Buvau vikaru mažoje didelėje parapijoje, klebonu ir štai vėl pradedu studijuoti. – „Jūsų klausimas išspręstas", – Jo Prakilnybės Valdytojo žodžiai užvakar, pirmadienį.

Ar visa padariau, ko Jėzus tikėjosi iš manęs, siųsdamas į šitą vietą, tarp šitų žmonių? – Taip, mačiau ne kartą, kaip tarp jų veikė malonė, bet... Kiek dar jų yra, kurie Tavęs, Viešpatie Jėzau, nenori prakalbinti!.. Ir štai čia, Brangusis Mokytojau, dar kartą pajuntu, kokie bejėgiai mes be Tavęs... *„Sine me nihil potestis facere"**. Aš palieku juos Tavo, Šv. Mergele, meilės rūpesčiui. Tu išpildyk didįjį Švč. Jėzaus Širdies norą, kad visos širdys – net ir nusidėjėlių – taptų panašios į Jo Švč. Širdį.

* Be manęs jūs nieko negalite padaryti (*lot.*).

Taip, Viešpatie Jėzau, Tu esi Veikėjas! Tu ieškai širdžių ir jas prakalbini. Aš tik priemonė. Bet privalau visa padaryti, kad įrankis Tavo rankoje būtų kuo tinkamesnis. Todėl einu mokytis.

Dėl Jėzaus Širdies norų įvykdymo – kad ateitų Jo Karalystė į mūsų širdis, į brangią Lietuvą, – privalau dirbti, pakelti visa, kas man bus nepatogu, ne pagal mano norą. Dėl jų laimės.

/.../ Viešpatie Jėzau, kas paguos Tavo didį skausmą?! Mergaitė kaip gėlė. Tokios mėlynos akys. Skausmo iškankintas jaunutis veidas... Viešpatie Jėzau! Apsimoka visa pakelti, ką Tu matai reikalinga esant, už jų laimę – kad tik ji šito nebūtų padariusi... Kad jie ir jos surastų Tave ir savo laimę! – Paskui šv. Komunijos metu jos tokios maldaujančios akys į Šv. Eucharistiją įsmeigtos... Ak, kas aš esu, kad per mane nusidėjėlis tampa Jėzui malonus?! Štai dėl ko privalau visa vykdyti, kur suprantu, kad Tu, Brangusis Mokytojau, nori. Kur **daugiau aukos**!

Šv. Mergele, turiu viltį Tavyje, kad mane išmokysi pažinti, kurios aukos Jėzus nori. Tu žinai, kiek čia konfliktų kyla viduje. Ir man pavyksta tik tada, kai įsigilinu į motyvus, į tą naudą, į begalinį Jėzaus skausmą ir ilgesį jų... Kad ateitų pas Jį ir nurimtų siela, nuodėmių iškankinta. Koks didis motyvas aukotis – tiesiog aukos mokykla – stebėti gyvenimo reiškinius, jų priežastis ir padarinius.

/.../ Mano studijų gyvenime – susitiksiu su vyresniais ir jaunesniais broliais. Šv. Mergele, kiekviename mano veiksme primink man: ar tai darant nėra puikybės motyvo – mintyse, žodžiuose, elgesyje? Fransua Kopė [François Coppée] knyga „Geroji kančia" man atskleidė, ko nebuvau pastebėjęs, kad priežastis, dėl kurios nustojama tikėti, yra puikybė, **ypač išpažinty**. Kai „Pobiedoj" pakeliui į Kauną ginčijausi su gydytoju – argi nejaučiau, kaip puikybė neleido jam nusileisti tiesai? Ir kaip lengvai tai supranta visi, kurių širdy nėra puikybės kliūties!

Mieloji, truputį pavargau berašydamas... Tu man priminsi šias mintis... Ir štai – dar vienas dalykas: visur tevadovauja man **kovos, neramumo dėl Kristaus dvasia**. Ateities Tėvynė, kurioje žydės meilė Jėzui – tai ir yra tautos išgelbėjimas: arba mes suprasime krikščionybės dinamiškumą, arba tautai mirtis dėl nuodėmių! Štai ką privalau kalbėti kiekvienam sutiktam: „Mes galime ir mes turime (vykdyti – kovoti)!"

Vis dėlto šie dešimt mėnesių buvo savotiški. – Kiek darbo, rūpesčių (remontai) – ir kiek įdomių pokalbių kelionėse, kiek neužmirštamų pažinčių! Taip pat ir kiek tylių vakarų, kai saulė slėpėsi į mišką, o paslaptingos tylos ir prieblandos apgaubti šventoriaus medžiai kalbėjo maldą vakarinę čia pat gyvenančiam Kūrėjui! Kiek mąstymo valandų, problemų ir naujų minčių pasakė Viešpats! *Quid retribuam Domino?..*"* (*1956 08 08, mėn. rekolekcijos*).

IŠ PROVINCIJOS Į MIESTĄ

1956 m. rugsėjo mėn., prasidėjus penktiesiems jo kunigystės metams, kun. Juozas Zdebskis paskiriamas į Kauną, į Vilijampolės bažnyčią, kad galėtų toliau studijuoti rengdamasis licenciatui. Dirbdamas vikaru priemiesčio bažnyčioje, pradeda reikštis kaip nuoširdus ir penitentams be galo atsidavęs nuodėmklausys.

Tais pat metais gruodžio 8 d., gavęs nuodėmklausio leidimą, jis įžadu įsipareigodamas papildo dar seminarijoje 1949 m. padarytą pasiaukojimą Švč. Dievo Motinai pagal šv. Grinjoną de Monforą. Šis įžadas suteikė naują prasmę visam tolesniam kun. Juozo Zdebskio gyvenimui.

„*Deus in adiutorium meum intende*"**. Šv. Mergele, būk su manimi šią valandą.

Visa medžiaga dar supakuota, tačiau tiek naujenybių. Jau

* Kuo atsidėkosiu Viešpačiui (*lot.*).

** Dieve, ateik man padėti (*lot.*).

Kaune. Reikia visa tai įvertinti, Mokytojo norą įžvelgti. Šiandien vienas. Budžiu. Interesantų maža.

Tiek naujų įvykių! – Aš Kaune. Ir prisiregistravęs. Vienas iš visų, kurie čia turėjo būti. Šv. Mergele, kodėl tik mane vieną? Ar tai atsitiktinumas?.. Kad leidai išvažiuoti iš Šiupylių, tuo atleidai nuo daugelio grynai medžiaginių rūpesčių: bažnyčios dažymo, įvairių smulkmenų (malkos, miltai ir kt.). Jei likčiau čia ir vikaru, atrodo, būtų daugiau galimybių pasinerti į intelektualinę sritį, mokytis kalbų, skaityti. Juk čia, atrodo, viena iš Kauno vietų, kur apkrovimas kiek mažesnis. Be to, čia – tik padėjėjas. Tiesiogiai ganytojavimo atsakomybė ir medžiaginiai rūpesčiai gula ant klebono pečių.

Be to, arčiau namų. Galėsiu mamą dažniau paguosti. Mažiau laiko nueis kelionėms, mažiau vargo ir išlaidų. Ar tai ne dovana taip pat?

Bet jei davei šią dovaną, Mieloji, tai ne patogumų ieškoti, bet **dirbti**. Juk Tu padėsi čia rasti ir nepraleisti veltui **aukos** progų. – Kuo daugiau aukos! – Renkantis kambarį ir kt. neprivalau kelti reikalavimų: viršininko valia, kas gera ir neutralu – Tavo, Viešpatie, Valia. Pagarba ir nuolankumas. Būtų pralaimėjimas kur nors šiurkščiai atsikirsti. Jau iš patyrimo žinau: jei norėčiau kur nors pasirodyti, išeis *fiasco*. Tai darau, jei Tu nori. *Fiat*!

/.../ Dievui ir Tėvynei! Finansinė blokada, įvairūs išgyvenimai – ką sako? Visi ilgisi ramaus gyvenimo – bendra išvada.

Taip. Ramus jis [gyvenimas] galės būti, kai gyslose netekės kraujas. O dabar – nuolat nerimas: ką privalau šitam sutiktam žmogui, tautai, žmonijai. – Ką jam skolingas? Jam kaip žmogui, tautiečiui. Ką skolingas aš kaip žmogus, katalikas, kunigas?

Štai siekimas: **ką aš tau galiu duoti**?" (*1956 09 19, kvazirekolekcijos*).

„Šv. Mergele, negaliu nedėkoti. Juk gyvename trise. Tu gi taip sudėjai sąlygas, kad šiandien aš vienas. Galiu netrukdomas mąstyti, patikrinti savo kelią.

Jau mėnuo, kai aš čia. **Mano draugai**. Šv. Mergele, jei leidai su jais susitikti, tai, matyt, nori, kad jiems būčiau pavyzdys, kaip reikia dirbti, elgtis kuo mažiausiai trukdant. Kur daugiau aukos! Kuo mažiau vietos užimti renkantis kambarius.

Studijos – vis dėlto žingsnis pirmyn. Daugiau laiko skirti skaitybai, kalboms. Vadinasi, mane vedi studijų link. – Negaliu nepadėkoti už veikalą „Katalikybė ir mokslas" – man rodos, jame aprašytas mano gyvenimo uždavinys.

Gyvenimas dėstosi pagal svajonę, tik toji **skola**... Šv. Mergele, ar priims Jėzus visa tai kaip auką? Kur trūko man intencijos grynumo ar ko nors kito, Tu, Mieloji, pridenk tai ir atiduok Jėzui kaip **savo** dovaną. Saugok mane kaip kūdikį, kad nenustočiau pasitikėjimo Tavimi... Kaip išsiversti? Reikia apsirengti, ir dar... norėtųsi padėti... Kartais skauda galvą, blogai miegu. Šv. Mergele, ar tai nepasitikėjimo Tavimi ženklas? Juk turiu būti visai ramus Tavo šventosios Meilės glėby...

Šv. Mergele, padėk man rasti nuodėmklausį, per kurį leistum pasiaukoti Tau... Kas sukliudė prašyti dvasios tėvą leidimo Tau visiškai įžadu pasiaukoti – man tik tada atėjo mintis: kokia didi malonė, kad leidai pasiaukoti – sutikai mylėti mane ypatingai. Ir turiu viltį, kad dar leisi save Tau atiduoti jau įžadu. Tikėdamasis šitos malonės, koks stropus turiu būti Tau, kaip savo Mylimai... drįsdamas prašyti tokios begalinės meilės iš Tavęs... Tokio visiško rūpinimosi manimi... Iš dėkingumo Tau privalau stropiai dirbti (kas ne taip malonu) ir gyventi dėl to didžio tikslo, kad katalikų mokslas įsiviešpatautų, **kad Tėvynėje Kristus įsiviešpatautų** sumaterialėjusiose brolių širdyse, kad būčiau Jėzaus įrankis Jo didžiajame darbe – padaryti juos amžinai laimingus. Juk Tu ne kartą (pažintys kelionėse) leidai matyti, kaip labai jų širdys ilgisi dieviškos šviesos.

Šv. Mergele, padėk niekada nepamiršti, kad visa, kas įvyksta ir kur aš atsiduriu, – yra **Tavo meilės man plane numatyta**" (*1956 10 11, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, Tu matai, kad šios mano rekolekcijos tokios nepanašios į rekolekcijas. Tiek daug trukdymų susikaupti. Toks gyvenimo tempas pasidarė. Nežinau, ar aš kaltas, kad tik vieną vakarą tepaskyriau. Bet, Mieloji, jei Jėzus sudarė tokias aplinkybes, tai Jis gali ir per trumpą laiką pasakyti tai, ką nori. – Padėk man išgirsti!

Mano gyvenimo eigoj kas naujo? Šv. Mergele... Pagaliau **Tu priimi** mane galutinai savo nuosavybėn! Ką turėčiau Tau pasakyti už tai? – Nežinau... Kodėl mane, o ne tūkstančius kitų? Kada galutinai tai įvykdysiu? Šv. Meile, tikiuosi Tavo Nekaltojo Prasidėjimo šventės išvakarėse...

Tu leidai pažinti juos. Ar ne dėl to leidai man čia gyventi, davei kambarį, puikias darbo sąlygas? **Gyventi, kad pas juos ateitų Jėzus**! Bet, Geroji Mergele, duoti jiems Jėzų... – mane gąsdina uždavinio didybė. Kreipiu į Tave savo akis. Juk mano gyvenimo tikslas – kad Jėzus gyventų tarp jų – brolių, seserų širdyse. O čia... tokia didi proga, o aš toks silpnas... Bet Tavo meilė galinga!

Dėl to man tiek daug reikia dirbti, save kuo labiau išlavinti, už juos aukotis, ypač branginti kiekvieną auką – „kur daugiau aukos!" Tu žinai, kad visa Tavo. Ir mano menkutės aukos. Bet, Marija, turiu viltį tame, kas Tavo. (Mūsų sutartis!) Saugok, kad nepasirodyčiau Tau nekantrus, kad taip ilgai lauki dėl skolos... Juk Tu žinai, kad be Tavo pagalbos aš ir Tavimi pasitikėti bejėgis. Juk tas laukimas yra auka – ta didžioji brangenybė.

Mergele Marija, jei mane priimi savo nuosavybėn, tai juk kartu ir juos, ir visa visa...

Nebespėju apsidirbti. Kiek daug kam dar parašyti reiktų. Tu žinai visa tai. **Kaip brangi turi būti kiekviena laiko minutė**!

Jei Viešpats leido man pažinti vieną kitą studentą ir jų ilgėtis, matyti jų gyvenimą, tai Jis turi kokį planą. Savaime aišku, – kad Kristus ateitų tarp jų. Ne veltui man leido skaityti „Ateitininkų ideologiją".

Šv. Mergele, daugiau nebegaliu būti ramus!

Pirmiausia ištirti, kas ten pas juos dedasi.

Antra – šaukti, kad visi išgirstų.

Visa – ne dėl naudos ir ne dėl garbės!" (*1956 11 10, mėn. rekolekcijos*).

„Kad ir kokios būtų pareigos, privalau atsiminti, kad esu dar labai jaunas. Jau pajėgiu suprasti, ką subrendę žmonės rašo (prof. St. Šalkauskio raštai), bet dar toli ligi to, kad galėčiau iš savo supratimo gilybių kitiems kalbėti, autoritetingai rodyti kelią.

Dar negaliu laisvai vartoti keleto kalbų, dar nesu giliai studijavęs filosofijos. Šv. Mergele, kiek daug dar man trūksta... Dar negaliu savo vardu kalbėti – net objektyviai teisingai vertinti daugybės gyvenimo reiškinių: jaunimo gyvenimo, visuomenės, politikos klausimų" (*1956 11 29*).

„Tik tada tikras kūrybingumas ateina, kai imama dirbti pirma tai, kas nemalonu, kas sunkiau – kai yra daroma auka.

Apsižvalgyti reikia. Kas vyksta aplinkui gyvenime! Kiek ten blogio! Jokių nusistatymų, jokios pasaulėžiūros, jokios linijos, suvokimo, kas tinka, kas ne. – Vien tai, ką diktuoja prigimtis, aplinka, įvykiai, atsitiktinumai. Taip galvoja tautos avangardas! O visa tauta?.." (*1956 12 05*).

Pasiaukojimas Marijai

„Šventoji Meile, artėja vienas iš didžiųjų mano gyvenimo įvykių – tų, kurie gyvenime būna tik kartą, kaip, pavyzdžiui, šventimai. Tu sutinki, Mieloji, kad pasiaukočiau Tau

Kunigystės šventimai iš vysk. K. Paltaroko rankų. Kauno Arkikatedra, 1952 m. rugsėjo 21 d. (Iš asmeninio archyvo)

visiškai ir neatšaukiamai, amžinai – įžadu, t.y. aukščiausiu būdu, kokį tik pažįstu.

Meilė gimdo atsidavimą. Žinau, kad mano meilė Tavo – Tyrosios Būtybės – akivaizdoje yra labai netobula, bet turiu viltį, kad mane išmokysi. Juk motina kūdikį moko, kaip elgtis ir su ja pačia. Šv. Juozapai, padaryk mano bendravimą su Tavo Šventąja Sužadėtine bent dalelyte panašų į Tavo meilę ir pagarbą Jai. Visi Dangaus angelai, šventieji ir šventosios, melskite už mane!

Šv. Mergele, kokią didžią viltį įgyju šituo pasiaukojimu. Juk meilė gimdo ir Tavo atsidavimą! Todėl turiu nuolankią viltį, kad šituo pasiaukojimu pelnau ir Tavo prielankumą, dėmesį man... O! Galingasis Dangau, padėk suprasti, koks tai didis laimėjimas!

Tu, Brangioji, įgyji absoliučią nuosavybės teisę į mane, į visa, kas mano ir kas turi su manimi kokį nors santykį. Tu galėsi su manimi elgtis visiškai pagal savo valią – duoti man skausmo, džiaugsmo, pasisekimo ar pažeminimo, siųsti vienur ar kitur, duoti vieną ar kitą garbės laipsnį Amžinybėje. Tavo bus visi mano nuopelnai, pagal Tavo norą visos mano maldų intencijos. Tavo valioje visų mano siekimų ir norų

įvykdymas. Aš, kaip visiškai nieko neturįs, galėsiu Tave tik prašyti. Tačiau, o šventųjų Karaliene, argi per tai neigyju savotiškos teisės į tai, kas Tavo?.. Argi tuo netaps tarp mūsų visa bendra?! Aukščiausiojo Teisingumo akivaizdoje tarp daugelio nepažįstamų didžiųjų Dangaus dvasių, kai bus sprendžiama mano byla, nusigandęs apsidairysiu (kokia naivi mintis, Šv. Mergele!), kas mane užtartų, – tarp daugelio Tu man būsi jau pažįstama, sava (!) ir aš į Tavo glėbį pulsiu kaip silpnas kūdikis į motinos rankas.

Negaliu nutylėti slaptos baimės, susijusios su šiuo pasiaukojimu. – Tu žinai, kad mano gyvenime nedaug buvo tokių tarpų, kad nejausčiau ko ypač sunkaus (vaikystės skrupulai ir kovos, seminarijos kryžiaus kelias, dabartiniai įvykiai – skola)... Šiuo pasiaukojimu Tu įgyji visišką teisę mane „kankinti"... Bet, Mieloji, neleisk man užmiršti, kad Tu, paimdama mane visiškon savo nuosavybėn, jei paliktum sunkiose valandose, tai reikštų nesirūpinimą tuo, kas Tavo – argi ne tiesa? Taip, Tavo meilė išras būdą, kaip iš mano gyvenimo išgauti kuo daugiau garbės Viešpačiui, kad mano gyvenimas kuo labiau patarnautų Švč. Jėzaus Širdies norų įvykdymui. Mane žavi kažkokios viršūnės, vadovavimas, reikalas mokytis. Šv. Mergele, jei darysiu klaidų savo gyvenimo siekimuose, veiksmuose, Tu turėsi pareigą kaip motina kūdikį įspėti, saugoti nuo puikybės – tiesa?

Tavo nuosavybei taip pat priklauso visi, kurie su manimi turi kokį nors santykį. – Ypač kai sėdžiu klausykloje, kai kalbu jų miniai, tada Tu, Geroji Motina, budėk. Visi mano pažįstami, visi, kurie man buvo atviri, su kuo gyvenime bendrauti tenka, visos, į kurias mano žmogiškoji prigimtis linksta, su kuo dar gyvenime ateity susitiksiu, pagaliau visas pasaulis, kiek esu su juo susijęs, ypač mano Tėvynė ir jos jaunimas – visa Tavo.

Pagaliau visa, ką turiu ir turėsiu iš medžiaginių gėrybių – naudoti galiu tik kaip Tavo nuosavybę, tik Jėzaus džiaugsmui ir garbei.

Mano asmens savybės ir gabumai, visi pasisekimai ir nepasisekimai, visi darbai – Tavo.

Visi, kurie pasitiki mano malda ir prašo užtarti pas Viešpatį – mano šeima – a.a. tėtė, mama, sesuo ir jos šeima...

Šv. Mergele, Tu mano Karalienė, Mokytoja, Motina ir dar... dar vieną ryšį tarp mūsų jaučiu, kurį vos drįstu išreikšti... Tu – mano Mylimoji... Tu žinai, kaip galingai mano atšiauri prigimtis ilgisi švelnumo... Tu – kilniausioji Būtybė! Kiekviena kilni mergaitė tegul man primena, kokia kilni esi Tu – grožio idealas. Ir aš – Tavo, ir turiu nuolankią viltį palankumo sau.

Bet... Nekaltoji Mergele, man skaudu, kad gal ne visada pakankamai stropiai galėsiu pareikšti Tau meilę. Jau dabar prašau atleisti... ir vesti mane į šventumo aukštumas, išlaikyti kuo didžiausią sielos grynumą, kad kuo daugiau parodyčiau ištikimumo Tau – savo Mylimajai...

Visa tai – kad kuo daugiau per Tave, Šv. Mergele, mano gyvenime būtų pareikšta meilės, pagarbos Švenčiausiajai Trejybei, kad mano gyvenimu būtų kuo daugiau tarpininkaujama, padedama sieloms rasti Tavo Dieviškojo Sūnaus Širdies meilės turtus... Juk meilė Tau – tai meilė Jėzui. Tu ir myli dėl to, kad Jis būtų mylimas. Tu nieko nepasilieki sau.

Mūsų sutartis taps neatšaukiama gruodžio 8-ąją šv. Mišiose. Turiu viltį, kad leisi tam įvykti Aušros Vartuose – mūsų tautos šventovėje. Jaučiu, kad čia kažkas siejasi su visa Tėvyne – sostine, studentai, jaunimas...

*Suscipe, Sancte Pater...** Tavo garbei, padėkai, atsiprašymui, prašymui – mano gyvenimą, Tėvynę, visa **visa** plačiausia prasme... *per Jesum Christum Dominum nostrum***. Jis – Tarpininkas. Mes tampame tarsi viena. Kad būčiau vertas tos vienybės, kad mano dalies netobulumai būtų paslėpti – Tu atvesk mane. Šv. Komunijoje Jėzus ateis. Jis ir aš tapsime viena. Jam ir man Tavo meilė. Jis (ir aš – per tą nuostabią su

* Priimk, Šventasis Tėve (*lot.*).

** Per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų (*lot.*).

Juo vienybę) – Tavo sūnūs... Tavo amžinai. Tu manęs niekada neatiduosi demonui. O! Šv. Mergele!..

Tik tegul nelieka, kas netaptų Tavo nuosavybė. – Visa, kas buvo, yra ir bus. TVM" (*1956 12 06, mėn. rekolekcijos*).

„Štai aš pas Jonį. Šv. Mergele, ryt...

Perverčiau Prahos, Budapešto albumus. Mačiau šiandien sostinę, jos šventoves, studentus. – Pasaulio platybės, mano veržimasis į jas, mano Tėvynė ir jos ateitis – Tavo rankose: ypač šitai atvykau Tau atiduoti.

Šv. Mergele, dar norėjau pridėti – Tu saugosi mane ir mano darbą **nuo puikybės** – iš mūsų sutarties turiu viltį – ir **nuo neskaistumo**. – Juk Tu žinai mano prigimtį ugningą..." (*1956 12 07*).

„Pagrindinė mano gyvenimo linija. Ar nebuvo nukrypta nuo jos?

Praėję metai. Naujieji. – Žvilgsnis į įvykius. Praėjusio mėnesio. Praėjusių metų.

Kaip nudžiūvusią vynmedžio šakelę Jėzus atmestų, jei mano gyvenimo tikslas, planai, norai, siekimai skirtųsi nuo Jo. Tai, kas svarbiausia, – **pažinti ir įvykdyti** Jo norus, valią. Tai būtina, kad aš, kaip įrankis Jo rankose, būčiau Jam naudingas.

Kad nuo šios pagrindinės linijos nenuklysiu, daugiausia vilties duoda sutartis su Tavimi, Šv. Mergele. Juk manyje Tau visa sava. Tu žinai slapčiausias mintis, svajones, siekimus, gerus ir blogus polinkius. Dėl mūsų sutarties turiu viltį, jog Tu neleisi, kad mano gyvenime įvyktų kas nors, kas netarnautų Jėzui ir Jo planams.

Mūsų sutartis – Tavo meilę primink man visada, kai norėsiu nusiminti, ko nors nusigąsti.

Antras punktas, kurį dar norėjau užfiksuoti, – Šv. Mergele, negaliu nedėkoti už tai, kad leidai perskaityti apie charakterių savybes. Kaip turįs choleriškąją dalį – savo puiky-

bei nugalėti – esu tik Viešpaties Jėzaus įrankis. Kaip turįs melancholiko dalį – turiu vengti svajojimo – panaudoti kiekvieną minutę, turiu vyti šalin bet kokias niūrias mintis, net nepasisekimuose. Juk Tu, Mieloji, visa tvarkai – pirmyn vykdyti tai, ką leidi suprasti, kad Jėzus to nori!

Kaip labai mane paguodei pokalbiu su Jo Prakilnybe Valdytoju, kad studijų ir darbų atlikimo laikas nėra per daug apribotas. Ir paskutiniai įvykiai [konfliktas su klebonu dėl pamokslų] taip sudėstė, kad net darbas bažnyčioje – pamokslų rengimas – atkrinta ir liks visas laikas vien knygos darbui – užpildyti tą savo nepakankamumo jutimą. Padėk panaudoti kiekvieną minutę – čia pirmoji **svarbiausioji mano aukos vieta** – kad dėl mano darbo Jėzus būtų jiems gailestingas" (*1957 01 07, mėn. rekolekcijos*).

„Dieviškasis Mokytojau, Tu parodei man, koks esu menkutis, silpnas. Kiek kartų ryžausi neatsikirsti piktai [klebonui] ir... Juk Tu nori mano širdimi jam meilę parodyti. Koks menkas Tavo įrankis esu... Bet silpnumas juk duoda teisę į Tavo malones. Kaip dėkingas esu už „Organiškosios askezės" mintis! Argi atsitiktinai perskaičiau skyrių apie viltį silpnybėse?.. – Šv. Motina, Tu išmokyk nusidėjus **nusižeminti** dėl savo silpnumo, prisiminti, kad ir mano garbės momentai – dieviškosios Meilės dovana. **Pajusti viltį** – jei Dieviškasis Mokytojas mane pažemina, tai reiškia, kad neuždaro mano širdies malonėms. **Pajusti meilę** Jėzui, gailestį ir dėkingumą už tai, kad Jis tiek kartų pakartotinai klystant atleidžia.

Taigi, Šv. Mergele, leisk turėti nuolankią viltį, kad padėsi man su klebonu elgtis taip, kad jo sielai būtų kuo daugiausia naudos. Šv. Mergele, to incidento metu pastebėjau, kad, rodant žmogui kietumą, dar su lašu neapykantos, širdį užgula nejaukumas, netenki jautraus supratimo viso to, kas dvasiška.

Šio mėnesio revizija baigta. Jau vėlu. Ryt važiuosiu pas mamą!

Šv. Mergele, Šv. Motina! Juk Tu neišleisi manęs iš savo mylinčių akių mano gyvenimo vingiuose, visuose keistuose įvykiuose!" (*1957 02 13, mėn. rekolekcijos*).

„Kam pasiėmiau šį lapą? Juk vėlu jau, gulti laikas...

Mintys, girdėtos per paskaitą – tarsi nusmelkė kas: žiūrėk, ar čia ne tavo kelias?! – **Katalikų romanistas.**

Pierre l'Ermitte ir kiti į romano formą įvilkdavo kokią religinę tiesą. Ypač jaunimui – tai būtina sąlyga, kad skaitytų. Kai iš romano įvykių tikėjimo tiesa, idėja tarsi nejučiom suspindi, – ji daug giliau veikia negu pateikiama gryna. Šia prasme romanistas svarbiau už dogmatiką. Kodėl negalima katalikiškų romanų filmuoti?! Mums reikėjo užpilti mases lengvąja literatūra, kad bent kas antruose namuose būtų. Štai dėl ko komunistai taip gaudo rašytojus, poetus. Kai atsirado Brazdžionis, mes atgijom – cituojam pamoksluose...

Šv. Mergele, mano skausmo dienose [kilęs nepasitikėjimas draugu] Tu man paguosti davei savo paveikslą! Tokį puikų!

Prisimenu tą mergaitę, kai važiavom iš Marijampolės „Moskvičiumi". Medicinos studentė.

Prieky pravažiavo motociklas. Pasakiau:

– Reikia rinktis vyrą, kuris turėtų mašiną, o ne motociklą.

– Ar vyro vertė nuo to pareina?

– Žinoma, čia svarbiausias klausimas, ar žmogus gyvulys, ar ne.

– Jūs turbūt tikintis?

– Taip, esu labai tikintis, – atsakiau.

Jos veidas apsiniaukė.

– Jūs ne? – paklausiau.

– Ne.

– Ir niekada netikėjote?

– Ne.

– Tuomet jūs esate didelė našlaitė, neturinti kam pasakyti savo skausmo.

– ?..

– Jūs galėtumėt įrodyti, kad Dievo nėra?

– Nesiimsiu.

– Žiūrėkite, argi Dievo nėra?

Pradėjau kalbėti. Jos veide atsirado nepasitenkinimas. Mašina sustojo, bendrakeleiviai išlipo fotografuotis.

Pagaliau jos akyse suspindėjo pyktis:

– Nekalbėkite man apie tai! Prašau! Vis tiek ligi Kauno manęs katalike nepadarysit!

Štai... Tokių retai pasitaiko. Bet jas paveikti romanu būtų galima" (*1957 04 02*).

„Matai, Mieloji, kaip išėjo su mano rekolekcijomis... Išklausiau tik du mąstymus – apie šv. Paulių ir apie maldą.

Tikrai, šv. Pauliaus kelias turi būti ir mano kelias – amžinai neramus dėl kitų, nesvarbu, kiek Jėzus kentėti leistų – juk tai išganymo priemonė – dėl jų. Šv. Mergele, Tu juk padarysi, kad mano gyvenime visa tiktų Jėzui aukoti.

Šv. Mergele, net ir klysdamas esu Tavo. Visa, dėl ko nerimauju, – netikrumą, visas abejones – Tu atiduosi Jėzui kaip atgailą už jų laimę. Pagaliau juk Tavo reikalas – už ką. Kas su manim įvyksta – visa Tavo. Mūsų sutartis!" (*1957 04 13, mėn. rekolekcijos*).

„Skola, auka – tai gyvenimo kova – negali manęs palaužti. **Žiūrėti į dalyką iš visumos** – plačiai, su kontekstu, o ne į vieną įvykį izoliuotai. – Šv. Mergele, dėkinga širdimi prisimenu, kad šitos mintys man atėjo Katedroje, kai klūpojau prie Tavo paveikslo savo įprastoje vietoje [kolonos kairėje prieš Pažaislio Marijos altorių]...

Pagaliau vakar – egzaminas pas Valdytoją. Leidžia atsidėti vien mokslui. Kaip tai puiku, Šv. Mergele, – Tu tenkini mano didį troškimą: skaityti, skaityti...

Ką veiksiu ir kur būsiu šią vasarą? Šv. Mergele, Tu padėsi pažinti Viešpaties Valią ir ją įvykdyti... Man rodos, kažkas turi keistis, kažko laukiu...

Zitute, sesele, skaitant kapų įrašus katakombose (archeologijos egzaminas), tu mane kaip gyva aplankei. Zitute, mūsų kūnai pas Viešpatį bus gražiausio jaunystės išsiskleidimo laipsnio. Tau – jau 15 metukų. Tu jau mergelė kaip žiedas, kaip gėlė. Zitute, aš tave išbučiuočiau, kaip tada ant pievos paskutinį kartą... Šv. Mergele, primink man kiekvieną kartą, būnant arti moterų (pavyzdžiui, automobily, pobūviuose), **įsivaizduoti savo seselę**... Jos dvi! Zitutė... Zuzanėlė – su ja mudu dar nepažįstami...

Šv. Mergele, man rodos, paskutinėmis dienomis ypač daug dovanų man duodi!.." (*1957 05 28*).

„Kaip labai turiu budėti, kad mano gyvenimas, veikimas **nenukryptų nuo Jėzaus reikalų**! – Prof. Sl[adkevičius]: *„Kanonai to nenumatė ir negalėjo numatyti. Reikia tėviškos meilės, bet ir išminties"*.

Šv. Mergele, juk mano gyvenimas tam ir atiduotas Tavo nuosavybei, kad Tu jį naudotum Jėzaus garbei, Jo džiaugsmui, Jo sielų laimei.

Per šiuos metus Tu man pirmą kartą gyvenime davei progų piktuoju pabūti su žmonėm... – Tu man parodei, kaip maža tai duoda naudos.

Mano skola... Atrodo, jau prasideda skaudžiausioji dalis. – Kai kurie terminai jau suėję. Man Vilkaviškio kancleris kurijoj parodė [vieno] kunigo bylą dėl skolų... Šv. Mergele, Tavo meilė visa gali... Man namie jau nepatogu pasirodyti su apiplyšusiu kostiumu. „Taip išėjom iš pinigų", – priminė mama.

Šv. Mergele, ar priims Jėzus visa tai kaip auką, kaip Tavo nuosavybę?.. Juk Tu myli, Geroji Mergele... Tu juk neleisi, kad mano viltis neištvertų. Tu juk žinai, kad aš be Tavęs nieko negaliu.

Geroji Mergele, kaip gerai, kad Jėzus leidžia kentėti, jei tuo galima padėti jų jaunystės kovose. Tada ir mano aistros kančios yra kova dėl jų skaistumo!.." (*1957 06 02*).

„Tai viena iš vietų, kada man geriau sekėsi mąstant, negu rašant.

Mano Dangiškoji Motina, paskutiniu laiku Tu man leidai suprasti, **kaip labai** mano mintyse, siekimuose, planuose **gyvas manasis „aš"**, manasis malonumas. Ir visa, ką darau savanaudiškumo veikiamas, – kaip labai tai nepatinka Jėzui!.. Jeigu jau mano akyse kitų puikybė yra tokia atstumianti, tai **kaip Jėzus pakenčia mane prie altoriaus**?! Ir kiek Tau, Šv. Mergele, tuo parodau nedėkingumo!

Aukos problema... Savo siekimuose (mašina, pinigai...) kaip lengvai nuklystu į savęs ieškojimą. Tu pameni, kaip kažkada ryžausi rinktis kur „daugiau aukos"... Šv. Motina, atvirai turiu prisipažinti: koks silpnutis esu... Kaip greit pasidarau neramus, kai tik daugiau skausmo man leidi...

Šv. Mergele, Tu parink man skausmo ar džiaugsmo valandas atsižvelgdama į tai, ko nori Jėzus. O mano džiaugsmas tebūna pastangos įvykdyti tai, ko Tu iš manęs lauki. Tuomet padėk man lygiai priimti ir mašiną, ir skolą..." (*1957 06 05, mėn. rekolekcijos*).

„Jau 18-ta! Šį mėnesį leidžiu ne savo įprastoje vietoje. Maži vaikai, darbas laukuose. Nejučiom nusitęsė.

Sąlygos? Bet argi Viešpats negali duoti malonės bet kokiomis sąlygomis?!

Šv. Mergele, šios dienos tokios ypatingos. Vakar vakare ant ežero [pas seserį Naujienėlėje, prie Orijos] taip ramu, didinga. Kokios didžios jo gelmių paslaptys!

Vakar Marijampolėje prie Arkivyskupo Jurgio [Matulaičio] sarkofago Tu žinai, Šv. Mergele, koks **pasiryžimas gimė**, buvo Tau atiduotas. Vidinė kova prieš jį vyko ilgokai. Nors detalės ir dabar neryškios, bet pagrindas – turto ne-

naudoti **savo** patogumui ar malonumui be dvasios tėvo leidimo. – Kai pagaliau prie Arkivyskupo kapo [sarkofago] sielos gelmėse subrendo „taip", pasidarė kažkaip lengviau. Galingai aidėjo maršas jaunavedžiams, – ir mano gyvenimo krypčiai.

Argi šis ryžtas ne labiausiai atitinka mano gyvenimo bendrąją linkmę? – Čia visa turi tarnauti Jėzui ir Jo reikalams. O jei panaudočiau ką savo ištaigingumui, toji turto dalis būtų tarsi pavogta iš Jėzaus – panaudota ne Jam ir ne Jo sielų reikalams. Turbūt ne veltui Apvaizda nuvedė vakar nakvoti pas Vilkaviškio kanclerį [mons. Andrių Gustaitį]. Ten nė vieno daikto nėra per daug: tiek, kiek reikalinga kunigo buitiniams poreikiams, jo darbui.

Šiuo momentu – kaip bendro viso gyvenimo nusistatymo pritaikymas – be dvasios tėvo leidimo neimti (iš D.) kas virš skolos – protesto ženklan. Tiek melo, apgaulės... Matyt, Apvaizda nori, kad nebūčiau medžiagiškai priklausomas nuo ko nors.

Ar sunku tai įvykdyti? – Bet, Šv. Mergele, šiomis dienomis ko maldauju Tave – žinau, Tu padarysi, išgelbėsi, – ar neverta iš manęs kuo didžiausio dėkingumo! **Visą gyvenimą neužmiršti, kiek daug man esi davusi**! /.../ Leisk man prisiminti visada, kaip elgiuosi sunkiomis valandomis: kokia susikaupusi, karšta būna malda, didesnis noras aukotis, pakelti visa, kas sunku, – kaip žymiai jautresnė sąžinė pasidaro...

Šv. Mergele, ką reiškia tas persekiojimas, kankinimas tokiais keistais atsitiktinumais? Ar priims Viešpats visas kančios valandas? O, Brangioji, *suscipiet Dominus sacrifitium meum de manibus Tuis...**" (*1957 08 18, mėn. rekolekcijos*).

---

* Tepriima Viešpats mano auką iš Tavo rankų (*lot.*).

„TOS NUOSTABIOS GĖLĖS..."

MIESTO VIDURY

1957 m. rugsėjy kun. J. Zdebskis skiriamas vikaru į Kauno centrą, vadinamąją „Įgulos" bažnyčią, kurios klebonas tuo metu buvo kunigas (dabar – vyskupas) Juozas Preikšas. Čia darbuodamasis kun. Juozas pagarsėjo ne tik kaip puikus nuodėmklausys ir neramių sielų dvasios vadas, bet ir kaip neeilinis pamokslininkas. Jo archyve išliko to laikotarpio 66 pamokslų konspektiški užrašai. Pamokslams naudojo „Organiškąją askezę", St. Šalkauskio „Ateitininkų ideologiją", T. Totho ir P. Lipperto veikalus vokiečių k. ir kt. Sekmadieniais pamokslus sakydavo per votyvą: pamokslų ciklai apie Dievo buvimo įrodymus, apie Atpirkėją ir atpirkimą žmogaus gyvenime; apie kenčiantį Kristų, kančią ir jos įprasminimą; apie moterį ir religiją. Ir per vakarines Mišias: apie temperamentus, apie garbėtroškos ir meilės aistras, apie vaikų ir paauglių psichologiją bei jų ugdymą, apie vyro ir moters psichologijos aspektus, apie žmonių susitikimus, draugystę ir meną mylėti žmogų.

Suprantama, tokios pamokslų temos, o dar sakomos su neeiline iškalbos ir nuoširdumo dovana, negalėjo nepatraukti jaunimo. Ne vienas tiesos ieškantis jaunuolis (dažniau – jaunuolė, nes tais laikais vaikiną pamatyti bažnyčioje buvo retenybė) visą gyvenimą liko dėkingi kun. Zdebskiui už jų pasirinktą vienokią ar kitokią gyvenimo kryptį. Privačiuose susitikimuose su tiesos ieškančiaisiais kun. Juozas dalijo ne tik tiesos žodį, bet ir geriausias dar prieškarines knygas. Tai atkreipė KGB dėmesį – 1958 02 07 buvo padaryta krata, atimti užrašai ir kai kurios knygos, kun. Zdebskis buvo kviečiamas į Vilniaus saugumą.

Kauno centre kun. Zdebskis dirbo iki 1959 m. balandžio. Susitikimai su studentija ir jaunimu davė progų labiau gilintis į psichologijos ir dvasinio gyvenimo klausimus, įgyti patirties sielovados darbe.

„Viešpatie, Tavo šventovės durys jau užrakintos. Viduje paslaptingi šešėliai nuo gatvės žibintų. Pats miesto centras. Čia plaka Tavo Širdis, Tavo meilė, begaliniai turtai – Tavo dovanos, kurias Tu nori išdalyti.

Gatvėje šviesu. Aplink Tavo šventovę rudens lapų ir nakties žibintų poezijoje vaikšto žmonės. Jie eina taip arti Tavęs – Šaltinio, Centro, nuo kurio visa jų gyvenime pareina. Ir jie to nežino... Eina taip arti savo laimės jos nepastebėdami. Kaip gaila...

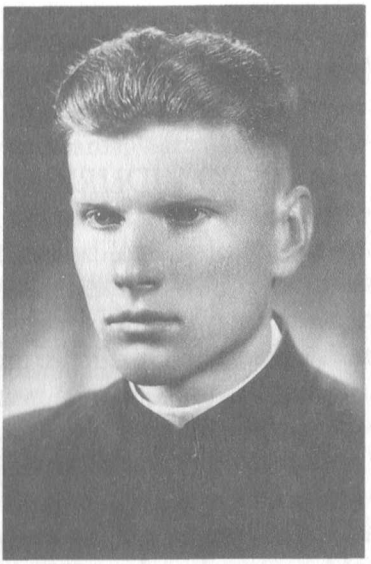

Neopresbiteris J. Zdebskis. Kunigų seminarija, 1952 m. rugsėjis. (Iš asmeninio albumo)

Mokytojau, Tu pasišaukei mane pasakyti jiems. Parodyti Tave, kuris vienintelis gali juos atgaivinti. Bet... Tu matai, koks aš silpnutis... Kas išgirs mano balsą miesto triukšme, ir ką jiems pasakysiu, kad jie susidomėtų?..

/.../ Šv. Mergele, ką aš jiems duosiu... – Tu, Brangioji, visų tų dovanų Tarpininkė, Dalytoja. Tu neleisi, kad mano rankos būtų tuščios...

Jau patyriau, kokių čia išpažinčių būna... Ir koks turi būti konfesarijus!

Mano gyvenimo pagrindinės linijos – Tu leidai šio mąstymo metu ryškiau suprasti.

Šv. Mergele, –

1. **Ilgėtis ir visa daryti**, kad būtų kuo didesnis malonės laipsnis sieloje, nors niekada negaliu teisingai ir pakankamai suprasti, kiek tuo Viešpats mane apdovanoja.

Todėl padėk man, Šv. Motina, vis labiau **pažinti Mokytoją** ir Jo meilės dovanas – malonę, Jo Valios mažiausius

suvirpėjimus, ir visa tai **įvykdyti**. Mąstymas, dvasinis skaitymas ir kitos pratybos – kaip seminarijoje.

2. **Kovoti su** kliūtimis [trukdančiomis] malonei ateiti – **visų rūšių egocentrizmu** – savęs tenkinimu: savo malonumas, pasisekimas, įvertinimas, kitų pagarba, patogumai ir kt. – tebūna jų tiek, kiek to nori Jėzus. Gerai, jei sau pasitenkinimo bus mažai: bus daugiau aukos už jų nuodėmes. Šv. Motina, kas vyksta miesto gelmėse, naktų glūdumoje ir šalia manęs...

Aš įrankis Jėzaus rankose. Įrankis neveikia savo valia, savo nuožiūra, o tik perduoda veikėjo valios virpėjimus.

Kokios keistos šios mano rekolekcijos... Jose nėra tylos, turiu bendrauti su kitais dėl savo pareigų. Bet, Šv. Mergele, Tu išprašysi savo Sūnų, kad vietoj išorinių sąlygų Jis parodytų didesnį savo gailestingumą, kokiu kitu būdu suteikdamas malonę.

Šv. Mergele, man baisu, ką šį vakarą papasakojo šeimininkė apie ginekologus! Kaip lengvai jie žudo dėl pinigo...

/.../ Ji atėjo išraudusi, kažkokios keistos nuotaikos, 2000 rublių atsinešė, bučiuoja rankas: „Daktare, jei nedarai aborto, po tavo langu pasikarsiu!"

Po sumos nuėjau į klausyklą – bažnyčia jau buvo tuščia. Viešpatie, kokia jos nelaimė ir koks gailestis! Gal niekada neužmiršiu tono, žodžių... Dieve saugok!

Šv. Mergele, niekada neleisk man pamiršti, **kaip labai reikalinga auka**! Kokia baisi aplinka, kur man leidi gyventi – miesto vidurys! Kiek čia nuodėmių...

Šv. kun. Bosko, šv. kun. Vianėjus, kun. Kardenas... Tokie kunigai – viltis nevilty, laimėjimas didžiausiuose pralaimėjimuose. Šv. Mergele, vesk ir mane, ir visus kunigus jų pėdomis.

Jėzus ir mes. Jo Švč. Širdis šventovėje, kuriai Jis mane skyrė, – miesto centre. Kiekvienu mano gyvenimo veiksmu Jis nori parodyti savo meilę ir suteikti malonę šiam nelaimingam miestui.

Primink man visa tai nuolat, Šv. Mergele, **kai leisiu veltui laiką**, kai nematysiu motyvo aukotis, kai norėsiu turėti kas man nereikalinga. Šv. Mergele, leisk prisiminti mudviejų sutartį.

Šventieji kunigai Bosko, Vianėjus, kun. Kardenas – kiek sielų per juos išgelbėta! Šv. Meile, kaip Tau išreikšti, ką noriu pasakyti? – Aš – Tavo nuosavybė. Ar Tu, Brangioji, nenori, kad ir mano buvimą pasauly Jėzus panaudotų daugeliui išgelbėti?.. Juk aš – Tavo. Naudok mane kaip savo daiktą... Tu nepaliksi manęs mano prigimtinių jėgų silpnume.

Jei taip šlykštu matyti kitų žmonių **savimeilę**, tai kaip šlykšti Jėzui turi būti mano savimeilė, koks liūdesys Tau, Šv. Mergele, – koks nedėkingumas už Tavo meilę!.. Juk visų kūrinių centras – Dievas, Jėzus, ir kokia baisi klaida, koks Kūrėjo plano iškreipimas nuo Jo nukrypti!

Šv. Mergele, kaip mielai prisimena man vakar dienos mąstymas seminarijoje, toje naujoje koplyčioje. Taip jauku ten, visa balta. Buvo prieblanda ir likau visai vienas. Tu man leidai suprasti, kad šiuo metu Tėvynės meilės veikimas – tai žmogų sureliginti. Kitaip vis tiek tai nukryps į garbės arba naudos ieškojimą.

Nuolat mintyse turi degti **didi idėja**: atstovauti Kristui, Tėvynės laimė, studentai, – jie kas vakaras gieda „Marija, Marija"...

Jei neduodu sieloms to, ką davė šv. Bosko, Vianėjus, vadinasi, kažkaip atstumiu begalines malones, kurias Jėzus yra skyręs sielų laimei (!) – tam tikru būdu veikia mano savimeilė, savęs ieškojimas. O Šv. Mergele!.." (*1957 09 23–25, kunigystės 5-ųjų metinių rekolekcijos*).

„Galva sunki nuo nemigos. Savo rekolekcijoms turbūt ir nebus daugiau laiko kaip šis vakaras...

Turi būti toks darbo tempas, kaip skaitant [A. Maceinos] „Saulės giesmę". Visada skubėti skaityti taip, tarsi tą knygą

tuoj atims. /.../ Filosofiškai ieškoti pagrindų ir motyvų, kaip „Saulės giesmėje". Malonus buvimas kartu [su žmonėmis] neturi vogti laiko iš darbo. Kartu būdamas aš „imu", o reikia „duoti" – aukos pavyzdžio. Nuolat tarp žmonių būnant, išmokti viduje išlaikyti *silentium* [tylą]. Jėzus čia pat, viršuj*, ir mes" (*1958 01 10, mėn. rekolekcijos*).

„**Išsiblaškymas** – kaip nuodėmingo gyvenimo psichologinė sąlyga. **Susikaupimas** – nuodėmės žudomasis veiksnys, taip pat pažangos, reformos pradedamasis punktas.

Psichologiškai – **kodėl mes gailimės** bloga padarę? – Kadangi *post factum* akivaizdžiai pamatom padarinius, išdavas, visą apgaulę. – O jei tai būtume pamatę prieš nuodėmę... Bet tam reikia susikaupimo, mąstymo. Jei išsiblaškai (triukšmingas gyvenimas, baliai, prabanga) – tam nėra laiko.

Taip yra negatyviai.

Pozityviai – žmogus negali nusidėti, kai jo siela kupina tyro džiaugsmo (dėl sąžinės tyrumo, bendravimo su Viešpačiu, Juo pasitikėjimo). Žmogus be džiaugsmo būti negali. Neturėdama tyro džiaugsmo, žmogaus **širdis atvira kiekvienam nuodėmingo džiaugsmo viliojimui**" (*1958 01 14*).

„Mano rekolekcijos šiandien vyksta už sienos skambant choro repeticijoms. Šv. Mergele, Jėzus gali man suteikti malonę ne vien tyloje.

Po pereito šeštadienio [Vilniaus saugume] man paaiškėjo ypač ryškiai, kad aš esu – visi mano gyvenimo įvykiai, kaip ir pats tapimas kunigu, – *per misericordiam*** .

Įdomu, kad mano gyvenime kančios pagrindinė forma – **netikrumas dėl ateities**. /.../ Ar leisi man Jėzaus meilę į žmonių širdis nešti čia, ar lagery (aukos forma) – Tavo reikalas. Juk Tu, Šv. Mergele, manęs nepaliksi vieno... Juk ma-

* Kunigų butas buvo bažnyčios pusrūsyje.

** Iš gailestingumo (*lot.*).

no visas gyvenimas – kančia nuo pat vaikystės. Juk sąžinė rami..." (*1958 02 12, mėn. rekolekcijos*).

„Aš neturiu tų [per kratą paimtų] lapų, kur rašiau apie planus, vos tik čia atėjęs. Ar juos atgausiu? Bet, Šv. Motina, padėk ir taip prisiminti. Šis klausimas dvigubas: 1) gyvenimo aplinkos (šeimos) atžvilgiu ir 2) pareigų, darbo bažnyčioje atžvilgiu.

Mano gyvenimas skirtas dideliems dalykams, dideliems darbams. **Nė 10 minučių neturi nueiti veltui – skaityti**! Šv. Mergele, nors man atrodo, kad nėra perspektyvos universitete studijuoti, bet Tu visa gali – aš žinau. Studijuoti knygas ir gyvenimą!

P[etrutei] sunku prisiversti vokiečių k. mokytis. Bet romanui visada būna laiko. Taigi per romanus jaunimui galima viską perduoti. Šv. Mergele, šituo keliu ar ne lengviausia uždegti širdis didžiomis idėjomis, pamilti Kristų! Ar ne čia mano sritis?.. Juk man rašyti sekasi. Tad jau dabar [reikia] ieškoti didžių siužetų.

/.../ Kiekvienoje abejonėje, kiekvienoje sielos komplikacijoje aš visa vertinu **iš optimistinio taško**, o ne tragiškai.

Kaip lengvai priimtinas man rodos kalėjimas! Be abejo, visi mane pasmerktų, paniekintų, bet širdy – sąžinė rami. – Jei tokios aukos Jėzus norėtų... Šv. Mergele, juk Tu visa tvarkai pagal savo šventos meilės planą... Kaip gera, kad aš ne vienas! Tu, Brangioji, ir aš... Tu žinai mano visus reikalus. Kaip Tu juos sutvarkysi?

Visame, kas įvyksta, ką dirbu, ko siekiu – ieškoti **ontinės prasmės**, kaip „Saulės giesmėje". TVM" (*1958 03 05, mėn. rekolekcijos*).

„Jau vėlu. Po dvylikos. Bet šiandien jau 16-ta, o aš dar neatlikau savo mėnesinių rekolekcijų. Nepadaryti visai? Taip nėra laiko... – Ne! Bijau, kad šituo neprarasčiau Jėzaus malonės – specialios Jo pagalbos. Jei praleidau naktį be mie-

go dėl cemento, – čia juk svarbesnis dalykas: dėl jo galima nutraukti nuo miego.

Šv. Mergele, koks aš bejėgis! Jan[ina]: „Tai, ką jūs kalbėsite, man vis tiek nuriedės kaip vanduo nuo žąsies"... Šv. Mergele, kas mano žodžiams gali suteikti jėgų, jei ne Tu?!

Kai iš čia mane iškels, ar jausiuosi visa padaręs, kad jie labiau pažintų Jėzų ir Jį pamiltų? /.../ Matau savo bejėgiškumą, nepakankamumą. Jų tiek daug gyvena nuodėmėje, be galo nelaimingi. Tuomet – Dievo pasauly ne dvasia vadovauja, bet materija...

Taip norėjau kalbėti (Antanui, Petrutei) apie pasiaukojimą, kad jie būtų atpirkimo auka. Bet ir tam nerandu progų... Šv. Mergele, mylėti, kad Jėzų pažintų ir mylėtų, tuo ir patys laimingi taptų!

Eidamas pas ligonį, šv. Mišiose kartais jaučiu, kad kažkur arti yra nuostabus didis antgamtinis pasaulis, prieš kurį ir jo paslaptis aš stoviu lyg aklas... Jaučiu Tave, Brangioji – miela, tyra Mergele, kuri manęs užmiršti negali, – tai Tu, Šv. Mergele, – aš visas Tavo absoliuti nuosavybė! Šv. Mergele, tik Tavyje aš esu galingas padėti sieloms" (*1958 04 16, mėn. rekolekcijos*).

„Gražina* turėjo drąsos nugalėti savo moterišką drovumą, ateiti ir ieškoti tiesos. Kokios didžios problemos studentų pasauly, kiek daug aš turiu duoti! Koks brangus laikas! Kaskart leisdamas veltui laiką, tarsi atsisakau padėti jiems, jų jaunystei" (*1958 05 12, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, kai aš didelėj bėdoj Tavo mieloje akivaizdoje pasijuntu, Tu vienintelė, kuri mane myli ir gali man padėti, išgelbėti, mano reikalus sutvarkyti. – Prisimenu su meile žvelgiančias mergaičių akis – kaip mielai padėtų man, jei nuo jų priklausytų! O juk Tu myli! Aš ir mano reikalai –

* Rankraštyje – St[asytė], pakeista suvienodinant toliau šioje ir kitoje – korespondenciją – knygoje vartotu pseudonimu.

Tavo nuosavybė! Su meile žvelgia Tavo akys... Kad ir kokia būtų sunki Jėzaus valia, koks būtų likimas, – juk Tu nepaliksi manęs vieno...

Ji liko be Mišių sekmadienį – ekskursija... Taip, rodos, sunkiai liečia malonė jos sielą... Kad būtų daugiau pažangos, reikia aukos. Tuomet gerai, kad yra kančios mano gyvenime. /.../ Mane iškels? – *Fiat*, Brangioji! Kaip Jėzus šv. Ostijoje mano rankose, taip tebūnu aš Jo valios planuose klusnus. Kur skirtų, juk Tu žinai, vis tiek tai bus Jėzaus plano vykdymas, nors ir ne visa čia suprasiu.

Vakar 1 val. [nakties] mieste. – Nuo Žaliakalnio ligi „Gintaro" [restorano] girtos panos, triukšmas, pavieniai sulūžusia eisena keistais veidais vyrai, niūniuojantys kažką laukinio...

Jėzau, Tau ištikimieji – kur jie? – Kaip salos toje nuodėmių jūroje... Šv. Mergele, kada pažins jie Išganytoją, kada jie taps laimingi? Koks didis tas žygis! Šv. Mergele, neleisk man nurimti! Kai leidžiu veltui laiką – juk vagiu nuo jų tai, ką savo darbu, auka galėčiau jiems duoti!" (*1958 06 09, mėn. rekolekcijos*).

„Kur jausmai labai stipriai traukia, apsispręsti reikia **pašalinės pagalbos**, nes jausmai ir protą palenkia sutikti su tais argumentais, kurie palankūs jausmo traukimui. Tada protas neįžvelgia **visų** galimų atvejų, galimybių, padarinių. Vis aš pasielgiu *per excessum*. Įeinu į azartą... /.../ Bet aš išgyvenau jausmą „nemylima meilė", supratau [sąvoką] „meilė ir kančia".

Šv. Mergele, štai ką rašau. Didelei meilei – kunigo meilei – nereikia pasitenkinimo, kad į meilę atsilieptų. Tai bus Tenai. Reikia aukos už ją Viešpaties akivaizdoje iš Tavo rankų, Šv. Mergele. **Aukos slapta**. Ji gali manęs nematyti. Ištekėjusi laiminga būti. Atsiliepimas į meilę – pasitenkinimas – priešingybė aukai" (*1958 09 09, mėn. rekolekcijos*).

„Aš pašauktas į buvimą Jėzui ir Jo reikalams amžinu Dievo Tėvo sprendimu. Po prisikėlimo siųsdamas savo Apaštalus, jau tada, Viešpatie, pažymėjai mano darbo vietas ir sielas, kurios bus man patikėtos. Šventieji angelai su pagarba žiūri į mus, Jėzaus išrinktuosius, Jo Asmens pratęsėjus į laiką ir erdvę.

Sužadėtinei kalbėčiau: „Aš atiduodu tau, brangioji, savo kūną, kad jis pažadintų tavy gyvybę, o tu ją saugotum savo kūno šiluma ir galėtum džiaugtis motinos laime"... Bet tai būtų tik kūnas.

Dabar gi turiu duoti (jai, joms) tau (kas tu būtum, kurią aš mylėčiau) tai, kas nėra kūnas, kas pažadina tavyje ne kūno gyvybę, bet aukščiausios žmogiškos būtybės dalies – dvasios gyvenimą. Tai, kas pasiliks amžinai, kas padarys tave gražią ir nenuvystančią visiems milijardams Amžinybės metų! Tai atiduoti nereikia kūnų susijungimo – tai atiduoti galima slapta, tau apie tai nieko nežinant.

Kaip šaukia mano būtybė, kad tu žinotum tai, kad būtum man dėkinga! Bet tada jau nebūtų auka, nebūtų savo gyvybės atidavimas, kad ji gyventų. Ji supras, ji dėkos tada, kai amžinoji šviesa pradės šviesti – visus milijardus Amžinybės metų... Kaip tai nuostabu! Koks didis Viešpats – Kūrėjas! – Taip ne vien sesei, kuri mane traukia, bet ir broliui, ir kiekvienai sesei.

Kai aš pradėjau būti, didžiosios Dangaus dvasios atsigręžė su nuostaba: „Kunigas!" Tada, Šv. Mergele, palietė mane pirmas Tavo meilės žvilgsnis. Garbė mano tėvui ir motinai, kurie dalyvavo Viešpaties plane! Su kokia pagarba privalau bučiuoti savo mamą!

Šv. Mergele, man baisu... Jei dėl mano apsileidimo žūtų bent viena siela... Jei nebūtų panaudota Jėzui ir Jo reikalams bent mažytė mano jėgų dalelė, laiko minutėlė... – Šv.

Mergele, aš turiu būti uola, į kurią atsimuštų papiktinimų banga ir jų, jaunųjų, nepasiektų.

Jėzus – Aukotojas ir Auka. Kunigas, kaip Jėzaus kunigystės dalininkas, – taip pat aukotojas ir auka. – **Kad jis galėtų būti auka, jo gyvenime turi nuolat būti kas nors sunkaus.**

Mišiose aš aukoju Jį ir save.

Mūsų kančia ir nepasisekimai atveda Jėzui daugiau sielų, negu mūsų pasisekimai ir darbas. – *„Aš žinau, ką reiškia būti apleistam. Manieji pabėgo nuo manęs. Tą patį ir jūs patirsite. Mano Motina sekė mane į Golgotą. Ji seks ir jus"*.

Šv. Mergele, iki kokio tyrumo laipsnio Viešpats pakėlė Tave, kad būtum verta Jį paliesti! Aš savo rankomis Jį liečiu kasdien... Kokia tyra turi būti mano siela!

Malonės pilnoji... Tu leidai man bent kiek tai suprasti sulyginus [dviejų mergaičių] dienoraščius. Sesė* – koks sprendimų teisingumas, nuostabus supratimas, kaip kuriuo momentu pasielgti (šokiuose), koks herojiškas ištikimumas Kristui, koks ilgesys Jėzaus! – Malonės veikimas sieloje... O kaip su manimi? Išpuošk, Brangioji...

Šv. Mergele, Tu davei Jėzui [žmogišką] gyvybę. Mes – kunigai – taip pat duodame Jam gyvybę ant altoriaus. – *„Jūs privalote saugoti sielų nekaltumą. Bet jei nebūsite tyri kaip angelai, sunaikinsite jų sielų tyrumo aromatą"*.

Šv. Mergele, šaukiuos į Tave. Juk Jėzus suteikė man didžias ir atsakingas pareigas, žinodamas mano menkumą, bejėgiškumą. Ar gali Jis nesuteikti malonės, jėgų, pranokstančių mano viltis?

Man kartais būna baisu. Pagundų audrose kartais man atrodo, kad nuodėmė taip arti manęs prieina... Tokia ir tokia proga, rodos, jau neištverčiau... Slysta tokie tvirti (kun. X nugeria...). Šv. Mergele, Tu pameni mūsų sutartį? Aš Tavo – Tavo su siela ir kūnu! Argi Tu atiduosi mano kūną –

* Rankraščio inicialai pakeisti tolesniuose dienoraščiuose vartojamu žodžiu *„Sesė"*.

mano rankas, kurios kasdien liečia Jėzų – neskaistumo nuodėmėms?! – Ne! Geroji Motina, neatiduok manęs! Be Tavęs nepajėgsiu nieko – aš išduosiu Jėzų... Ne! Tu leisk man pirma mirti...

Šventimų dieną pašvenčiamąją malonę Jėzus padaugino iki pertekliaus. Kad ši malonė veiktų, reikia veikiančiosios malonės. Ją duoda Jėzus taip dažnai, kaip dažnai jos prašome. Jėzus, prisiimdamas nusidėjėlio vaidmenį, išgyveno paniekinimą, pažeminimą, gėdą. /.../

Šiuo įvykiu man leido Viešpats nenusidėjus pajusti savyje nusidėjėlio psichologiją, kaltę sąžinėje. Tai, ką išgyvenau, Šv. Mergele, padėk man prisiminti visada pagundos akivaizdoje: kokia apgaulė nuodėmė! /.../ Skaisčiai gyventi galima, nes **niekas nėra gundomas virš jėgų.**

Kai atrodys, kad tėra tik tas džiaugsmas, kurį pagunda siūlo, – prisiminti: juk gundymas baigsis, ateis mirtis. Mano sunykusiam kūnui – ką reikš kitados jaustas kūno malonumas?!

Man paruošta vieta šalia Šv. Mergelės. Kas galėtų drįsti apie tai svajoti! Kaip gera būti kartu... Kartu būti su Tavimi, Šv. Mergele, visus milijardus Amžinybės metų!.. Juk Tu – Mergelės idealas. Ten bus patenkintas vyro ilgesys kažko švelnaus... Praeis kiek laiko, ir tai taps realybe. Ir prarasti tai dėl vienos pagundos?!

Šv. Mergele, man baisu pagalvoti – jeigu sieloms, kurios pas mane ateina su tokiu pasitikėjimu (Sesė – atskleisti viską ligi smulkmenų; Gražina – „Kunige, aš jus labai gerbiu"), savo nuodėmėmis galėčiau būti žuvimo priežastis?! Jos laiko mane savo ramsčiu. Kuo jos remtųsi paskui?..

Ak, taip! Kalbant brevijorių, taip retai sugrįžta mintis į turinį. Pasitaiko tai net Mišiose, taip pat tariant išrišimo formulę. Kaip Mozė, užlipęs į kalną pas Viešpatį, aš kalbu kaip oficialus tarpininkas – kalbu nežinodamas, ką sakau... Ką aš išprašysiu?! – Tu, Geroji mano Tarpininke, – ar ne gėda Tau prieš didžiąsias Dangaus dvasias, kad mane pamilai?..

Taip, kad ir kas būtų – **nė vienos dienos be valandėlės pokalbio su Tavimi** – be mąstymo, kad matytų Jėzus mano norą laimėti Jo gailestingumą, laimėti malonę.

Geroji mano Valdove, kaip Tu vertini mano mintis, kai būnu su mergaitėmis? Ar užtenka man kilnių minčių jose Tave matyti?

Mišias, savo pareigų veiksmus atlikti – taip, tarsi tai būtų paskutinis kartas.

/.../ Kasdien išgyvenu tą valandą, minutę, kai mano gyvenime įvyks mirtis. Kasmet išgyvenu tą dieną, kai baigsis mano kelionė. Kaip baisu būtų, jei Teisme kas nors iš man brangių kaltintų mane: neapsaugojai nuo nuodėmės, pastūmei į blogį savo pavyzdžiu, papiktinimu, pareigų neatlikimu, nepadarydamas to, ką galėjai, – kaltintų reikalaudami pasmerkti!.. Kaip žuvis patenka ant meškerės, kaip žvėrelis į pinkles, taip netikėtai ateis mirtis...

Susitikti su kitais reikia tiek, kiek to būtina perteikti Viešpaties malonėms, juos pamokyti, suraminti, paguosti, pašventinti ir, jei suklydę, grąžinti Kristui. Neieškoti žmonių paguodos – patys privalome jiems ramybę nešti. Tik vienatvėje Viešpats daug atviriau kalba su mumis.

Kai kalbu brevijorių, Dievo Tėvo akivaizdoje išreiškiu garbę, dėkingumą, atsiprašymą, prašymą visų vardu. Jie dirba, ilsisi, gal klysta... – aš jiems atstovauju Dievo Didybės akivaizdoje. Tikintieji turi teisę į mano maldą. Jie – taip pat visi mano artimieji ir mano širdžiai brangūs.

Kaip baisu, kai, pavyzdžiui, karo metu išprievartaujamos mergaitės! Brutali jėga atsistoja virš dvasinės jėgos. *Qualis perversio*!* – Kai mokausi, dirbu dėl jų, atsižadu savo malonumo dėl jų – sielų, – tada aš tikriausiai kovoju už mergaičių garbę, gal ne vienos, o daugelio tampu gynėju... /.../

Kai nepanaudoju laiko – paleidžiu frontą prieš demoną sielų kovoje dėl jų laimės. Laikas – galimybė, tik vieną kartą tesušvintanti. O, Šv. Mergele, ką darysiu, jei parodys man

* Koks iškrypimas! (*lot.*).

Viešpats sielas pragare, žuvusias dėl mano blogai panaudoto laiko?! O jei tai būtų sielos mano brangiųjų...

Jėzus sielas išgelbsti ne dėl mūsų gabumų ir iškalbingumo, bet dėl mūsų meilės ir pasitikėjimo Juo. Išganymą teikia noras gelbėti sielas, o ne natūralus noras dirbti. /.../ Nepasisekus, kai nesulaukiame savo darbo sielų išganymui vaisių, nusižeminkime prieš Dievą. Tai Dievo akyse turi daugiau vertės negu mūsų pasisekimai.

Kai pateksiu į padėtį, kad nebeveiks jokie motyvai, Geroji Motina, primink tada, kad juk visa tai pasibaigs ir pateksiu ten, kur skausmo nebus. O palaimintoji Mirtie, ateik ir išvaduok, jei Viešpats to nori, jei mano vietoje Jis pastatys kitus ir mano darbus pabaigs kiti! TVM" (*1958 09 28–30, kunigystės 6-ųjų metinių rekolekcijos*).

„Taip pavargęs šį vakarą, kaip retai kada. Mūsų pokalbiui, Šv. Mergele, liko tik šis vakaras. Bet Tu man bent laikinai davei kambarį. Atskirą visiškai. Kitame gale šventovės rūsio. Čia taip gera, jauku, tik mudu du.

Tu prisimeni 1956 m. gruodžio 8-tą? Mudviejų sutartis... Ji galioja ir galios amžinai. Kaip tai puiku! Kūrėjas žadėjo padaryti amžiną nesantaiką tarp Tavęs ir šėtono. Tu nė vieno momento nebuvai jo valdžioje. Ar gali būti, kad tai, kas yra Tavo nuosavybė, galėtum atiduoti šėtonui bent vienam momentui?!

Ryt – metinė mūsų sutarties šventė. Šv. Mišiose aš atnaujinsiu savo pasiaukojimą" (*1958 12 07, mėn. rekolekcijos*).

„Prieš vakarienę buvo dar kelios minutės. Klūpant prieš Švenčiausiąjį staiga gimė mintis:

– Ar galima natūralų žmonių (vyrų, moterų) prisirišimą panaudoti Jėzaus reikalams?

– Be abejo, ne tik kad galima, bet ir reikia. Klausimas tik 1) kaip ir 2) kaip tada, kai tokių žmonių labai daug? Nuneša laiką.

Ir mano širdis prie vienų linksta, prie kitų – ne...

Kitados galvojau, kad meilę galima nuslopinti: pasikankinus kurį laiką, visa nurims. Bet ką kalba patyrimas – savo, kitų?..“ (*1959 01 07, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, ji mylėjo kunigą ir su juo nusidėjo... Pasakiau jai:

– Savo meilėje judu pamiršote vieną dėsnį: tiek kunigo gyvenimas, tiek jo meilė turi būti auka. Joje negali būti pirmiausia ieškoma savo pasitenkinimo.

Ir kitais motyvais susitikimai yra nuolatinis pavojus tapti progomis save patenkinti – save apgauti.

O kaip mano susitikimai su jomis? Aš tų susitikimų neieškau, tik leidžiu. Dėl to prieš mano akis atsivėrė nuostabios moterų psichologijos gelmės. Bet tai kainuoja daug laiko. Ar pajėgsiu to jų pasitikėjimo nepanaudoti piktam?

Jei Viešpats leistų man užimti Šalkauskio, Ereto vietą, – kaip tai galėtų būti, jei būčiau su kuria nusidėjęs?! Tada ar turėčiau jėgos iš jų reikalauti skaistumo?! Bet viena aišku: jei gyvenu pagundų daugybėje, turi būti stipri mano **mąstomoji malda**. Aš turiu ką nors **duoti, o ne apiplėšti** – nepanaudoti jų savo malonumui.

Antradienį [prieš tris dienas] Stalino ir Ožeškienės gatvių sankryžoje staiga išgirdau:

– Ei! Ei!

Ant manęs visai jau važiuoja „Zisas“! Prie pat sustojo.

– Negalėjote pasižiūrėti!

– Atsiprašau, čia mano kaltė, – atsakiau.

Atsistojau laukti autobuso.

– Jūsų vos nesuvažinėjo, – tarė viena ponia. – Žmogus visai nekaltai būtų gavęs septynerius metus.

Man buvo kažkaip gėda.

– Matot, vienuoliktas Dievo įsakymas: „Nežiopsok...“, – pratariau. – Užsigalvojau...

Apie ką buvau užsigalvojęs? – Jos žodžiai: „Jis mane kažkaip apiplėšė...“ (*1959 03 06, mėn. rekolekcijos*).

„Duoti, o ne apiplėšti, – tai įmanoma tik tada, kai daug skaitau. Todėl gerai, kad mane iškelia – bus daugiau laiko studijuoti.

Šv. Mergele, kiek daug šviesos mano pažintims suteikė straipsnis *„Die Begegnungen"* iš P. Lipperto *„Abenteuer das Lebens"**. Pasirodo, kaip kunigas, turiu teisę net ieškoti sielų pririšti** prie savęs, kad jos būtų man pasidavusios, kad galėčiau keisti jų gyvenimo kryptį, atiduoti jas Jėzui. Be abejo, tai įpareigoja pirma patį būti turtingą – studijuoti, skaityti.

/.../ Sesė... Jei tokių nuostabių sielų yra žemėje, taip vertų meilės – kokios meilės esi verta Tu, Šv. Mergele!..

Šį vakarą man taip skauda galvą... TVM" (*1959 04 08, mėn. rekolekcijos*).

ŠIRDŽIŲ PSICHOLOGIJOS MOKYKLA

Penkeri metai – nuo 1959 m. balandžio, kai kun. Juozas Zdebskis iškeliamas iš Kauno į Šakius, iki pirmojo įkalinimo už vaikų katekizavimą 1964 m., kai buvo klebonu Gudeliuose, – tai specifinė dvasios brendimo mokykla, susipažįstant su psichologija ir žmogiškosios meilės problemomis. Gilesnis žvilgsnis į savo ir kitų gyvenimą, sielovados darbas, susidūrimas su jaunimu žadino norą aktyviai ir efektyviai padėti. Kun. Juozas gilinasi į įvairius žmogiškosios meilės aspektus, lektūra ir psichologiniais stebėjimais stengdamasis kompensuoti asmeninės patirties stygių šioje srityje.

Daug progų stebėjimams teikdavo jaunų žmonių dienoraščiai, kuriuos atveždavo kun. Juozo vadovaujamieji kaip psichologinių studijų medžiagą. Didžiulį įspūdį jam padarė Alos Rachmanovos knygos, ypač „Naujųjų žmonių fabrikas". Svajojo ir pats rašyti grožinius kūrinius, norėdamas padėti tiems, kurie skaito tik romanus. Tačiau ši svajonė taip ir liko neįgyvendinta: gyvenimas ir darbų gausa įsuko į savo verpetą.

---

* „Susitikimai /.../ Gyvenimo verpetai" (*vok.*).

** Tikslesnis vertimas – *„traukti"* (žr. kun. V. Aliulio paaiškinimą, p. 354).

Tarp stebėjimo ir studijų kitų meilės rūšių iškilo ir meilės kunigui bei kunigo meilės problema, kurią stengiasi spręsti Dievo Valios ir Švč. Mergelės meilės akivaizdoje. Išsvajotos studijos – tai pats gyvenimas, iš kurio reikia daug ką suprasti, pasimokyti iš savo nežinojimo ir nepatyrimo. Kartu tai – savęs pažinimo, savęs gludinimo ir grūdinimo laikotarpis, mokantis iš visų Apvaizdos duotų ar tik leistų gyvenimo pamokų. Tai ir kelias į kalėjimą dėl sąžiningo savo pareigų kaip Dievo Valios vykdymo.

Šakių vikaras

„Šv. Mergele, Jėzaus Valia esu jau Šakiuose. Jau leidi man išsimiegoti ir pabūti vienam – dirbti, skaityti.

Niekas neįvyksta, kas nuo amžių Dievo nenumatyta. Be abejo, ir mano gyvenimas vienur ar kitur – Viešpaties planuose turi tam tikrą paskirtį, kai tai iš klusnumo vykdau arba kai vadovaujuosi protingais motyvais ir nuoširdžiai manau, kad darau gera. Net ir mūsų klaidas Viešpats panaudoja tam, kad iš jų gautų daugiau gėrio, kaip, pavyzdžiui, visa Atpirkimo paslaptis – šv. Mišios, Eucharistija, Jėzus, Šv. Mergele, Tu! – tik dėl žmogaus nuodėmės egzistuoja. Be abejo, tai nuo amžių Kūrėjo visažinybės numatyta, bet taip pat žinant, kad žmogus nusidės.

Taigi ir mano atvykimas čia. Šv. Mergele, padėk suprasti ir įvykdyti Jėzaus planą, Jo Valią. Tu atleidai mane nuo to baisaus įtempimo ir pervargimo Įgulos bažnyčioje. Ten susidūriau su ne viena moterimi ir mergina – su jų meile. Ten pažinau įvairių žmonių tipų. Mieste turbūt daugiau telkiasi originalios sandaros žmonių. Koks nuostabus žmogaus vidus!

Čia, atrodo, bus daugiau laiko knygoms atsidėti, tenkinti savo begalinį norą pažinti, lavinti savę. O Tu budėk, Mieloji, kad tas noras būtų tenkinamas Jėzui ir Jo reikalams, Jo žmonių laimei. Ar neužmiršiu, kokia brangenybė man laikas? Juk gegužės 10 dieną man **sukako 30 metų**! Pusė amžiaus, o kiek daug dar reikia padaryti! Kiek daug perskaityti turiu. Pagaliau kada aš pradėsiu savo tikrai kūrybinį

kelią? Vis jaučiuosi vaikėzas esąs ir laukiu, kada galėsiu studijuoti filosofiją, prabilti autoritetingai" (*1959 05 12, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, ačiū Tau už šią dieną! Vakar dienos neužteko galutinai sugrįžti į save. Bet šiandien – kiek daug pasakei per mąstymą „Idealo reikšmė". Kaip nuostabiai man nušvito santykis su bičiulėmis: mūsų bendravimas turi būti toks, koks tarp brolių. Juk mūsų susitikimas Kūrėjo plane turi tam tikrą prasmę, tam tikrus uždavinius. /.../ O Tu, Šv. Mergele, mano Valdovo Kristaus tarnyboje Tu Karalienė. Tu myli vieną iš Valdovo tarnų... Tu Motina Sūnaus. Tėvo akivaizdoje mudu broliai – Jis mane broliu padaro. Tu ir man Motina. Tu – Mylimoji..." (*1959 05 13*).

„Mano Valdove, laiko ir čia mažai. Statybos [klebonija], reikalai. Vis laukiu, kada turėsiu daugiau laiko. Daug įdomių psichologinių momentų palieku neužrašęs. Leisk šiandien truputį nuklysti į praeitį, kai atsisveikinau su Kaunu.

Visa vyko taip paprastai. Sukrovėme į sunkvežimį dėžes, tarsi jos būtų svetimos. Visi stovėjo ant laiptų į rūsį. Visus atsisveikinau. Visi kažkaip klausiamai žiūrėjo į mane. Jaučiausi lyg ištremiamas, lyg pažeminamas, lyg „še tau" už kažką... /.../ Šūktelėjau šoferiui į kabiną: „Važiuojam!" Pats šokau į dengtą kėbulą prie savo turto. Kaip gera, kad ten buvau vienas... Važiavome Laisvės alėja, bet nieko nemačiau. Buvo labai skaudu ir ašaros byrėjo kaip žirniai. Verkiau. Tikrai verkiau... Taip buvo mano gyvenime tik prieš 11 metų, kai laidojau seserį. – Net tėtę laidojant beveik neverkiau. Tiesa, fotografavau pilnom ašarų akim... /.../ Ir taip nenorėjau, kad paskui šoferis paėmė daugiau žmonių pas mane. Visą kelią, kažkokiai bangai užėjus, turėjau slėpti nuo jų savo veidą. Šv. Mergele, ką visa tai reiškia Jėzaus planuose?" (*1959 06 11, mėn. rekolekcijos*).

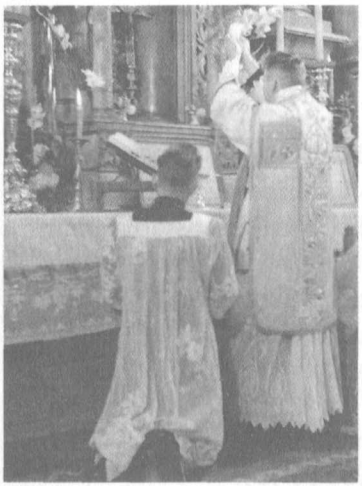

Primicijos.
(Iš asmeninio archyvo)

„Stovėjau galvą į spintą atrėmęs presbiterijoje. Su Tavo žodžiu, Mokytojau, skaitosi realybė. *„Tai yra mano Kūnas"* – Tu tikrai čia esi. Nuo Tavęs visa pareina – likimas visų, kurie man rūpi. O Tu taip arti... Šalia altoriaus už lango plieskė žara.

/.../ Turbūt aš galiu mylėti tik tuos, kurie pajėgia susižavėti didžiais dalykais. O jei pastojo kelią puikybė... (Aš maniau, kad ji už brolį atliks jo didį žygį...)" (*1959 06 25*).

„Šv. Mergele, man yra pavojus pasidaryti baisiai žiauriam santykiuose su žmonėmis. Kaip baisiai mane įaudrino netvarka laidotuvių procesijoje! Per atlaidus kalbėjo apie kunigą, kuris net su monstrancija įsakinėja, tvarko. Aš tuo tarpu galvojau apie save..." (*1959 07 03*).

„Negalima mylėti kunigo nemylint kartu Jėzaus. Ar logiška būtų branginti pasiuntinį, nevertinant dovanų teikėjo? Juodviejų asmenys čia, žemės gyvenime, neišskiriami. Tarsi Jėzus vienas nieko negalėtų. Savo dovanas (sakramentus) Jėzus teikia tik per kunigą. Net būti tarp savo mylimųjų, ateiti pas juos Jėzus tarsi negalėtų be savo kunigų (jei Mišiose Jo nepakviestų...). Tarsi savo Valią Jis būtų visai perleidęs kunigams – kaip prieš porą tūkstančių metų Šv. Mergelei ir šv. Globėjui.

Argi tai ne nuostabu?!

Jeigu meilė kunigui nedidina meilės Jėzui, ji nėra teisinga, nėra dvasinė – galbūt tik savimeilė, savo pasitenkinimui reikalaujanti kito asmens" (*1959 07 05*).

„Kalbėk, Viešpatie!.. Šv. Mergele, padėk suprasti ir įvykdyti Jo Valią!

Kažkodėl pirmoji mintis, kuri palietė mane šiame susikaupime – savo bejėgiškumo pajutimas... Kai kas žavisi mano žodžiais ir veiksena man visai to nežinant ir nesitikint. Kai kurie žmonės prisiriša prie manęs man to nelaukiant ir nesiekiant. O kartais būna priešingai: kai ką aš norėčiau patraukti, bet... – Juk net noras papasakoti ir baimė, kad nenusidėtų, ne visų atžvilgiu vienodai jaučiama. Be to, argi ką nulemtų mano kalbėjimas?..

Tuo tarpu Jėzui jos visos ir jie visi be galo brangūs. Taigi natūralus mano palinkimas prie ko nors ar atstumiantis jausmas negali būti Jėzaus Valios ženklas. Su kuo man malonu bendrauti, be abejo, Jėzaus dėmesys tiems didesnis. Bet ir kurie ar kurios man nemalonūs – Jėzui jie lygiai brangūs.

/.../ Jei kur negerai elgiuosi, neturiu bijoti jokios reformos. Negali būti vietos many, kurios nebūtų galima pakeisti, jei Jėzus to norėtų, prarasti bet ką – net Sesę... Juk tai, ko trokštu – mūsų jaunimas ir jų meilė – neprilygsta jokiai aukai. Šv. Mergele, aukoje manęs vieno Tu juk nepaliksi...

Jei Viešpats kartais nepasinaudoja manimi, matyt, įrankis netinkamas jų laimei kurti, matyt, mano veikime, noruose yra kai kas ne Jėzui, bet sau, – kai kur, matyt, pasitikiu ne Jėzaus meile, bet savo sugebėjimais. O taip, šita mintis verčia mane klauptis iš nuolankumo prieš savo Mokytoją...

Mano gyvenimo dėmesio centras, normali būsena, kartu laimės šaltinis – tiesos platybės – studijos. Didi Mokytojo dovana, jei nuolat randu, ką būtinai jaučiu reikalą perskaityti. Tad visomis jėgomis reikia **vengti nebūtinų užsiėmimų**, kurie nuneša daug laiko. Taip pat ir [dėmesio] toms, kurios manęs siekia savo pasitenkinimui...

Kodėl jos pamilo? – Visada vedė reikalas ką nors plačiau paaiškinti – jų laimės siekimas. Kai kurioms tai palietė kažkokią paslaptingą stygą (nors ne visoms – kodėl taip?). To nebuvo siekiama, – tai savaime.

Stengdavausi išsikalbėti. Tai buvo didi moters psichologijos mokykla. Ką tai reiškia joms – nežinojau tada. – Tai buvo tyras noras padėti pažinti Jėzų. Tai nebuvo flirtas. Ar dėl to galiu būti ramus? Ją užjaučiantis, ją suprantantis prakalbinimas, taip, kaip tik draugas (kurio ji ilgisi) prakalbinti galėtų, laimi jos atvirumą. Tai man didelė studija. Be abejo, tuo Jėzus turėjo kažkokį tikslą.

Paaiškėjo moters meilės atmainos. Tik tvirto charakterio moterys savo meilę reguliuoti moka: jaučia taktą, sugeba ilgai nesimatyti, savo meile netapti našta, nieko nereikalauja sau.

Vienos moterys myli egoistiškai – turbūt tos, **kurios gyvenime neišmoks eiti aukos keliu**. Jos veržiasi kuo dažniau būti kartu, pavydi kitoms, siekia kūno malonumo patenkinimo. Kitos – jų mažuma – sugeba mylėti tikrai pasiaukojama meile.

Šv. Mergele, be abejo, Jėzus nori, kad tai panaudočiau jų asmenybių, jų meilės Jėzui ugdymui. Tavyje viltis. – Jų kontaktą su savim privalau reguliuoti – kad neitų veltui laikas" (*1959 07 07, mėn. rekolekcijos*).

„Tikriausiai liūdnu žvilgsniu Kristus sekė juos, pro Kafarnaumo sinagogos duris lėtai slenkančius. Vienas kitas tikriausiai iš tarpdurio dar metė Kristui paniekinantį žvilgsnį. Kaip skaudu buvo Jėzui tą valandą! Panieka kaip tik tą valandą, kada Jėzus, meilės verčiamas, prasitarė apie savo sumanymą pats save visiškai jų reikalams ir jų laimei paaukoti. Panieka didžiausios meilės momentą! Kai širdis myli – kaip skaudu pakelti net smulkmeną – kokį mažytį dėmesio neatkreipimą iš mylimos širdies...

Tai mano tauta. Jaunieji broliai ir sesės. Jie auditorijose, gyvenime vienas po kito palieka Kristų – kiti net paniekinančiu žvilgsniu... Ir mes, išrinktieji, ar atsversime savo meile jų nedėkingumą?.. Šv. Mergele, būk tarp mūsų, jaunųjų, ir išmokyk mylėti!

Taip, šiandien tikrąja žodžio prasme tautos vaikais vadintis gali tik heroizmo keliu einantys – gyvenantys ne savo patogumui... Šiandien turi gimti tik neeiliniai žmonės" (*1959 07 09*).

„Vakar buvo Laura*. Jos teta...

– Juk visa tai, – (ką privalo tetos atžvilgiu), – žinojau, bet dabar kažkaip kitaip žinau. Man gera...

Paklausiau:

– Ar gali mergaitė nieko nemylėti?

– Nemylima gali būti, bet pati nemylėti – ne!

– O jeigu ji žinotų, kad jis myli kitą...

– Nesvarbu.

– Kad tik jis būtų laimingas?

– Taip.

/.../ Klebonas [po to, kai pakvietė laukiančią Laurą pietų] pasakė:

– Seselė sakė: „Mes už visus kunigus meldžiamės, bet ypač už jį..." – (mane).

Šv. Mergele, *quid retribuam*?.." (*1959 08 20*).

„Pasirodo, ko negalima mylėti kaip egzistuojančios vertybės, galima mylėti užjaučiama, gailestingąja meile. Tokia meilė yra galingas motyvas aukotis.

Taip. Mylėti tokia meile kaip Laura – kad nežinotų...

Šiandien per dieną su Gražina skaičiau to nepažįstamojo Romo laiškus. Šv. Mergele, kokia tragedija! Džiova... 26 metų vyras, sveria 56 kilogramus... Tikėjimo širdy nėra. O ta širdis taip ilgisi meilės..." (*1959 08 27*).

„Kokios keistos mano šios rekolekcijos! Per dieną skaičiau tos nežinomosios [Ritos] dienoraštį. Skaičiau kaip dvasinio turinio knygą. Tikrai, kokia dvasia ten dvelkia! Kokia nuostabi moters siela! Koks tyrumas, jausmų gilybė, bega-

* Čia ir toliau vardas pakeistas (rankraštyje – inicialai).

linis gėrio viešpatavimo ilgesys! O juk tai dieviškojo turtingumo, dieviškosios meilės dalelytė, atsispindinti kūriny. Koks didis Dievas! Šv. Mergele, kokia nuostabi esi Tu!

Skaitydamas ėmiau suprasti, koks šiurkštus, koks nejautrus esu, palyginus su mergaitės siela. Kaip greit galiu pasielgti neatitinkamai savo draugių sielos švelnumui. Rodos, labiau šiandien supratau Sesę, Laurą. Bet ar visos tokios švelnios sielos?..

Supratau skaitydamas, kokia didi Tavo dovana, Brangioji, kad galiu jaustis gyvenąs didiems dalykams. Kokia baisi tos mergaitės kančia, jaučiant, kad ne pagal pašaukimą gyvena! Taip – kad matau plačius horizontus ir stoviu prieky kovos dėl laimės – tai juk Tavo meilė man...

Truputį neramu, kad vis negaliu knygoms atsidėti. Ir anglų kalbai. Vis reikia gabenti [klebonijos] namui medžiagas. Bet juk tai iš pareigos. Jėzus juk žino visa tai!

Kas naujo įvyko nuo pereitų rekolekcijų? – Rodos, nieko ypatingo. Tik nustebino Laura. Kad paduotų draugės dienoraštį, ji ištisą dieną tada laukė, kol grįšiu. „Dėl savęs būčiau nelaukusi, bet dėl jos..."

Įdomu stebėti save ir kitus. Koks neišsemiamai turtingas žmogus! Kiekvienas vis atskiras pasaulis. Čia mano pašaukimas – stebėti, daryti išvadas" (*1959 09 08 – Nativitas BMV*, mėn. rekolekcijos*).

„Padėjau Lauros dienoraštį ir paėmiau savo. Nors jau vėlu, pradžia dvyliktos. Visi miega, aplink tylu. Bet nesu vienas. – O Šv. Mergele... Kokia nuostabi jausmų gilybė moters siela! Kaip giliai viską išgyvena! Visai ne taip kaip vyras.

/.../ Buvau Šiluvoje. Kaip gražu koplyčioje. Tavo statula, Brangioji, žvakių ir gėlių apsupta, o aplink keliais eina žmonės – kiek telpa ligi piliorių. Dvi mergaitės už pilioriaus verkė – jos Tau pasakojo kažką skaudaus...

Vežiausi ir seselę. Sėdėjau šalia jos mašinoje ir buvo taip

* Švč. Mergelės Marijos Gimimo šventė (*lot.*).

sunku... Taip norėčiau ją mylėti. Ji turbūt nežino, kad jai niekada nebuvau tikrai švelnus. Aš nemoku – nežinojau to ir pats, kad yra tarp brolių ir kitokia meilė. Iš kur tai sužinojau? Turbūt iš Petrutės elgsenos su broliais.

Sėdėjau šalia seselės ir taip norėjosi jai pasakyti: „Ar žinai, kad aš tau niekada nebuvau tikras brolis?.." Norėjau, bet važiavo daugiau žmonių. Ar ji tai būtų supratusi? Vargšė, ir ji neišmoko. Mūsų šeimoje švelnumo nebuvo... O tačiau ir neišmokęs sugebėčiau švelnumą parodyt..." (*1959 09 20*).

„Vakar bendravau su Laura, užvakar su Sese. – Iš visų, ką pažįstu, tai bene nuostabiausi šventumo perlai. Man taip rodos. Ar ir Tu, Mokytojau, taip galvoji apie jas?

Laura atvažiavo su giliu skausmu širdy: ką daryti, kad ji negalinti visų padaryti laimingų? Nuolat tiek daug miršta. Kaip baisu, jei kas nors miršta pragarui. Penktadieniais ji gyvena už mirštančius. Bet juk, kaip ji sakė, miršta ne vien penktadieniais...

O taip! *„Palaiminti, kurie alksta ir trokšta teisybės"*.

Visa, ką jai kalbėjau, ji patvirtino:

– Aš tai žinau.

– Bet jei žinai, kam klausi?

Pasirodo, moteris jaučia kažkokį savo būties nepakankamumą. To, ką savo protu prieina, ji neturi drąsos rizikuoti priimti – tarsi nebūna tikra, ar tikrai taip, kaip ji galvoja. Laura patvirtino: ypač išvadose apie kitus. Pasirodo, moteriai ir pačiais paprasčiausiais klausimais reikia su kuo nors tartis, į ką nors atsiremti.

Eidamas pietų galvojau, ką užvakar kalbėjau Sesei apie meilę, ir pačiam staiga nušvito aiškumas: mylėti galima ne vien jausmais, bet ir protu. Ir tai tada, kai mylima būtybė suprantama kaip didi vertybė, kaip Žmogus iš didžiosios raidės. Tokia meilė bent iš dalies turi būti kažkas aukščiau lytiškumo. Juk branginti kaip vertybę gali ir vyras vyrą, mo-

teris moterį. Be abejo, jei vyras sutinka tokią vertybę moters asmeny – Moterį iš didžiosios raidės – arba moteris Vyrą, – čia prie branginimo protu, pamilimo protu gali prisidėti ir pamilimas jausmais (kaip kad Sesės atžvilgiu), bet nebūtinai (kaip Lauros atžvilgiu). Tada, be abejo, čia prisidėjusi jausminė meilė teikia tokiam žmonių susitikimui paslaptingą gyvybingumą – tampa lyg kokia nematoma požemine jėga, visa gaivinančia ir suintensyvinančia.

/.../ Minčių pririšimas prie asmens yra subjektyvus dalykas, o ne pagal antrosios pusės „nuopelnus". Maža to – tai kažkas egoistiško, save patenkinančio. Kartu ir visa jausmų meilė lyg savimeile dvelkia: antrosios pusės siekiama labiau dėl savęs, savo laimės.

Sesei kalbėjau apie anos, dvasinės – altruistinės meilės grožį. Ji pati man davė pavyzdį iš kažkokio romano, kaip viena mergina prašė antrąją, kurios galioje buvo jo likimas: „Išgelbėk ją, ir tegul jis būna tavo".

Kalbėjau, kad meilė gali tapti siekiančia jo dėl savęs. To negali būti kunigo atžvilgiu. Šventimais įvyksta tai, kad nė vienos nuosavybe jis negali tapti kaip tik dėl to, kad visos ir visi galėtų į jį turėti teisių.

– Ar žinai, – tariau jai, – kada meilė gražiausia? Kada ji nemylima. Tada visai nėra savęs ieškojimo. Tokia meile negalima nesižavėti. Net jeigu jausmai būtų ir į ką nors kitą palinkę. Tokia meile galima net daugelį mylėti: kaip saulės šviesa tenka visa vienam ir daugeliui visa.

Sakiau dar jai, kad vien dėl malonumo, jei mūsų susitikimai neturėtų kito turinio, aš neleisčiau susitikti. (Tai ir Laurai paminėjau). Prašiau ją, kad nepamirštų vieno:

– Jei visa tai būtų tik dėl manęs, tai galėtų tik mano dėkingumą sukelti. Bet kad būtų antgamtinė vertė iš tavo kančios, visa tai turi būti dėl Jėzaus. Tai, ką many randi meilės verta, yra tik Jo dovanos, už kurias privalai Jį mylėti.

/.../ Šį vakarą beskaitant staiga gimė minčių apie prisipažinimą meilėje. – Mylint kunigą, kokią prasmę gali turėti

prisipažinimas? Juk tai yra iš esmės ne kas kita, kaip prašymas. Prašymas kažko **sau**. Nes jei meilė yra duodanti, o ne savimeiliška, tai jam argi būtina žinoti, kad jį myli? Gera daryti galima ir nežinant, ir tik tada yra meilė tikra prasme.

Tuomet susitikimai **privalo** turėti kokį nors turinį – nebūti pirmiausia paremti „myliu". Nes susitikimas „tik pamatyti", be jokio konkretaus reikalo, išduoda prisipažinimą, kas jau savaime yra maldavimas. Be abejo, šitas turinys gali būti knygos, idėjos.

Taip myli Laura. Taip turėtų visada būti. Tokia meilė eina tikrai aukos keliu, nes joje savo norai, malonumas yra antroje vietoje – jų gali būti net visai neieškoma. Tada riša kultūrinis darbas arba įvykiai, reikalai, sielos vadovavimas.

Bet kaip tada su dienoraščiais? – Jų kalba nėra asmeninė [ir vardas neminimas] ir galima neduoti asmeninio atsakymo. Nors čia dar lieka klaustukas.

Kunigo atsiliepimas į prisipažinimą teigiamai būtų kartu įsipareigojimas, savo asmens paskyrimas vienai. O juk pagal Kristaus valią jis priklauso visiems ir visoms.

Šv. Mergele, ačiū už tai, ką šiandien suvokiau. Ar visa tai tiesa?" (*1959 10 01*).

„Viešpatie, padaryk vaisingą šią mano dieną.

Artėja mano metinės rekolekcijos. Tebūna ši diena tarsi įžanga, planavimas, ką turėsiu jose apmąstyti. Kartu turiu skubėti perskaityt [A. Maceinos] „Jobo dramą". Jos mintys kaip tik rekolekcijoms tinka – tai puikus pavyzdys, kaip reikia filosofiškai viską vertinti.

Kuo mane meilė apsunkina? Kodėl ją jaučiu kaip naštą? Ar ji mano gyvenime tiek pat nereikalinga, kaip atitinkamai nenaudojami organai?.. Kokią tad kliūtį ir įtampą sudaro meilė? Kuo kankina?

– Pirmiausia – reikalauja laiko. Reikia pastangų, kartais nelengvų, tam laikui suteikti turinį. Kitaip tai būtinai vestų į kūnų artėjimą.

– Jų daug. O jos pavydi... Ir sudaro nepatogumą, kad žinotų vienos kitas.

– Jos kenčia. O tą kančią gali nuraminti tik buvimas kartu...

– Jų daugumas aukos paslapties nesupranta, tam nepribrendusios ir taip galvoti nepajėgia – eina per gyvenimą ieškodamos savo malonumo...

Kaip tad reikia tarp merginų apaštalauti? – Mūsų šito niekas nemokė ir apie tai niekas nekalbėjo. Aš nežinojau, kad jų širdis taip greit palenkiama...

/.../ Kaip gera, kad pajėgiu savo meilę sutvarkyti! Tu, Šv. Mergele, man duodi jėgų. O gal nieko tikrai nesu mylėjęs?.. Ar turėčiau teisę kam nors ištarti „myliu" – ar tai būtų tiesa? Kodėl niekam tikra prasme šito nesu ištaręs? Ar ne dėl to, kad šituo bijojau nusikalsti prieš kitas? Juk argi galima tai ištarti bent dviem, o ne tik vienai?

Šv. Mergele, ko nori Jėzus leisdamas man spręsti visas šitas problemas? Ar tai bus apmatai knygos, kuri kada nors pasirodys? – Kodėl šiandien taip aštriai keliu klausimus? Tarsi išsigandęs... Juk niekur mano blogos valios nėra. Tiesa, Šv. Mergele?..

Ar meilė yra kažkoks neatsargus elgesys, atpalaiduojantis pavojingas jėgas, lig tol mumyse glūdėjusias? Gali būti ir taip, kad meilė kunigui galėtų religiją – net sakramentus – panaudoti (gal ir nesąmoningai) tik tam, kad būtų kartu, o visai nereformuoti jų gyvenimo. Jų meilė būna tokia, kokios yra jos pačios, o ne kokių aš noriu...

Kai paaiškėjo, kad už [tėviškės] namus gaunu tik 2000, pasijutau pasiekęs ribą: skolos grąžinti jau neįmanoma...

Kartu gimė noras aukotis. – Tegu niekina, tegu žino visi. Pasidariau beveik visai ramus. Tačiau kažko laukiu. Rodos, turi kas įvykti – kažkas ateiti ir išgelbėti, nors nematau visai nieko, tik Tave, o Šventoji mano Valdove... – *Fiat!*

Paskutiniu laiku jau galiu dirbti, nereikia važinėti. Rodos, visa eina savu keliu. Ar taip, Brangioji mano?.. Kas įvyktų,

Tu man duosi jėgų ir padarysi, kad būtų tinkama aukai dėl jų laimės. Kas sekundę miršta žmonės. Taip pat ir pragarui. Kaip tai baisu! Ar neverta dėl jų visa pakelti?.." *(1959 10 02).*

„Keista, Lauros dienoraščio pradžia beveik akis sudrėkino. Pamažu iš jų dienoraščių imu suprasti, kokia nuostabi mergaitės siela... Yra daug gražių merginų. Bet ne tai jas padaro savas, ne tai priverčia branginti ir didžiai gerbti.

Pasidėjau ir vėl paėmiau šį sąsiuvinį. Dabar galvoju apie du Lauros laiškus savo mamai. Kiek ten meilės, švelnumo! Aš savo tėvų niekada taip nemylėjau... Kaip tai skaudu!.. O aš to net nežinojau... Vargšė mano seselė! Ji ir dabar turbūt to nežino..." *(1959 10 03).*

„Jei mes stebimės stebuklais – išimtimis iš gamtos dėsnių, – tai argi mažesnis stebuklas pats dėsningumas gamtoj – negyvojoje ir gyvojoje, taip pat žmogaus pažinimo srity, malonės gyvenime?

Ak, tos tyrosios širdys! Juk tai tikri stebuklai šių dienų aplinkoje. Per jų atvirumą Viešpats man apreiškė tuos stebuklus. Su kokia didžia pagarba turiu priimti jų pasitikėjimą! Skaityti dienoraštį – juk tai tarsi išgyventi kartu jų gyvenimą ir dėl to jį nuodugniai pažinti ir žavėtis, Viešpatie, Tavo didybe: juk sielos jų – tai atspindys Tavos didybės, Dieve..." *(1959 10 08).*

„Kaip džiugino mane dar šiandien vakarykštis mąstymas apie pagarbą Dievui, artimui, sau! Tai, ko reikia manęs nuraminimui ir gyvenimo įdomumui, yra atradimai protu – tiesų grožis. Kaip tai puiku!

Kokia žavi mintis gimė man einant vakare po pamaldų namo! Aš Sesės, Lauros ir kitų negalėčiau išsižadėti vien dėl to, kad jos vadais gimę. Naujosios krikščionybės kūrėjos! Tam reikia susitikti, pasidalyti viskuo, galvoti, planuoti, diskutuoti.

Kodėl šiandien tokia egzaltuota nuotaika? Ypač rytą ir vakare. Negi seks kas labai sunkaus? Tu nepaliksi manęs, o Šv. Mergele?.." (*1959 10 09*).

„Lauros dienorašty sakinys: „Norėčiau mylėti ir būti mylima" sukėlė tokias mintis.

Kodėl mes norim būti mylimi? O kartu – jaustis kam nors reikalingi, brangūs, jaustis, kad mes ne vieni? Ar tai nėra jausmas savo būties kontingentiškumo, praeinamumo? Noras būti mylimam – tarsi noras, kad ta antroji būtis, dvasiškai suvienydama per meilę savo būtį su manąja, taip sutvirtintų manąją būtį.

Jei taip, tai nėra žmogaus, kuris nenorėtų būti mylimas, lygiai kaip nėra žmogaus, nenorinčio egzistuoti" (*1959 10 17*).

„Skaitant Kristinos* dienoraštį darosi aišku, kad priežastis, kodėl ji negalėjo mokytis, yra negalėjimas atsiplėšti nuo jo – nepajėgimas nugalėti malonumo būti kartu. Ji ir baisiai norėdavo būti kartu, ir kankindavosi: atėjau visai be reikalo. Vyksta kova: nebeiti ten, bet... „Taip ima noras aplankyti paskutinį kartą, pakalbėti nors truputį..."

Tikriausiai žmogus nesivaldo meilėje, kai ir kitose gyvenimo srityse yra ištižęs – netvarkingas, nedirba to, kas pareiga.

/.../ Šv. Mergele, kai prašau malonės pažinti, Tu visada po kančios suteiki aiškumą – nuostabų, tikrą.

Einant į vakarines pamaldas kilo mintis, kad man pradeda šviestis meilės problema, ypač po ano sekmadienio, kai buvo Kristina ir davė paskaityti tą pamestą [Vidos] dienoraštį.

Pasirodo, kokia nepastovi yra meilė! Kažkokia veisimosi instinkto dalis. Meilė tarsi nustojo autoriteto mano akyse. Aš kažkaip kitaip galvojau: ar negali būti kokia aukštesnė meilė, be šio biologinio elemento?" (*1959 10 21*).

* Vardas pakeistas.

„Štai aš jau naujame name. Ši savaitė praėjo besikraustant, besitvarkant. Šv. Mergele, Tu man davei tokį puikų kambarį!" (*1959 10 30*).

„Kaip sunku jausti, kad įvairios pareigos nuneša laiką ir taip daug lieka nepadaryta, neperskaityta! Vasarą nunešė šis namas, kuriame dabar taip jauku, gera. Ryt pradedam lankymą [kalėdojimą], o aš vis laukiu kažkokio etapo, kada bus laiko..." (*1959 11 03*).

„Kodėl kai kurios moterys, net ištekėjusios, taip lengvai sugundomos, pavyzdžiui, kelionėje nepažįstamų? – Šios pagundos veikia tokia linkme: žmogus, jausdamas pagundą, ima nejausti aplinkos, visa – praeitis ir ateitis – dingsta, lieka tik šis momentas.

Šia linkme eina ir įsimylėjusiųjų psichologija. Juk ir jie vertybę neteisingai jaučia. Tarsi egzistuotų tik jie du..." (*1959 11 07*).

„Šv. Mergele, mokyk mane gyvenimo!

Nors jau tuoj pusė dvyliktos, bet tai, ko praleisti negalima, turiu įvykdyti! Laiko užteks tiek, kiek Viešpats davė. Juk šią savaitę jo daugiau ir nebus. Visą savaitę kalėdojam, penktadienį reikia į Kauną važiuoti. Be to, pamokslus paruošti.

Temą šiam susikaupimui davė pats gyvenimas – pokalbis per vakarienę su klebonu. – Turėsiu keisti savo vakaro pamokslų temą. Ji publikai per kieta. Moterys (o jų dauguma) jos nesupranta. Be to, erzina valdžią.

Tai vienas palyginti mažas momentas, kai mano nuomonė pasirodo klaidinga, kai mano planas, siekimas pasirodo nerealus, kai tarsi kakta į sieną atsimuši.

Bet manęs **niekas gyvenime neturi palaužti**. Turiu būti elastingas. **Nieko neturi būti, ko negalėčiau atsižadėti**, išskyrus Tavęs, Šv. Mergele, ir to, kas brangu Tau...

Privalau nepamiršti, kad daug kur pasielgiu beatodairiškai, netobulai. /.../ Taigi gerai, jei dieviškoji Meilė leidžia sudužti mano puikybei. Privalau niekada gyvenime nepamiršti, kiek galima **apsirikti** dėl savo „išminties"... Privalau visada prisiminti, į savo užuolaidas [tamsiai žalias, beveik juodas, tarsi užtemdymui karo metais...] pažvelgęs, kad ir aš galiu pasielgti **nepraktiškai**.

Tai Viešpaties dovana, kad galiu turėti viršininką. Nors jo gyvenimo stilius man visai netinka, bet jo nuomonė vis tiek paremta gyvenimo patyrimu – joje visada yra (bent dalis) tiesos, kurią privalau pasisavinti.

Be to, jis turi *gratiam status**. Per jį man pasireiškia Jėzaus Valia. Dėl to, jei būnu nemandagus jam, būnu nemandagus pačiam Jėzui... Ar pajėgčiau mylėti tokį, kaip aš? Jei aš kartais sunkiai pakenčiu klebono buvimą, kaip mane pakenčia Jėzus Jam patarnaujant dėl mano netobulumų, kurių, pasirodo, net pats dažnai nepastebiu?! Taip. Kai valgant klebonas įeis į valgomąjį, visada atsistosiu manydamas, kad pagerbiu Tave, Viešpatie...

/.../ Šv. Mergele... Visa, ko noriu, ko iš Tavęs viliuosi, susipina į kažkokį vieną jausmą ir aš tik viena ištariu: o, Šv. Mergele... O tame jausme ar yra ir padėka? Jei nėra, tai tegul būna. Ir tai pirmučiausia. Šv. Mergele, padėk vis geriau suprasti ir įvykdyti Jėzaus Valią – Tu pameni, ką užrašiau ant savo Primicijų paveikslioko...

Pusė pirmos. Visi jau miega. Aš baigiu.

*Te Deum laudamus***..." (*1959 11 08, mėn. rekolekcijos*).

„Ligoninėje šiandien mamutės veidas toks suvargęs... Pajutau kažką naujo širdy: pasidarė jos gaila. Ji tiek kentėjusi... Kažin ar ji buvo su vyru laiminga... Užtai verta jai viską atleisti – ir jos šiurkštumą, nervingumą. Juk niekas jos nemokė meilės. Motina jos neglamonėjo – mirė dar mažytę palikdama..." (*1959 11 14*).

---

* Luomo malonė (*lot.*).

** Tave, Dieve, garbiname (*lot.*).

„Šiandien, Brangioji Mergele, mūsų sutarties atnaujinimo diena! *Quid retribuam?..*

Skaitau prieš eidamas gulti Lauros dienoraštį. Dieve, kas yra meilė?! Kodėl ji tokia visuotinė? Ar tai mažas dalykas, kaip ir kiti biologiniai instinktai, ar kažkas didelio?

Jei meilė nukreipia visas mintis į mylimą, tai, jei mus kas myli, kaip didžiai įpareigoja, kad būtume kilnūs, kad apie mus mąstydami mūsų mylimieji prisimintų vien gera!" (*1959 12 08*).

„Šv. Mergele, mokyk mane suprasti ir įvykdyti Jėzaus Valią! Padėti, padėti kiekvienam-kiekvienai surasti Tave, Mokytojau, – surasti savo Laimę! Pagaliau padėti visame, kur jiems-joms sunku!

/.../ Viską paralyžiuojanti – malonės veikimą stabdanti priežastis gali būti neturėjimas aiškaus nusistatymo: **jokios laisvos nuodėmės**! Į tai veda nuolatinis išsiblaškymas. Todėl būtina mąstomoji malda, kaip priešingybė išsiblaškymo būsenai.

Taip viską vykdyti, ko seminarija išmokė.

Šv. Mergele, išugdyk man didį norą padėti. Juk nuolat miršta žmonės. Tam tikra jų dalis žūna neišgelbstimai.

/.../ Tos nuostabios gėlės – jos visos įsimyli ką nors, ir jų meilė be tikėjimo būtinai eina biologiniu keliu... Kas iš jų lieka?!.

Kas iš to, kad kartais nejaučiu nieko sunkaus, esu mylimas, jei tais laikotarpiais nieko nepadedu kitiems... Šv. Mergele, ištvermė – Tavo dovana. Tu viena žinai, ką man duoti reikia.

Ak, laikas! Kaip ekspresas, švilpiantis pro mus. Mano gyvenimą Jėzus skyrė daugelio laimei. Ir kiekviena minutė, panaudota ne tam, kam Jis nori, yra skriauda, kažkam padaryta. Juk kiekvieną minutę galiu daugiau išmokti, sužinoti, padaryti save tinkamesniu Jėzui įrankiu. Šv. Mergele, ar Tu užtarsi mane dėl laiko naudojimo, kai bus spren-

džiama mano byla?.. Neišmokus šio meno – taupyti laiką – neįmanoma nieko didelio nuveikti. Taigi:

1. Reikia **susikaupti**, kai geros nuotaikos esu ir nuotaika siūlo pirmiausia dirbti tai, kas maloniau.

2. Dažniausiai mūsų darbų eilėje tai, ko nori Jėzus, sutampa su tuo, **kas mažiausiai malonu**. – Turint svarbų darbą, nereikia taip galvoti: „Padarysiu visa kita, kad nerūpėtų, nieks netrukdytų, o paskui visu atsidėjimu galėsiu imtis svarbiausio".

3. Kad ir kas būtų – **nė vienos dienos be mąstomosios maldos**! Mėnesio rekolekcijos.

Šv. Mišios, šv. Komunija, brevijorius – mano vidinio gyvenimo barometras.

Sąžinės sąskaitai: kaip panaudojau laiką?

Peržvelgiau savo ankstesnių metų rekolekcijas. Kiek klaidų gyvenime! Pasirodo, būtina:

1. Svarbiausiais klausimais, kurie gyvenime iškyla, **su kuo nors tartis** – reikia prisiversti **kam nors būti atviram.**

2. Mano veiksmuose, dėl kurių esu įsitikinęs, ar ir kitas neįžvelgtų klaidos?

3. Niekada kitų nuomonės, įspėjimo neatmesti išdidžiai, įsižeidus, nedarant jokios prielaidos, kad gali būti jų tiesa.

Telieka kaip ir anksčiau toks nusistatymas: siekti studijų, mokslo! Anglų kalba! Studentai!

Imtis licenciato vis neleidžia sąlygos.

Meilė visgi yra charakterio tvirtumo egzaminas. Pirma skaitydamas net stabtelėjau dėl šios minties. – Meilė-draugystė gali būti ne tik tarp priešingų lyčių, bet ir tarp tos pačios lyties. Pavyzdžiui, kokia tyra meilė Lauros ir Gražinos! Mano ir a.a. Kęstučio. Tuomet ir tarp priešingų lyčių – ar negali būti ne vien lytiškumas prisirišimo pagrindas? Aš savo orbitoje turiu ne tik moterų, bet ir vyrų: Viktoras, Povilas, Jonis...

Norint, kad meilė būtų tyros sąžinės saugotoja, kad žadintų riteriškumą, nereikia dažnai būti kartu... O taip mylėti – mylėti nematydamos – pajėgia tik stipraus charakterio, gilaus tikėjimo moterys – kitos puola į iškrypimus. Ir nežinau galutinai, ar tai joms neša naudą ir ar galima tos meilės išvengti.

Šv. Mergele, padėk man šitoje vietoje suprasti „Organinės askezės" ir J.E. Arkivyskupo Jurgio Matulaičio mintis. Ko nori iš manęs šitoj srity Jėzus? Ar per mano kaltę gyvenimo objektyve nuolat atsiduria moterys? Kodėl jos mane myli?

Vis dėlto meilė išauga kaip galinga upė iš mažos srovelės, įsiliejant į ją vis naujiems susižavėjimo momentams. Atrodo, tai gali išaugti kiekvieno (kiekvienos) atžvilgiu, kuris (kuri) „patinka". Iš daugelio tų, kurie „patinka", gali vienas nustelbti kitus pagal bendravimo dažnumą ir patinkamų savybių efektyvumą.

/.../ Asmeninis idealas – Šv. Mergele, aš Tau pasakysiu labai nedrąsiai vieną naivią hipotezę: ar negali būti meilė kaip priemonė šventumui kurti ir padarius skaistumo įžadą (kunigų, vienuolių)? Juk ši jėga yra savaiminė, nesunaikinama, tad kur ją dėti, jei ne panaudoti kūrybai?! – Juk, be abejo, visa, kas Kūrėjo pašaukta į buvimą, Jo plane turi tam tikrą vaidmenį.

Bet čia visiems kelių ieškojimams turi būti iškelta viena sąlyga – **neliesti**! (Kad nevirstų seksualizmu.) /.../ Tegul būna santykiai **taip, tarsi meilės visai nebūtų**. Vadinasi, nieko, kas būtų daroma **vien** iš meilės, pavyzdžiui, važiuoti **tik** pamatyti ir pan.

Klausti savęs:

– Ar daryčiau viena ar kita, jeigu nemylėčiau?

– Kaip apie tą veiksmą spręstų žmogus iš šalies matydamas?

Neliesti! Be meilikavimų, sentimentų – ypač veiksmu! Jos turi many rasti kunigą, o ne vyrą – kavalierių (o gal net berną!).

/.../ O jei aš kada nusidėčiau?.. Bet ne! Šv. Mergele, juk mudviejų sutartis – gruodžio 8-oji! Tu leisi man mirti pirma, negu tai galėtų įvykti! Mielos sesės... Už ką aš joms padaryčiau tiek skausmo?.. Už jų pagarbą, pasitikėjimą?!

Pagaliau ar ne pasitiki Jėzus manimi, leisdamas jas mano globai, kaip šv. Juozapui savo mylimą Motiną – Tave, Brangioji, – leisdamas joms vadovauti?..

Vakare bažnyčioje taip gera. Jis ir aš... Mano rekolekcijų paskutinis vakaras. Širdy šviesiau. Turbūt greit bus diena... Aiškiai pažintos Jo Valios šviesa. Juk Tu, Brangioji, padėsi man vykdyti visa, ko Jis nori!.. Tu – didžioji Dangaus dovana. Kokie nelaimingi vyrai – jie nemyli Tavęs...

Šv. Teresėle, Tu kitų klaidose įžiūrėdavai jų gerą valią ir todėl vis tiek pajėgei juos gerbti. Išmokyk ir mane taip elgtis, ypač klebono atžvilgiu. Juk jis man išreiškia Jėzaus Valią ir aš, jį gerbdamas, reiškiu pagarbą Jėzui.

Baigiasi mano rekolekcijos. Kuo išreikšti Tau dėkingumą, mano Valdove? Visu gyvenimu. Bet, žinau, Tavo šventumo akivaizdoje – tai tik netobulumų ir nedėkingumo grandinė... Aš liksiu skolingas amžinai. /.../

Rodos, matau kelią:

– Pagarba autoritetui, atvirumas ir klusnumas tesaugo mane nuo choleriško temperamento klaidų.

– Jų – jaunimo – ir visos tautos nelaimė tegul neduoda ramybės: pirma dirbti kas ne taip malonu, mokytis ligi mokslo viršūnių, naudoti jiems visą laiką.

– Brangenybė, didesnė už visokį malonumą – džiaugsmas, kad išsiskiriame skaistūs, viens kitam blogo nepadarę – džiaugsmas, kad esi tyra..." (*1959 12 10–12, rekolekcijos*).

„Jei aplink vien banalumas, materialūs reikalai, – didžiausia jų daroma žala žmogui – nesidomėjimas jokiomis idėjomis, išsiblaškymo būklė" (*1959 12 18*).

„Baigiau skaityti „Šv. Teresėlės dvasia". Kokia nuostabi meilė Jėzui! Kažkodėl kuriant savo vaizduotėje šv. Teresėlės vaizdą iš skaitomų minčių, niekaip neišeidavo man kitas paveikslas kaip Sesės kūdikiška, linksma meilė, jos akys...

Šv. Mergele, ar aš bent lašelį taip myliu, kaip šv. Teresėlė? Ar ilgiuosi pamatyti Tave? Aš iš viso tokią didelę meilę įsivaizdavau tik tarp vyro ir moters, kurie vienas su kitu bendrauja... Kokia menkutė mano meilė... Drąsiai galima sakyti: Tu myli mane būdama nemylima...

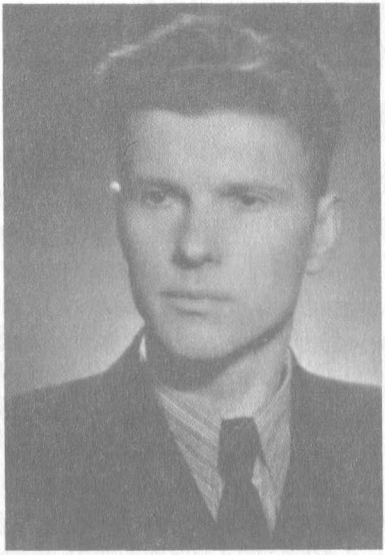

Įgulos bažnyčios vikaras. Kaunas, 1958 m. (Iš asmeninio archyvo)

Šv. Sesele Teresėle, Tu sakei, kad Tavo uždavinys – nenurimti, kad visi mylėtų Jėzų. Išmokyk ir mane, ir mus visus mylėti Dievą! Kad mano rankos šitame darbe – mokant kitus – nebūtų tuščios. Tavo adatos dūrių kankinystė, šv. Teresėle...

Gyvenimas – džiaugsmas gyventi – virš savo jausmų ir norų. – Jo Valia. Tavo, Brangioji, valia. *Fiat mihi...* /.../ Brangioji, žinau, kad dar daug kartų būsiu Tau nedėkingas, gal Tau bus gėda Dangaus – Dievo ir šventųjų – akivaizdoj dėl mano elgesio, kaip kad būna gėda tam, kas į puotą atsivedė kitiems nepažįstamą, pristatė kaip savo draugą, o tas nemoka prie stalo elgtis – nežino net ką su peiliu ir šakute daryti... Bet, Brangioji, aš taip noriu tapti toks, kokį Tu mane matyti nori... Ir elgtis taip, kaip Tau patinka. Be abejo, tai turi būti neveidmainiškas paprastumas ir nuola-

tinis rūpestis dėl Jo – Jėzaus. Juk tokia buvo Tavo pačios elgsena...

Per pereitus metus, rodos, nepadariau tokių asmeninių klaidų – tiesa, Šv. Mergele?

Mano kančia – mano skola, skausmas dėl jų nuodėmių. O padėk, kad tai gyvai jausčiau ir tai būtų motyvas aukotis, panaudoti laiką. Jų nelaimės, jų jaunystė..." (*1960 01 02, mėn. rekolekcijos*).

„Kažkodėl ką nors baudžiant pačiam širdy lieka negera... Sekmadienį reikėjo pasiruošti vakarui kalbėti. Kai dekanas pasiūlė kalėdoti, aš tik priminiau: „O kaip vakare?" Apie tai daug nekalbėjom, bet kai jis nuėjo kalėdoti, širdį nusmelkė: geriau, kad aš būčiau ėjęs, kad man būtų buvę liepta. O išėjo mano viršus...

Pagunda visada perdeda. O tokios piktos mintys puolė smerkti dekaną! Paskui pasirodė, kad jis irgi supranta mano reikalus" (*1960 01 12*).

„Atrodo, kad į dienoraščius rašoma tai, kas labiausiai rūpi. Vadinasi, ten vaizduojamas ne visas žmogaus gyvenimas, o tik svarbiausioji jo dalis – tai, kas dėmesio centre. Pavyzdžiui, mano dienorašty beveik visai nėra įvykių, chronologijos, o tik mintys, kurios man atrodo neužmirštinos" (*1960 01 25*).

„Jėzus šv. Teresei Didžiajai: „Jei nebūčiau dar sukūręs Dangaus, tau jį sukurčiau, Terese!"

Vadinasi, Dievui taip brangus **mylintis** žmogus. Ir juo mažiau jis – žmogus – myli, juo labiau artėja prie neprotingosios kūrinijos, kuri yra tik rėmai, ornamentas mylinčio žmogaus egzistavimui.

Mano gyvenimo tikslas ir yra, kad žmogus būtų mylintis Dievą!

Kaip keista! Pačius žinomiausius dalykus Jėzus leidžia kartais naujai suprasti, tarsi pirmą kartą jie būtų pažinti. Kaip ryškiai man šiandien nušvito!

Juk visas nuostabusis pasaulis ir jo grožis yra tik ornamentas, pjedestalas svarbiausiam kūriniui – **žmogui**. Kaip labai Dievas vertina žmogų! Jį paskutinį sukūrė. Tik dėl žmogaus buvimo pasaulis turi savo egzistencijos prasmę. – Žmogus... dvasia, sugyvybinanti materijos dalį – kūną – ir panaudojanti jį savo kūrybinei veiklai. Tik toji dvasios vadovybė kūnui dabartinėje žmogaus būklėje yra apsilpusi, nevisiškai tobula. Bet juk po kūnų prisikėlimo visa bus ištaisyta ir visi – sužaloti ir seneliai – atgaus grožį, kurį Dievas Kūrėjas turėjo minty mus į buvimą pašaukdamas.

Taigi mano darbe ta pati pagarba ir dėmesys priklauso visiems, nes vienų jų grožis yra aktas, kitų – potencija, laukia restauravimo. O mano darbas juk yra ne kas kita, kaip bendradarbiavimas su Jėzumi restauruojant jų grožį ir didybę.

Vis nustembu kaip vaikas, ką nors nesuprantamo suradęs. Šv. Mergele, Tu prisimeni, kaip karštai prašydavau Tave, kad duotum pinigų draugui, padėtum surasti kur paskolinti... O dabar manau, kaip gera būtų buvę, jei būtum apsaugojusi... Matyt, kažkam tai buvo reikalinga... Juk Tu leidai mylėdama – Tu ir tada mane mylėjai. O tada net mintis neateidavo – negalėjau nė pagalvoti, kad kitaip galėtų būti... Pasirodo, reikia atsargiai vertinti savo nuomonę, savo norus.

Šv. Mergele, /.../ Tu manęs ir klystančio neapleidi. Tu juk žinai. Kartais atrodo, kad nėra į ką kreiptis, o kai reikia, Tu visada surandi pinigų [skolai]. Padėk man neįžeisti Tavęs nepasitikėjimu Tavimi. Mano prašymai visada *sub conditione**: „Jei Tu to nori, Šventoji..." Dažnai bus paslaptis, kokiu būdu maldos išklausomos.

Tikriausiai toks netikėtumas bus, jei Jėzus leis man studijuoti, nors dabar dar nematau jokios galimybės. Man tris-

* Su sąlyga (*lot.*).

dešimt pirmi. Bet Tavo meilė, Brangioji, tikiu, kažką numačiusi turi... Tu visada su manimi elgiesi kaip nors keistai, originaliai...

Kaip gerai sekėsi sausio 26-ą su Laura kalbėtis! Jai aiškindamas, pats daug ką naujo supratau. Kaip gera kalbėti, kai yra medžiagos – jos dienoraštis mums iškėlė temų.

Dievas iš mūsų nereikalauja klusnumo vienašališkai – Jis pirmasis parodė nuostabų pasitikėjimą mumis. Pavyzdžiui, Dievo kuriamosios galios panaudojimas – žmogaus pašaukimas į buvimą – atiduota žmogaus protui tvarkyti. Šv. Mišiose Jėzaus atėjimas – pagal kunigo valią. Ar bus mylimas, ar užmirštas – Jėzus paliko savo kunigų ir kitų savo artimųjų stropumui. – Pasitikėjimas kaip sau lygiais draugais...

Kaip neįprastai Dievas atsiliepia į žmogaus kančią (Osvencimas ir kt.)! – Atsiliepia ne ugnimi ir žaibais, bet... pats kentėdamas, su silpnaisiais išgyvendamas jų bejėgiškumą.

Žydai tikėjosi, kad Mesijas sutriuškins pavergėjus – Romos legionus. Tuo tarpu Jis parodė visai kitos rūšies pergalę. – Teisme ir ant kryžiaus Jis nepajudinamai ramus ves į pasiutimą savo kankintojus. Jie matė, kad Jo nenugali. *„Aš esu Karalius..."* Kažin ar ne dėl to jie stengėsi Jį labiausiai išniekinti: išrengė, padėjo kryžių nešti, kad ne pakely mirtų, bet pačia gėdingiausia to meto mirtimi. – Taip kaip dabar tardymuose: stengiamasi suniekinti žmogų patį prieš save, parodyti jį menkesnį už tardytojus. Tačiau tardomieji savo vidiniu karališkumu nugali. Ir tada, kai jų dvasios nebepalaužia, nukankina kūną...

Kristus parodė negirdėtą lig tol pergalės formą. *Vincere malum in bono*. „Jei užgauna vieną skruostą, atsuk ir kitą".*

Koks pagerbimas žmogaus laisvos valios! Net nekaltą žudančiam leidžiama elgtis laisvai. Dar paliekama galimybė meilę pareikšti.

* Blogį nugalėti geru (*lot.*).

Pats tapdamas išniekintas, Dievas kažką nepaprasto šituo pasako kančios problemos požiūriu ir į daugelio priekaištą: „Jei Dievas yra, kam nekaltus kankinti leidžia?"

Pasirodo, ir man lengviau kalbėti, kai tema išplaukia nejučiom iš pokalbio. Man rodos, koks vaisingas ir be įtempimo darosi mūsų bendravimas su Laura, Gražina. Čia nebuvo meilės prisipažinimo: jos turbūt mano, kad aš nežinau... Šv. Mergele, Tau ačiū už šią dieną!" (*1960 02 01, mėn. rekolekcijos*).

„Kai Jėzus buvo kankinamas, susidūrė dvejopa jėga: dvasinė ir fizinė. Ir kai fizinė jėga pasiekė aukščiausią sunaikinimo tašką, – kūnas prikaltas ant kryžiaus, rankos bejėgiškoj padėty, – tada dvasinė jėga pasiekė aukščiausią pergalę. Baisiausioje kančioje Jis nepakeitė savo nusistatymo, neužsidegė pykčiu kankintojams ir nesiuntė ugnies iš Dangaus jiems sudeginti.

Ar ne tas pats pasikartoja per kiekvieną kankinimą, tardymą, išprievartavimą?!" (*1960 02 02*).

„Pasirodo, suprasti kai kurioms tiesoms reikia tam tikro psichologinio fono, tam tikrų minčių, kurios pažadintų kitas. Pavyzdžiui, kokiu būdu Dievas atsiliepia į blogį žemėje, aš supratau tik perskaitęs apie Kristaus karališkumą Piloto teisme, taip pat Jo kryžiaus kančioje.

Prof. Kuraitis: „Galbūt kai atsivers kinai, jie supras ir kai kurias [mums nesuprantamas] teologijos paslaptis" (dėl jų psichologinių savybių)" (*1960 02 13*).

„Tai buvo pirmą kartą matoma lankytoja.

/.../ Kai atėjo, prakalbėjom apie pusantros valandos: kaip reikia kunigą mylėti, apie mąstomąją maldą. Pagaliau:

– Bet aš myliu... jus... – ir paslėpė savo veidą, kakta atsiremdama į stalą (ji sėdėjo)...

Prašiau ją, kad sutiktų savo ilgesį aukoti už nusidėjėlius, kad išmoktų prisiminti, jog tai, kas many jai patinka, yra Dievo Kūrėjo nuostabumo mažytis spindulėlis ir dėl to turi būti mylimas Dievas.

Tik trys mėnesiai, kai ji čia ir mane pažįsta...

– Mane žavi jūsų auka. Kai išgirdau pamokslus... Pagaliau aš pati nežinau kodėl...

Ji negalvoja apie šeimą, apie nuodėmę. Ši meilė jai nekelia pagundų. Tik pabūti kartu, pakalbėti... Taip ilgu būna vienai...

Ji delsė išeiti. Lauko duryse dar atsisuko, priglaudė galvą prie durų krašto ir valandėlę stebėjo mane...

Jai 19 metų. Smulki, ne per puikiai apsirengusi, matyt, neturtinga. Baigusi 7 klases. Čia ieško darbo... Ar mūsų keliai dar susitiks? – Šv. Mergele, priimk ją į savo motinišką globą, kaip kad mane priėmei...

Kai nuėjom su Gražinutės tėvu į kambarį, paprašiau sėsti. Ir supratau...

– Antradienį laidosim...

Ak, Gražinutė! Jai 17 metų... Antradienį dar buvau klinikose. Pas ją nenuėjau. Ji buvo pradėjusi sveikti, ir aš lyg nejaučiau pareigos toliau lankyti. Ypač kai įpareigojom jos sesytę budėti, jei pablogėtų, pasirūpinti, kad būtų suteiktas Patepimo sakramentas. O tą ketvirtadienį auklėtojas jos neišleido lankyti... Tėvai taip pat neatvažiavo tą savaitę...

Gražinute, melski už mus! Šiandien už tave aukojau šv. Mišias. – Šv. Mergele, juk Tu myli mane, Tavo visa, kas su manimi siejasi. – Mes buvome kaimynai Kolūkiečių 14...

Du šios dienos įvykiai... Širdy taip negera. Šv. Mergele..." (*1960 02 14*).

Kas gi toji meilė?..

„Kokia keista mintis atėjo į galvą vaikščiojant vakare po šventorių ir galvojant apie meilės pastovumą! – Juk mano

„meilė" mašinoms irgi turbūt amžina. Kada gi aš nesvajojau apie kokią nors mašiną ar bent jau motociklą?!" (*1960 02 17*).

„Ar meilė gamtai – žiedams, vandenynams, debesims – viskam, nuo ko negali akių atitraukti, – neatstoja meilės ilgesio žmogui, ypač kitos lyties? Kaip džiugu, kad ir aš daug ką myliu! Juk nepaprastai myliu gamtos grožį. Gal tik nevadinu to meile.

Šias mintis sukėlė P. Lipperto „Žmogus Jobas kalba su Dievu": *„Tu ir šviesą, ir žaibą sukūrei"*.

Ak, Dieve, koks baisus ir didingas Tu esi jūros audroj – tada Palangoje ant Baltijos kranto – ir koks švelnus Tu žiedely ir mergaitės širdy! Taip... ir mergelių meilėje Tu esi..." (*1960 02 27*).

„Meilė privalo turėti **turinį**. Toks turinys yra šeima plius kultūrinis vienas kito ugdymas. Ar gali būti meilė, kurios turinys – kultūrinis vienas kito ugdymas plius (šeimos vietoje) auka – atgaila už kitus, kas lygu skaistumo įžadui, jo tikslams (turima minty tikintieji)?" (*1960 02 29*).

„Ak, Dieve, Tu žinai, kiek buvo momentų mano gyvenime, kai šaukiau Tave visa savo būtybe kaip paklydęs miške, kad atsilieptų išgelbėtojo balsas, – šaukiau, kai Tu, Tėve, delsdavai pasakyti savo Valią. Tu prisimeni, Šv. Mergele, kai Tau kalbėdavau skausmo iškankintas, niekaip nesuprasdamas Viešpaties planų, o gal ir savo paklydimo: „Padėk suprasti ir įvykdyti Jo Valią!" – Taip buvo seminarijoje (pašaukimas), taip buvo prieš keletą metų (draugas ir jo reikalai*), taip buvo Įguloje (ji)... Argi ne visada Tu man nušvisdavai, atsiliepdavai nuostabiu ryškumu, ypač seminarijoje?..

Ir dabar esu kankinamas klaustuko. – Ką reiškia jų meilė man? Tokia nuostabi, tokia nevienoda? Ar Mokytojas nori, kad aš čia daug ką suprasčiau ir kitiems pasakyčiau, ar per

* Dienoraščių rankraštyje (čia ir kitur) – inicialai ar vardai.

tai joms kokios dinamos suteikiamos? O gal tai mano paklydimas, neatsargumas?! Bet kokia čia būtų mano kaltė?..

Šventoji mano Valdove, ar pasakysi man Jo Valią per nuodėmklausį? Leisi man nuvažiuoti ir apšviesi Sekminių Ugnimi? /.../

Jeigu ir viską prarasčiau, aš jas pasieksiu per Tave. Šiaip ar taip būtų, Tau dėkoju... Juk mes taip susitarėme: Tu gali elgtis su manimi laisvai, kaip Tau patinka. Žinau, kad Tu neturi savo valios, tik Jo Valią, Jo mylimųjų naudą. Šv. Mergele, galiu turėti nuolankią viltį – Tu nepaliksi manęs savo bejėgiškume vieno?.." (*1960 03 03, mėn. rekolekcijos*).

„Ar meilė širdy amžina? – Jei nebūtų amžina, ar Kristus būtų įsteigęs neišardomą moterystę, neduodamas jai jungiamosios, vienijančios jėgos? – Kaip šito anksčiau nepastebėjau?!

Vadinasi, tikra meilė, kaip ir pati moterystė, – amžina. O tie maži ankstyvosios jaunystės įsimylėjimai yra tarsi pirmos kibirkštys – nepavykę bandymai įžiebti didelį gaisrą" (*1960 03 09*).

„Jei sutuoktinių meilė sujungia du asmenis dėl būsimo trečio, tai meilė skaistybėje taip pat turi įaudrinti kūrybines galias, nes skaistybė tai ir yra nesitenkinimas laimės kūrimu vieno ar kelių savo šeimoje, bet kūrimas daugelio laimės (!)" (*1960 03 10*).

„Laisvai neveda ne tas, kuris nemyli, bet tas, kurio meilė tokia galinga, kad, mylėdamas vieną, niekaip negali nurimti ir dėl kitų laimės.

Meilė nėra stagnacija. Ji yra veikimas. Ir kaip kiekvieno veikimo – turi pasirodyti vaisius" (*1960 03 14*).

„Atrodo, meilės kančios esmė – jos **linkimas į begalybę:** jai negana nei duoti, nei gerbti, nei įvertinti dėl begalinio

noro daryti jį laimingą. Nes vis jaučiamas savo bejėgiškumas tai įvykdyti. Linkimas į begalybę atsimuša į žmogaus ribotumą, kontingentiškumą. Taigi pilnutinai mylėti gali tik Dievas, kaip galįs be galo duoti. (Ar tai nevyksta Antrojo Švenčiausiosios Trejybės Asmens kilimu?) Ir tik Dievas gali būti tikrai mylimas kaip Būtybė be šešėlio netobulumo. Nes žmogaus meilei, idealizuojančiai savo objektą, visada gresia pavojus atsimušti į mylimojo ribotumą, netobulumą" (*1960 03 15*).

„Sese, reikia, kad pajustum vienatvę, apleidimą. Kad nusiraminimo išmoktum ieškoti ne būdama kartu su manimi, bet šv. Komunijoje (sakramentinėje ar dvasinėje) – toje didžioje paslapty – savo pasimatyme su Mokytoju. Tu Jį visada turi, Jis visada tau pasiekiamas ir laukia prabylant. Todėl reikia, kad mane retai matytum – tik reikalui esant. Kitaip, jei nuolat bendrautum kaip sužadėtinė su savo išrinktuoju, – iš kur tada žinotų Jėzus, tu pati ir aš, kad tavo pastangos ugdyti save ir eiti per gyvenimą aukos keliu tikrai yra dėl Jėzaus meilės, o ne skaudus Jo ir savęs apgaudinėjimas – natūrali meilės prievarta parodyti save tokią, kad susidomėtų tas, kuris tau patinka?..

Idant būtų aiški šita meilės kryptis, būtinai reikia, kad nesisvaigintum tais burtais, kurie tik šeimos laimei Viešpaties skirti, kad nesisvaigintum nereikalingu buvimu kartu, sentimentais. Taip turi būti dar ir dėl to, kad tavoji širdis nebūtų svaiginama jusliniu būdu – nuolatiniu buvimu kartu, – kad ji būtų **laisva rinktis** bet ką: kad šitam vienam nejaustų jokios pareigos, bet laisvai rinktųsi pašaukimą.

Taip. Tu turi jaustis ne „mudu esam", bet „aš esu" – Tavo, Viešpatie, akivaizdoje; Tu leidai pažinti vieną iš savo tarnų... Padaryk jį, Viešpatie, vertą jam pareikšto pasitikėjimo..." (*1960 03 30*).

„Nerimas, kurį šitokioje meilėje jaučia širdis, gali būti tik dėl to, kad meilė pačia savo prigimtimi (tiksliau – natūralia savo dalimi) kažko iš mylimojo reikalauja sau. O jei nieko nereikalauja – net nei buvimo kartu, – negali būti nė neramumo. Tuomet meilė jau visiškai valdoma dvasios. O tai žmogų išaukština.

Kaip gera ilgėtis ir jausti, kad ilgesys negniuždo, neatima jėgos, bet įaudrina niekada nesitenkinti tuo, kas gyvenimo kova pasiekta. Argi negera nerimui graužiant širdį pavesti mylimą būtybę Šv. Mergelės meilės globai ir Jos rūpesčiui?

Kaip gera būtų žinoti, kad tu išlieki laisva mylėti tą ar kitą, kurti šeimą ar ne. O netekama (nevedama) ne dėl meilės vienam, bet dėl to, kad, vieną mylint, dar daug lieka nelaimingų... – Dėl to, kad jie būtų išgelbėti Jėzui ir jų pačių laimei. Taip tampama tėvu (motina) šeimos, daug didesnės, negu motina gali natūraliai pagimdyti. Bet toks dvasinis gimdymas taip pat yra skausmingas... Norint juos padaryti laimingus, sau reikia nieko nepalikti. Bet – tikėk! – tai yra pati tikroji laimė. Tačiau tai vykdyti (tik kita forma) galima ir šeimoje. Ir tik vienas Jėzus gali širdžiai slapta pasakyti, kuriuo keliu eiti. /.../

Tu žinai – Šv. Mergelė visada nori to, ko nori Jėzus. Aš taip noriu, kad tu būtum į Ją kuo labiau panaši... Šiandien reikia jaunimo, kuris įrodytų, kad ir mylint galima skaisčiai gyventi!

/.../ Klūpodamas bažnyčioje, mąstydamas tamsoje užsimerkęs, staiga net atsimerkiau nuo netikėtos minties: kas gyvybė fizinei žmogaus gyvenimo sričiai, ar ne tas pats meilė dvasinei žmogaus gyvenimo daliai?!" (*1960 04 01*).

„Šv. Mergele, kiek daug per šį laiką dovanų! Aš juk buvau pas kun. Leo. Kokia įdomi buvo kelionė! Suradau jį rekolekcijose. Palyginti nedaug su juo kalbėti galėjom – ten kapinėse kokią valandą. Pasirodo, svarbiems reikalams ne visada daug laiko reikia. Tai naujas patyrimas.

– Ar aš nesu kaltas, kad mane myli?

– Ne.

Keista, kad jis mane laiko kažkokiu specialiu tipu. Tokio tipo buvo „Filotėjos" autorius [šv. Pranciškus Salezietis].

/.../ Pajutau – kokia smulkmena yra, pavyzdžiui, skola, palyginti su sąžinės priekaištu, kurį jausčiau dėl žalos, padarytos artimo sielai. Kaip gera, kad ne mano kaltė, jei dėl manęs kankinasi.

Mane nuramino ligonių atžvilgiu: nenusidėsiu, jei lankysiu tik tuos, kurie kviečia.

Šv. Mergele, ačiū už tą susitikimą! Grįždamas buvau Aušros Vartuose, pas Viktorą. Įėjo į mano orbitą Nijolė. Aš Tau juos abu atiduodu. Geroji Mergele, tebūna jie laimingi bendraudami su Kristumi!

Kas dar naujo? – Gražina:

– Kunige, mes daugiau nesusitiksim...

– Ar jūs ką netinkamo pastebėjot?

– Taip nori jis...

– Su kunigu bendrauti galima tiek, kiek jis gali būti kam nors naudingas. – Dar paklausiau: – Jūs nesunaikinsit savo dienoraščio?

– Ne. Ten nėra paslapčių, kurių jam negalėčiau parodyti. Jie žadėjo tuoktis vasarą, o vestuvės šiandien ar rytoj...

/.../ Kas dar? – Per rekolekcijas sekmadienį [trys moterys susipešė šventoriuje]... Ką reiškia tokia jų elgsena? Ar tai psichinis nenormalumas, ar speciali provokacija?.. Šv. Mergele, būk joms gailestinga! Argi aš kaltas, kad jos susimušė... Jei aprašys [laikraščiai], turėsiu progos būti su Mokytoju pažemintas. O Tu, Brangioji, visa tai panaudosi sielų laimei. Jei kiti išgyvena viešą pažeminimą, kodėl aš negaliu?..

Mano Valdove, Jėzaus meilė per tarpininkus pasireiškia. Po susitikimo su kun. Leo jaučiuosi visai normaliai. O tada –

kaip sunku buvo nulenkti savo ambiciją ir stoti prieš teisėją! Pasirodo, nereikia bijoti „o jei pasmerks". – Jei pasmerks, tai dėl to savęs nužeminimo Jėzus duos jėgų kitaip elgtis. Savaime nušvis ir tai, kas nenagrinėta. Argi ne taip buvo, Šv. Mergele?.." (*1960 04 22, mėn. rekolekcijos*).

„Kai su mama vaikščiojom palto pirkti, iš krautuvės mačiau išeinant Gražiną. Pereitą penktadienį ar šeštadienį buvo jos vestuvės. Kažką stipriai užsigalvojusi. Manęs nepastebėjo. Aš atsiminsiu jos veido išraišką: man rodos, kad išraiška buvo keista, bet tai nebuvo laimė..." (*1960 04 27*).

„Nejaugi kai mergina pamilsta, protavimas lieka tik vyro pareiga? Nejaugi ją nuo šitos pareigos meilė atleidžia?

Paklausus: „Kodėl tai leidot?", atsako: „Tada aš nieko negalvojau"...

/.../ Jeigu mylėti galima tik kartą, tai būtina išmokti valdyti širdį, kad ji nesikreiptų į kiekvieną pasitaikiusį, kaip žiedelis į saulę, bet tik į tą, apie kurį protas sakys, kad tinka šeimos tėvu būti. Vadinasi, būtina išlaikyti širdį laisvą ir nugalėti mažas simpatijas, kad visa ugnis būtų išsaugota vienam" (*1960 04 28*).

„Meilė yra kartu ir gilus nuolankumas, ir pagarba, ir aukos dvasia... Ar nebus tai visų dorybių mišinys? – Kaip spektras iš daugelio spalvų" *(1960 05 12)*.

„Skausmo pedagogiškumas – moko jausti savo kontingentiškumą Dievo atžvilgiu, taip pat tikslingiausia priemonė išgydyti iš puikybės – tiek individų, tiek tautų.

/.../ Kančios diena dėl skolos, kai kun. Petras atsakė neigiamai. /.../ Ak, toji diena – gegužės 24-oji! Tada atrodė, kad užgeso paskutinė viltis. Man net galvą ėmė skaudėti. Ir tai ligi vakaro, kol nuvažiavau. Šv. Mergele, kiek tad pasitikiu Tavimi?! Juk Tu visa gali. Tavo žinioje visi mano reika-

lai, o aš kremtuosi, tarsi pats visa tvarkyčiau, tarsi nuo manęs visa priklausytų... O Šv. Mergele! Kokia mano meilė, jei tik tiek pasitikėjimo?! Tu visada esi nemylima meilė... Tebūna tai mano silpnumo neužmirštamas priminimas... Juk kai toji kančia praėjo, pamaniau: gerai, kad ji buvo. Tai kas, kad aš nežinau, kaip bus, bet Tu žinai. Juk Tavo meilė tvarko. Man gėda prieš Tave. Aš net pasitikėti nepajėgiu be Motinos. Koks silpnutis kūdikis esu..." (*1960 06 02, mėn. rekolekcijos*).

„Vakaras, jau laikas gulti. Užvožiau knygą, ir staiga gimusi mintis verčia imti plunksną. – Ar gali būti taip, kad mano pašaukimas būtų toks: meilės jėgą, kuri daugelį nuvedė į kūnų vienybę ir didžias nuodėmes, pritaikyti kūrybai, Viešpaties garbei, šventumo siekimui? Ar tai galima? Ar meilė yra tik koks materialus (aistra), ar koks dvasingas dalykas (nuo persisotinimo aistra meilė juk žūva)? Ar tikriausiai bus abiejų junginys?.." (*1960 06 08*).

„Pabeldė.

– Prašom!

Įėjo dekanas su alga.

– Prašau sėsti.

Dekanas atsisėdo ant sofos, aš ant kėdės gale sofos šonu į jį. Paprašiau:

– Dekane, būkit geras, paskolinkit 11 tūkstančių.

– Ne.

– Grąžinti pradėčiau po 6–8 mėnesių...

– Valdytojas skirdamas įspėjo: „Tik neskolinkit pinigų, nes jis neatiduoda". Tą patį pakartojo neseniai. Visi kunigai šneka: tam tiek skolingas, ano irgi prašė... Sako, jis visiems kursiniams skolingas, o kamšo visoms boboms – tik pačiam šuniui neskolingas. Iš kokios moters skolindamas 5 tūkstančius, kai grėsė kalėjimas, pasakęs: „Tai kas čia baisaus?.." Kurijoj spėja, kad Kaune statosi namą... priklauso slaptai

organizacijai... Skolinant reikia žinoti kam, o čia...Visi perka ką nors, turi, o kaip čia dabar?..

Kažin ar tai kada pavyks gyvenime ištaisyti?.. Kalbėjau ramiai, bet jaučiau, kad virpu... Dekanas lyg norėjo išklausti. Siūlė prašyti Valdytoją...

Šv. Mergele, kaltinant ką nors reikia nuo savęs pradėti... Juk visa – Tavo..." (*1960 07 04*).

„Kokia keista vakar diena! – Pokalbis su Laura, o vėliau su ponia J.

– Jūs prisimenat, ko mes vakar nepabaigėm? – pradėjau.

– Taip.

– Ar negalėtume dabar to aptarti?

– Jūs žinote, kad turit pasisekimą tarp moterų? – paklausė Laura.

– Ir nuo ko tai pareina? Kodėl taip?

– Čia turbūt taip pat yra tam tikri **tipai**. Kaip Vidos dienorašty: yra moterų, kurioms patinka donžuano tipas. Bet kitai moterų daliai, dvasingam tipui, patinka taurios dvasios vyrai. Jūs, prisimenat, sakėte pamokslų ciklą apie moteris?

– Taip. Ar religija žemina moterį.

– Matot, žmogus, kuris kalba apie tokią meilę, turėtų būti pats taip mylėjęs. O tokį žmogų...

Užbaigiau mintį:

– ... kuris taip supranta moteris ir supranta tokią kilnią meilę (ir turi tiek pagarbos moteriai) – verta mylėti?

– Taip. Be to, jūs, kalbėdamas su moterimis, labai stengiatės jas suprasti, labai gilinatės.

– Moteris nori būti suprasta. Kas jai skiria dėmesio, stengiasi suprasti, tas vertas meilės?

– Taip. Be to, moteris apskritai ilgisi kilnumo idealo vyro asmeny.

– Ir lengvabūdės? – paklausiau.

– Taip. Jei būtų daugiau kilnių vyrų, nebūtų tiek Vidos tipo lengvabūdžių merginų...

Vadinasi, siekiant išauklėti garbingas moteris, reikia, kad jos galėtų mylėti garbingus vyrus – kad tokių vyrų gyvenime būtų. Taigi daugumos moterų dorovinė vertė priklauso nuo vyrų kilnumo.

Dar paklausiau:

– Sakykit, jūs kuo nors kaltinate mane?

– Taip.

– Kuo būtent?

– Jūs mėgstate eksperimentuoti su merginomis, – atsakė Laura.

– Bet kur? Ar negalėtumėte duoti bent vieną pavyzdį?

– Prisimenat, kaip Gražinai pasakojote apie vieną mergaitę kelionėje traukiniu, kurią po ilgo ir rimto pokalbio paklausėte: „Ar tekėtum už manęs?", o ji atsakė: „Taip"? Man tos mergaitės buvo labai gaila...

– Na, bet ji juk žinojo, kad nerimtai klausiama, – atsakiau nesijausdamas kaltas.

– Tai kas?.. Vis tiek... Juk būna laikotarpių, kada širdis labai pasirengusi mylėti...

– Bet kada tai būna?

– Kol pagaliau ką nors pamilsta.

Patylėjęs paklausiau:

– Kuo dar kaltinat?

– Kam leidžiate save mylėti? Nors, tiesa...

– Ar galima to neleisti? Kaip įsakyti širdžiai?

– Gal galima kaltinti dėl kai kurių pasakymų...

– Kad nebūtų jokios galimybės suprasti, jog atsiliepiama meile?

– Taip.

– Kaip negera jaustis esant pagunda... jų skausmo priežastimi...

Ji paguodė:

– Nenusiminkit. Ir neatliepiama meilė yra didelė laimė.

– Kaip, jūsų nuomone, turėtų būti? Kaip užblokuoti širdis, kad nemylėtų, kai reikia nuolat susidurti su merginomis?

– Pirmiausia reikia **atsiminti, kad taip gali būti!**

– Ačiū, Laura!

Buvo praėję apie dvi valandas besikalbant mirusiųjų mieste [Vilijampolės kapinėse]. Stebėjausi, kad saulė siuntė mums visą savo meilės karštį. Bet danguj ėmė ryškėti tamsūs kalnai. Reikėjo skubėti. Padaviau jai ranką. Ji pasakė:

– Aš dar liksiu...

Šv. Mergele... Širdis buvo pilna kažkokio nuolankumo, lyg kokio kaltės jausmo. Šv. Mergele, koks aš menkutis... Net galvodamas daraąs gera, galiu įskaudinti... Koks įrankis...

Einant pas ligonę ponią J. kaime, labai sulijo.

Jos dukrelė – jai gyvas skausmas. Jai 16 metų. Ji neturi jokio nuolankumo, niekuo neprisipažįsta kalta.

– Ar jos būdas panašus į tėvo?

– Ne. Mano vyras buvo man labai geras...

– Ar galima tokią meilę užmiršti?

– Bet aš jo nemylėjau... Jis buvo labai geras. Be to, karininkas – moterų silpnybė. Ir tekėjau. O mylėjau kitą... Ir dabar tebemyliu.

– Argi ir dabar jis visą laiką mintyse?

– Ne, bet... iškyla nuolat. Užtai intymusis gyvenimas su savo vyru buvo nepaprastai sunkus. Gal užtai ir mano dukrelė nemyli manęs. Tai buvo ne meilės, bet pareigos kūdikis.

– Ar vyras žinojo apie jūsų meilę?

– Įtarė. Jis matydavo mane liūdną. Stengėsi pataikauti.

– Kodėl pamilstama?

– Man tada buvo 20 metų.

– O ligi to laiko nieko nemylėjot?

– Nieko. Aš buvau nusistačiusi prieš atsitiktines pažintis šokiuose, kelionėse. Mus taip išauklėjo gimnazijoje. Mergaitės ilgisi idealo. Tada tiktai kuri vaizdą, koks jis turės būti.

– Ar į tą vaizdą įeina dvasinės, ar medžiaginės savybės? Juk galima mylėti dvasine ir biologine meile.

– Ir vienos, ir kitos.

– Ir tokio susikurto vaizdo asmenį sutikus gyvenime ar negalima jam pasipriešinti?

– Ne.

– Net jei jis būtų vedęs arba kunigas?

– Taip.

– Tai mylėti galima tik kartą gyvenime?

– Taip.

– Ar meilė gimsta staiga, ar pamažu išauga – tam tikra evoliucija?

– Pamažu. Pamenu, pirmą kartą kai susitikome, jis mane įžeidė. Kad gimtų meilė, turi sukrėsti arba geras, arba blogas įspūdis.

– Kad kažkaip mumyse tas asmuo įsigalėtų, būtų pastebėtas su didesniu dėmesiu?

– Taip. Pavyzdžiui, kai jūs pirmą kartą [kaip ligonę] mane aplankėte, jums išėjus, aš kokias 10 minučių buvau kaip be žado. Jūs išeidamas pasakėte: „Aš jus prisiminsiu Mišiose". Buvote pirmas žmogus po tiek metų, kuris man parodė prielankumą...

/.../ Einant rytą iš bažnyčios [šmėstelėjo mintis] – meilė **pastovumą** gauna ar ne iš nuolankumo? Meilė juk yra pagarba, nuolankumas" (*1960 07 13*).

„Šv. Mergele, kažką brangaus pasakei man šios dienos mąstyme.

Jeigu reiktų ir niekada su jomis (ir su Sese) nesusitikti, tuo nieko neprarandu. Juk vis tiek jos **Tavo**, kaip ir aš, ir visa, kas su manimi siejasi. Tu juk gali ne vien per mane joms padėti. Gal atsiskyrimas jų laimei reikalingas.

Kaip puiku, kad mes mirsim! – Mes susitiksim!

O mano brangioji kančia [dėl skolos]... Tu leidi patirti panieką – patirti kažką panašaus kaip mergaitės, laukdamos savo nelaimingos per ankstyvos motinystės. Ir mane... laikys vagimi... Vakar Vilniuje Sigitas – kone didžiausia mano viltis – Pilies kalne pratarė: „Ne"...

Šv. Mergele, Tu gali tai pakeisti... Bet juk tai kančia – aš tuo galiu daugeliui naudingas būti. O jų laimė, jų išganymas! Šv. Mergele, Tu kalbėk, o aš pasakysiu: *Amen! Amen! Fiat...*" (*1960 07 16*).

„Kai mes su dėdiene sveikinom Antanus, Magdutė* prie upės plovė žuvis. Dukart ją kvietė. Matyt, nenorėjo ateiti. Bet atėjo.

– Sveika, Magdele, prašom į pagėrimą!

Pabuvom kartu. Reikėjo eiti namo. Atsisveikinau visus.

– Na, reikia ir mažiausią atsisveikinti.

Nuėjom abudu. Atsisėdom ant lovos krašto, kur buvo paguldyta mergytė. Pasakiau:

– Garbė tau, kad leidai jai ateiti į pasaulį!

Ji nuleido galvą ir pabiro ašaros. Pradėjom kalbėti.

– Negalvojai nužudyti? – paklausiau.

– Ne... Niekada netikėjau, kad man taip bus. Mama sakydavo: „Tik tu žiūrėk!" Aš juokdavaus. Apie dvejus metus išdraugavom – nieko. Ir tik staiga į pabaigą... Pernai šituo laiku nė negalvojau...

– Juk prievartos nebuvo?

– Žinoma, ne.

– Kur judu susipažinote?

– Šokiuose.

– Galvojote tuoktis?

– Galvojom...

– Jis turi žmoną?

– Parsivežė kokią mergą.

– Tu jį tebemyli?

– Jau viskas. Kad dar būtų neparsivežęs...

Ji pervystė mergytę.

– Ir vėl šlapia! – Vėl pervyniojo. – Taip ir dėstai. Ir praeina diena...

– Nenorėtum, kad mirtų?

* Vardas pakeistas.

– Ne!

– Ar norėjai berniuko, ar mergaitės?

– Mergaitės! Vaikų nemyliu.

– Nebijai dėl ateities?

– Ot, šito ir bijau... Sakys: „Buvo kokia..."

– Pasakysi, kas jos tėvas?

– Nesakysiu...

Rodos, paminėjo: „Kad tik jai būčiau toliau pavyzdžiu"... Ir vėl pasakojo:

– Mama nieko nežinojo.

– Kaip tai?

– Niekur neidavau. Pareinu ir skaitau. Išvažiavau pas draugę į Alytų. Norėjau negrįžti, bet negavau kambario. Išėjau iš ligoninės ir nežinau kur eiti...

– Turbūt apsiverkei išėjusi?

Ji linktelėjo galvą. Nusišluosčiusi ašaras, tęsė:

– Parvažiavusi nėjau iš karto namo. Apsistojau pas draugę. Paskui parašiau laiškiuką mamai. Dvi dienas nešiojau: paduot ar ne? Dabar jau gerai. Ir išprausia...

– Kiek ji laiko?

– Mėnesio... Maniau, kad nė draugės neaplankys, ir fabrike... Bet nieko.

– Ar jaučiasi skirtumas ligoninėje?

– Labai. Kitas ir pašnekina. O čia – tik ateina, pažiūri... Kitas ir aplanko kas nors...

– Tu tiki? – dar paklausiau.

– Dabar tikiu, o pirma – nelabai.

– Ir meldiesi?

– Šiaip nesimeldžiu, bet pagalvoju.

– Ar taip tikėjaisi mudviejų susitikimą?

– O ne! Aš maniau, kad mane pasmerksit, nė neateisit..." *(1960 07 25)*.

„Nuo Dievo atsitolinama dviem būdais: mirtina **nuodėme** ir **išsiblaškymu**.

29-asis gimtadienis. Kaunas, 1958 05 10. (Iš asmeninio archyvo)

Susikaupimas – tai nereiškia nieko negirdėti ir nedirbti, kas reikalauja dėmesio, bet girdėti ir dirbti tai, ko nori Dievas, tai, kas reikalauja išsižadėjimo. *„Nuolat melstis"*, *„apsivilkti Kristumi"* – tai yra vykdyti Tėvo valią. **Be išsižadėjimo negali būti susikaupimo**.

/.../ Vakar, Mokytojau, buvau pritrenktas ligoninėje... Jai 23 metai. Tėvų nepažįsta. Dirba pas savo auklėtojus. Tik vienus metus mokėsi – turbūt niekam nerūpėjo jos išsilavinimas. Mirtinai išbalusi. Ypač kontrastą didina tamsios akys ir juodi banguoti plaukai. Kojos taip sutinę... Jos pati jaunystė. Tiesiog įkūnytas grožis dviejų spalvų: balta – juoda... Kai seselė pasakė: „Kraujo vėžys. Išsigelbėjimo nėra..." – man buvo taip gaila jos... Ji mirs... Bet juk tai perėjimas į kitą gyvenimą! Tu neleisi jai išnykti, Viešpatie!

Ėjau namo kaip nesavas. Štai jos vaizdo akivaizdoje turi išnykti visoks nesusivaldymas ir gyvenimas dėl savęs. Kaip baisu, jei ji būtų amžinai nelaiminga! Gyventi, kad ji ir visi amžinai laimingi būtų! Štai gyvenimo prasmė!

Tai kodėl mano brolių yra tokių vėjavaikiškų? Kodėl Antanėlis Valakbūdy atlaiduose vakar taip gėrė?.. Kodėl tada mano gyvenime tiek klaidų, noro gyventi sau?..

Jau buvo sutemę. Po ilgo lietaus pagaliau dangus giedras ir debesų kalnagūbriai kažkur toli, dangaus krašte. Kokia džiugi mintis atėjo bevaikštant šventoriuje! – Jei man taip gaila tos mirštančios mergaitės, tai kaip labai jos gaila Tau, Šv. Mergele!.." (*1960 08 08, mėn. rekolekcijos*).

„Kokią stiprią vienybę privalau jausti su savo konfratrais, nepaisant jų ydų! – *Tėve **mūsų***! – Mes visi siekiame bendro tikslo, visi Tavo, Mokytojau, įrankiai. Ar gali mus išskirti mūsų klaidos?! Juk ir klaidas Tu panaudoji savo tikslams siekti. Pagarbiai privalau į kitų klaidas žiūrėti, nes nežinau, ko sieki, Mokytojau, toms klaidoms leisdamas egzistuoti. /.../ Juk reikalingas ir mano klebono atsargumas valdžios atžvilgiu, ir santaupos... *In medio virtus**. Vienybei būtina įvertinti kito pastangas, pripažinti geriau sugebančius" (*1960 09 05, mėn. rekolekcijos*).

„Ar jaunimas ne per daug sudievina meilės jausmą (biologiškai – juk tai aistros preliudija)?.. Jei neteiktų šiam jausmui tiek reikšmės, jei nelaikytų jo savo būties centru, būtų lengviau pakelti meilės kančią ir kovoti su neprotinga meile.

Kovoti su šiuo jausmu turbūt galima tik taip, kaip nešti stiklinę vandens: tik kol išlaikoma pusiausvyra, o jei jau kryptelėjo – vandens nesulaikysi. Ir širdį išsaugoti galima tik kiekvieną kryptelėjimą atsveriant. O iš pradžių dažniausiai krypimas ir nepastebimas.

Bet jei šis jausmas toks nereikšmingas, kodėl žmogui jis duoda tiek dinamikos, tiek kūrybingumo?! Kas dar kitas, be šio jausmo, galėtų taip suaktyvinti žmogaus potenciją?" (*1960 09 21*).

„Lauros nuomone, **amžina meilė** yra ta, kurios objektas didesnis, kilnesnis už save, į ką gali lygiuotis, iš ko gali mokytis. – Pakrovimas. – Jei reikia užjausti, gailėtis (pavyzdžiui, dėl ydų), tada yra **motiniška meilė**.

– Iškrovimas. Ar taip?

– Gal taip, – atsakė ji.

– Šita tema, – (apie meilę), – rodos, nedaug yra ir literatūros, – pasakiau.

– Jūsų laukia.

* Santūrumas – dorybė (*lot.*).

– Jei tokia bus Jo Valia... Dievas pasinaudoja menkiausiais įrankiais... Bet tada ir jūsų minčių ten bus įpinta.

– Jūsų nuožiūrai visi mano dienoraščiai. – Ir pridūrė: – Bet tam reikia labai pažinti gyvenimą.

– Reikia amžiaus. Kad gyvenime jau būtų matyta įvykiai nuo pradžios ligi galo.

Šiandien mąstomoji malda. Kaip gera, kad taip kenčiu!

1. Tiek jų nuodėmėse! Dalyvauju jų išganyme. Kaip puiku!

2. Supratau šiek tiek, ką reiškia mergaičių gėda dėl kūdikio. Ką reiškia kaltės prisipažinimas, išpažintis. Tai, kas niekam nežinoma, kaip sunku atskleisti... Geriau kažin kokį vargą pakelti. O tada būtinai išaiškėja jų gėda...

3. Nežinau nieko, kur būtų galima kreiptis dėl skolos. Reiks prašyti malonės – laukti...

Šv. Mergele, ačiū Tau... Tu kalbėk, o aš pasakysiu: *Amen! Amen!*" (*1960 09 28*).

Aštuntieji kunigystės metai

„Šv. Mergele, šias dienas – Tu žinai – esu ypač reikalingas Tavo pagalbos. Kad neišsiblaškyčiau, kad išgirsčiau visa, ką Jėzus pasakyti nori.

Mano gyvenimas – tarnauti kitų laimei. Man truputį baugu, prisiminus šv. Arso kleboną [kun. Vianėjų]. Kiek daug dar trūksta mano gyvenimui, kad mano buvimas žemėje daugeliui būtų išganingas! Bet ką aš kalbu „daugeliui"! Ak, širdie, kokia tu godi! Juk norisi **visiems** padėti, o esi tokia mažytė...

Ar visa įvykdau, ko Jėzus nori? Kaip būtų baisu, jei tapčiau kam nors kliūtis atliepti Jo malonei! O aš dar taip ieškau išsivadavimo iš savo kančios... Žinau, kad ieškoti reikia dėl to, kas susiję su kitais (skola), bet turėčiau džiaugtis dėl nepasisekimų... Pagaliau ar aš vertas, kad manimi Jė-

zus taip daug pasinaudotų?.. Bet, Šv. Mergele, kad per tai dar labiau suspindėtų Jo garbė, Jo gailestingumas!

Padaryti save įrankiu! Bet ką aš kalbu! – **Padaryk mane įrankiu**! Juk Tu gali ir tikriausiai nori. Vadinasi, jei įrankis netobulas, tai kaltė tik mano... O Šv. Mergele, kur prieštarauju Jėzaus Valiai? – Tu pasakyk man. Tu žinai, kad aš vienas bejėgis tai pakeisti. Net ir pažinti.

Tuoj miegoti eisiu. Nors priguliau dieną, bet visame kūne nuovargis...

Šv. Mergele, tris kartus gyvenime kreipiausi į Tave **šv. Mišių novena**. Ir visada kažkas nuostabiai paaiškėdavo. Pirmą kartą dėl draugo ir jo reikalų, antrą kartą dėl jos, ir dabar – dėl elgesio su merginomis, dėl jų meilės ir dėl skolos. Kuo atlyginsiu Tau už tą viso gyvenimo išpažintį pas kun. Leo?!

Rodos, ryškėja gyvenimo horizontai, ateina subrendimas. Tos klaidos gyvenime – jos tiek man davė! Kokie nuostabūs Apvaizdos planai! Kaip į Emausą einant: *Argi nereikėjo?..* – ir tai visko!

/.../ Jos **visos** – jų kančia dėl mano nežinojimo – atskleidė moters vidaus nuostabumą. Atėmė daug laiko, bet tai buvo studija – didelė studija. Virpančia iš baimės širdimi tikėjausi pasmerkimo viso gyvenimo išpažinty... Ir kaip nustebau, ir kaip gera buvo! Kokią energiją gyventi, kurti jų laimę pajutau! Kažkaip iš jų išsiskiria Laura, Sesė... Bet jos visos man kažką be galo gero padarė.

Dabar bus galima daugiau **atsidėti knygai**, kurti – rašyti. Man rodos, Brangioji, duosi rašomąją mašinėlę... Turbūt mane kels kur į kaimą.

Dėl skolos – pagaliau tegul niekina. Išgyvensiu tai su Mokytoju. Juk priims Jėzus... Mano gal kiek **lengvabūdišką dosnumą** tai sulaužys.

Mano Dieve, kad mylėčiau tiktai Tave, o visa kita – dėl Tavęs ir Tavyje, Tave matydamas Tavo kūriniuose!

Kas galėtų būti, ko dar bijočiau atsižadėti? Tu žinai, Brangioji, kad ne savo jėgomis tai galiu, bet noriu – aš noriu no-

rėti – kad Tu veiktum many, per mane Jo garbei, jų laimei, jų išgelbėjimui, kad dėl manęs nebūtų kliūties įvykdyti Jo planus, Jo Valią.

Skaitau Lauros dienoraštį. Koks noras aukotis! Mano meilė turbūt tik nykštukas, palyginti su jos... Motina Brangioji, jei parodei tokias didžias širdis, neleisk nuo jų atsilikti! O juk jų yra daugiau. Kaip puiku! Tokia meilė išgelbės tautą.

Šv. Mergele, kai atimi kančią, ką kita tada galėčiau Tau aukoti, jei ne stropų darbą, iki minutės naudingai panaudoti laiką?! Ir pradedant nuo to, kas ne taip malonu. Kodėl negaliu visad rinktis brangesnės dalies, naudingesnės broliams – kuo daugiau aukos?! Taip pat ir pasirenkant ką matyti, ką žinoti. Turbūt mano akys dar ne visai priklauso Jėzui, kartu ir Tau... /.../ Juk turbūt ne visada labai tyru žvilgsniu pajėgdavau būti su Sese ir su kitomis. Jei Viešpats taip išpuošė jas nuostabiu sielos grožiu, ir aš privalau jose jausti pagarbą Dievui taip pat ir jų kūno atžvilgiu. Kokia gėda, Šv. Mergele! – Bijau, kad negrėstų joms pavojus, nebūtų žeminamos mergaitės, o pats... Tegu ir smulkmenos tai būtų...

Mielos sesės... Kokios jos puikios! Kaip keista, aš vyrus myliu turbūt dėl jų. – **Duoti joms vyrų!** Kad būtų verti jų tyrumo.

„Ką tau Kristus siunčia, pripažink broliu, seserimi" (A. Hoppe „Kristus – mano gyvenimas").

Kokiomis dėkingomis akimis turėjo Jėzų lydėti buvę aklieji, Jėzaus pagydyti einant iš Jericho Jeruzalės link! Kad regiu tikėjimo akimis – juk tai Tavo, Mokytojau, dovana!..

Kad regėtų! Kad regėtume – jie ir jos, ir mes – tą didelę šviesą, kaip aklieji prie Jericho vartų. Tada jie mokėtų tyrai mylėti. Kad regėtų – visi visi, iki paskutinio vargingiausio! Va, čia tikroji vertybė. Kas iš aistros, be amžinųjų vertybių regėjimo!

Taip, mano gyvenime turi būti kančios. Nes argi pamatysim kada visus „reginčius"?.. Ir tebūna... Juk taip galima jiems padėti.

Čia mano akys krypsta į Tave, Brangioji: juk Tu žinai, kad be Tavęs aš nieko nepajėgsiu... O kada nebus [jausmų] kančios, ją turės užpildyti darbo kančia. Tegul nelieka mano norų ir mano reikalų!

Mk 14,8: „Ji padarė, ką galėjo", – taip Jėzus pagyrė Mariją, patepusią Jį. Juk tai atsakymas į tą kankinamą klausimą, kurį Laura dažnai iškelia: ką daryti, matant tiek blogio aplinkui?

Šv. Mergele, juk tai viso mano veiklumo programa, matant tiek darbo aplinkui, matant tautą, tolstančią į [dvasios] mirtį. Juk ne aš *causa efficiens**. Padaryti, ką galiu, ir atsigręžti į Tave maldaujančiomis akimis – į tuos kontinentus ir į tuos amžius, kurių aš nepasiekiu (o kiek maža pasiekiu!), – kad siųstum kitus Viešpaties įrankius. Kaip gerai, kad yra įrankių, **puikesnių už mane**, prieš kuriuos aš dulkelė! Jie įvykdys tai, ko nepajėgčiau, o aš – kiek Mokytojas leis... Bet Tu neleisk nurimti, kol bent bruoželis bus nepadaryta iš to, ką galiu, kad būtų panaudotos visos galios, kurias suteikė Mokytojas, kiekviena minutė. O kad būtų padaryta visa – kaip reikia branginti laiką!

Nesmerkime džiaugsmo. **Džiaugsmas – tai jėga**! Jei Viešpats jo duoda, vadinasi, padaro mus tinkamus darbui. – Viešpatie, ką nori, kad daryčiau? – Juk Dievo Valia yra su pasitikėjimu laukti džiaugsmo. Net skausmo prasmė juk yra būsimas džiaugsmas – Velykų rytas. Juk Kūrėjas mus pašaukė į buvimą laimei – Jo Valia, kad mes džiaugtumės. Tad džiaugiuosi tuo, kad bus sunku – ateina kalėdojimas!

/.../ Brangioji, Tu tik viena mūsų name žinai, kad pas mane dabar rekolekcijos. Aš prie stalo kalbėdavau.

O kaip esu Tau dėkingas! Tai pavyzdys, kad visada reikia imtis to, kas ne taip malonu. Man atrodė taip būtina pirma važiuot į Kauną tvarkyti rašomosios mašinėlės reikalo! O dabar tas reikalas atrodo visai kitaip. Azartas užgeso.

Šiose dienose Tu man tiek davei! Kaip gera pasakyti: aš Tavo! Tavo meilė kuria mane, kad vis daugiau tapčiau Ta-

* Veikiančioji priežastis (*lot.*).

vo, kad manęs visai neliktų: ir mano akys, ir ambicija, ir sesės, ir mano laikas – visa visa!

Šv. Mergele, Tu kalbėk Viešpačiui, dėkok Jam, o aš tylėsiu. Aš tik pasakysiu: *Amen! Amen!* TVM" (*1960 10 24–26, rekolekcijos*).

Padėti Taniai!

„Ši diena ypatinga. Pradėjau skaityti [Alos Rachmanovos knygą] „Naujųjų žmonių fabrikas". Turbūt niekada gyvenime nesu išgyvenęs tokio įspūdžio. Kvėpavau kaip užduseęs... Kaip gera būtų eiti į ugnį ir vandenį! Taip norėjosi padėti Taniai. Taip gaila buvo jos!

Padėti Taniai! Vienodai įtemptos stygos nuo garso ima virpėti. Šie du žodžiai taip galingai suvirpino stygas sielos gelmėje: tai mano gyvenimo uždavinys! Padėti Taniai!

Kaip keista! Net vyrų pasaulį aš pro jas matau. Ir vyrai man tiek reikalingi, kiek reikalingi joms. Juk, rodos, taip, Šv. Mergele... Juk ir Tavo litanijoje, šv. Juozapai, invokacija *Mergelių Sarge* nuskamba man ne taip, kaip kitos...

Taip gaila buvo Tanios... Tą valandėlę pajutau savy baisiausią jėgą. Net nustebau! Taip kaip pasaulio vairą rankoje laikydamas, matydamas bedugnę, jausčiau pareigą jos išsilenkti, kad nesudužtų pasaulis... mano rankų valdomas...

Ar tai jaunystės fantazija? Šv. Mergele, ar tokie Viešpaties planai? – „Viešpatie, kur buvai, kai Taniai reikėjo pagalbos?" – drįso ateiti tokia mintis.

Taip... Tu į šį skundą atsiliepei stodamas į kenčiančiųjų gretas... Jeigu jau Taniai buvo Vladimirovo gaila, tai juo labiau Tau, Viešpatie... Ir Tu neliepei to vakaro žaibui jo paliesti...

Gal ne pats Vladimirovas kaltas? Gal buvusios kartos?..

O!.. Aš irgi. Nesuvaldydamas smalsumo, nepanaudodamas tinkamai laiko, nenugalėdamas puikybės – aš irgi ugdau vladimirovus... *Domine, miserere...**.

* Viešpatie, pasigailėk (*lot.*).

Noriu pasaulį vairuoti, noriu padėti Taniai, – tai tegul nieko nebūna nepakeliamo!" (*1960 11 08*).

„Meilė vienam asmeniui turi pakelti į aukštesnį supratimą meilę Dievui, į aukštesnį laipsnį – meilę kiekvienam.

Aišku, pamilstamas vienas ne dėl to, kad mylimas žmogus būtų iš tikrųjų verčiausias pasauly. Juk yra daug kilnių žmonių, ir turbūt nėra esminio skirtumo šį ar kitą pamilti. Pamilstama, kuris pirma sutinkamas.

Pastovumo dėlei meilė pajėgia, moka suidealinti. Kartą buvusi meilė turbūt ir po daugelio metų būna kažką palikusi – tas žmogus vis tiek tau artimas, jam neturi paslapčių. Kam nors kartą atiduotos vertybės tau jau nebegrįžta" (*1960 11 30*).

„Vakaras buvo toks nuostabus! Kai pabudau [iš popietinio pogulio], jau temo. Lauke buvo taip tylu. Vakaruose, dar taip netoli geso šviesų jūra, o rytuose iš debesų stengėsi išsipainioti mėnulis. Pagaliau jam tai pavyko ir, visu veidu žvelgdamas į žemę, jis išdidžiai švietė viršum miesto žiburių.

Širdy buvo tylu. Jau atsistojau, norėdamas išeiti po vizito pas savo Mokytoją, bet – dar truputį! Kažkas sulaikė. Priglaudžiau galvą prie pilioriaus ir pajutau tokį didelį norą **padėti mergaitėms**, jų silpnumui. Skaitydamas jų dienoraščius, taip pat Rachmanovos „Naujųjų žmonių fabriką" aš vis labiau turiu stebėtis, koks nuostabus Dievo kūrinys moteris!

Savaime suprantama, kad tas noras padėti – tai noras **rašyti**. Tik šitaip galiu tapti jų visų draugu. Ir konduktorei, su kuria susipažinau pirmadienį važiuodamas į Marijampolę, ir abiem Nijolėms Vilniuje, ir visoms visoms... Juo labiau pažįstu gyvenimą, juo daugiau randu tų, kurioms reikia pagalbos. Juk gyvu žodžiu – tik nedaugeliui tegalima padėti.

Rašyti! Išskyrus auką, kitos veiksmingesnės priemonės kaip rašyti aš nežinau. Tik vis laukiu lyg kokio išvadavimo –

laukiu, kas man duotų daugiau laiko. Tai verčia branginti ir dabar visas turimas laiko minutes. Padaryti, ką galiu! /.../ Šv. Juozapai, padaryk mano elgesį su mergaitėmis panašų į Tavo!..

Sese, meilė privalo turėti šitokią linkmę, kad nebūtų galima nė atskirti, kur baigiasi meilė broliui ir kur prasideda meilė visiems. Kai vanduo upėje šniokšdamas su didžia jėga pakyla, – užlieja ir visa, ką aplink pasiekia. Meilė turi tapti visuotinė. O galutinis jos pašaukimas – kad išmokytų mylėti Dievą be galo, taip, kad Jo Valia būtų aukščiau už viską, už savo norus, malonumą, kitų norus...

Sese, brolis nėra puikiausias žmogus žemėje. Jis pats pažįsta už save puikesnių. Jei myli jį, mylėk ir tuos, kurie už jį kilnesni, pagaliau mylėk visus, kad tokie ir jie taptų. Nebijok, meilė kaip saulės šviesa: ji nemažėja dalijama! Milijonams jos tenka po tiek, kiek ir vienam.

Bet jei laikai brolį brangiu atradimu žemėje, tai žinok, kad jį atrasti leido Dievas. Pagaliau, jeigu tame, ką myli žemėje, iš tikrųjų būtų kas nors verta meilės, tai tik dėl to, kad Dievas ten paliko savo nuostabumo dalelę, pėdsaką.

Sese, ar bus tai galingas motyvas mylėti Dievą be galo, kaip begalybę meilės, grožio, kilnumo, dinamikos?.. Ar padės tai suprasti, kaip meilės vertas Dievas?.." (*1960 12 01, mėn. rekolekcijos*).

„Vakar ligi pusės dvyliktos – daugiau kaip valandą po vakarienės – kalbėjomės su šeimininke.

– Nenoriu, kad grįžtų jaunystė ir meilė! – mane nustebino jos nuomonė. – Kiek kančios! Kaip baisiai kankina begalinis noras būti kartu!

– Na, o jei kartu?

– Tada – jį apkabinti!

– Ar gali tas noras viršyti protą?

– Gali! Tada kitos minties neturi, tik – būti kartu! Matyti jį – kokia laimė! Išnyksta viskas aplinkui. Gerai, jei jis ne-

myli – tada ir liks viskas savy, tada lengviau pergyventi, negu atvira meilė. Bet jei ir jis taip veržiasi – tada bėk! Laimė, jei jis kilnus vyras. Mergaitė bus dėkinga, jei jos nelies. Nors ir ji ilgisi glamonių, bet protu bus dėkinga.

– Nejaugi tada, kai myli, jos skaistumas pareina nuo vyro?

– Pareina ir nuo jos. Baimė nebūti jam nuodėmės dingstimi... Aš galiu jį apkabinti be aistros, tik iš meilės (žinoma, gal paskui ir aistra atsirastų), bet neleidžia baimė dėl jo. O jei jis nusidėtų?! Mylimam žmogui būti nuodėmės dingstimi!.. Tik tikėjimas gali atplėšti nuo jo. Juk jis mirs – vis tiek reiks skirtis... Nuo jaunystės galvojau stoti į vienuolyną – maniau, jei to neįvykdysiu, nebus palaimos. Bijojau vyrų (žinoma, ne to, kurį myli...) – moterys pripasakodavo baisių dalykų, kokie jie gyvuliai... Taigi, jei mylėti, tai ir tuoktis, kitaip nieko neišeina – baisi kančia... Tiesa, galima ištverti, jei abu to siekia, pavyzdžiui, būna kad ir susituokę skaistybėje gyvena. Bet tai kainuoja..." (*1960 12 05*).

„Šv. Mergele, kam leidai pažinti tiek daug meilės – tokios nevienodos? Ko Mokytojas laukia? Juk tai negali būti be tikslo. Šv. Mergele, Tavo ir tos visos širdys!..

Juk aš toks šiurkštus, nesu vertas... Tiesiog gėda dėl savo grubumo, kurį mini Laura dienorašty – dėl to mano „pasipiršimo" traukiny...

Mergaitės užtai taip lengvai nusideda, kad nieko vertesnio už savo meilę nėra pažinusios..." (*1960 12 08, Nekaltojo Prasidėjimo šventė*).

„Laura, nepamirškite, kad tarp tokios tyros ir nuostabios meilės ir anos – biologinės, kur ieškoma savo pasitenkinimo, o ne kito laimės, – ribos nėra. Ir reikia atsižadėti kai ko leistino, kad netyčia nepaliestum neleistino.

Dvasinė meilė – tai tokia, kuri neišnyksta su mirtimi, tokia, kurioje žmogus negalvoja apie savo laimę, tokia, ku-

rioje net meilė vienam yra tik reaktorius mylėti visus ir aukščiausiai – Dievą. Tada mirtis – tikroji tokios meilės pradžia. Mirtis naikina tik biologinę meilę – tik tai, kas materialu.

Tai meilė, kurioje žmogus Dievuje myli viską ir visuose – Dievą. Meilė vienam tampa pavyzdžiu, kaip elgtis su visais – jie visi Viešpačiui brangūs. Tai meilė, kuri būtinai tampa atsižadėjimo [pasiaukojimo], pagarbos žmogui mokykla. /.../

Meilė yra atsižadėjimo mokykla. Juk noras būti kartu – tai savęs patenkinimas. O šis noras, paaukotas už kitų nuodėmes, – didi palaima daugeliui. O buvimo kartu imti tiek, kiek Viešpats duoda – kiek reikalas suveda" (*1960 12 15*).

„Tai, kas meilėje yra biologiška, tėra fonas, todėl aukščiausia vertybė nėra tai, kad kam nors jauti aistrą, bet tai, kad jauti pagarbą asmeniui, jo vidaus turiningumui.

Laura, Sesė – tai sielos buvimo įrodymas, tai mano darbo paguoda. Mokytojau, kokia garbė, kad leidi būti jų vadovu! Šv. Mergele, Tu žinai, kad aš nieko neturiu, ko joms reikia... Jėzus leido žemėje susitikti su šventaisiais. Dabar ir Dangaus šventieji bus man daug artimesni...

Džiaugsmui būdingas pasitikėjimas, viltis. Demonas tai nori atimti. O be vilties ar gali likti meilė? Juk meilė – pasitikėjimas" (*1960 12 16*).

„Kad gyvenimą jaustum prasmingą, ypač svarbu ką nors kurti. Kadangi meilė yra kūryba, tai ji čia užima svarbią vietą. Biologinė meilė irgi yra kūryba, jei ji siekia Kūrėjo numatyto jai tikslo – kūdikio. Taigi normaliai – tik šeimoje" (*1960 12 21*).

„Gyvybė ir buvimas juk siejasi. Kas yra gyvas, būtinai **yra**. Meilė ar nėra aukštesnis gyvybės laipsnis? – Buvimas, kuris pasireiškia ypatingomis gyvybinėmis funkcijomis (kūrybingumas, amžinumo ilgesys, aktyvumas).

Dievo esmė **būti**. – *„Dievas yra* [ir] *Meilė"*. – Ar nėra čia sąryšio: **būti** ir **mylėti**?" (*1960 12 30*).

„Paskutinis senųjų metų vakaras... Kiek buvo skausmo, kiek džiaugsmo... Ir kiek dar bus? – Tai Tavo reikalas, Šv. Mergele. Šį mėnesį kas naujo?

Pažinau, kokios meilės esama žemėje. Lauros dienoraštis. Pokalbis su ja katedroje: kokia ji laiminga, kad ne ją myli [kad daugiau yra ką aukoti už žūvančias sielas]!..

Jos draugės [Ritos] laiškai. Aš taip sunkiai suprantu jų sielų subtilumą. Koks didis esi, šv. Juozapai! Juk Tau buvo leista mylėti švelniausią Mergelę ir Ją suprasti! Padėki man tai, šv. mano Globėjau! (*Sausio 1 d. – 0 val.*)

Šv. Mergele, Tu žinai, ką pasakiau Jam tyloje prie altoriaus ties Naujųjų Metų slenksčiu:

– Atleisk, Mokytojau, visa, kas Tau nepatiko many praėjusiais metais... Už viską dėkoju! Tebūna ateinančiais metais ir visą Amžinybę kiekvienas mano atomas – Tavo reikalams, jų laimės kūrimui..." (*1960 12 31, mėn. rekolekcijos*).

1961-ieji

„Jei meilė yra aukštesnė gyvybės forma, tai nustoti mylėti turi būti bijoma lygiai taip, kaip bijoma pereiti į žemesnę gyvybės formą, pavyzdžiui, susirgti" (*1961 01 23*).

„Egoistui meilė – noras turėti, jausti malonumą – turbūt yra noras papildyti savo egzistenciją, bandymas sudaryti savo būties, laimės pilnatvę" (*1961 01 24*).

„Tik protu galima tikrai mylėti, t.y. pajėgti leisti mylimam kęsti skausmą dėl jo laimės taip, kaip sau leisti skausmą daryti (pavyzdžiui, operaciją) gali tik protas. Instinktyviosios jėgos nuo to skausmo vis tiek bėga. Šitokia meile myli Dievas – leidžia įvykti skausmui dėl mūsų laimės.

Kai labai rūpi mylimo žmogaus likimas, pajėgti pavesti jį Viešpaties globai – be abejo, didžios meilės Dievui pareiškimas. Didelis pasitikėjimas laimi malones, nepaprastai pagerbiama Dievas. Taigi mylint jį (ją) išryškėja mūsų meilės Dievui laipsnis" (*1961 02 10*).

„Kodėl optimistai lengviau pamilstami? – Nes optimizmas yra gyvybės apraiška, o pesimizmas – priešingai. Meilė irgi yra gyvybės bangavimas, jos perdavimas tolyn, jos sustiprinimas kito gyvybe" (*1961 02 21*).

„Fizinis skausmas reiškia, kad organizme kažkas neatitinka būties pilnatvės. Tą patį turi reikšti ir dvasinis skausmas" (*1961 02 24*).

„Šv. Mergele, atsimink labiau šiomis dienomis savo nedėkingąjį, kad su Tavo pagalba viską suprasčiau, ką Jėzus pasakyti nori! Juk kiekviena proga malonėje augti, gera daryti sužiba **tik kartą visoje Amžinybėje** ir dingsta amžinai nesugrįžtamai.

Mokytojau, Tu **visada** kalbėk mano lūpomis, rašyk mano ranka, mylėk mano širdimi, kad pagaliau visai neliktų manęs. – Mokytojau, kiek kartų, neleisdamas formaliai nusidėti, Tu laužei mano puikybę, įsitikinimą, kad man pavojaus nėra!

Manyje glūdi laukinis žvėris... Šv. Mergele, neleisk, kad tas žvėris mane nugalėtų... Juk aš – Tavo!

„Pirmiausia dvasiniame gyvenime veik labiau iš meilės negu iš baimės. Meilė išplečia širdį, duoda jai jėgos, o baimė ją sugniaužia ir paralyžiuoja" (J. Schrievers „Dieviškasis Draugas").

/.../ Tuomet, matydamas savyje žvėrį, aš pasitikėsiu... Ir mano susitikimas gyvenime su jomis – Tavo, Mokytojau, planuose numatytas. Tikėsiu, kad Tu išgausi čia kažką gero.

Mano visas veikimas turi kovoti su smarkumo bruožu. Meilumas visa laimi.

Šv. Mergele, dėkoju už šią knygą, už šias mintis, už šias rekolekcijas!" (*1961 02 27, mėn. rekolekcijos*).

„Jėzus nori parodyti klusnumą ir savo mistiniame Kūne – klausyti per mus. Ir per temperamentą, klaidas tų, su kuriais gyveni, pasireiškia Dievo Valia.

Nė vienas šventasis nėra toks tobulas, kad negalėtų būti dar tobulesnis. – Ką mylime, norime matyti be dėmės. – Toks yra tik Dievas, tik Jėzus, tik Ji – Malonės Pilnoji. – Taigi tik Jiems priklauso pilniausia meilė, tik Jie niekada nė trupučio neapvilia.

Prieš slypintį gyvulį – **pasitikėjimas** – ypač Tavo, Šv. Mergele, meile! /.../ Juk tai Tavo interesas padaryti mus šventus – tas pats rūpinimasis mumis – mistiniu Jėzaus Kūnu – kaip ir rūpinimasis Juo Palestinoje.

Elgesio taktika – **kuklus ramumas** – santūrumas, išplaukiantis iš pasitikėjimo. Temperamentų šiurkštumai, net klaidos – taip pat yra Dievo Valia. Neramumo mintys – savimeilės, nepasitikėjimo signalas" (*1961 02 28*).

„Kiek daug knygų, darbų! Negi visą gyvenimą bus taip? – vis neįvykdyti norai... Tebūnie taip, kaip Tu nori, Šv. Mergele! Čia mane laikai, kur daug darbo – tebūnie, jei Jėzui esu reikalingas čia.

/.../ Nesąmoningos klaidos, įtaka kitiems teišmoko mane eiti per gyvenimą su **kuklia šypsena**, o ne su išdidžiu, piktu užsispyrimu.

Šv. Mergele, tik vienas noras – **Tavo valia**! Kaip gera! Vėl aš galiu gyvenime šypsotis iš džiaugsmo net kančioje jausdamas **savo žingsnių tikrumą**..." (*1961 04 17, mėn. rekolekcijos*).

„Svarbiausia galingai norėti, o norus užpildys Mokytojas. Dėkingi būkime, jei padeda ir jausmai, bet ne jais remkime savo uolumą, ramybę ir ištvermę.

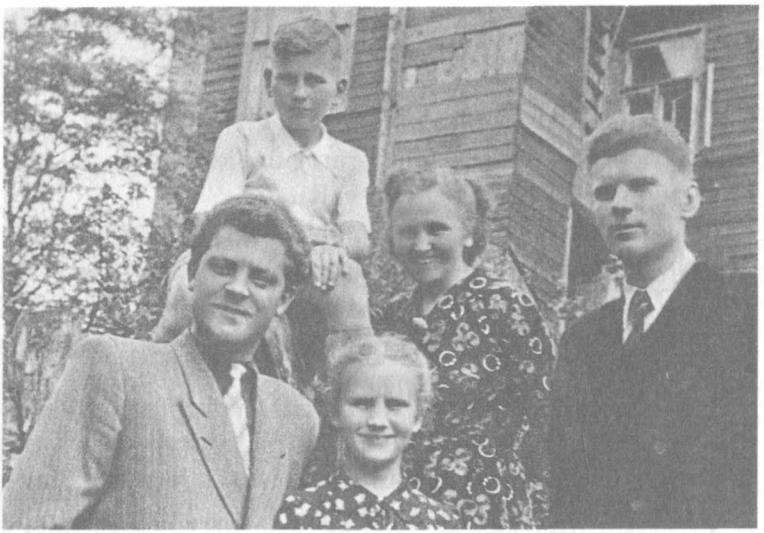

Pas Pundzius su Antanu Preikšu. Kaunas, 1958 m. vasara.
(Iš asmeninio archyvo)

Juk visa Tavo globoje, Šv. Mergele! Tu ir mano klaidas ištaisai dar didesnėmis dovanomis. Juk mano siekimai, darbai, kentėjimai, jausmai ir aistros, liūdesys ir skausmas, pagundos, abejonės, dvasios sausra – Tau žinomi. Jei Tu juos leidi – jie reikalingi. Visose painiavose – pagarbos, dėkingumo, meilės mintys.

Jei mano didieji siekimai (studijuoti, rašyti) būtų neįvykdyti (pavyzdžiui, dėl nesveikatos), – jokia tragedija: ar man ne vis tiek – aš juk ne pats tai galiu. Ar Jėzus tai įvykdytų per mane, ar per kitą, – ar man ne vis tiek? Svarbu man to norėti, to siekti. Juk Dievo Valia pasireiškia ir **klaidomis** tų, tarp kurių gyvename, su kuriais susitinkame. Jėzus per mane nori vykdyti klusnumą savo mistiniame Kūne. Kai gyvensiu vienas, tada nebus ko klausyti..." (*1961 05 08, mėn. rekolekcijos*).

„Kun. Petras išpažinty:

– Jūs turite didelį turtą – skaistybę. Kad išsaugotumėt, reikia šių trijų dalykų: 1) melstis į Šv. Mergelę Mariją;

2) saugotis puikybės, išdidumo; 3) saugotis progų, aplinkybių. Saugokitės, nes paskui, **nusidėjus, būna labai tuščia**..." (*1961 05 27*).

„Kas šį mėnesį naujo? – Rodos, nieko ypatingo. Kažkoks begalinis nuovargis. Būtinos atostogos. Tas nuovargis neleidžia normaliai dirbti. /.../

Prie kokių didžių paslapčių privedei mane, Šv. Mergele, per merginas ir – jų dienoraščius! Kokia nuostabi jų širdis, jų vidus, meilė! Dažnai mąstomosios maldos metu pajuntu lyg priartėjęs prie kažko didingo, paslaptingo – prie neišmatuojamų labirintų. Koks stebuklas mergaitė!

Šv. Mergele... Už ką leidai suprasti visa, ką aš supratau iš jų dienoraščių?!

Šv. Mergele, padaryk ir mane bent kiek panašų į Tavo žodžius: *„Ecce Ancilla Domini**..."

Ar mane kels, ar paliks – neįvyks tai be Tavo valios..." (*1961 06 06, mėn. rekolekcijos*).

„Koks nors plėšikas gauna malonę nenusidėti – jis paniekina ją. Aš gaunu malonę išvengti netobulumų – paniekinu ją. Gal man duota daugiau malonės išvengti netobulumų negu anam plėšikui. – Vadinasi, daugiau malonių paniekinu už plėšiką – aš didesnis nusidėjėlis... Koks nuostolis sieloms!

Jei būtų daugiau šventųjų teresėlių, boskų, vianėjų!.. – Ir visą šią skriaudą, nuostolį daro įvairios išdidumo formos, pastebimos ir nepastebimos. Ir priešingai. Visus tuos stebuklus daro pasitikėjimas, nuolankumas.

Kaip nustebino kun. Petro mintis – kažkur jis skaitęs, kad šv. Antanas – vaisius kelių pranciškonų kankinių, šv. Paulius – vaisius šv. Stepono kankinystės. – Dėl didelės meilės

* Štai aš Viešpaties tarnaitė (*lot.*).

Dievas išlygina nuostolį, blogį ištaiso dar didesnėmis dovanomis. – Magdalenos ašaros ir tyras Jo kojų pabučiavimas..." (*1961 06 08*).

„Sielas, kurių laimės ir tyrumo ilgiuosi, turiu **„išsipirkti"** savo auka, kad Jėzus jas padarytų laimingas. – Dalyvauti su Jėzumi atpirkime" *(1961 06 30)*.

„Šv. Mergele, kokia nuostabi Tavo globa! Kas galėjo tikėtis gauti, kas mane pakeistų ir išleistų atostogų?.. Sakytų, nesąmonė – kiek parapijų be kunigų!

Šią vasarą į Leningradą – net nepagalvojau!

Rašomąją mašinėlę naudoju dykai.

Reikėjo sutaisyti kelnes – pati siuvėja ėjo pro šalį.

Dieną mėnesinėms rekolekcijoms – kas surado man?! – Kaip gera gyventi, kai lydi motiniška globa, švelni meilė! O, Šv. Mergele!" (*1961 07 06, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, Tu man davei visa, kas reikalinga rekolekcijoms. – Čia [Šlavantuose] taip ramu. Visame namely tik aš ir senutė šeimininkė. Čia pat kukli šventovė. Čia per dieną turbūt niekas neužeina. Liekam aš ir Tu, Mokytojau... Ošia šventoriaus medžiai.

Šioje tyloje leisk išgirsti Tavo Valią!

Kūriniai. – Visa yra gera, visa mums duota. Jais naudotis su padėka ir meile, su šventa laisve: tada ir tiek, kad būtų įvykdyta Jo Valia. Visi žmonės ir visi daiktai mums šis ar tas yra tik per Jį ir Jame.

Juo labiau nušvinta rytmečio saulė, juo mažiau traukia dėmesį nakties žiburiai („Meilės Magnificat").

Žmogus būtinai siekia laimės. Kartu ir tų kūrinių, kurie, jo įsitikinimu, duos laimę. Reikia pažinti didesnes vertybes, tuomet praras vertę pirma brangintos. Kitaip, atsižadant ko nors, siela jomis paneigiama, apiplėšiama, nelaiminga. Jos atsižadėjimas laikysis baime, prievarta. Pa-

liktos vertybės žmogų nuolat vilios, pirma proga jis grįš prie jų, sutraukydamas pančius. **Ko nors atsižadant, reikia pakaitalo**. Turbūt ir biologinę meilę sunaikinti gali tik pakaitalas. Kiek kartų malonumas labiau vertinamas už Dievą!

Aistrą ir jos reikalus žmogus dažnai palaiko savimi, savo širdies reikalu, savo paties dalimi. Aistra žiūri to žmogaus akimis, kalba jo lūpomis, galvoja jo protu, veikia jo valia, jo jėgomis. Apie viską toks žmogus sprendžia pagal šią aistrą. Jei jų daug – tai pagal jas visas. Dažnai nesupranta, kad tai negera – net laiko, kad tai šventa.

Tos prigimtinės aistros – polinkiai – linkimas į valgį ir gėrimą, į poilsį, į kitą lytį, į garbę, į turtus. Šiais polinkiais pasinaudoja demonas, kad išniekintų žmogų – Dievo kūrinį, tuo pareikštų neapykantą Dievui. Čia visų nuodėmių, netobulumo, skausmo – visų nelaimių žemėje priežastis. Manoma, kad čia net pačios bedievybės priežastis.

Netikintis Rusó [Rousseau]: *„Sutvarkyk savo sąžinę, ir neturėsi abejonių!"*

Nerimo priežastis – baimė ko nors malonaus atsižadėti. Įvairūs malonumai – kaip paskui kankina! Kiekvienas siekimas kokios nors aistros malonumų – kažkieno kovos pralaimėjimas.

Kiekvienas biologinis polinkis yra egoistiškas, visiškai aklas, bet šito niekaip nenorima pripažinti biologinėje meilėje. O jei tai būtų pripažįstama, biologinė meilė nebūtų taip suabsoliutinama, sudievinama. /.../

Rita: „Moterys, nors ir ilgisi didelės dieviškos meilės, turi būti globojamos, vedamos, bet tik tokių, kurie panašūs į Kristų – skaistūs, tyri, nusižeminę, paprasti, kurių pagrindinis gyvenimo tikslas ir prasmė yra taip pat ta pati didžioji Meilė – Dievas".

Keista, kodėl duoda **ramybę** supratimas, apsisprendimas nepervertinti biologinės meilės, nepadaryti jos centru, bet

mylėti labiau protu, meile (jei taip galima pavadinti), kuri paremta ne malonumu, bet kuriančiu, duodančiu kūrybiniu bendravimu.

Jau vakaras. Baigiasi antroji [rekolekcijų] diena. Mano viltys, mano padėka – Tavyje, Brangioji mano...

Aš eisiu... Koks paslaptingas takas per šilą! Kokia graži žemė! Juk tai Tavo, o Dieve, meilė man, mums.

Meilė taip užverčia mintimis apie jį (ją), kad nebelieka vietos jokiam objektyvumui. Tai tarsi žiūrėjimas iš arti, negalint pažvelgti iš visumos, iš tolo. Matoma tik čia pat. Kai tai praeina, gali užsidegti net neapykanta.

Ir motinos meilė vaikui ne kartą būna savęs ieškojimas. Juk ne kartą motinos pajėgia nužudyti savo negimusį kūdikį, kol dar jausmais nejaučia jo – nemato.

Koks gražus bendravimas ir ne jausmo įspūdžiais paremtas: žaviuosi Ritos mintimis jos net nematęs!

Turbūt jausmas, kad mylì, ypač kad mỹli, duoda psichinei struktūrai kažką panašaus, kaip turėjimas gyvenime didžių tikslų, siekimų. Tada niekada nebūna nuobodu – nebūna taip, kad nebūtų kas veikti.

Pralaimima visada netiesiogiais motyvais. Demonas sugauna žmogų polinkiais: švelniai juos pažadina ir pavergia.

Taip kaip **Ievos tragedijoj**. – Užkalbina draugiškai, dedasi palankus, norintis gero. Laimi Ievos pasitikėjimą, padaro ją neapdairią, neatsargią. Užkalbina iš nuodėmės medžio – sužadina **smalsumą**, atkreipia dėmesį: **kodėl nepasižiūrėjus**?

Kad būtų ji tada pabėgusi! – Kodėl nepažiūrėjus? Negalima tik valgyti!..

– Kokie gražūs vaisiai! Kaip jie gali būti nuod(ėm)ingi?!

Joje gimsta **estetinis pasigėrėjimas**. Toks nekaltas! – Kaipgi galėtų būti toks gražus vaisius nuod(ėm)ingas?! – **Mažutė abejonė** joje.

– Žiūrėk! Ir kokie kvapūs!

Ji uosto: tikrai!

– Kaip gali būti nuod(ėm)ingi tokie gražūs, kvapūs vaisiai?!

Ji jau visai **smalsi, pasitikinti, drąsi**...

– Koks skanus! Tik paragauk! Nesakau – nuryk... Vėl išspjausi.

Ieva krūptelėja: „Bet juk nenurysiu, nemirsiu. O taip įdomu!" – Skanu!

– Kaip gali būti nuod(ėm)ingi tokie skanūs vaisiai?!

Demonas paspaudžia visa jėga:

– Žinai, kodėl Dievas jums uždraudė? Pavydi! Jei valgysite, tapsite kaip dievai, pažinsite gera ir pikta! Ar dar ilgai kęsi tokią neteisybę?! Valgyk, nepraleisk progos – būsi kaip Dievas!

Jos širdy nubudo **nepasitikėjimas Dievu, puikybė**. Ji buvo jau be atramos, be Dievo pagalbos... *„Būsi kaip Dievas!.."*

O, Šv. Mergele..." (*1961 07 25–27, rekolekcijos*).

„Milijardai gėlių, žvaigždžių, žmonių, angelų... tik truputį atspindi, kas yra Dievas... („Meilės Magnificat").

Atsimink, Sese, mus stebi gerasis Jėzus, Šv. Mergelė Marija, visi Dangaus angelai ir šventieji! Noriu, kad būtum graži visus milijardus Amžinybės metų, kad siela – puiki ir nuostabi – prisikėlime atkurtų tavo jaunystę! Kad siela valdytų kūną dabar ir visą Amžinybę! Kad visi milijardai ir aš galėtume amžinai tavimi žavėtis!

Pragare tu būtum kaip šėtonas baisi – deganti nebe meile, bet kerštu, neapykanta man ir visiems, alsuojanti baisiu žiaurumu... Sunki nuodėmė išstumia iš širdies dieviškąją meilę, mirtis pribaigia kūniškąją. – Būtum kerštu deganti bestija, žiaurumu panaši į velnią, deganti troškimu kankinti...

Padaryti tave bjaurią ir pasibaisėtiną, gal net amžiams neturinčią kur dingti iš gėdos?! – Ne!!!

Dieve, kaip baisu ir didinga! – **Su kažkuo aš laimiu** ir **su kažkuo pralaimiu** (gal kartu su manim pralaimi tyrų akių nekaltybė!)...

Nesvarbu, ar išoriškai daug nuveiksiu, – gal didžius mano norus perims kiti, – svarbu Viešpaties Valia: atitikti tai, kam aš reikalingas Jo planuose. Tačiau siekti visomis jėgomis! Visomis laiko minutėmis!

Šv. Mergele, Tu žinai, kam Jėzus laiko mane ne kaime, kur būtų daug laiko darbui. Juk ir čia darbas – pareigų darbas. Jį turėtų dirbti kiti. Jis reikalingas" (*1961 07 31*).

„Atgaila ir visi dorybių lavinimai tik todėl ir tada geri, kai to nori Dievas – Jo Valia. – Šv. Mergele, kai nežinosiu aiškiai, ko Jis nori, juk ir tada galiu tai **pavesti Tau ir laukti**!..

/.../ Šv. Teresėlė jautėsi dangiškosios Šeimos vaikeliu. – Reikia Jėzų mylėti kaip vyresnį Brolį, Jam leisti save vesti [į šventumą].

A.a. Zitutė... – Kiekviena mergaitė tebūna man jaunesnė seselė, kuriai reikia vadovauti, vesti į tobulumą... Ši mintis labai ramina aistrą. Kiekviena – seselė... turinti mano Valdovės bruožų..." (*1961 09 06, mėn. rekolekcijos*).

STUDIJOS – PATS GYVENIMAS

Trejus metus – nuo 1961 m. spalio iki 1964 m. lapkričio 26 d. – kun. Juozas Zdebskis buvo Gudelių klebonas.

Gudeliai – nedidelis bažnytkaimis su gražia mūrine bažnyčia – maždaug pusiaukelėje tarp Prienų ir Marijampolės, Igliaukos stotelės kryžkelėje pasukus keliu į kairę. Netoli Žuvinto ežeras. Autobusas iš Alytaus į Kauną atvažiuodavo ryte, o iš Kauno grįždavo vakare. Kiti autobusėliai – už penkių kilometrų Igliaukos kryžkelėje.

Jau pats – klebonas: ant pečių ne tik pastoracinis darbas parapijoje, bet ir visi buitiniai rūpesčiai – dar ir šulinį išsikasti prie klebonijos, kad nereiktų eiti per kelią pas kai-

mynus vandens. Žiemos šalčiams užėjus, bažnyčioje užšaldavo vanduo ir vynas – nešdavosi palto vidinėje kišenėje karšto vandens butelį iš namų... Senas medinis klebonijos namas nemažas, bet apstatė tik pačiais reikalingiausiais kukliais baldais. Net rūbų spinta namų darbo, iš obliuotų lentų, nudažyta tamsiai žaliais aliejiniais dažais.

Rami vieta... Tikėjosi turėsiąs daugiau laiko. Tačiau 1962 metų pradžioje jam pavedė aptarnauti ir Naujosios Ūtos parapiją už keliolikos kilometrų. Važinėjo dažniausiai dviračiu, labai pavargdavo. Kartą neteko sąmonės celebruodamas Mišias...

Ir toliau gilinasi į meilės psichologiją: užrašo įdomesnius pokalbius, stebėjimus. Vis dar svajoja parašyti knygą. Pradeda organizuoti religinių knygų dauginimą ir platinimą, mašinraščio darbus. Nepaisant oficialaus draudimo, grupėmis katekizuoja vaikus rengdamas Pirmajai komunijai. Už šią veiklą bus teisiamas ir įkalinamas.

Gudelių klebonas

„Kas naujo? – Pasirodo, taip keitėsi įvykiai, kad aš praleidau pereito mėnesio rekolekcijas. Esu naujoje vietoje. Pats nieko neprisidėjau. O jei taip – Viešpatie, Tavo Valia" (*1961 11 04, mėn. rekolekcijos*).

„Šį vakarą prie Tavo šventovės jau buvo tamsu. Šventoriaus medžiai – jie tamsoje visada labai fantastiški, didingi.

Baigiasi metai. Jie man ypatingi. Pirmiausia iškilo atminty Leningradas, Maskva. Kas galėjo tikėtis! Dievui nieko nėra negalimo. Ir tai per dekaną – per tą, kurio taip nemyliu... Per jį geriau pažinau ir savo padėtį, santykius su merginomis, skolos psichologiją. Per kitą dekaną – pirmąjį [Raseinių] – man davei, Viešpatie, būdui gyvumo, elgsenai stilių. Atrodo, dieviškoji meilė man pasireiškia ir per žmones, kuriuos mažiausiai myliu.

Normalios darbo sąlygos – normalus krūvis, daugiau laiko. Šv. Mergele, argi Tu gali leisti, kad jį panaudočiau ne pagal Viešpaties Valią!

/.../ Kokia dovana jausti atsakingumą kam nors! Merginos, kurios pasitiki, kurios myli, kartu – reikalauja! Ir šitai palaiko, kursto norą mokytis, neleidžia nuobodžiauti kaimo tyloje. Ar padarysiu jų meilę vaisingą? Šv. Mergele, juk ne veltui Tau jas pavedžiau. Ne aš, bet Tu! Turiu jaustis kaip daržininkas (kaip rašė Rita): išauginti iš kiekvienos Dievui gražiausias gėles. – Ne sau! Ir ne aš galiu duoti augimą.

Iš tikrųjų sudarome brolių vienybę – mes, kurie vieni apie kitus galvojam. Tikrai teisingai kartą sakė Laura, kad pati didžiausia meilė – tai toji, kuri priverčia ir kitus mylėti tą, ką pats myli.

/.../ Šv. Motina, visi mes priklausome Tau, kaip mažieji Jėzaus broliai, sesės, Dievo Tėvo įsūniai. Kaip tai nuostabu! Bet... šitaip jaukiai išeina, rodos, kai mūsų, Tėvo įsūnių, Kristaus brolių, yra ne du, o daugiau. Tada, suprantama, jei kas myli vieną, tai ir tarpusavy turi mylėtis. Ir dar tada, kai nesiekiama kūno!

Vakar vakare Ritos dienoraščio apžvalga mane taip gražiai nuteikė – mes Dievo Tėvo vaikai, Kristaus broliai, Tavo, Šv. Mergele, dvasios vaikai.

O šio vakaro mąstymas apie Tavo Nekaltąjį Prasidėjimą taip labai derinasi su mano šios dienos viešnios – Sesės – akimis, veido kilnumu... Kaip baisu būtų, jei aš tą puikų jos veidą subjauročiau nuodėme, neskaistumo dėme! Kaip nyku būtų paskui! Į ką būtų galima iškeisti tą šventą džiaugsmą – matyti jos veide tyrumą!

Vėl norisi išlieti mintis, kurios užplūdo toje ramybės vietoje – šventoriuje sutemus.

Dievo veikalai visada didūs, jei mes savo laisve jų nesugadinam. Net tada Jis gali ir iš blogio, kurį žmogus padaro, išauginti dar didesnį gėrį! – Šv. Mergele, kai man dėl ko nors kils nerimas, padėk pasitikėti Tavimi. Juk visa – širdies jausmai, gyvenimo veikla – visa juk Tavo. Tu negali

leisti, kad tai nepatarnautų Viešpaties reikalams – Jo garbei, sieloms. Tas pasitikėjimas turi nuraminti. Tu budėk, Šv. Motina, kad jos (ir visų!) meilė būtų vaisinga didžiais Dievo ir artimo meilės darbais.

/.../ Šv. Mergele, nenoriu praleisti dar vienos smulkmenos, Tau nepadėkojęs. Tikrai, Dievo darbuose kliūčių nėra! Pameni, kaip važiuodamas į Kauną pirmadienį prašiau Tave išvilioti iš to senelio kunigo rašomąją (Mercedes) mašinėlę (kurios anksčiau nedavė), jei ji patarnautų Tavo Jėzaus reikalams? Kaip keista! Nereikėjo nė į namus eiti: sutikau ją kurijoje, pats užkalbino ir beveik pats pasiūlė...

/.../ Gera daryti tiems, kam malonu, galime tik tada, jei panašiai darome ir visiems, su kuriais Dievas leidžia gyvenime susitikti.

Kaip visa nuramina pasitikėjimas Tavimi! Gal aš kur nesuprantu Jo Valios? Bet aš **noriu** suprasti ir įvykdyti! Šv. Mergele, neįmanoma, kad Tu šiuo reikalu nepadėtum!

Ryt prie mūsų sutarties dar reikia prirašyti mano parapiją ir visas jos šaltas širdis... Šv. Mergele, jei skyrei mane čia, tai saugok, kad nebūčiau kliūtis Jėzaus meilei čia ateiti. /.../

Šios rekolekcijos turbūt turi būti pavadintos **ramybe ir pasitikėjimu**. Šiandien dėkingas už dvi mintis. Juk suprasti Jėzaus Valią – reikia tik paklausti nuodėmklausį. Kaip visa paprasta!

/.../ Kaip mane trukdė šiomis dienomis įvairūs reikalai! Kaip tyčia. Ir šį vakarą atėjo palaiminga mintis. – Argi man ne vis tiek, ką man, Mieloji, duodi? Visi išoriniai reikalai neturi paliesti mano vidaus, išblaškyti, sudrumsti pasitikėjimo Tavimi! Aš tik klausiančiomis akimis į Tave žvelgiu: ar Jėzus to ar kito nori? O Tu man visados pasakysi, mane pamokysi, kaip įvykdyti, duosi priemonių, jėgų... O aš dėkosiu. Dėkosiu visą Amžinybę ir stebėsiuosi: koks didis Dievas!" (*1961 12 05–09, rekolekcijos*).

„Koks didis noras gimė! Panašiai kaip Rachmanovos „Naujųjų žmonių fabrike", įrodyti dvasinės, vientisos meilės didybę, palyginti su tais nuotaika paremtais biologiniais įsimylėjimais. Panaudoti tam savo patyrimą. /.../ Tam reikia turėti rašomąją mašinėlę (mažytę, kaip Maskvoje mačiau, – „Kolibrą").

Iš pokalbio su Laura: Ritos nuomone, jei [žmogus] nemyli kito, tai mylimasis būna „aš pats". Jos nuomone, nesąmonė kalbėti apie kokią „meilę protu" daugeliui. Tikra meilė gali būti tik vienam ir vieną kartą.

Pasakiau:

– Mylėdama moteris viską atleidžia.

– Turbūt tik vieno dalyko vyrui negali atleisti: jo materializmo... – atsakė Laura.

– Taip, meilėje turi būti dvasios.

Vargšė Laura... Ji nieko iš savųjų iki galo negali gerbti. Turbūt užtai ji taip reikalauja iš to, kurį myli, kad būtų be dėmės, kad būtų visame kame idealas:

– Dar gimnazijoje ilgėjausi meilės, apie ją svajojau. Ir štai tik dabar įvyko didysis mano gyvenimo įvykis. Tada kuri idealą – koks jis turėtų būti.

– Ir jei sutinki, meilė būna amžina?

– Taip.

– Tai jei myli idealą – meilė negali keistis, o jei myli ne idealą – bet ką – tada gali?

– Turbūt taip.

Laura prisiminė mano pamokslus:

– Jūs taip gražiai kalbėdavote apie meilę Įguloje, o dabar ją neigiate... Vadinasi, tai buvo melas... O aš maniau, kad taip kalbėti gali tik žmogus, kuris pats taip myli... Gal ir visa, ką kalbat, yra melas?..

/.../ Kaip nuostabu! Visos kilnios merginos lygiai vienodai apie meilę galvoja. Kiek leis Viešpats įžvelgti į šią paslapčių gelmę?.." (*1962 02 07, mėn. rekolekcijos*).

„Sese, savo elgsena turiu sukurti tau kunigo idealą, kad galėtum apie mano elgesį visiems pasakoti be baimės ir gėdos, nejausdama reikalo slėpti. Taip pat kad savo elgesiu uždengčiau nuo tavęs savo brolių nuodėmes...

Turbūt Apvaizda man davė tave kaip dieviškosios meilės dovaną, kad įsivaizduočiau švelnumo nuostabą, kad suprasčiau Dievo Motinos **kaip motinos** paskirtį žmogaus gyvenime, kad pamatyčiau iš arti meilės stebuklą ir geriau suvokčiau, kas yra didžioji Meilė, iš Dievo plaukianti kaip upė iš versmės...

Ar žinai, ar nusimanai ką, kaip svarbu grumiantis su blogiu žinoti, kad ir artimoje aplinkoje esama tyrų sielų, kad kilnumas yra ne vien tolimas miražas žemėje?!" (*1962 02 24*).

„Paprastai mes klystame tardami kai kurias aksiomas: motociklą turėti būtina; man tai žinoti būtina; padėti kitam reikia ir t.t. – Pasirodo, reikia kelti ir klausimą, ar **tikrai** taip?! – *Nemo iudex in propria causa**.

Gal sieloms aš daugiau duosiu ne ką ypatinga parašęs, bet kaip tik likęs nežinomas ir tylus... – Jėzaus reikalas, ar panorės Jis mano siekimus įgyvendinti, jais pasinaudoti...

Kas naujo? – Prijungė man Naujosios Ūtos parapiją. Dėl to daugiau vargo – pirmą kartą vykstant siautė pūga. Daugiau pareigų – aprūpinti ligonius, lankyti. Iškilo realus susisiekimo priemonės reikalas. Visa jėga vėl suspindėjo: motociklas! Net kaip pareiga: kad tobuliau galėčiau aptarnauti ligonius!

Pastaruoju laiku vien motociklas tesivaidena (!), o ne naujosios parapijos žmonės, jų sielų reikalai... Ar tai ne prisirišimas prie žemės?! Noras turėti – viena iš pirmųjų priemonių išsiblaškyti (net šv. Mišiose ar skaitant brevijorių)... Paskui savaime seka mintis: kaip turintį motociklą draugai, pažįstami geriau respektuos. Jau nebebūsiu „apskuręs"...

* Niekas negali būti savo paties bylos teisėjas (*lot.*).

Ar tai ne tuščiagarbės mintys?! Kur visiškas abejingumas Viešpaties Valiai (ką leis turėti) ir pažeminimų branginimas?.. Šv. Mergele, dėkoju Tau už šios dienos mąstymą „Apie dvi vėliavas". Tikrai demonas išblaško mintis pirmiausia pakišdamas siekimą turėti, paskui perdėtai rūpintis savo garbe.

/.../ Jei šie metai mano gyvenime būtų paskutiniai, ar tada pirkčiau motociklą ligoniams lankyti, ar baigčiau skolą? Argi tikrai ligoniams būtina? – Paklausiu kun. Leo. Dėl susisiekimo turėsiu daugiau vargo. Bet turėsiu Jėzui ką aukoti! **Kaip gerai, kad bus sunku**! Juk tiek nuodėmių... Tiek atšalusių ir mano parapijoj...

Šv. Mergele, šv. Juozapai, materialinių reikalų Globėjau, sutvarkykite pagal Jėzaus Valią!" (*1962 03 01, mėn. rekolekcijos*).

„Tiek žmonių visą gyvenimą praleidžia prieš Dievo Valią gyvendami. Reikia, kad būtų kas visą gyvenimą rodytų herojišką klusnumą, vienybėje su Jėzaus atperkamąja Auka atsveriantį anų nedėkingumą.

Viešpats Jėzus savo kryžiaus kely leisdamas sutikti Motiną, Ją aukojo skausmui, atpirkimui už pasaulio nedėkingumą. Šv. Mergelė laikė ant rankų nuleistą nuo kryžiaus Jėzaus kūną, ir po kryžiumi stovėdama taip pat aukojo savo skausmą.

Abraomui teko sunkus bandymas – paaukoti sūnų.

Sese, noriu tave aukoti už kitus, kad žemėje nebūtų nieko brangaus. Valandėlę tavęs netekti – kad būtų garantuotas amžinas buvimas kartu. Kad pažintum savo pašaukimą: jei Viešpaties skirta, kad iš tavęs gimtų ir kūniškai, ne vien dvasiškai, kad nelikčiau kaltas, kad nebūčiau kliūtis ateiti į buvimą tiems, kurių Dievas nori. /.../ O jei Dievas nori, kad iš mūsų susitikimo rastųsi kažkas didelio, tai Jis būtinai leis per Šv. Mergelės užtarimą pažinti Jo Valią. /.../

Jie mano žodžių neklauso... Jų tiek maža bažnyčioje... Reikia aukos. Jei tu sutinki ir savo auką pridėti prie mano, gal dėl tavęs Dievas vaisingą padarys mano darbą...

Pas seserį su Petrute ir Antanu Preikšais.
Naujienėlė, 1958 m. vasara. (Iš asmeninio archyvo)

Šv. Mergele, pasiaukojimas Tau mane ramina, kad Tu nepaliksi manęs bejėgio, jei gerasis Dievas panorės didelių aukų... Mano gyvenimo įvykiais Tu ne kartą parodei, kad **pats savaime** aš moku tik klysti arba būti išpuikęs..." (*1962 03 26*).

„Neturėti ką pavadinti „savas"... Kažin ar ne dėl meilės niekada manęs neištinka tos depresijos valandos, kurios taip kankino seminarijoje... Būčiau neturėjęs nuovokos apie nuostabią pasiaukojančią meilę žemėje, apie švelnumą, nes savo šeimoje šito neteko patirti...

Bet ar gali būti, kad susitikimas su manimi galėtų nulemti kieno nors pašaukimą? O gal yra ir toks pašaukimas: mergaitei mylėti kunigą ir savo malda, savo aukos gyvenimu būti jo bendradarbe?.." (*1962 05 10*).

„Savo gimimo dieną [gegužės 10] buvau pas kun. Leo, pasiryžęs prarasti Sesę, jei to norėtų Viešpats. Paklausiau:

– Ar gali taip būti, kad susitikimas su manimi gyvenime nulemtų kieno pašaukimą?

– Juk taip ir būna: šv. Klaros – dėl šv. Pranciškaus.

– Ar nereiktų aukoti jos – juk nieko brangesnio žemėje neturiu?

– Iš tikrųjų... Šiek tiek atsitolinti. Juk net ir dvasios vadą kartais reikia keisti: ir dvasios vadas per ilgą laiką išsisemia...

– Štai mūsų santykiai: ji ima iš manęs knygas ir kartais kreipiasi savo reikalais. Bet praeina ir ne vienas mėnuo. Man tai duoda savotiškos energijos...

– A, jei taip, tai viskas gerai. Maniau, kad kas savaitę... Tada kritiškame amžiuje, sulaukus 40 metų, būtų tam tikrų sunkumų... Jei tik toks ryšys, tai nieko ir nesakykite jai. Ypač kad jums abiem tai yra energijos šaltinis.

– O kaip tada tas aukos poreikis: nugalėti norą be [ypatingo] reikalo būti kartu?

– Juk taip mes ir bendraujame: jei reiktų tik su tais, kurie nepatinka, kas gi būtų – iš tuščio į kiaurą...

Dėl smalsumo – patarė:

– Čia būk atsargus. Velnias tavęs nepaims tiesiogiai: jis eina užuolankom, pakišdamas visai kitus motyvus – **užteršdamas vaizduotę**...

Dėl viso, kas praeity nebuvo laikoma nuodėme, – visų teologų nuomone, ir buvo ne nuodėmė. Nuodėmė – jei tuo metu taip suvokei. Mums visiems tobulėjant praeitis visad atrodo vargana elgesio motyvų atžvilgiu... Viso gyvenimo išpažintis atleidžia ir tai, kas užmirštama – kaip ir per eilinę išpažintį... Moralinės teologijos principus reikia kartoti. Šventajam Raštui skirti valandas, pavyzdžiui, vakare: kartu tai bus ir dvasinis skaitymas.

Šv. Mergele, dėkok už mane dieviškajai Meilei... O Tau kaip padėkoti?.." (*1962 05 16*).

Sukako 33-eji...

„Mano Viešpatie, kai gegužės 10 d. sukako man Tavo amžius [33 metai], laukiau, kas turi įvykti – kokį kryžiaus kelią pradėti reikės. Šiandien, rodos, matau: štai jis – mana-

sis skausmas! Šv. Mergele, aš juk neturiu „savo" – jis Tau priklauso, daryk su juo, ką nori!

Laura išvažiavo... Padavė ranką. Sulaikiau ją savojoje:

– Tai aš jau nebeturėsiu sesers?..

– Oi jūs... – prasiveržė dejonė, bet greit susivaldė: – Telaimina jus Dievas!

– Jus taip pat! – atsakiau.

Buvo purvynas. Bet man rodės, kad ji eina lyg girta... Palaiminau autobusą: atvažiavo gražus, ne tas mažutis.

Likęs vienas vaikščiojau po kambarį, sustojau prie gėlių. – Jos gėlės, ir tas žiedas jos išaugintas. Akys pritvino... Tai turbūt trečią kartą mano gyvenime: kai laidojau seserį, kai atsisveikinau su Kaunu, šiandien... Visą dieną širdį užgulęs baisus kartėlis ir akys vis kažko pilnos... Naktį miegojau kokias 2–3 valandas... Jos auka...

Dieve, rodos, pradedu suprasti, kas yra meilė, bet... kokia kaina! Ir pačiam norisi panašią auką daryti. Bet kaip?! Šv. Motina, visuose „kaip" mano akys atsigręžia į Tave..." (*1962 05 23*).

„Bet ką mes tada kalbėjome? Tas pokalbis buvo toks neeilinis...

Atrodo, turėjo taip įvykti: ji susižeidė koją – tarsi tam, kad negalėtų išvažiuoti ir likusi viena rastų mano dienoraštį [padėtą kartu su jos dienoraščiu]...

Prisimenu Lauros veidą priimant šv. Komuniją vakare. Paskui ji apsikniaubė suole ir iš bažnyčios išėjo paskutinė.

Po vakarienės paklausė:

– Galite man valandėlę paskirti?

– Taip.

Susėdome abu prie stalo.

– Man rodos, – pradėjo Laura, – jūs nepasimokėte nežaisti merginų širdimis...

– ?!

– Supraskit, esu žmogus... Nors nieko niekada nežadėjote, nors esame kalbėję apie kitą mergaitę... net mintyse buvau pamilusi tą sesę... nors ir žinojau, kad nesu mylima, bet kažkur giliai ruseno tokia neaiški mintis: o gal... Tikėjausi galėsianti prie jūsų gyvenimo aukos pridėti savąją... Jūs mane ugdėte, daug gero padarėte... Rožančius man buvo nesuprantamas... Nutariau už jus kalbėti Rožančių kasdien, ir pamilau šią maldą... Pradėdama Rožančių, kalbėdavau penkių Jėzaus žaizdų maldą: „Per Tavo rankų žaizdas – laimink jo darbus ir padaryk, kad jo rankų niekada nesuteptų nuodėmė ir svetimas kraujas... Per Tavo kojų žaizdas – laimink jo žingsnius ir vesk savo keliu... Per Tavo Širdies žaizdą – padaryk, kad jis mylėtų tą, ką Tu nori ir taip, kaip Tu nori – ir kad visus mylėtų Tavąja meile... Per Tavo galvos žaizdas – leisk jam, Viešpatie, suprasti Tavo tiesą ir ją skelbti trokštantiems tiesos... Per Tavo pečių žaizdas, Viešpatie, padėk jam nešti savo ir kitų gyvenimo kryžių ir po juo nepalūžti..."

Nutilo... Paskui paklausė:

– Ar galima daryti viso gyvenimo auką, norint įrodyti meilės amžinumą? – ir parodė lapelį, kuriame buvo jos įžadas Švenčiausiajai Trejybei niekada artimiau nebendrauti su vyrais, vengti bet kokių progų, kurios galėtų užtemdyti amžinos meilės idealą...

Ne visiškai supratau to įžado motyvus:

– Bet ar to reikia?..

– Paskutiniu laiku esu pagalvojusi: kodėl negalėčiau mylėti to savo grupės draugo? Juk galėčiau... Betgi negaliu atiduoti tik širdies skeveldrų... Noriu, kad mano meilė būtų amžina!

(Taigi meilės pastovumas yra valios pastanga, visų suprantama kaip siektinas idealas. Be abejo, čia turi reikšmės ir saugojimas savęs nuo atsitiktinio susižavėjimo įvairiomis progomis.)

Paklausiau:

– Ar gali būti mergaitės pašaukimas mylėti kunigą ir savo gyvenimo auka būti jam padėjėja?

– Žinoma, gali!

Pasiteiravau:

– Ką galėtumėt konkrečiai nurodyti dėl santykių su merginomis?

– Nedarykite niekam išimčių! Būkit atsargus! Jei po šitokių pamokų žaistumėte kitų meile, aš jus pavadinčiau niekšu! Netapkite kieno nors savižudybės priežastim! Tepamoko kitų gyvenimas! – Ir pridūrė: – Turbūt cholerikui tai girdėti labai sunku?..

Atsakiau:

– Bet juk tai Dievo leidimas pažinti save... – Dar paklausiau: – Argi žmogaus pilnatvė – amžina meilė kitos lyties asmeniui? Kaipgi vienuolynai?

– Vienuolynuose gal ir yra tie, kurių meilė amžina.

– Ogi šv. Teresėlė dar vaikas įstojo?..

– Tai reta dovana, kad žmogus nuo pradžios Dievą myli labiausiai. Dauguma Dievo meilę supranta tik dėl to, kad ką nors myli... Dievo Valia, kad energiją semtume ir iš natūralių šaltinių, – atsakė Laura.

Štai mintys! Jos ne iš eilės, ne visai tiksliai atkartotos – kiek atmintis leido atgaminti...

Prieš išvažiuodama ji pakartojo:

– Man rodos, jūs nepasimokėte...

Nuraminau. Juk iš tikrųjų visur, kur esu, atsiranda tų, kurias „galėčiau mylėti"... Bet juk dabar jau žinau, kaip elgtis! Rodos, žinau...

Šv. Mergele, tą patyrimą jaučiu kaip didį gyvenimo įpareigojimą – pasakyti visiems, kas yra meilė. Kažką rašyti! Kartais, rodos, ryškėja knygų kontūrai... O kartais jaučiu poreikį užsiblokuoti nuo visų merginų... Ir nuo Sesės...

Šv. Mergele, turiu viltį, kad per Tavo užtarimą įvyks mūsų visų gyvenime Viešpaties Valia... Mūsų visų gyvenime..." (*1962 05 25*).

„Ką reiškia, kad meilė yra didysis įsakymas? Ar galima įsakyti širdžiai? Tuomet turi būti meilė protu. Tokią galima įsakyti. Bet kodėl Laura, Rita taip nusistačiusios prieš „proto meilę"? Laura: „Bjauriuosi ir dvasiniais haremais..." Rita: „Nesąmonė kalbėti apie kokią nors proto meilę!"

Laura pasakė:

– Jūs dar daug ko nežinote. Ją, – (Sesę), – galima sužaloti..." (*1962 06 09*).

„Perskaičiau paskutinį Lauros dienoraštį-laišką... Norėjau ten įrašyti, bet įrašysiu čia...

Veidu nusirito sunki ašara... Aš ją nupūčiau. Ji nutiško ant dviejų atverstų lapų: vienas buvo prirašytas, kitas – dar ne. Ten baigėsi jos dienoraštis. Norėjau nušluostyti ašarą nuo lapų, bet palikau...

Kaip keista! Ir man, kaip ir jai: rodos, dabar taip jaučiu, lyg stovėčiau kažkur toli toli nuo savo gyvenimo – gal net pačioje Amžinybėje. Ir žvelgiu į savo gyvenimą. Stebiuosi, kiek daug dabar matyti! Lyg stovint kažkur neprieinamoje erdvėje. Iš tos vietos, kur stoviu, kiek daug galima suprasti! Net ir šitas didis klausimas – kas yra Meilė!

O, Šv. Mergele! Koks keistas mano gyvenimas... Jame viskas nepaprasta: visi įvykiai dideli, visos klaidos. Ką daryčiau, jei nebūčiau Tavo?! Šv. Mergele, koks didis Dievas, kokios Jo Apvaizdos paslaptys!

Aiškiai jaučiu: prasideda naujas mano gyvenimo etapas. Kažin, kelintas jau iš eilės?.." (*1962 06 22*).

Naujas gyvenimo etapas

„Šįryt, eidamas iš bažnyčios, pagalvojau: ko aš išmokau iš Lauros (ypač iš jos šiomis dienomis)? – Ogi suvokiau, kokia nuostabi moters didybė! O daugeliui tai nepažįstama – net žaidžia jų širdimis!

Štai tema: parodyti pasauliui moters didybę! – Šv. Mergele, kam Viešpats tai leis įvykdyti?.." (*1962 06 23*).

„Kas šį mėnesį naujo? – Kaip toli nusitęsė mano rekolekcijų diena! Iš tikrųjų, rodos, šiandien pirma laisva diena.

Nepaprastai pervargau. Baigiu įsitikinti, kad negaliu Ūtos aptarnauti be motoro... Kaip keista! Edvardas pasiūlė savo motorinį dviratį – kaip tik šiuo metu... Šv. Mergele, ar tai Jėzaus Valios ženklas, kad dar nepirkčiau motociklo?..

/.../ Vakaras. Baigiasi ši palaimos diena! Pradėjau skaityti A. Maceinos „Didžioji Padėjėja". Ir nustebau. – Kaip siūbtelėjo į visą mano būtybę kažkokia paslaptinga jaunatvė, energija, kažkokių platybių, erdvės jautimas! – Taip būna man visada didžių minčių akivaizdoje.

Ir ši problema nušvinta: Sesei leisti mane mylėti galiu tik visomis jėgomis ugdydamas savo minčių pasaulio turtingumą. Tik šiuo būdu meilę galima išlaikyti pakylėtą. Tai mano jaunatvės pagrindas.

Ir kas kovoja, kad negalėčiau paimti knygos į rankas? Kas gi iš tikro tie visi reikalai? Šv. Motina, prašau Tave šiandien: kad nenueitų veltui mano gyvenimas! Padėk planuoti dieną! Padėk man: ką noriu duoti Sesei ir kitoms, pirma pačiam perskaityti" (*1962 07 17, mėn. rekolekcijos*).

„Kas naujo? – Rodos, ypatingo nieko.

/.../ Ką reiškia „priimti meilę"? Lauros kančia dabar... kai tikrai žino, kad „nemyli"... Jos „kodėl ne mane [myli]?" – Juk išoriniame bendravime niekas nepasikeitė. Ką reiškia, kad ji savo likimą vadina „nupjautos, bevaisės, niekam nereikalingos šakos dalia, tuščiažiedžio žiedo lemtimi..." (*dienoraštis, liepos 29*)?

/.../ Atrodo, moteris savo buvimo pagrindą turi ne savy, bet kitame: negali egzistuoti, nejausdama savęs padėjėjos vaidmenyje, nesijausdama kam nors reikalinga... „*Negera žmogui būti vienam*" – Padėjėja būti... Vadinasi, ji pati ne-

pajėgia „būti", nepridėjusi savo būties prie kito buvimo?.. O kiek čia nepasisekimų, kiek kančios! Juk visų merginų nelaimių argi ne čia pagrindas?! O ir vyrų...

Pereitą sekmadienį grįžau iš Ūtos vėlai: prakalbėjom su Justinu. Jis atvėrė savo meilės tragediją... Juk ir jo ligos priežastis – tikriausiai jo paniekinta meilė... Jis pirko motociklą dėl jos. Jis dirbdavo be pietų, kad sutaupytų vedyboms. Ir štai ji – su kitu žaisti pradeda...

Kaip gražiai Justinas kalbėjo:

– Rasti mergaitę, kurią galėčiau gerbti visą gyvenimą – štai kur mačiau savo **gyvenimo prasmę**. O dabar, praradus ją – tuštuma... Kur dabar gyvenimo prasmė?..

Juk dėl meilės mergaitei jis nustojo gerti, nustojo buvęs vėjavaikis, dūkti su merginomis, žaisti širdimis. Papasakojo apie vieną, kuriai tik vaidino meilę, visai nesuprasdamas (kaip dabar sako), kad žeidė jos širdį, darė jai skausmo. Ir dar pasakė:

– Jei su jomis būsi rimtas, tai jos nelaikys vyru!

Vadinasi, ir merginos kaltos, kad vyrai su jomis nesielgia „be rankų". Žinoma, ne visos, o tik tos, kurios be šito negali. O paskui vyrai, taip elgdamiesi ir su jaunomis mergaitėmis, ir joms uždega aistros ugnį...

Taigi moteris eina per gyvenimą ieškodama savo valdovo, kuriam galėtų tarnauti, kurio klausytų. Be šito ji neturi savo gyvenimo prasmės. Vyras vėl: *„Negera būti"*, kol jo buvimui nepadeda. Tikriausiai žmogaus aukos sunkiausios, jo skausmas ir džiaugsmas didžiausias – šioje srityje.

Šiandien turiu prisiminti dar vieną reikalą. – **Motociklas**! Vakar turėjau kišenėje 150 rublių. Bet kai nuėjau į krautuvę ir neradau motorinių dviračių – apsidžiaugiau. Vėl didžiausia pagunda užplūdo, kai pamačiau mūsų mechaniką važiuojant pirmos laidos „IŽu". Vėl atgijo „sena" idėja...

Kodėl būtina pirkti? – Susilpnėjo sveikata. Grįžęs po sekmadienio [pamaldų] iš Ūtos, tik pirmadienį atsigaunu.

Galimybės: dėl skolos šiemet motociklui galiu skirti tik apie 200 rublių. Vadinasi, naujas ar beveik naujas atkrinta. Klausimas: seną motociklą ar motorinį dviratį?

Reikalas: 1) pagrindinis – išsaugoti sveikatą aptarnaujant Ūtą – motorinio dviračio pakaktų; 2) sutaupyti laiko visoms kitoms kelionėms – motorinis dviratis per silpnas. Bet tų kelionių nebūna daug. Judėjimas didelis. Senas motociklas – be garantijos. Išvada: motorinis dviratis. Nebent Viešpats suteiktų „auksinę progą"...

Šv. Mergele, nepamiršk savo Sūnaus akivaizdoje – teįvyksta Jo Valia šiuo klausimu. Turbūt čia yra mano perdėtas prisirišimas: arba turėdamas nepanaudočiau jo Viešpaties garbei, arba darau kokią esminę klaidingą prielaidą, – nors, rodos, du kartus atlikau noveną šiuo klausimu... Kai važiuoju dviračiu, vis turiu progos išgyventi aukos nuotaiką, nes būna sunku. Tai naikina jėgas. Bet... dabar, rodos, kad pirmiausia – **skola**...

/.../ Kažkodėl šiandien pavargau. Tikrai susilpnėjusios fizinės jėgos. Bet, Šv. Mergele, Tau dėkoju už šį supratimą: mano, kaip choleriko, energija kartais linkusi „skrajoti padangėm"...

Negaliu užmiršti įvykio prieš dvi savaites, kai veždamas [kaimyną kleboną] su motociklu virtau į smėlį. Tikrai mane Kažkieno ranka veda! Tai buvo tik švelnus pamokymas, bet ne bausmė. – Kiek trūko išmušti stiklą? Kaip būtų buvę nepatogu grąžinti sužalotą motociklą! O jei būtų sugedęs ar būtume susižeidę... Kaip tada atlaidai?! Iš viso per greit pasisiūliau pats parvežti. Net jaučiau važiuodamas, kad renkuosi atvejį „paskutiniu traukiniu ant paskutinio buferio". Net meldžiausi, kad nieko neįvyktų. Juk palikau atlaidus be kunigo!

Šv. Mergelė mane tik švelniai įspėjo, bet nebaudė... Avarija buvo labai menka, bet neleido man didžiuotis. Juk tai vis ta pati mano savybė „skraidyti padangėm"... Šv. Mergele, aš Tau dėkoju!.." (*1962 08 02, mėn. rekolekcijos*).

„Laura:

– Kartais žinojimas, kad esi reikalingas, pagydo neišgydydomus ligonius. Ir gali būti atvirkščiai: jei nesi mylimas, kam esi reikalingas žemėje?.. Nors, kalbėdama kitiems, nuostabų prasmingumą nurodyti galėčiau. O sau...

Jei žmogui viskas nusibosta, tai meilė – paslaptinga jėga, daranti amžinai naują tą, ką mylime. Be meilės nusibosta gyventi. Nusibosta žmona, vyras..." (*1962 09 28*).

Į antrąjį kunigystės dešimtmetį žengiant

„Keista. Kaip tyčia atrodo, kad yra labai svarbių reikalų: reikia rūpintis kiaulę parduoti, reikia parsivežti obuolių iš Ūtos – juk genda. Reikia žiūrėt pirkti motociklą – juk penktadienį, šeštadienį reiks važiuoti, o paskui reiks į atlaidus. Reikia vaistų – reikia, reikia... ir taip nuolat reikia visą gyvenimą. Kad tik nesusikauptum, negalvotum...

Pagaliau esama ir kitos rūšies reikalų, kurie kažkodėl labai kuklūs, tokie tylūs ir nešaukia garsiai „reikia". – Tai reikalas skaityti. Tiek daug geriausių knygų, prie kurių ištisais metais negali prieiti: moralinės vadovėlis, Senasis Testamentas, anglų kalba – kada jau turėta rankose! Kiek daug pasitaiko gražiausių minčių, pokalbių, kuriuos užrašyti reikia, bet tuo momentu nėra laiko, ir taip išblunka iš atminties. Taip bėga metai... Jau baigiasi 10 mano kunigystės metų!

Šv. Mergele, dėkoju Tau už tą būtinumą, kurį jaučiau pradėdamas savo rekolekcijas. Ir kas tą poreikį sukėlė? Be abejo, malonė. Bet kokia keista priemone pasinaudojo: ligi nuvargimo negalėjau atsikratyti minties apie motociklą... Pereitose rekolekcijose supratau, ką turiu šiuo reikalu daryti. Bet dabar, kai pardaviau mopedą (o juk neparduoti negalėjau), lyg ir kitų galimybių susidarė... Ir vėl tos mintys ir argumentų begalybė užplūdo, kuriuos, žinau, gali tik rekolekcijų dvasia nugalėti ir duoti šviesos susiorientuoti. Taip

ir buvo. Šiandien trečia mano rekolekcijų diena. Jau, rodos, vakar buvo ramu...

O rekolekcijų palaima! Jau seniai pastebėjau, kad dieviškoji Meilė parenka kaip tik tokias mintis, kaip tik tokią medžiagą į rankas duoda, kuri reikalingiausia suprasti tam, ką suprasti labiausiai reikia. Ir man šv. Teresės mintys tiesiog savaime į rankas pateko – jų specialiai net neieškojau – o ten kaip tik radau visa, ko mano siela, lyg išdžiūvusi nuo kaitros žemė, buvo reikalinga.

Ir kas gi man davė atsakymą į šitą kankinantį klausimą – kokį pirkti? – Mąstymai apie pagrindines maldos gyvenimo sąlygas: nuolankumą ir neprisirišimą prie žemės. Juk giliausia mano aistros turėti motociklą esmė – ar ne prie žemės prisirišimas, kurį dabartinėmis sąlygomis lyg ir legalizuoja būtinumas turėti dėl dabartinių pareigų, nes kitaip nepakelia sveikata... Bet tada argi svarbu kokį?! – Kokią progą ir finansinę galimybę teiksiesi, geroji Mergele, man suteikti... Tik vieno prašau: kad jis patarnautų Jėzaus reikalams ir kad aš, jį turėdamas, niekam netapčiau papiktinimu, nepanaudočiau savo išdidumo patenkinimui ar kaip nors kitaip prieš Jo Valią, kad niekada nepamirščiau, jog tai **dovana**, kurios nesu vertas, ypač dėl savo klaidų ryšium su buvusia skola... Jei turėsiu, tai ir bus ne kas kita, kaip Tavo, geroji Mergele, gailestingosios meilės dovana, kad negadinčiau sveikatos dviračiu, kad geriau aptarnaučiau tuos geruosius žmones, kad sutaupyčiau laiko. Jei motociklo panaudojimas pareikalautų dar daugiau laiko, juk tai būtų ženklas, kad jį neteisingai naudoju – ne pagal Jėzaus Valią...

Šv. Mergele, juk mano Globėjas – šv. Juozapas – yra finansinių reikalų specialistas. Tu paprašyk Jį, kad teiktųsi man tokį motociklą surasti, kuris patenkintų reikalą, Viešpaties man uždėtas pareigas, bet kad važiuodamas negalėčiau didžiuotis, nei kas man jo pavydėti galėtų. Kartu ir man pačiam nebūtų noro jį per daug branginti, niekam nė prisiliesti neduodant, kad tuo neparodyčiau savo šykštumo... Jei ką

pavėžinti galėčiau ar kam pavažiuoti duočiau, tegul tai būna proga krikščioniškos meilės lašelį parodyti, proga žodį pratarti... /.../ Pagaliau, Šventoji mano Valdove, tegul atima iš manęs Viešpats kada tik nori ar visai neduoda, jei tokia Jo Valia!

/.../ Vedei mane, Šventoji mano Motina, kaip kūdikį už rankos per tą 10 kunigystės metų, per visą mano gyvenimą. Stengiausi ištrūkti, klydau, bet nebaudei manęs, tik švelniai įspėdavai... Kuo atsilyginsiu Tau už mūsų sutartį?! Ji mano? – Taip, bet nieks negali nei per vieną žingsnelį sueiti į artimesnę vienybę be dieviško prakalbinimo... Ir už mūsų sutartį, – kad Tavo visa, kas kokia nors prasme su manim siejasi ar man priklauso, – Šv. Mergele, galiu tik Tau dėkoti su ašaromis akyse, jausdamas savo nevertumą... Klydau, rodos, nuoširdžiai galvodamas, kad einu keliu...

Rodos, buvo dvi pagrindinės kryptys, kuriose Tu neleidai žūti. – **Skola** (draugas ir jo reikalai) ir **merginos** (Įgula). Vėl čia lyg iš tos pačios šaknies išaugusios atžalos: **kažkoks aktyvumas** – ar įgimtas, ar piktojo įkalbėtas. Juo buvo nuspalvintas pirmasis [kunigystės] dešimtmetis. Su skausmu širdy stebėdavau, kaip nepagaunamai skrieja laikas. Man buvo gaila jo. Vis didėjo supratimas ir reikalas skaityti. Vis laukiau, lyg kas turėtų pasikeisti, įvykti, kažkas pasibaigti, – kada aš pagaliau turėsiu laiko skaityti.

Pastaruoju metu pradėjo bręsti supratimas, kad savo paties buvimu, savo kalba ne visur ir ne viską galima išgelbėti. Pagaliau darbas prie knygų – viską aukojant už juos [jaunimą] – juk tai irgi akcija, jų laimės kūrimas, kova dėl jų laimės. (Šitą mintį reiks dar dvasios tėvui duoti aprobuoti.) Viską priimti su džiaugsmu kaip atgailą už juos – juk tai irgi kūryba, ir kažin ar ne daugiau galinti jų laimei patarnauti, kaip kad asmeninis bandymas savo pastangomis, savo žodžiu juos paveikti. Pagaliau savo darbu – pačiam kuo labiau išsilavinti, kad dėl to vėliau galėčiau kurti – ta nenumaldoma slapta mintis prakalbėti beletristika! – juk tai bū-

tų prabilimas į daug didesnį skaičių, kaip kad galima asmeniškai savo rūpesčiu apimti. Be to, kiek kartų leidai įsitikinti, kokie bereikšmiai būna žodžiai, asmeninis buvimas – kartais gal net priešingą rezultatą turi...

Ir dar – kodėl aš klydau (ypač šiose dviejose kryptyse) – juk **su niekuo nesitariau**. Turbūt choleriškas temperamentas, bet tikriausiai ir mano išdidumas nematė reikalo kam nors atviram būti, ko nors klausti, su kuo nors tartis. Viešpatie, kaip nuosekliai Tavo meilė lenkė prie žemės manąjį išdidumą! Ir šiandien aš dėkoju dėkoju... Tu dėkok, Šv. Mergele!

/.../ Ko nors žymaus gyvenime, ypač mano pašaukime, nuveikti neįmanoma be maldos dvasios. O tą tinkamumą maldai, pasak šv. Teresės Didžiosios, sudaro **išsilaisvinimas iš kūrinių** ir **tikra nuolankumo dvasia** („Tobulybės kelias").

Ką reiškia manyje ta minčių apie motociklą invazija? – Ar tai ne Apvaizdos duotas nuolatinis priminimas, kokie stiprūs ryšiai dar mane laiko prie žemės?.. Šv. Mergele, Tavo meilė man tikriausiai jau žino planus, kaip tuos ryšius nutraukti. O gal Viešpats paliks kaip priminimą, kas esu...

Jei mane kas niekins ir atrodys, kad manęs neįvertina, tuomet primink man, Geroji mano, kad jų nuomonė, jei ir nebūtų teisinga tuo konkrečiu atveju tuo metu, jei ir nekaltai niekintų, neįvertintų, vis dėlto tai būtų teisinga mano praeities klaidų atžvilgiu – jei jie žinotų mano išdidumą ir susmulkėjimą dėl žemės reikalų...

Kaip keista, kad nepaprastas malones Apvaizda suteikė kaip tik per tuos, ką mažiausiai mylėjau, ir yra buvę atvirkščiai: kuo labiausiai pasitikėjau, iš to patyriau apgaulę ir melą.

Jei kokiam geram darbui padaryti Viešpats teiksis manimi pasinaudoti, tegul nuolat prisiminsiu šv. Teresės Didžiosios stilių: kaip nuostabiai paprastai ji kalba seselėms, kaip kukliai visuomet galvoja apie save ir savo sugebėjimus!

Šv. Mergele, Tu tik paprastumu, nuolankumu patraukei dieviškosios Didybės dėmesį. Tik šita paslaptimi prisiviliojai Žodį į savo Prieglobstį. Argi ne šita savybė padaro mano akyse nuostabią Sesę ir kitas?!

Iš tikrųjų, argi koks perdėjimas yra apie save paprastai galvoti? Juk visa, ką turime ir ką sugebame, yra ne mūsų pačių pasiimta – juk tai dovana. Argi nežinau iš praeities klaidų patyrimo, ką reiškia sugebėjimai, jei bent kiek primirštamas dėkingumas?!

Šių rekolekcijų nuotaikos pagrindinė žymė – **dėkingumo triumfas**. Šv. Mergele, juk, rodos, neklystu manydamas, kad stoviu [kunigystės] naujo dešimtmečio angoje su kažkokia džiaugsminga nuotaika. Tu dėkok Viešpačiui už mane! Už viską, už viską. – Kad taip veda mane iš klaidų. Taip pat ir už tą supratimą, kaip reikia dirbti – skirstyti darbo ir išorinių reikalų dienas, kad per susikaupimo dienas nesimaišytų kiti gyvenimo reikalai. O apie įvykdymą – Tu žinai, kiek reiks Tavo motiniško rūpinimosi manimi...

Baigiantis dešimtmečiui, rodos, išsisprendė ir santykių pobūdis su kuo mano kelias buvo susirišęs. Dieviškam sprendimui nėra kliūčių. (Niekaip neįsivaizdavau, kad Lauros, Sesės klausimai taip paprastai išsispręs.) Koks didis Dievas! Kaip paprastai Jo planuose viskas duodasi! Tebūna Jam garbė per amžius!

Dar keletas šv. Teresės Didžiosios [Avilietės] minčių apie dvasinę meilę („Tobulybės kelias"): *„Nors, būdama silpna, siela pirmu momentu pajunta skausmą (dėl kitų kančios), tačiau protu tuojau apsvarsto, ar ta kančia tai sielai nėra naudinga, – gal ji kentėdama daugiau sustiprės dorybėse, – ir žiūri, kaip ji moka kentėti. Tada ji prašo Dievą suteikti tai mylimai sielai malonės kantriai kentėti, kad taip įgytų didžių nuopelnų. O jeigu mato tą sielą kantriai kenčiant, tada ji visai nebesigraužia, priešingai: ji džiaugiasi ir guodžiasi tuo. Tiesa, ji mieliau pati kentėtų, negu aną kenčiant matytų, jei tik tos kančios nuopelnus ir laimėjimus*

galėtų anai visiškai atiduoti. Bet dėl to ji nenustoja savo ramybės ir nesigraužia".

Gerasis Mokytojau, štai ką Tu pasirinkai savo planams vykdyti... Ar aš pakankamai suprantu, kas esu? Ar gali būti šis supratimas išvis kada nors pakankamas? Pagaliau išdidumas yra kaip piktžolė, nuolat vis atželianti, ypač mano prigimties dirvoje. Šv. Mergele, kame gi turėsiu viltį?.. – Tu parodysi, kur dygsta nauji šios piktžolės daigai... ir padėsi išrauti manąjį išdidumą...

Mane nepaprastai džiugina toks sprendimas dėl darbo. Juk knygose nauji pasauliai – visa, ko taip reikia jiems, mano nelaimingiesiems broliams. Ar negalėtų savaitėje būti bent trys dienos tokios, kaip rekolekcijos, kuriose nesimaišytų kiti reikalai, tik darbas prie knygų? – Bent trys, o gal ir daugiau – kiek kitų reikalų Mokytojas uždės. Geroji Mergele, tikriausiai čia turi būti mano visas dėmesys, turbūt čia šių **rekolekcijų žiedas**. Tu saugok jį savo motinišku dėmesiu!

/.../ Kaip turėtų atrodyti mano sukaupto darbo diena? – Tiesiog nė pats iki galo neįsivaizduoju. Tai dar tik naujas „išradimas". O juk kiekvienas išradimas tobulinamas. Brevijorių skirti į dvi dalis – priešpiet ir popiet. Taip lengviau neskubėti, kartu susikaupti. Po brevijoriaus ryte prigulti. Atsikėlus lengviau sekasi kūrybinis darbas, laiškai, pamokslai. Čia svarbiausia, kaip ir rekolekcijų metu, neprisiminti visų tų buitinių reikalų, kurie taip išblaško ir vargina. Savaime aišku, tą dieną niekur nekeliauti. Po pietų poilsiui nueiti į bažnyčią – antra brevijoriaus dalis ir mąstomoji malda. Gal mąstomąją maldą atlikti ir kitu laiku – kaip geriau pavyks.

Iš einamųjų darbų kas svarbiausia? – Pamokslai, bendrojo lavinimo dalykai, knygos, kurias „skubiai" reikia perskaityti, moralinė teologija, Senasis Testamentas, anglų kalba.

Šv. Mergele, tegul nebūna savaitės, kurioje nebūtų nė vienos tokios dienos!

Keistą dalyką supratau iš kankinančių minčių apie motociklą. Kai mintys į ką nors aistringai pasinešusios, susiorientuoti galima tik atitraukus jas prie kokio svarbesnio dalyko. Be abejo, geriausia priemonė tam – rekolekcijos. Bet juk taip turbūt galima susiorientuoti ir įsimylėjus, kai tas jausmas apima neprotingai ir reikia skirtis. Pavyzdžiui, šiuo mano atveju kas atstatė minčių pusiausvyrą: supratimas, kad motociklas tik priemonė, jog neesminis dalykas – vienoks ar kitoks jis būtų – kad tik pajėgtų įvykdyti reikalą.

Šv. Mergele, norėčiau sukurti Tau gražiausią padėkos ir atsidavimo himną. Jei užmiršiu, priminki man kiekvieną dieną, kad visa, kas mano ar kokia nors prasme turi ryšį su manimi, – Tau priklauso ir viskuo naudojuosi tik kaip Tavo nuosavybe. TVM" (*1962 10 02–04, rekolekcijos*).

„Laura:

– Vis dėlto toje Ragausko kritikos knygoje [„Ragauskas ir jo tezės"] ne visa taip, kaip turėtų būti. Apie tai rašyti reikia šventojo. Ten net ne visa tiesa. Nepaisant to, jos vertė begalinė... Tik kodėl skaitydama tuos priekaištus Ragauskui prisiminiau jus?.. Bet juk visa jau pasakyta...

– O vis dėlto pakartokite: naujame fone visa tai gali visai kitaip atrodyti. Juk būna, kad tuos pačius dalykus po kiek laiko kažkaip naujai suprantame.

– Pastebiu didelį pasikeitimą, kad ir palyginti su tuo pačiu Šakių gyvenimo laikotarpiu. Dabar nebegaliu jūsų tuo kaltinti. Bet anksčiau kažkas...

– Kas gi? Flirtas? – paklausiau.

– Ne. Jumyse buvo tarsi kokios koketerijos. Tiek žvilgsny, tiek visoje elgsenoje. Juk kalba ne tik žodžiai – susikalbama ir kitaip... Buvo lyg kas net moteriško. Galėjai išskaityti tarsi kokį pažadą. Pažadas... Juk kiekviena to ilgisi... – (Šita savybė būdinga ir tam priskyrimui specialiam tipui, prie kurio linkstama.) – Kaip tik šitos linkmės buvo pagrindinis mano priekaištas...

– Sakykit, ar moters gyvenime meilė visa tvarko ir rikiuoja – kilnumą, pamaldumą, santykius, jų pobūdį, net Dievą, ar kitaip: proto reikalai savo sritį turi, širdies – savo. Ir gal gali taip būti, kad širdies reikalai visiškai bus palenkti proto vadovavimui ar, atvirkščiai, ir „protingumas" bus pareinamai nuo to, ką myli?

Į tai Laura tik miglotai galėjo atsakyti. Apibendrinau aš:

– Man pamažu bręsta išvada, kad moters gyvenime meilė viską nuspalvina. Aš visiškai nustojau kaltinti moteris dėl jų klaidų meilės srity. Į klausimą: „Kam visa tai leidai?", jos paprasčiausiai atsako: „Aš labai mylėjau..." Tas faktas, kad „mylėjau", jų gyvenime nusveria viską, yra svarbiau už bet kokį protavimą ir už visus kitus dėsnius ar jėgas. O gal ir už Dievą? Nors juk, bent teoriškai, taip negalėtų būti, jei santykis su Dievu teisingos plotmės. Vis dėlto turbūt ir Dievo meilė moters gyvenime pasireiškia kaip tik šiuo būdu: Apvaizda leidžia gyvenime šį ar kitą sutikti ir pamilti. Šv. Pranciška Šantalietė turbūt nebūtų ta, kas ji šiandien yra, jei nebūtų sutikusi savo gyvenimo kely šv. Pranciškaus Saleziečio... Rodos, ir jūsų gyvenime šis dėsnis galioja?..

Ji bandė neigti... Bet... Ar tik nebuvo ir tai priežastis, kodėl širdis sutriko ir jaučiasi pesimizmas?.." (*1962 10 06*).

„Sėkla skverbiasi į žemę, kad joje išdygtų. Tai būna pavasario nuotaika. Žmogaus jaunystė, žmogaus pavasario nuotaika – meilės liepsnos – ar tai ne tas pats sėklos skverbimasis į žemę, kad joje išdygtų? Ką reiškia meilės veržimasis prie mylimosios kūno? Ką reiškia laimės šypsena per glamones ir susijungimą? Ar tai ne pavasario džiaugsmas – naujos gyvybės, būties tapsmo džiaugsmas – normali nuotaika jaučiant, kai iš nebūties tamsios gelmės nauja būtis pašaukiama į buvimo šviesą?!

„Savo veido prakaite valgysi duoną..." – *„Žemė daigins usnis..."* – Juk, rodos, Prakeikimas nepalietė dirvos, kuri yra moters kūnas, todėl žmogus patiria džiaugsmą – natūralų,

gamtinį, – kuomet jaučia, kaip sėkla veržiasi į šią dirvą, kad joje sužydėtų naujas buvimas. Tai lyg tolimas nemirtingumo džiaugsmo aidas. Tai turbūt Kūrėjo džiaugsmo šešėlis – nors toks tolimas, kaip dvasia tolima nuo medžiagos, kaip žmogaus meilė tolima nuo gyvulių „meilės". Sėkla skverbiasi į žemę, kad joje išdygtų... – O noras būti kartu – ar ne žemės šauksmas daiginti?..

Žmogaus gamtinis pasaulis turbūt yra analogiškas žmogaus dvasiniam pasauliui. – Dovana atitinka analogišką nuotaiką žmogaus viduje. Veido paslaptys atitinka analogiškas paslaptis žmogaus viduje. Kūno ilgesys atitinka analogišką ilgesį sielos papildymo, mylimos būtybės vidaus turtingumo ir grožio. – Analogiškai turi būti galima apvaisinti ne tik kūną – juk sakoma: *„kūniška meilė"*, *„dvasinė meilė"*.

Tai didis menas ir didi studija! – Apvaisinti sielą, kad ji gimdytų...

Kai išrinktoji tauta pasijuto pagauta besivejančio faraono kariuomenės ir tik naktis juos skyrė nuo mirties ir vergijos, Tamara, jausdama pirmąjį palaiminimą savo įsčiose, galvojo gulėdama šalia savo verkiančio vyro: „Javai nesirūpina dėl to, kad vieną dieną ateis žmogus su pjautuvu... Iki ryto taip toli... O Aukščiausiasis toks galingas..." (Jan Dobraczyński „Dykuma")" (*1962 10 08*).

„J. Dobračynskio „Dykumoje" skyrius apie Noą – juk tai nuostabiausio moteriškumo, kurio ilgisi vyras, šedevras. Juk Noa taip panaši, pavyzdžiui, į Sesę.

Pasirodo, kiekviena tikra moteris turi šių nuostabių Viešpaties dovanų, ir meilė tokia nuostabi atrodo turbūt kaip tik todėl, kad ji užblokuoja visas kitas ir visus kitus iš dėmesio centro taip, kad tokia žavi atrodo tik ši mergaitė ir toks puikus tik šis vaikinas... Štai kodėl meilė visada atrodo toks nuostabus atradimas, nepasikartojantis per amžius, nors visa tai kartojasi nuolat, kiekviename amžiuje, kiekvieno žmogaus gyvenime – kultūringo ir nekultūringo, mo-

Janinos ir Juozo Belickų sutuoktuvės.
Marijampolė, 1958 05 03. (Iš asmeninio archyvo)

kyto ir nemokyto... Ir kiekvienas galvoja, kad būtent mano meilė pati nuostabiausia pasaulyje, kad tokios dar nebuvo ir turbūt nebus..." (*1962 10 30*).

„Jėzus sakė, kad, turint daug turto, sunku patekti į Dangaus karalystę: lengviau kupranugariui išlysti pro adatos skylę – ankštus Jeruzalės vartus... Daugeliui turtingų žmonių turtai nukreipia visą dėmesį ir jiems sukuria „dangų žemėje". Bet vis dėlto ne visiems taip būna, o tik tiems, kurie sąmoningai ar nesąmoningai atstumia malonės pagalbą: juk yra ir turtingų šventųjų, pavyzdžiui, karalių (šv. Liudvikas, šv. Kazimieras).

Turbūt taip yra ir su meile. Juk tai begalinis turtas. Bet ir ją turėdami žūva tie, kurie sąmoningai ar nesąmoningai nesinaudoja malonės pagalba. Juk ne visi ir meilėje žūva (Šv. Mergelė ir šv. Juozapas)... Turtai Apvaizdos duodami tam, kad tarnautų kaip priemonė daryti gera. Turbūt ir meilė, jei ji nesiekia savo natūralaus tikslo (o pagaliau jei ir siekia pagal Kūrėjo nustatytą tvarką), – visuomet yra galingas ener-

gijos šaltinis ir žmogui tampa priemone daryti gera, kadangi mylinčiam žmogui nieko nėra negalimo, taip kaip ir turtingam (žinoma, savo srity).

/.../ Kodėl meilė – tokia sena kaip pati žmogaus širdis, kartu tokia nauja kiekvieno gyslose, tarsi tai būtų karalystė, pirmą kartą žmonijos istorijoje atrasta? Ar kaip tik ne dėl to, kad kiekvienas naujas žmogus apie ją nieko nežino, ją suvokia tik kaip kažką nuostabaus – kaip išsipildymą svajonių apie pasakų karalysčių atradimą?.." (*1962 11 07*).

„Šv. Mergele, ši diena man Viešpaties duota ne kam kitam, bet kad galėčiau susiorientuoti, kaip sekasi taip neseniai buvusių rekolekcijų dvasia gyventi ir vykdyti tai, ką man jose Viešpats suprasti leido.

Kas gi naujo per šį mėnesį įvyko? – Štai pagaliau jau turiu motociklą! Šv. Mergele, ar nepasirodžiau per daug godus – ar nebandžiau nemandagiai pagriebti tai, ko Tu man duoti nenorėjai? – Tiesiog nežinau... Tu matei, kiek prie jo reikėjo padėti darbo, kol pagaliau vakar pirmą kartą pajutau kaip reikiant, ką reiškia turėti savo motociklą. Juk taip lengvai per pusdienį suvažinėjau pas mamą.

/.../ Šv. Mergele, ar aš neužmiršiu, kad juk tai dovana man ir tai – nevertai? Juk dar ne visa skola... Gal tai, kad prie jo nenumatytai daug darbo reikėjo padėti, ir buvo atgaila už tai, kad nepsitenkinau mopedu ir nenustojau siekti motociklo?..

/.../ Prašau Tave, Šv. Mergele, padėk man surasti kelią į darbą, kad gyvenime padaryčiau visa, ko Viešpats iš manęs laukia. Tu matei iš šio mėnesio patyrimo, kad ne taip jau lengva bus įvykdyti pereitų didžiųjų rekolekcijų programą darbo atžvilgiu. Žvelgdamas į praeitį, dabar jau matau, kad, pavyzdžiui, Įguloje kas užimdavo darbo laiką, kažin ar buvo reikalinga... Tik tiek, kad Dievo gailestingoji meilė yra galinga ir iš klaidų, kurias padarome, išgauti dar daugiau gėrio...

Pagaliau, baigdamas šią malonių dieną, pavedu Tau, Šv. Mergele, visa – ypač tuos, į kurių gyvenimą pagal Viešpaties Valią turėjau įeiti ir per savo kaltę neįėjau (jei taip iš tikrųjų būtų buvę). Taip pat ir tuos, už kuriuos grigalines Mišias užprašyti noriu, bet dėl skolos vis dar tęsiasi... Tebūna džiugus man kiekvienas skausmas, kurį galėsiu aukoti Viešpačiui kaip atgailą už visus (ir visas)... Šv. Mergele, Tu sutrynei žalčiui galvą – neleisk, kad jų gyvenime pasireikštų šėtono triumfas... TVM" (*1962 11 13, mėn. rekolekcijos*).

„Iš pokalbio su Justinu:

– Anksčiau, – (kol nemylėjo), – aš nepastebėdavau gėlių. Skaitant kur nors romanuose, kai savajai padovanodavo kas puokštę gėlių, būdavo juokinga. O dabar pačiam visa tai: kiekvieną žiedelį, rastą prie tako, norėtųsi jai padovanoti – paskandinti ją visą gėlėse, visa, kas geriausio, jai atiduoti. Dabar pastebiu ir gėles, ir paukščių čiulbėjimą, ir visa, kas gera ir gražu, primena ją..." (*1962 11 30*).

„Kai mąstau apie gyvenimo įvykius, juose vis norisi pripažinti esant vieną nuostabų dalyką. Rodos, kad Tu, Motina Šventoji, daugeliu atvejų tik švelniai įspėji kokiu nors įvykiu, nepasisekimu, pažeminimu – tik įspėji, bet nebaudi...

Vėl prisimenu tą motociklą. Tu matei, kaip vos nenusiminiau, kai aną dieną niekaip negalėjau surasti priežasties, kodėl kartais kibirkštis yra, kartais nėra. Pagaliau visai sugedo plaktukas pertraukiklis, kur kitą gauti?.. O čia – pirmasis [mėnesio] penktadienis, Nekaltojo Prasidėjimo šventė, sekmadienis – Rarotos – po du kartus reiks važiuoti į Ūtą, ir kaip bus, jei kliuvinio nepavyks pašalinti?.. Ir štai kaip netikėtai pasipainiojo tas šoferis, kaip tyčia turėjo tą pertraukiklį, ir dar kaip tik tiko, kaip čia buvęs. Tu matei, kiek užtrukau: tik keliolika minučių, kol įdėjau, ir viskas gerai.

/.../ Šv. Mergele, ar aš neužmiršiu, galvodamas apie gerą motociklą, gerą rašomąją mašinėlę, kad nesu vertas ir ši-

tų, ką turiu? Ir rašydamas, ir važiuodamas ar neužmiršiu dėkingumo Tau?..

Taip neseniai buvo gruodžio 8-oji. Tu žinai, Šv. Mergele, kad Tavo visa, kas tik kokia nors prasme su manimi siejasi. Taip pat ir tai, kuo naudojuosi, – tai tik kaip Tavo dovana, kaip Tavo nuosavybe, ir visuomet turiu būti patenkintas tuo, ką man teiksiesi suteikti – daugiau ar mažiau ar visai nieko. Tu prisimeni, neseniai mane puolė visokiais kaltinimais Prienuose dėl Ūtos. Jei mano darbe yra klaidų, prašau Tave, Šv. Mergele, savo užtariamąja galia Jėzaus akivaizdoje neleisk, kad dėl mano išdidumo, savimeilės ar kitų blogybių, kurių gal nė pats nežinau, būtų skriauda tiems geriesiems žmonėms, kuriuos aptarnauti man pavesta... O jei man uždraus juos aptarnauti, pavedu juos Tau, kaip ir visa, kas tik kokiu nors būdu su manim turi kokį ryšį.

Jau turbūt miega visi. Mano mašinėlės tarškėjimas gali jiems trukdyti. Eisiu ir aš miegoti.

Norėjau dar kartą pasakyti Tau, Šv. Mergele: aš Tau dėkoju! Už viską, už viską! TVM" (*1962 12 18, rekolekcijos*).

1963-ieji

„Iš Gražinos laiško Laurai: „Kai jis ims filosofuoti apie meilę, patark, tegul paskaito Janinos Degutytės „Ugnies lašai" – tegul visam laikui baigia meilės studijas. Jos niekam nenaudingos. Aš daug apie tai galvojau. Neatsimenu, ar tau sakiau, ar ne. Jei jau sakiau, pasakysiu dar kartą. Jo išmintis, kurią įgyja stebėdamas kitų meilę, niekam nereikalinga. Patarimai, kuriuos mano duosiąs kitiems, absoliučiai nenaudingi ir niekam nereikalingi. Žmogus, kuris myli, savyje turi visą išmintį. Tik mylinti širdis gali padiktuoti, kaip elgtis vienu ar kitu atveju*. Joks išmintingas patarimas nepadidins mylinčio žmogaus laimės ir nesumažins skausmo. O skrosti žmonių sielas tik dėl smalsumo yra blogas darbas.

* Kun. Juozo pastaba paraštėje: *„Yra ne vien širdis, bet ir protas"*.

Žmoguje yra dalykų, kurių negalima liesti rankomis, lyg kokio daikto..."

Kažkodėl perskaičius šias mintis taip norėjosi įsigyti kaukolę... Ji stovėtų mano kambary ir nuolat primintų didžią išmintį... Tai dar vienas smūgis mano išdidumui. Rodos, šiuose žodžiuose tiesa ir yra, ir ne. Tačiau jie verti didelio susimąstymo.

Kiek daug, Viešpatie Gerasis, man suteiki per kitus (ypač per kitas), kuriuos taip keistai suvedei... Jaučiu, kad visa, ką leidai pažinti – ypač per jų kančią – man nepaprastai daug davė. Žinoma, Gražina negali viso to žinoti. Tai tiesa, kad joks patarimas negali pakeisti mylinčiam nei laimės, nei kančios, bet čia nauda kažkaip kitose srityse. Niekaip negaliu šiuo momentu tiksliai to suformuluoti – gal kada vėliau, kai daugiau bus apgalvota. Viena žinau, kad čia iškyla bent negatyvinė nauda: aišku tai, kas negalima. Bet tikriausiai ne vien tai.

Draikosi kaip voratinkliai paskiri fragmentai to, ką pasakyti norėčiau, bet niekaip nesutelkiu jų į sistemą. Gal reiks paskirai juos ir užrašyti: paskui bus lengviau sutvarkyti. Be to, labai aišku, kad čia yra ir to, už ką turiu jausti neužmirštamą nuolankumą Tau, žmogaus gelmių Kūrėjau...

Iš to, už ką galiu dėkoti, pavyzdžiui, galima paminėti:

– Kuklumas kito paslapčių atžvilgiu, santūrumas norint žinoti. Didžiausia pagarba širdžių gelmėms, kartu tikras nuolankumas, kai Viešpats leidžia į tas gelmes pažvelgti. – Turiu prisiminti šv. Juozapo kuklumą: jis net nepaklausė savo Šventąją Sužadėtinę, regėdamas Joje nesuprantamą jam paslaptį – Jos motinystės paslaptį. Dievas pats jam atskleidė. Šv. mano Globėjau, melsk Dievą, kad ir man, nevertam, Jis teiktųsi atskleisti tai, ką man žinoti reikia, kad tas žinojimas patarnautų tik Jo Valiai vykdyti!

– Niekada čia negalima diplomatiškai tikėtis, kad kurie nors poelgiai dėl kokio nors išskaičiavimo galės pasilikti nežinomi, nepastebėti.

– Supratimas, kad – ir labiausiai norint gero – tai pareis ne nuo mano pastangų, bet nuo Viešpaties Valios.

– Nieko negalima daryti iš gailestingumo (bijant įskaudinti mylinčią širdį), nes toks gailestingumas – tai pažeminimas.

– Meilė gali būti tik vieno vienam. Su kitais ryšiai bus jau visai kitokie, nors jie gali būti nuostabiai gražūs.

– Turbūt nedaug yra tokių, kurios (kurie) neaukos – kad ir turtingo bei gražaus – dvasinio bendravimo tais atvejais, kai susidaro galimybė vykdyti gamtos dėsnius (pavyzdžiui, santuoka).

Ir dar, ir dar ne viskas. Šv. Mergele, Viešpats dėl Tavo užtarimo tikriausiai leis surinkti tuos pabirus perlus. Juk kiekvienas iš jų gali būti atskira tema dar negimusioms knygoms.

Viena tikra, kad Viešpats yra galingas ir iš to blogio, kurį mes dėl savo klaidų ir nesupratimo padarome, išgauti dar daugiau gėrio. Šv. Mergele, leisk tikėti, kad dėl Tavo visa galinčio užtarimo tai įvyks ir šiuo atveju.

Šv. Mergele, noriu dėkoti Tau už drąsą, kai reikėjo kalbėti su Rugieniu*. Kodėl jis mano žvilgsnio neatlaiko?

Čia negaliu neprisiminti keisto, bet aiškaus Apvaizdos veikimo: jei ant voko būtų buvęs teisingas adresas, tikriausiai pranešimas nebūtų pavėlinęs. Vėl – tą dieną, jei nebūtų buvę trijų ligonių, būčiau spėjęs prieš Kalėdas nuvažiuoti į Vilnių, ir tada Ūtoje jau būčiau nebuvęs per Kalėdas.

Kodėl man atėmė Ūtą? – Ką į tai atsakyti? Gal tai ypatingi Viešpaties planai, o gal mano kaltė? Bet kokia? Rodos, nieko nedariau išdidumo diktuojamas (nors viduje šis jausmas buvo gyvas). Aukojau šv. Mišias už tuos, kurie manęs ten neapkentė. Tebūna jiems Viešpats gailestingas.

Man lengviau. Sekmadienio vakarais dabar taip laisva, niekur nereikia skubėti. Bet tie gerieji žmonės... Tu, Geroji

* Religijos reikalų įgaliotinis.

Motina, nepalik jų be šv. Mišių – jau vien dėl tos senelės Katriutės vaikiškos maldos. Kiek šv. Mišių ji užprašė šia intencija!

Kai uždraudė man važinėti į Ūtą, kažkodėl prisiminiau savo motociklą. Ar jis kiek neprisidėjo prie tų žmonių neapykantos didinimo? Juk vis pravažiuodavau pro direktoriaus namą. O mopedą atsivesdavau tiesiai per laukus.

Kaip čia yra: visur, kur tik gyvenu, mano buvimas kažkaip atkreipia dėmesį žmonių, kurie dega neapykanta Dievui?.. Kaip sunku man čia išlaikyti aukso vidurį...

Šv. Mergele, tiesiog nežinau... Tu prisimeni, juk maniau, kad motociklas geriau galės patarnauti Jėzaus reikalams... Vėl prašau Tave: savo miela Būtybe Viešpaties akivaizdoje Tu atsverk tą blogį, jei jo buvo kur dėl mano kaltės.

/.../ Kai prisimenu savo motociklą, – vis dėlto tai būtų dovana, jei toliau tarnaus be kaprizų, kaip kad paskutiniu laiku, net spiginant dideliems šalčiams. Apskritai turbūt niekada nesigraudinsiu, jei visuose gyvenimo reikaluose, noruose liksiu kuo kuklesnis [santūresnis].

Šioms rekolekcijoms naudojau Lauros rekolekcijų užrašus. Koks nuostabus jos pasiryžimas savo meilės atžvilgiu! Nutraukti... Bandyti sunaikinti meilę turbūt galima tik tuo atveju, kai nėra atliepimo. Kokios mažos vilties čia nusigriebiama! „Gal bent po dešimčių metų jam būčiau reikalinga..."

Bet už ką man ši dovana suteikta, kai tiek kitų jos ilgisi ir neranda! Juk tikrai nesu vertas, ypač prisiminus visas jos ir kitų kančias dėl mano nežinojimo, neatsargumo...

Ar tai, kad širdis jaučia meilę, yra Dievo Valios ženklas? Ar gal tik leidžiama, kaip Senajame Testamente kai kas buvo leidžiama *„dėl jų širdies kietumo"*? Ar Dievas šito nori, ar tik pakenčia? Kunigystės pagrindinė dalis yra kančia ir auka. Betgi meilė kaip ir atima kančią iš žmogaus. Ypač, atrodo, negali apimti depresijos nuotaika, dėl kurios taip sun-

kiai buvo sprendžiamas klausimas – leisti ar neleisti šventimus. Šitas mintis reiks patikėti spręsti dvasios tėvui.

Visada šioje paslaptingoje karalystėje turiu jaustis kaip gatvės skurdžius, dėl karalienės gailestingumo pakviestas į jos rūmų šviesą. Šios brangenybės negaliu kitaip savo rankose laikyti, kaip dovaną, kurios nesu vertas, į kurią negaliu kitaip žvelgti, kaip tik su pagarba ir didžiausiu dėkingumu savo dangiškajai Valdovei. Kartu privalau būti visada pasirengęs šią dovaną atiduoti, kai tik mano dangiškoji Valdovė panorės, kai Ji matys, kad taip geriau patarnaus mano ir kitų (ir Sesės) sielų išganymui.

Šv. Mergele, sunaikink mano meilę, jei matytum, kad aš ją kokiu nors būdu panaudočiau Tavo Jėzaus įžeidimui, jei manoji meilė nepatarnautų Jo dieviškiesiems planams. O jei mano rankose paliksi šią dovaną, tai ir visus pasaulyje, kurie šios dovanos man pavydėti galėtų, apdovanok iš dieviškųjų iždų daug labiau negu mane. Pagaliau leisk man čia nespręsti ir nesikišti į tai, apie ką aš neturiu ir negaliu turėti supratimo, kas yra dieviškosios Išminties paslaptys – kodėl ir kas labiau yra apdovanoti, kuri dovana yra didesnė...

Kaip keista! Betgi čia, rodos, supratau kažką naujo. Dėl šios dovanos vis jausdavausi lyg nuskriaudęs kitus, kurie šios dovanos neturi... – O juk Dievas yra laisvas ir galingas duoti savo dovanas: Jis gali suteikti daug didesnių dovanų – kitokios rūšies, kaip kad ši. Pasirodo, čia tik viena svarbu: suprasti ir vykdyti Jo Valią, surasti tą kelią, kuriuo Jis vesti nori.

Šv. Mergele, kas gi bus mano viltis, jei ne Tu! Visi, kuriems daug duota, turi ir daugiau pareigų: iš jų bus daugiau ir reikalaujama. O! Tebūna reikalaujama, kad tik visa tai, ko reikalaujama, patarnautų Jo garbei ir jų išganymui! Kad tik mano meilė Sesės ir kitų gyvenime kuo daugiausiai patarnautų dieviškiesiems norams realizuoti!

/.../ Baigsiu šią palaimos dieną dar kiek pasiskaitydamas apie kunigystės nuostabumą. Juk Dangaus angelai turi su

nuostaba žiūrėti, kokius artimus Jėzus padarė savo kunigus. *„Non dicam vos servos sed amicos"**. Juk galia konsekruoti ir galia atleisti net Dangaus angelams neduota... Šv. Mergele, Tu dėkok už mane! TVM" (*1963 01 07, mėn. rekolekcijos*).

„Rodos, tokie baisūs žmonės – Judas, Kajafas, Pilotas, – tokie baisūs jų darbai, bet Jėzus liudija, kad šitos kančios Jam per tuos baisius žmones – tik iš dangiškojo Tėvo! – *„Tėve, jei galima, tepraeina ši taurė..."* – vadinasi, ši taurė Tėvo duota! *„Tikrai nieko neįvyksta be Viešpaties Valios: arba Jis leidžia, kad įvyktų, arba Jis pats daro"* (šv. Augustinas).

Kas gi šį mėnesį naujo? – Ką pastebėjau! Norint ką didelio nuveikti – perskaityti, parašyti, kalbą išmokti – galima tik panašiomis darbo sąlygomis kaip seminarijoje: jokių pašalinių reikalų, kas blaško – kuo mažiausiai, taip diena iš dienos. (Žinoma, ne iki pervargimo...) Po didelio išsiblaškymo paskui reikia tam tikro laiko, kad vėl įsivažiuotum norėdamas rimtai, susikaupęs dirbti. Be abejo, svarbu keliones kuo labiausiai sumažinti: važiuoti ne tada, kada atsiradęs reikalas pateisina važiavimą, bet kai nevažiuoti pasidaro nebeįmanoma prieš sąžinę. Juk asmeninis buvimas nebūtinai turi daryti palaimingą įtaką kitiems: pakanka laiško, o asmeniškai – kiek galima rečiau. Kai jie labai rūpi, tada Tu, Šv. Mergele... Savo darbu irgi kuriu jų laimę.

Kartais mane gąsdina aistra... Jei patekčiau į „auksines" aplinkybes... Savo kova turiu ginti Sesės ir kitų skaistų gyvenimą, laimėti jų kovos momentus. Bet Tu žinai, geroji Motina, kad tai ne savo jėgomis yra įmanoma...

Lauros pasiryžimas stoti į vienuolyną... Keista! Nejaugi Rita teisi, jog Dievas davė meilę žmogui, kad išsaugotų meilę Dievui?.. Šv. Motina, ji irgi Tavo kūdikis, kuriuo Tu turi pareigą rūpintis!

Ko man meldžia Rita! „Šalia motociklo", jos nuomone, gal Dievas tiek leido pažinti moterų pasaulį, kad padary-

* Nevadinu jūsų tarnais, bet bičiuliais (*lot.*).

tų jų vadovu. Juk tiek seselių yra labai originalių – nieks jų nekoreguoja, nes nėra kam... – Šv. Mergele, Tu žinai, kad malonę gali teikti ne žmogus. O ar pasinaudos kaip įrankiu...

Kokį nuostabų žmogų leidai man pažinti, Viešpatie, paprasto ligoninės tarnautojo asmeny! Tikrai vertai galėjau jo dukrelei palinkėti, kad būtų verta savo tėvelio. Rodos, jis labiau man negu sau rūpinosi, kad gaučiau anglių. Koks herojiškas ištikimumas moterystės priesaikai, nepaisant viso nedėkingumo! Iš tiesų tarp mūsų vaikšto tylūs, paprasti žmonės, kuriuos mažai kas pažįsta. Bet Tu juos pažįsti, Viešpatie... Suteik jiems savo malonę! Tikrai, pasirodo, paprastiems žmonėms negalima nelinkėti gero: ne veltui ir Dievas tik paprastoms širdims savo malones teikti gali – kiti jų nesupras ir neįvertins...

Jėzus savo kančia parodė dvasios jėgos didybę, dvasios pergalę. Kiekvienas susivaldymas meilės akivaizdoje juk taip pat yra dvasios pergalė. Su Sese būdamas turiu saugoti savo Gėlę, o ne savo rankomis jos gražiausias šakeles laužyti... Saugoti – kaip šv. Juozapas. Ji yra Tavo nuosavybė, Jėzau, Tavo planams, Tavo reikalams skirta. Šv. mano Patrone, kaip Tu žvelgei į savo Šventąją Draugę! Su kokia pagarba, šventa baime. Žinojai, kad Ji Jėzaus reikalams skirta – Tau pavesta tik saugoti, globoti, padėti. Melski už mane, už mus, šv. mano Globėjau, kad ir mes mokėtume jausti bent dalelę tos šventos pagarbos, garbingo atsakingumo už jų tyrumą, jų įsijungimą į Viešpaties planus... Ir aš, kai būsiu kartu, kad neužmirščiau Apvaizdos pasitikėjimo manimi.

Šv. Juozapai, kaip labai aš patenkintas savo vardu! Juo geriausiai išreikštas mano pašaukimas. – Būti jų draugu. Padėti Rachmanovos Taniai! Pirmiausia savyje nugalėti tą aklą jėgą, kuri kankino Tanią ir tūkstančius jų kankina. Tuo parodyti dvasios jėgos grožį ir didybę. – Tai bus įnašas į Jėzaus kančią, prisidėjimas prie Jo didžiojo darbo kuriant

jų laimę. – Būnant kartu nepaliesti, esant progai ne viską matyti – tai juk ir bus toji kova, dėl kurios savo dvasios vadovą klausiau: meilė atima kančią, o juk kunigų gyvenime turi būti kančios?.. Jis atsakė, kad ne visų gyvenimui Dievas kančią skiria. – Taip, bet šitoji kova savyje – argi tai nebus toji kankinystė, kuri išaukština skaistų gyvenimą iki kankinystės garbės? Savo dvasios vadovą klausiau, ar mano meilė nebus vagystė iš celibato. Atsakė – ne. Bet tai tik tuomet bus visiškai teisinga, kai išeinąs iš ribų noras žinoti ir aistra bus aukojama ant aukuro.

Kaip gera buvo išgirsti dvasios vadovo atsakymą į klausimą, ar mano meilė yra Dievo Valia, ar Jis tik leidžia? Jis tai laiko Dievo Valia. Liepė ne visur vadovautis širdies balsu: turi prisijungti ir protas, kad neliktų vietos savo malonumo tenkinimui. Taip pat liepė nepersūdyti nei į vieną, nei į kitą pusę: nei per daug laisvai, nei per daug griežtai.

Taip. Čia turi dalyvauti ir protas. Prisimenu pavyzdį iš knygos „Ragauskas ir jo tezės": ar protinga būtų, jei jauna gimnazistukė, pamilusi vedusį ir turintį šeimą gimnazijos direktorių, reikalautų savo teisių, kad jis atkreiptų dėmesį, išardytų savo šeimą?!

Būti jų draugu... Juk tai antrinis pašaukimas. Šis noras kyla susiduriant su jomis... Atrodo, tarsi jos kažko laukia iš manęs – ištiesti ranką skausme, parodyti kelią... Tas mano noras rašyti – prakalbėti beletristika – toks gyvas: kaip paukščiukas iš kiaušinio kalasi ir vis dar nepasirodo dienos šviesoje...

Kaip baisu būtų užuot padėjus – pastūmėti į nelaimių pradžią, išmokyti, ko Viešpats pačia jų nuostabia prigimtimi neišmokė... pažadinti gyvybę prieš Viešpaties Valią, nesiimant jokio atsakingumo ir vargo naštos...

Šv. Mergele, visa ši didinga programa... – Aš galiu ją surašyti, bet paskui su tuo raštu galiu tik į Tave atsigręžti su laukiančiu žvilgsniu, su viltim nuolankia. Tu prisimeni, kaip esu ne kartą nusigandęs dėl savo jėgų ribotumo kai kurio-

mis progomis... Kaip gera prisiminti, kad ir pereitą antradienį dvasios vadovas pakartojo: būti ramiam dėl to, ar kuri mane mylėdama ištekės, ar ne.

Per žmonių susitikimus gyvenime sprendžiami dieviškosios meilės mums planai. Kaip tai didinga! Vadinasi, žmonių susitikime dalyvauja Dievas su savo meile, savo kuriamąja galia, savo planais. Šventoji mano Valdove, kad labiau apsireikštų Dievo meilė ir garbė, savo galingu užtarimu leisk įvykti šiai programai – leisk savyje laimėti kovą Vladimirovo ir kitų tokių kaip jis. Juk mes, vyrai, visi slepiam savyje Vladimirovo dalį – didesnę ar mažesnę, bet taip yra... Šv. Mergele, tegul nė viena, su mumis bendraudama, nepatiria šios dalies... Šv. Juozapai, Tu parodei gyvenimo tikrovėje, kad tiems, kuriuose veikia Dievo galybė, kurie leidžia savyje sužydėti Jo malonės stebuklui, tai tikrai galima ir įmanoma. Šv. Juozapai, mes, vyrai, prašom Tave..." (*1963 02 14, mėn. rekolekcijos*).

„Motery, šalia protu kontroliuojamo elgesio, ypač gyvos ir kažkokios paslaptingos jėgos, nebevaldomos proto. Tai patvirtina ir Laura, kalbėdama apie savo priekaištą Dievui dėl nemylimos meilės: „Žinau, kad taip nėra, kad Dievas negali apleisti, nemylėti, bet..."

Kaip čia gali būti? Nejaugi esama kažkokio paslaptingo ryšio tarp prigimtinės meilės ir antgamtinės vilties? Gal prigimties srity turėti kuo pasitikėti turi kokį atgarsį ir vidiniam gyvenimui – palengvina ar pasunkina pasitikėti Dievu?

/.../ Ar žmogaus prigimty užmiršimo dėsniai ir meilės ilgesys neturi ko bendro? Mylimojo (mylimosios) vaizdas kažką suaktyvina, sugyvybina, lyg tai būtų dalykas, būtinas aukščiausio gyvastingumo palaikymui. Kai žmogaus kūno atkuriamoji medžiaga išsenka, žmogus nori valgyti. Kai užmirštama tai, ką reikia mokėti, atsiranda reikalas pakartoti. Žmogaus sąmonėje ankstesni vaizdai visada slenka į pasąmonės sritį – į užmiršimą. Jei mylimojo vaizdas reika-

lingas aukščiausiam gyvastingumui palaikyti, tai tam vaizdui slenkant į pasąmonę (kai užstojamas naujesnių sąmonės dirgiklių, įspūdžių), atsiranda prigimties balsas, šaukiantis jį vėl atgaminti, taip kaip noras valgyti primena reikalą papildyti gyvybines medžiagas. Tas prigimties balsas, šaukiantis atgaminti mylimojo vaizdą, vadinamas **ilgesiu**.

/.../ Turbūt taip yra, kad juo mažiau žmogus yra mylėjęs šalia tikrosios savo meilės, juo geriau. Turbūt reikia laikyti tikra laime, jei kas pažino tik vieno nuostabumą. Tada visa jėga, visa žmogaus dinamika, kurią meilė išveda iš potencijos į aktą, susikoncentruoja į vieną tašką ir gali pasiekti savo aukščiausią pajėgumą, pastovumą – tada turėtų būti mažiau pavojų svirti į kitą savo jausmu.

Kiekviena kilni siela turi savitą grožį. Tokį žmogų pažinus, negalima juo nesižavėti. Jei žmogus pažįsta daug nuostabių žmonių, ar negali būti tai kliūtis visa jėga mylėti vieną? Tas stebėjimasis daugeliu lyg ir išskaido visos meilės jėgos susikoncentravimą.

Ar geriau saugoti vieną meilę (pavyzdžiui, kai nėra atliepimo arba miręs), ar ieškoti naujos ir ta naująja užtušuoti buvusią meilę, esamą skausmą? Turbūt čia dar skirtumas, ar žmogus jaučia pašaukimą sukurti šeimą – ainiją – ar ne.

Pagaliau – vienokį ar kitokį poelgį nulems prigimties tipas ar valios pastangos? O jei valia ir norės atsikreipti į naują meilę – ar kiekvienam tai įmanoma?

Šalia išimčių, turbūt reikia laikyti taisykle, kad moters aistrą sužadina vyras. Ji tik viena žino: būti kartu, nežinodama, kam to reikia...

Vis dėlto toji šypsena ir švelnumas, lydintys biologinę meilę, taip labai viliojantys, yra tik momentai, o šalia jų lieka visas gyvenimas. Biologinį švelnumą moka kiekvienas – ir žmogus be charakterio, ir net gyvulys, o visą kitą gyvenimą padaryti laime gali tik žmogus su charakteriu. Čia ne kartą skaudžiai klysta tie, kurie šeimą kuria tik to švelnumo viliojami, pamiršdami, kad yra ir realioji gyvenimo pu-

sė, pamiršdami apie savo ir kito tinkamumą tai gyvenimo realybei" (*1963 02 05*).

„Ponia Bronė iš Raseinių:

– Man įstrigo vieno jūsų laiško žodžiai: *„Moteris turi kam nors aukotis"*. Kai pažiūriu į savo dabartinį gyvenimą, – sesuo turi šeimą, jos mergaitės – turi tėvus, – kas gi mane prie jų riša? Darbas? Tiesa, padedu dirbti. Bet jei manęs ten nebus, visi darbai vis tiek bus padaryti. O taip norisi kam nors būti reikalingai, kuo nors rūpintis, kam nors skirti visą dėmesį! Man rodos, kad dirbdama šeimininke pas gerą kunigą galėčiau tai rasti. Jam galėčiau būti visiškai atvira – kuo nepatenkinta, ko nesuprantu – pasiklausti... Tarnauti tam, ką galėtum tikrai gerbti... – juk kunigystė yra kažkas neapsakoma, didinga... Jūs stengiatės, kad kuo mažiau reiktų patarnavimų... Daug kuo pasirūpinate pats – atsinešate vandens nusiprausti, to, ko trūksta ant stalo. Šitai mane labai stebina: aš bijojau per didelio priekabumo, gainiojimo. Kokia laiminga būčiau, galėdama čia dirbti! Jei jums kada būčiau reikalinga... Man labai patinka tai, kad jūs mokate būti audringas, uždainuojat, bet prireikus – staiga surimtėjat, mokate kalbėti rimtomis temomis. Man rodos, čia galėčiau būti saugi: ne tik nebijoti tapti kito gundytoja, bet pati būčiau jūsų tvirtumo apsaugota... Štai kas svarbiausia: čia būtų ramybė!" (*1963 02 28*).

Mirties dvelksmas

„Jei tada man prie altoriaus būtų sąmonė negrįžusi... Laidotuvių sujudimas jau seniai būtų nurimęs, jau būtų ruošiamasi keturnedėliui... Šioje vietoje galbūt jau būtų dirbęs kitas. Gyvenimas būtų ėjęs sena vaga. Tomis pačiomis valandomis, kaip ir anksčiau, būtų ėję autobusai, važiavę žmonės. Tie patys jų reikalai, jų rūpesčiai. Banga kalbų per visą kraštą jau būtų bebaigianti ristis: „Ar žinai, kas atsitiko? –

Staiga mirė... Pačioje jaunystėje. Dar tiek galėjo padaryti, taip reikalingas, ir taip jau maža kunigų..." ir t.t. Kažkas dar būtų nešiojęs juodą ženklą ir skausmą širdy... Bet laikas viską gydo.

O mano likimas? Pabaigus Auką ir priėmus šv. Komuniją... (Jei kas būtų įspėjęs, kad ji paskutinė...) Paskui vis, sulenkęs kelius maldai, kartodavau: „Tėve, Tu dar esi man Tėvas, – koks geras Tėvas, kad dar leidi širdžiai plakti!.." Ir priėjęs arti Eucharistijos prisimindavau: „Mokytojau, Tu man dar ne Teisėjas..." Dieve, Tu dovanojai dar man gyvenimą! Tam tikram laikui. Gal iš tikrųjų jau Tavo plane buvo numatyta mane pašaukti, bet... kas? – Gal kieno malda? Tavo Atpirkimo vaisiai.

Kaipgi iš tikrųjų būtų buvę geriau? Kodėl, man rodos, gerai, kad taip dar neįvyko? Ką gi prisimenu pirmiausia? – Pirmiausia – skola... Taip pat ir visos dar neparašytos knygos... Pagaliau – pats nežinau kas... Instinktyvus noras gyventi.

O tačiau... Nė vienas mirdamas savo darbų dar nebuvo baigęs: juos pabaigė, kitaip – gal net tobuliau – padarė kiti. Mokslo pažanga, menas nesibaigia nė su vieno genijaus mirtimi. Gimsta kiti genijai. Kiekvienam atrodo, kad jis dar reikalingas...

Pagaliau... Ar ne laimingesnis būtų buvęs Judas, jei būtų miręs pirma, negu jį pašaukė Mokytojas? Gal ir Ragauskas būtų buvęs laimingesnis, jei būtų miręs savo gyvenimo pavasarį...

Šv. Mergele, Tu žinai, kaip iš tikrųjų visi šitie klausimai atrodo Viešpaties išminties ir meilės akivaizdoje... Tu leisi mirti pirma, negu nuodėmė įvyks mano gyvenime... O jei nori, kad dar gyvenčiau, tai neleisk, kad tapčiau kokiu nors būdu demono nuosavybe, nors ir momentui. Juk žinai, kad Tau priklausau – priimk mano nuolankią viltį, kad manęs neatiduosi demono nuosavybei. Ir visų, kurie Tau pavesti, Tau priklauso...

Palydint į Amžinybę...
(Iš asmeninio archyvo)

Kas dar? – Skola: jei leidi man dar gyventi, tai pirmiausia, atidėjus visa kita – nors, rodos, daug ką ir reiktų turėti... Šv. Juozapai, padėk man šiame reikale, kaip kitados buvai savo Globojamųjų medžiaginių reikalų rūpintojas.

Na, o kaip su laiko naudojimu? Ar būčiau galėjęs ramiai pasakyti: „Viešpatie, dariau, ką galėjau..."?

Dėkoju Tau, Šv. Mergele, kad džiaugiuosi, kai galiu būti namie ir dirbti prie knygų. Pagaliau, rodos, suradau būdą, kaip rūpintis ir kitais – juk šioks toks savęs atstojimas yra laiškai. Bet Tu žinai, kiek daug man reikia poilsio... Daktaras sakė, kad būtina 8–9 valandos tikro miego...

/.../ Ar nereiktų pagalvoti apie kiek tikslesnę dienotvarkę? Be abejo, pradžioje, kai pagal mano psichinę struktūrą būna sunkiausia dirbti, – mažiausia įtempimo reikalauja brevijorius – *Matutinum, Laudes**. Prigulant gal irgi reiktų nustatyti žadintuvą. Anglų kalba. Tada – kūrybingiausias laikotarpis. Pamokslai. Sunkesnio turinio skaitymas, vakare beletristika, laiškai. Dvasinis skaitymas, Šventasis Raštas. Likusią brevijoriaus dalį įterpti pakaitom.

Šv. Mergele, nuolat grįžtu prie Tavęs su savo didžiu reikalu: budėk, kad mano – taip pat ir kiekvieno – gyvenime įvyktų tai, ko Dievas iš mūsų nori, kad mes kuo labiausiai

* Brevijoriaus Liturginių valandų pavadinimas.

patarnautume Jo begaliniams planams... TVM" (*1963 03 03, mėn. rekolekcijos*).

„Kaip keista! Sunku perprasti kito mintis, įsijausti į jo galvoseną. Užvakar įspėjau šeimininkę, kai su Antanu [zakristijonu] rytą ėjom į bažnyčią, kad vis linkusi ginčytis: kas būtų, jei turėtų vyrą... O šiandien, gražiai kalbant apie tuos pačius reikalus, ji man prikišo, kad būtent aš tada buvęs nemandagus, kaip ji sakė: „Kai paprašiau parvežti miltų, jūs užgrubijonijot..." Štai kaip išeina: tame pačiame pokalby man atrodė, kad ji buvo nemandagi, o jai – kad aš. Tikriausiai ji savo stiproką balso toną laiko visai normaliu, o man jis atrodo jau nemandagus. Panašiai ir atvirkščiai: įspėti, maniau, reikalinga, nes jaučiausi šeimininkas, o jai tai atrodė įžeidžiamai.

Pasirodo, kiek pakeltu tonu neįmanoma su žmonėmis susikalbėti. Įspėjant kitus savo kuklumą išlaikyti – koks didelis šventųjų menas! O kartais joks įspėjimas tikriausiai neturi reikšmės... Ir turbūt niekada nebus galima susitarti, jei specialiai bus stengiamasi parodyti kito nenuovokumą, pabrėžti savo protingumą ir pan. Juk šitai kitas turėtų pajusti tiesiog intuityviai, aiškiai net nepasakant.

/.../ Iš tikrųjų, koks paslaptingas asociacijų veikimas! Tik šios dienos pokalbio su šeimininke dėka, kai paaiškėjo, kad mano padarytą pastabą dėl nemandagumo ji palaikė įžeidimu, mano nemandagumu, kilo daugybė minčių – visas šios dienos mąstymas – ir nušvito naujas dalykas. – Juk tarp netikėjimo ir pykčio, rodos, esama tam tikros analogijos. Kai žmogus ko nors neapkenčia, tai viskas tame žmoguje atrodo bloga – viskas ne taip padaryta, visame jis nusikalsta. O jei tas pats žmogus būtų mylimas ir lygiai taip elgtųsi, tas pats elgesys būtų pripažintas meile, viskas atrodytų gerai, viskas patiktų. Meistriškai ši neapykantos prasmė pavaizduota Pierre l'Ermitte romane *„La femme aux yeux fermes"** Melanijos neapykantoje Marijai Durand. Ta pati Marija Liud-

* „Moteris užmerktomis akimis".

vikui atrodė nuostabiausia iš visų žemės merginų – ta pati Marija ir toks pat jos elgesys.

Panašiai ir mudviejų pokalby su šeimininke. Man atrodė keista, kodėl ji šeria kiaulę taip taupydama miltus, kai aš liepiu netaupyti.

– O kuo paskui šersim mažąjį?!

– Ne jūsų reikalas! Juk aš žinau, kiek turiu nupirkęs, tik dabar negaliu visų parvežti.

„Ne jūsų reikalas!" – juk tai, be abejo, įžeidžiantys žodžiai. Įžeidimas uždega pykčiu. Pyktis neleidžia žmogui suprasti, kaip iš tikrųjų yra, neleidžia logiškai galvoti. Ar ne lygiai taip pat būna ir tikėjimo srity?

Kai Jėzus gyveno žemėje regimu būdu žmogaus kūnu, argi maža buvo žymių, iš kurių būtų galima atpažinti Jame Dievą? Kodėl gi diduomenė to nesuprato – nepažino Jame dieviškosios Didybės? Kodėl tie patys stebuklai, dėl kurių kiti Jį įtikėjo ir net mirti ėjo dėl Jo, – fariziejams buvo įrodymas, kad Jis esąs velnio apsėstas ir visa tai daro būtent su demono pagalba?!

Ar ne taip žiūrima ir į tikėjimo argumentus? Tie patys dalykai, kuriais remiasi daugelio tikėjimas, žiūrėk, ne kartą tampa pajuokos objektu netikinčiųjų lūpose!

Pasirodo, kaip meilė ir neapykanta, taip tikėjimas ir netikėjimas daugiausia vyksta ne tik proto tribunole, bet gal net daugiau kažkokiose slaptingose žmogaus sferose, o paskui protas tiesiog prievartaujamas pripažinti visa, ko tos slaptosios žmogaus sferos pageidauja...

Žmogaus gelmės... Kas tai yra ir kaip jas pasiekti?.. – Štai nauja tema, ištisi traktatai!" (*1963 03 05*).

„Mielos sesės, turbūt negalima jums padaryti didesnės geradarybės, kaip duoti vyrų, vertų jūsų meilės. Nes jūs mylėsite vis tiek: jei nebus, kurie atlieptų jūsų svajones, kilnumo ilgesį, jūsų vyriškumo idealą, – jūs mylėsite bet kokius, tąja meile naikindamos, žalodamos save..." (*1963 04 02*).

„Koks tvirtas turiu būti pats, kad Sesė manyje galėtų rasti savo stiprybę! Ar gali būti daugiau priemonių nugalėti kūno šauksmą, natūralų ilgesį, kaip gyvas jautimas ir sąmoningas prisiminimas tokiose valandose tų klaikių akių daugelio jaunųjų, kurie nepajėgia, nemoka skaisčiai mylėti, kurie nemato nieko tauraus, pavyzdžiui, kad ir šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresėlės kryžiaus kely?! Kaip siaubinga būtų, jei Aukščiausioji Išmintis būtų leidusi kuriam nors mylėti šv. Teresėlę ir jei tas savo meile būtų sunaikinęs bent dalį jai Kūrėjo duoto tyrumo... Argi nėra džiaugsminga pakelti savy net kovos įkyrumą, turint intenciją, kad šituo padedu kam nors ją laimėti – o gal net Sesei?!

Šv. Motina, visu savo sugebėjimu Tave maldauju: padėk jai, primink galingus motyvus, kad kova joje iškeltų ją į šventųjų garbę, jos skaistumą iškeltų į kankinystės garbę, jei slaptingoji Aukščiausiojo Išmintis jai tą kovą leistų... Kad meilė padėtų Kūrėjo planus vykdyti, o ne būtų jų griovėja...

/.../ Ar negalima iš pagarbos Kūrėjo planui, kaip tik nepaliečiant to, kas Jo plane yra taip didinga ir taip be galo paniekinta daugeliui šia Kūrėjo dovana piktnaudžiaujant (t.y. naudojant visai ne tam tikslui ir ne ta tvarka, kaip Kūrėjo plane numatyta ir leista), labiau tą dovaną gerbti, negu normaliai reikalaujama, už tuos, kurie per mažai gerbia?.. Neglamonėti savo vaikelio, kad būtų kam glamonėti tuos nelaiminguosius, kurių motinos nenori... Nevadinti savęs motina, norint tapti motina tų, kurie niekada motiniškos širdies šilumos nepatyrė... Tai didžios paslaptys, didis menas, kurį galima suvokti tik su malonės pagalba.

Mano Dieve, mano Mokytojau, Tu savo meilę Bažnyčiai pavaizdavai prigimtinės žmonių meilės didybe! Bet kas gi yra Tavo meilė Bažnyčiai, – juk tai Tavoji meilė žmogui! Kaip nuostabu!

Kodėl man tai nuostabu? – Turbūt ir mano meilė auga... Kartais ilgesys būna toks didelis. Viskas, kas užsifiksavę vaizduotėje – kiekviena smulkmena – taip brangu, kaip ne-

įkainojamos vertės relikvija... Rodos, imu suprasti Lauros pasakymą: „Galėčiau mirti, kad būtų galima prisiglausti..." O tačiau be šito visa dar gražiau... Visa tai dar tik gamtinėje mūsų daly. O kas pavaizduos nuostabumą viso kilnumo tų paslaptingų sričių, kur išnyksta medžiaga?!

Mano Viešpatie, ar mokėsiu elgtis su Tavo dovanomis? Juk tai dovana neįkainojamos vertės, ne kiekvienam duota. Bet kaip sunku čia nesusitepti žemės dulkėm dulkėtais keliais vaikštant! Juk ilgesys viso, kas prigimčiai duota, toks galingas... Tai ypač ryškiai pasirodė kažkur nugirdus mintį, kad II Vatikano Susirinkimas atšauks celibatą... Pasireiškė kažkoks dvilypumas: viena dalis be galo norėtų... Bet kita kitaip mano: juk niekas negali drausti aukotis, kaip atgailą pakelti viską, kuo naudotis kaip Kūrėjo dovana daugelis nemoka... Tas ilgesys tik jai – Sesei – priklauso, bet aistros?.. Tiesiog neįsivaizduoju... Ar tai nebūtų našta, kliudanti priklausyti visiems?..

Šv. Mergele... Didūs yra Viešpaties planai. Jei Jis norėtų iš manęs ko nors neįtikėtino, Tu juk leisi Jo Valią pažinti..." (*1963 04 17, mėn. rekolekcijos*).

„Kartais taip būna, kad lauki kokios žinios, kuri asmeniškai labai svarbi, – lauki ir niekaip negali sulaukti... O kaip kankina toks laukimas! Sakoma, geriau kad ir blogiausia žinia, negu jokios... Taip, labai sunku būti apimtam kažkokio neaiškumo, laukti, gal mylimam asmeniui kas blogo atsitiko... Laukiant visada atrodo, kad atsitiko kas blogiausia... Lauki, nemiegi, tokios ilgos pasidaro dienos, valandos... Ir staiga gauni žinią, kad viskas gerai, arba sugrįžta linksmas ir laimingas! Kaip gera! – Arba sprendi uždavinį. Valandą, kitą galvoje kažko pasidaro pilna. Niekaip neišeina... Ir štai, pagaliau! – Kaip gera!

Panašiai būna ne vien išoriniame mūsų gyvenime. Būna ir pažinimo srity – toje paslaptingoje srity, kuria remiasi mūsų veiklumas, mūsų energijos galia. Ateina savotiško neži-

nojimo, abejonių valandų ir mūsų sąžinės pasauly: ar teisingai elgiesi, kuria kryptimi pasukti, kaip pasielgti vienu ar kitu atveju ir pan. Mąstai, analizuoji, meldiesi. Ir štai, pagaliau! – Visai taip, tarsi kas būtų atėjęs iš šalies ir pasakęs.

O gal iš tikrųjų taip, tik mes savo kūno akimis nepamatėme to paslaptingo Suflerio? Juk šalia mūsų regimojo gyvenimo yra nuostabus ir paslaptingas neregimųjų būtybių pasaulis, kuris mūsų kūno akims, juslėms juntamai tik retais atvejais tepasireiškia. Ir kaip tada būna gera! Dažnai taip atsitinka mąstomosios maldos metu, ypač per rekolekcijas. Mėnesiniai atsinaujinimai turi ypatybę grąžinti tam tikrą paslaptingą tikrumą, tyrą nuotaiką džiaugtis Viešpatyje, iš naujo ryškiau pamačius Jo Valią ir tuos kelius, kuriais reikia eiti.

Nuostabus pavasaris lauke. Žalumas toks, kaip pirmoji jaunystė. Mano šventovėje šviesu. Ir gėlės ant altoriaus, besidžiaugdamos saule, spindi dvigubu grožiu.

Šv. Mergele, ar mano meilė Sesei užstoja meilę Tau? – Ne! Jokiu būdu! – Ar tai, kad mane stebina kiekvienas grožis merginų pasauly, – ar tai užstoja meilę Tau? – Ne! Juk Tavyje yra visa, kuo gali būti graži kurios nors mergaitės siela. Pažindamas kiekvieną žemišką mergaičių grožį – ypač kiekvieną sielos grožį, kiek Viešpats tai pažinti leidžia, – vis labiau galiu pažinti Tavąjį grožį. Juk Tavyje Kūrėjas paslėpė visa, kuo gali būti graži mergaitė. Juo labiau ir ypač – Sesės grožis, nes jį kaip tik ypatingai leido man pažinti Kūrėjas. Ir kaskart gėrėdamasis šiuo ar kitu Kūrėjo nuostabumu, suspindinčiu Jo kūriniuose, kaip galėčiau neprisiminti Tavęs, Šv. Mergele, jei jau kiekvienas fizinis panašumas į Sesę, sutiktas gatvėje, suvirpina slapčiausias vidines stygas.

Taip, tikriausiai ir čia reikia kažkokio paslaptingo meno, gebėjimo matyti ne tik kūno panašumą, bet ypač pažinti dvasinį panašumą į Tavo, Šv. Mergele, grožį. Kitaip sakant, menas, gebėjimas išskirti tai, kas mergaičių pasauly yra dieviška, kas jas daro ypač panašias į Kūrėją, kartu į tobuliau-

sią Jo kūrinį – Tave, Šv. Mergele, kurioje labiausiai ir tobuliausiai pasireiškė Kūrėjo meilė mergaičių pasauliui, Kūrėjo nuostabus gebėjimas jas apdovanoti...

Mano Viešpatie, Šv. Mergelės globoje Tau dėkoju už tai, kad šiandien būnant Švč. Sakramento artumoje buvo taip šviesu ir šventovėje, ir širdy... Aš Tave prašiau... kad nepraeitų mano gyvenimas dirbant ne tai, ko Tu nori iš manęs, ne tai, kam Tu mane pašaukei. Vis nustebęs klausiu save, kodėl išoriniai gyvenimo reikalai pareikalauja tiek laiko, tiek atima manęs nuo darbo prie knygų...

/.../ Už viena dėkoju, jei Viešpats priims mano padėką: kad švogeris jau pusėtinai važiuoja [motociklu]! Padėk tam gerajam žmogui, Šv. Mergele..." (*1963 05 08, mėn. rekolekcijos*).

Jau 34-eri...

„Šventoji mano Motina, kodėl taip būna – galvojant apie gyvenimą, apie ateitį, apie savo gyvenimo siekius (lygiai kaip ir šiandien mąstymo metu) – iškyla prašymas Viešpaties akivaizdoje: kad dirbčiau gyvenime tai, ko nori Jo didžioji Valia, kad nenueitų veltui gyvenimas dirbant ne tai, kas Jo pavesta. Ir, kaip keista, ne kartą gilesnio susimąstymo valandą pasijuntu tarsi prieš kažkokią paslaptį, kurios dar nežinau, tarsi būtų pasidaręs labai įdomus savo paties gyvenimas, savo likimas, tarsi išsiilgęs laukčiau tų darbų, kuriuos padaryti taip norisi, tų knygų, kurių siužetai dažnai pinasi mintyse ir nuolat iškyla vis tas pats klausimas: kodėl gi nespėju visko padaryti, visko perskaityti, ką taip norėtųsi? Iš atsakymų gal tik vienas svarbesnis: tai dažna nuovargio būklė, kažkoks savotiškas jautrumas. Lyg pagrindinis mano veiklumo stabdys būtų nuovargis. Tiesiog gaila to laiko, kurį turiu skirti miegui, kad paskui galėčiau dirbti. O, jei visą laiką būtų toks proto imlumas, kaip kad būna pakankamai išsimiegojus! O gal Viešpats kaip tik nori mano negalės?.. Juk nėra Jam negalimų dalykų –

juk Jis gali leisti ir kitam įvykdyti visa tai, ką aš taip noriu padaryti.

Ar leis man Viešpats dar sėdėti mokinio suole? Žinau, kad nėra dalyko, negalimo Jam. Tik ar galiu laikyti save vertą šitokių Jo dovanų?.. Pagaliau ką reiktų studijuoti? – Ką nors. Tiesiog taip tegalėčiau į šį klausimą atsakyti. Tiek težinau, kad visa, kas siejasi su žmogaus vidaus paslaptimis – ypač su jo širdies reikalais... Kai neseniai pateko man knyga apie okultizmo reiškinius (Mačernio „Mirusieji gyvena") – su kokia aistra ją perskaičiau!

Vis dėlto su dėkingumu galiu prisipažinti, kad, einant metams, visai nejaučiu savy problematikos mažėjimo, tik didėjimą. Man jau 34. Bet žinau, Šv. Mergele, kad Dievas visagalis. Ir antra, ką nepaprastai aiškiai žinau, – net ne mokyklos suole galiu labai daug išvaikščioti pažinimo labirintais ir ten nepaprastų dalykų rasti. O tam turiu išspręsti problemą – išmokti kuo taupiausiai naudoti laiką visiems kitiems gyvenimo reikalams. Šitai labai sunkiai sekasi. Net išreikalauti iš savęs bent tris **darbo prie knygų dienas** savaitėje – kaip sunkiai einasi! Ar pats dėl to kaltas? Šv. Mergele, šitoje vietoje prašau šviesos savo sąžinei... Tiesiog nežinau. Juk ne kartą taip būna, kad net sekmadieniais turiu kalbėti nepasirašęs, ką kalbėsiu! Kai pradžioje savaitės galvoji apie jos eigą, žiūrėk, kas nors atsiranda nenumatyto ir nuneša tą laiką, kuris turėjo būti kaip tik skirtas sekmadienio pasirengimui. Turbūt reikia taip elgtis – **pirmasis savaitės darbas** turi būti pasirengimas kalbėti.

Šitų dalykų kontekste kitaip atrodo ir mano motociklas. Kodėl, Šv. Mergele, jį jaučiu kaip kokią bausmę: visai nepasitvirtino tas, ką maniau pirkdamas?.. Be abejo, tai turi pamokančią reikšmę – kažką tuo man Apvaizda pasakyti nori. Padėk man tai suprasti! Pirmiausia kas – ne vienas, tai kitas dalykas sugenda ir kiek nueina laiko taisymui. Kelionei sugaištas laikas pasidaro dar ilgesnis kaip kad be motociklo. Juk tas laikas – taip be galo brangus – turi būti skirtas

visai kitiems reikalams. Rodos, perkant intencija buvo tikrai gera. Maniau: ateis gegužė, reikės abiem su vargonininku važinėti į Ūtą, į gegužines pamaldas... Turbūt būtinai reikėjo tik dėl Ūtos... Taigi dabar, jau atgailaudamas prašau: atimk iš manęs jį... Ačiū už pamoką...

Išeina, kad Viešpats neleidžia turėti to, kas ne visai būtina... Tačiau dėkoju Tau, Viešpatie, už tai, ką gero patyriau! Juk patyrimas vis dėlto yra asmens svorio augimas. Turbūt svarbiausia, kad švogeris pramoko važiuoti. Apsaugok jį, Viešpatie, nuo puikavimosi prieš kitus! Jei jam duosi šį trupinėlį žemės laimės, išmokyk jausti ir dėkingumą Davėjui.

Koks keistas įvykis buvo, kai ant kelio užsidegė anas motociklas! Juk norėjau padėti ir kaip neatsiminiau – ar gal nežinojau – kad nuo žvakės gali taip greit užsidegti benzino garai... O kas būtų buvę, jei būtų sprogęs bakas... Šv. Mergele, Tu jau ne kartą gyvenime mane išgelbsti nuo didelių nemalonumų, apie kuriuos baisu pagalvoti: kas būtų buvę... Kodėl taip įvyko šį kartą? – Pasirodo, mes kartais, turėdami ir gryniausią intenciją, galime užuot gera kitam padaryti bloga dėl nežinojimo, neatsargumo. Juk taip gali būti ir dvasinio gyvenimo reikaluose, ir santykiuose su žmonėmis, kuriuos Dievas leido sutikti gyvenimo kely!

Po to įvykio, kai laimingai baigėsi (tik kelios dešimtys rublių nuostolio), vieną dalyką prisimenu lyg gėdydamasis: su kokiu pasitikėjimu savimi – kone didžiuodamasis – ėmiausi jiems padėti pašalinti gedimą! Pasirodo, kaip svarbu mano tipo prigimčiai visur atsiminti santūrumą – prielaidą, kad ir **ne tu gali būti išmintingiausias**... Ačiū Tau, Šv. Mergele! O juk ne kartą ir savo motociklo žvakę tikrindamas panašiai esu prikišęs, ir tai prieangy! Ar būtų galima spėt išstumti lauk iš namo?..

Kas svarbiausia iš šių rekolekcijų – visomis jėgomis stengtis daugiau laiko skirti darbui prie knygų! Ir visa, kas šitam kliudo (išskyrus pareigų atlikimą ir racionalų poilsį), padėk man, Viešpatie, pažinti ir to neleisti! Dėkingas akis krei-

piu į Tave, Šv. Mergele... Juk tik stropiai dirbdamas prie knygų ir rašomosios mašinėlės galiu jaustis turįs teisę bendrauti su Sese! Kitaip turėčiau jaustis nevertas šios Viešpaties dovanos. Mano stropus darbas turi būti jos atžvilgiu lyg savotiškas atpildas už tą šaunumą, už tyrą širdį – už visa, kuo galiu tame nuostabiame Dievo kūriny žavėtis, pagaliau už tą paslaptingą nuotaiką, kuri išlaiko jaunatvišką energiją. Ir jei šią dovaną Viešpats iš mano gyvenimo atimtų, turbūt prasidėtų kita epocha. Praeitų nesugrąžinamai kažkas gražaus ir niekada gyvenime nepatirto – mergaitės noras ir pastangos gyventi kitam ir daryti kitą laimingą.

Koks didis Dievas savo kūrybos paslaptyse! Turbūt mergaitės nė nežino, kokią reikšmę turi jų tyrumas vyrų pasauliui... Taip, jei prarasčiau savo minčių kultūrą, tai kas tada mus rištų? Biologinė dalis?! Koks tada turėtų būti bendravimo turinys?

Šv. Mergele, nepaisydama visų prieštaravimų, visų demono pinklių ir mūsų blogos valios, Tu savo galingu tarpininkavimu padaryk, kad visame įvyktų Jo Valia!" (*1963 06 03, mėn. rekolekcijos*).

„Merginos... Kada jos išmoks širdies turtus saugoti ir ištikimos būti didžiajai, vienintelei savo gyvenimo meilei?.." (*1963 06 12*).

Aukoti nerimo skausmą...

„Kažkoks nerimas širdy... Bet... Šv. Mergele, juk negali priklausyti demonui, kas jau priklauso Tau... Gyvenime matyti pavyzdžiai nepaprastai ryškiai primena, kad tik vienas Dievas gali būti sielų geradarys. Ir mes niekada tikrai žinoti negalime, kiek Jis teiksis panaudoti mūsų asmenines pastangas Jo planams įgyvendinti. Mes ne kartą su skausmu žiūrime, kaip nuo mūsų nueina tie, kuriuos taip norėtųsi prie savo širdies išlaikyti... Ir tik vienintelis kelias tikrai pa-

dėti – aukoti skausmą, visą gyvenimo svorį, kuris kartais būna sunkus, kaip kryžius ant Viešpaties pečių, – aukoti ta pačia intencija, kuria ir Atpirkėjas pakėlė savo kryžių. Tik šiuo būdu galima tikrai padėti.

Šv. Mergele, ir mano skausmas – juk Tu žinai, kad viskas ir ypač mano skausmas, kad ir koks gyvenime būtų, priklauso Tau! Aš negaliu išdrįsti tikėtis, kad mano skausmas būtų vertas atsverti kieno nors nedėkingumą, išgelbėti kieno nors gyvenimą, bet žinau, jog Tu savo galioje turi Jėzaus skausmo atperkamąją galią. Ją per Tave aukoju – jei reiktų, ir už tą, apie kurią dabar galvoju...

/.../ Kas dar šią valandą atrodo svarbu? Šv. Mergele, ir dabar prieš Tave noriu stoti su prašymu: savo visagale pagalba pašalink kliūtis ir visas tamsiąsias jėgas, kurios kokiu nors būdu trukdo mano ir kitų gyvenime įvykdyti Jo Valią..." (*1963 07 09, mėn. rekolekcijos*).

„Koks elastingas žmogus! Jis gali verkti, gyvenime nepastebėti nieko šviesaus, ir staiga čia pat, su drėgnomis akimis, juoktis, ir tos pačios akys, kurios prieš valandėlę buvo kaip debesis tamsus, dabar gali spindėti auksu.

Baigiau rekolekcijas dar taip neseniai. Žemė apsisuko apie savo ašį tik vieną kartą. Baigiau rekolekcijas ir išvažiavau. Kokiu reikalu? – Tik pamatyti [Sesę] ir pabūti tiek, kad galėčiau suprasti: pažinsiu ar ne? Pažinau – ta pati!

/.../ Aplinka daro mums būtiną įtaką. Ir jei gali žmogus aplinką praaugti, tai tik dėl kitos įtakos, kuri jam ateina iš kur nors savaime arba dažniausiai kurią turi pats žmogus savo pastangomis išsikovoti. Kitaip sakant, rūpestingai išsaugoti savo gyvenime dvasinio maitinimo šaltinius, kurie padeda žmogui laimėti malonės veikimą savo gyvenime. Nes tik malonė gali padėti žmogui likti tikinčiam ir mylėti ta didžiąja Meile, kuri yra Dievas.

Taip, juk visa aplinka visai kitokios dvasios. Visa tai tikriausiai nejučiomis sudaro pagundą, gal net sąmoningai ne-

Prie tvenkinio. Šakiai, 1960 m. (Iš asmeninio archyvo)

suvokiamą: „Juk negalima būti ne tokiai kaip visi..." Kaip sunku būna pasielgti prieš minios stilių! Kaip nejučiomis galima peržengti kuklumo ribas! Juk visa aplinka tai provokuoja ir mums gundančią įtaką daro. Taigi reikia, kad kas nors dar primintų, jog esama žemėje kilnumo ir kad tai pasiekti tikrai įmanoma.

Žinau tikrai: jei Sesė nejučiomis nustotų gražiausių Kūrėjo duotų papuošalų – kuklumo, drovumo, paprastumo ir santūrumo – kartu nustotų tos paslaptingos magiškos galios daryti vyrų pasauliui palaimingą įtaką, žadinančią ir jiems kilnumo ilgesį, žadinančią pagarbą. O juk ši pagarba yra būtina, kad vyras moters akivaizdoje galėtų net mintyse jos nepažeminti. Taip, tikrai tai palaiminga įtaka! Ar ir man? – lyg kažką naujo prisiminęs savęs klausiu. – Tikriausiai ir man. Kokia čia gali būti išimtis? Juk dabar jos akivaizdoje jaučiuosi kaip prieš šventenybę. Todėl nenuostabu, kad net su perdėta baime dėmesys krypsta į kiekvieną smulkmeną.

Visa čia reikšminga. Dalykai, kurie atsiduria lyg ir pavojuje, su ypatingu dėmesiu saugomi. Juk negaliu neprisimin-

ti, koks kilo noras: priimti iš Viešpaties rankų kiekvieną gyvenimo momentą, kuris pareikalauja aukos, kad tik Viešpats teiktųsi ją apsaugoti. O jei Sesę – tai ir visas, ir visus. Ir ypač šioje specialioje srity: nugalint savyje Vladimirovo dalį. Juk argi negalima turėti nuolankios vilties, kad, nugalint tai savy, gerasis Dievas teiksis suteikti jėgų nugalėti savyje tą Vladimirovo dalį kam nors iš tų – pagaliau kiekvienam (argi viltis gali būti kada nors per didelė?)! – taip jaustis kaip prieš šventenybę kiekvienam, kurie su ja susitiks kokiomis nors gyvenimo aplinkybėmis. Kartais ateina mintys: kaip be atodairos kovočiau, jei kas nors jai grėstų mano akivaizdoje! Bet juk daug tikresnė yra kova prieš demoną, kuris savo ir savo veikiamų talkininkų pastangomis sudaro visą tą grėsmę merginų pasauliui. O tikroji ir tiesioginė pergalė prieš demoną yra dvasiniame pasaulyje, dvasinėje srityje..." (*1963 07 10*).

„Jų daug. Jos įvairaus amžiaus ir išsilavinimo. Yra net vos besiskleidžiančių žiedų. Jos visos vienu balsu kalba:

– Tu geras, tu nuostabus! Tu sugebi puikiai suprasti ir guosti tada, kai sunku. Tu drąsiai ištiesi tvirtą ranką mūsų silpnumo valandose. Iš tavo visos būtybės dvelkia kažkokia tvirtybė. Tu jau iš anksto atspėji, apie ką mes dar tik nedrąsiai pradedame kalbėti... Taip gera pasitikėti tavimi! Tikriausiai tu sugebi nuostabiai mylėti... Ir kas gali nemylėti tavęs?! Tu gudrus: sugebi atspėti visas mūsų paslaptis... Bet mes ir pačios atnešame tau jas prašydamos, kad jas priimtum. Tik neapgauk mūsų, nesiartink prie mūsų paslapčių mums nesuprantamai. Nepažemink mūsų, elgdamasis kaip su daiktu, kuris nevertinamas. Mes tave be galo gerbiam, bet... ir mes trokštam pagarbos... Mes pačios norime įsileisti tave į visas dvasios gelmes, kur niekam nevalia įeiti. Tik neįeik ten vienas, be mūsų, mums nežinomu būdu. Mes norime pačios viską tau parodyti – tik neįeik ten be mūsų vienas... Ar sutinki?

– Taip!" (*1963 08 14*).

„Valia turi skatinti protą, kad jis nagrinėtų tikėjimo pagrindus. O protas įtikėjęs ir atsidėkodamas už tai pamokys valią, kad tikėti ne tik nėra neprotinga, bet, priešingai, visiškai teisinga, remiantis aiškiais Dievo teisingumo duotais įrodymais. Valia vėlgi turi paskatinti protą pažintąja tiesa gyventi. Ir taip galutinai tikėjimo aktas įvyksta abipusiu proto ir valios įsiterpimu į vienas kitą. Niekas nepradeda tikėti vien tik tirdamas. Žmogus gali būti visiškai įsitikinęs tiesa ir vis dėlto nepajėgti tikėti. Kas tikėti nenori, to jokie argumentai neįtikins, o jei net ir įtikintų, joks įsitikinimas neprivers jo tikrai tikėti. Todėl žmogus turi norėti tikėti, tada jis ir galės tikėti, – suprantama, jei malonė jam padės tikėti. Tačiau niekas negali abejoti malone: juk malonė žmogų skatina, reiškiasi jo viduje žadindama nerimą ir ji nepaliks jo, jei jis pats nuo malonės nenusigręš. Dievas nusileidžia prie mūsų su ***tikėjimo dovana,*** *o mes turime kilti prie Jo, prašydami* ***malonės tikėti***" (Scheeben „Dieviškosios malonės didingumas").

Koks turtingas įvykių šis mėnuo!.. Vitalija iš tolimo ištrėmimo vėl tėvynėje! Pagaliau galėjau šiandien jau neberašyti... Kaip netikėtai įvyko motociklo avarija..." (*1963 09 01, mėn. rekolekcijos*).

Dvyliktieji kunigystės metai

„Šiandien vienas. Mama išvažiavo.

/.../ Vienu momentu pajutau niekad nejuntamą jausmą: aš vienas... Kartu norą su kuo nors būti: kad ateitų kas nors.

/.../ Kaip gerai, kad galiu bent kiek suprasti, ką išgyveno visos, kurios mylėjo... Žinoma, ta valandėlė, kai tarsi norėjosi verkti, buvo tik momentas. Vėl dirbu. Ir ši kančios rūšis – ilgesys – juk tinka aukai. O juk šitai svarbiausia, kai gyvenime tiek nedėkingumo Viešpačiui.

Kažko čia negaliu suprasti... Juk Sesė bent keletą kartų per metus atvažiuodavo. O dabar jau antri metai... /.../ Mintyse tvenkiasi keli spėjimai. – Gal jos širdy pražydo meilė kam nors? – Tai nieko blogo. Kad tik tuo būtų įvykdyta Ta-

vo Valia! – Kas dar? – Pradeda tolti nuo Dievo?.. Šv. Mergele, juk negali priklausyti demonui tas, kas Tau atsidavė...

Kas šį mėnesį naujo? – Atidaviau motociklą. Ramiau. Patogumo turbūt niekada nereikia siekti ekstraordinarinėmis priemonėmis. Nors negalėčiau pasakyti, kad čia kaip tik šis atvejis, tačiau įvykiai, rodos, šia linkme veikė: atiduoti. Juk vos nepraradau gyvybės...

/.../ Važiavau į Skiemonis* pas Tave, Šv. Mergele... Jei ir nebuvo to apsireiškimo, tai juk Tu esi ir priimsi mano pastangas. /.../Kas Skiemonyse padarė didžiausią įspūdį? – Kai ėjau pėsčias tuos kelis kilometrus į apsireiškimo vietą. Kelias gana painus, reikėjo klausti penkis žmones. Ir kaip keista! Visų nepaprastai nuoširdus tikėjimas. Visi jie aiškino, kur toji vieta, lygiai taip, tarsi klaustum tokio savaime suprantamo dalyko, kaip, pavyzdžiui, kur yra geležinkelio stotis... Paaiškėjo toji būtina sąlyga tikėjimo malonei laimėti – vaikiškas paprastumas. *„Jei netapsite kaip vaikeliai..."*

Kas dar neužmirštino iš šio laikotarpio? – Šv. Mergele, ką reiškia, kad taip keistai parodei man, kaip greit gali baigtis gyvenimas?.. Juk su švogeriu važiavome motociklu abu patenkinti. – Atsipeikėju: aš guliu ant griovio kranto, jis sėdi šalia, motociklas stovi ant kelio. Kas įvyko? kada? – Nieko nežinau, taip kaip rytą pabudus niekaip negali prisiminti, kada vakare užmigai... – Grandinė pagavo apsauginę skardą... – Bandžiau atsikelti. Galva kažkokia sunki, nuo kiekvieno pajudinimo skauda... Kas būtų buvę, jei sąmonė man būtų grįžusi Amžinybės šviesoje? Juk tai ir įvyks netikėtai. *„Ateis kaip vagis, kada nelaukiate..."* Kaip svarbu būti visada pasirengusiam!

Keista, kad prieš šitą kelionę jaučiau poreikį pašventinti motociklą: ten prašoma Dievo paskirti angelus sargus tai [susisiekimo] priemonei, kad jie saugotų keliaujančius... Gal kaip tik jie ir išgelbėjo sveiką...

* Švč. Mergelės galimo (Bažnyčios dar nepatvirtinto) apsireiškimo vieta (Plačiau žr. kn. Jonas Burkus. Apsireiškimai. II. Vilnius: Lumen, 1996. P. 62–70).

Artėja metinės rekolekcijos. Nežinau dar tikrai, kada jos bus, bet jaučiu būtinumą atsidėti darbui prie knygų. Juk visas kitas laiko leidimas, rodos, daugiau ar mažiau būna ne tam, kam mano laikas turi būti skirtas. Kaip tik dėl to ir motociklas turi būti toks, kuris nereikalautų veltui laiko gaišti įvairiems taisymams. Kokia gėda apėmė, kai Raseiniuose pas Petrą perskaičiau Viktoro [Petkaus] laišką, kad jis ir kalėjime būdamas išmoko anglų, vokiečių kalbas, kaip stengiasi skaityti, pagausinti savo literatūros žinias!

Geroji Mergele, dėkoju už šią susikaupimo dieną! Niekas netrukdė, kaip retai kada taip būna" (*1963 10 02, mėn. rekolekcijos*).

„Šio ryto mąstymas buvo toks savotiškas. Rodos, labai gyvai supratau (žinoma, nei dalelę tikrovės!), ką Jėzus išgyveno Alyvų kalno kančioje, išvakarėse savo didžiojo darbo, kada dvasios akimis kaip filme matė visus, kuriuos Jis be galo myli: tas tyras kaip angelai nekaltųjų sielas, kurios paskui su panieka spjaus Jam į veidą, savo vėlesniame gyvenime nuo Jo nusigręždamos ir išskėstomis rankomis puldamos į nuodėmės srovę... (Ką aš jausčiau, jei Sesė taip pasielgtų?..) Kaip sunku turėjo būti Jėzui tą baisų vakarą, matant daugybę Jo mylimųjų kūdikystės nekaltume, paskui visų rūšių kaltės baisybėje..." (*1963 10 15*).

„Skaičiau Teresės Didžiosios mintis apie maldą. Ji kalba apie ramybės maldą, apie tai, kaip Išganytojas leidžia save pažinti. Kaip pavyzdys ten paminėtas Simeonas. Svarstau, koks čia Simeonas? Pažymėta – Lk 2,25. Mintinai neprisiminiau, kokia čia vieta. Ieškoti Evangelijoje ir susirasti, ar palikti taip? Ir kaip gausiai atlygino Viešpats! Juk tai senelis Simeonas, kuris specialiu malonės apšvietimu pažino Jėzų, kai Jį buvo atnešę į šventyklą aukoti Dievui. Kaip jis galėjo Jėzų pažinti? Juk matė tik mažą Kūdikį ir du neturtingai atrodančius žmones, kurie Jį atnešė. Štai ką reiškia malonė!

Koks tai visai naujas regėjimas! Tikrai iš visų mūsų gyvenimo norų ir prašymų Viešpačiui svarbiausias tas vargšo neregio maldavimas: *„Viešpatie, kad regėčiau!"* Kad regėčiau dvasiniu žvilgsniu, kad regėčiau tai, kas neregima...

Kokie nuostabūs Evangelijos praregėjimai! Romėnas kareivis, stovėdamas po kryžiumi, tikriausiai iš karto matė paprastą nusikaltėlį – tokį, kaip turbūt ne vieną jų buvo matęs. Bet jam stovint ir stebint viską, kas prieš akis dėjosi, viduje pradėjo ryškėti nauja šviesa. Pagaliau subrendo širdy žodžiai: *„Tikrai šitas buvo Dievo Sūnus..."*

Laimingi tie žmonės, kurių išdidumas nesulaiko suklupti prie Jo kojų – pasirodyti viešai nusižeminus, kaip Magdalena aną nuostabų momentą. Laimingi žmonės, kuriems puikybė nesutrukdo suprasti, kad jie dar ne viską turi savyje, kad dar yra ko Viešpatį maldauti, kad savo proto šviesa – tai tik tamsybės, palyginti su Jo malonės šviesa. – *Viešpatie, kad regėčiau...* **Kad regėtume** visi! Tie manieji...

/.../ Skaitant Teresės Didžiosios mintis, kaip aiškiai matyti, koks vaikutis esu prieš jos minčių gilybę. Tai aiškus pavyzdys, įrodymas, ką gali malonės veikimas sieloje. Viešpatie, *„kad regėčiau"* ir suprasčiau visa, ką Tu nori, idant visiškai būtų įvykdyti Tavo planai mano gyvenime – Tavo šventoji Valia.

/.../ Šv. Mergele, dėkoju už tai, kad taip lengvai sekėsi spalio mėnesio vakarais kalbėti [per Rožančiaus pamaldas], dėkoju už motorinį dviratį, rašomąją mašinėlę – už viską viską... Ir už šią dieną! TVM" (*1963 11 05, mėn. rekolekcijos*).

Po metų – kalėjimas...

„Šv. Mergele, antra diena, kai klausiu, ką Mokytojas man pasakyti nori. Jau dvi dienos niekas netrukdė, šiandien net ypač geros sąlygos: vienų vienas namie. Tokia iškilminga, šventiška nuotaika.

Norisi truputį grįžti į vakar dieną. Nė vieno žodžio vakar neužrašiau. Mama ėjo anksti gulti, nenorėjau trukdyti, o šiandien aš vienas namie. Įdomios mintys iš vakar dienos apie motociklą: kokia stipri mano aistra šioj srity! /.../ Ir štai lyg naujas supratimas: šita aistra tikriausiai man duota kaip **aukos įrankis**. Kokia patogi man parinkta aukos forma!

Iš kur atėjo šitos mintys? – Beskaitant Teresės Neumann kančios gyvenimą. /.../ Jos baisios kančios Jėzaus kančios ekstazių metu. Jeigu, kaip sakė šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė, to reikia, kad būtų galima pagelbėti kunigams jų sielų išganymo darbe, tai ką kalbėti apie pačius kunigus: kaip jie turi branginti kiekvieną progą, kur gali pakelti nors mažytį kryželį aukos, padedančios atsverti daugelio nedėkingumą Amžinajai Meilei!

/.../ Mano Dieve, koks Tu didis esi! – Skaitau apie Teresės Neumann mistinius reiškinius, jos regėjimus, mokėjimą kalbų, kurių niekada nebuvo girdėjusi, pažinimą vietų, kur niekada nebuvo buvusi, pažinimą sielos paslapčių žmonių, kuriuos išvydo pirmą kartą... – Mano Dieve, juk tai Tavo didybės dalelė, leista mums pažinti mūsų netikėjimui palengvinti. Mano Dieve, su Tavim rytoj šv. Komunijos paslapty vėl susitiksiu... Suteik man savo tikėjimo šviesą, kurią nori, kad turėčiau...

/.../ Šv. Mergele, Tau žinomi visi mano poelgiai, mano slapčiausios mintys. Juk Tu turi visus mano būtybės raktus. Neleisk, kad ten būtų kas nors, ko aš gėdyčiausi, nenorėčiau, kad Tu žinotum. O mano paslaptingosios Seselės, šv. Angele Sarge... šv. Juozapai...

Pagundos esmė yra neleisti matyti jokių kitų vertybių ar motyvų šalia rodomų gundytojo. Ir koks išsigelbėjimas tokiu atveju malda! – Alytaus parduotuvėje vaikščiojau aplink nupigintą [motociklą] „Minskutį" susižavėjęs ir degdamas noru pirkti, paskui nuėjau į bažnyčią. Ten pajutau, kad pusiausvyrą atgavau. Kaip gera į Viešpatį taip tiesiai prakalbėti, kaip aš kreipiausi su prašymu, kad teiktųsi ap-

saugoti nuo „Minskučio", jei Viešpaties kitokia valia – kad teiktųsi padėti atsispirti aistrai pirkti, norui turėti. Kaip gera prakalbėti taip, kaip kreipiamės pagalbos į draugą turėdami tikrą reikalą!

Turbūt ir šventų vietų lankymas, ir kreipimasis į „savo" šventuosius kaip tik ir turi šitą reikšmę, kad sukonkretina mūsų pasijutimą aukštesnės Galybės akivaizdoje: kaip tai palengvina tikėti, pasijusti kaip realiuose, pojūčiais suvokiamuose santykiuose, o ne kaip fantazijos pasauly. Juk ir šv. Teresėlė pasakė Teresei Neumann, kad tie nuostabūs ženklai jos gyvenime yra leisti tam, idant žmonės galėtų pajusti aukštesnės Galybės esimą.

O mano Dieve, tikrai, **tik tais dalykais galima pasitikėti, kurie susiję su nuolankumu, kurie leidžia save kukliai pajusti**. Juk Liuteris, kai darė savo baisiąją reformą, reikia manyti, galvojo, kad daro labai reikalingą darbą... Kaip baisiai puikybė supainioja ir apakina žmogų!

/.../ Kaip keista! Juk Jėzaus garbė buvo kaip tik Jo pažeminimas: save leisdamas ligi mirties pažeminti, Jis mums visiems pelnė garbę.

Šv. Mergele, ar ne gėda Tau dėl manęs... Juk tiek kartų reikalauju iš kitų atleisti vieni kitiems, o pats kartais taip užsidegu pykčiu, kai mama pašaukia valgyti per anksti, dar prie tuščio stalo. Paskui kalbu: *„Ir atleisk mums, kaip ir mes atleidžiame..."*

/.../ Vakar naujai supratau, kam reikalingas rekolekcijų susikaupimas, tyla, palikimas nuošaly visų kitų reikalų ir prisiminimų. – Juk žmogus tokia būtybė, kuri gyvena naujausiais įspūdžiais. Turėtos mintys, kaip mašina iš įsibėgėjimo, dar tebeveikia pasąmonėje, palengvindamos atgaminti mintis, panašias į buvusias. Idant tos kilniosios rekolekcijų mintys galėtų pagal šį dėsnį augti, tobulėti, palengvinti kitų šios rūšies minčių brendimą, reikia, kad kurį laiką nebūtų jokių pašalinių stipriai veikiančių minčių, kurios savo inercija, tebebūdamos pasąmonėje, kliudytų pažvelgti, pajusti, paliesti

tą paslaptingąjį pasaulį, tuos reikalus, tas vertybes, kurios tokios priešingos vadinamajai pasaulio dvasiai.

Taip yra psichologiškai žvelgiant į mūsų prigimties veikimo dėsnius. O svarbiausia – reikia tylos ir susikaupimo kaip mūsų tikro noro laimėti Viešpaties malonės šviesą ir joje visa naujai, kitaip suprasti – taip, kaip Viešpats iš mūsų nori. Juk be mūsų noro ir pastangų, normaliai, malonė prievarta neteikiama.

Koks didis menas ir malonė, gyvenant vadinamajame [šiame] pasaulyje, išlaikyti save Ano paslaptingojo pasaulio dvasioje ir į visą išorinį gyvenimą žvelgti tik tarsi išėjus (reikalui esant) iš nuostabaus namų jaukumo į šaltą audringą lauko orą. Panašiai kaip įsimylėjus turima ir kitų reikalų, kurie priverčia kuriam laikui palikti tą, ką myli, bet vos tik pasitaikius progai vėl grįžtama – jei ne realiai, tai bent mintyse... Mąstomoji malda, darbas prie knygų kaip tik tiesiogiai padeda šią palaimingą nuotaiką išlaikyti.

/.../ Tikriausiai įvairiais gyvenimo atvejais padeda orientuotis dėsnis: tiesa yra toje pusėje, kur daugiau vietos kuklumui, paprastumui, ambicijos nulenkimui. Viskas, kas tarnauja išdidumui, negali sutapti su Jo Valia. Argi ne tai liudija visas Jėzaus, Šv. Mergelės, šventųjų gyvenimas? Ir jei Viešpats tikrai ką didelio suteikia, ar gali širdis negyventi dėkingumu Jam? Kur tada gali rasti vietos išdidumo jausmas?..

Na, o mano santykiai su „savo šeima"? – Šv. Mergele, kodėl man vis atrodo, kad mano Gėlelė kažką naujo išgyvena? Ką reiškia tas tylėjimas? Jau antri metai... Nesuprantu, ką turėčiau daryti – meldžiu kasdien: *„O virginum Custos et Pater, sancte Ioseph"**... Tu esi specialistas šioje srity, dieviškoji Išmintis Tave pašaukė būti Sargu ir Tėvu...

Šv. Mergele, Tu matai kaip daugelyje reikalų – bet ką sakau: visuose reikaluose! – aš kaip mažas vaikas Tavo globos reikalingas. Argi Tu atstumsi mane?.. Žinau, kad nevertas... Bet tegul per tai dar nuostabiau pasireiškia Viešpaties

* Mergelių Sarge ir Tėve, šv. Juozapai (*lot.*).

meilė mums, Jo garbė, kad Jis begalinis ir teikdamas savo malonę" (*1963 12 03–05, rekolekcijos*).

„Kaip teisingai Gražina galvoja apie šeimos gyvenimą! Jos laiškai Laurai tikrai nuostabūs. Be abejo, pagrindinė jos šeimos nelaimė – tai jo įsitikinimas, kad jis negali klysti, negali nieko blogo padaryti. Turbūt visur, kur žmogus nekaltina savęs, kenčia kitas.

Kokia klasiška jos išvada! – Jos žodžiais tariant, lengva pasakyti apie išsiskyrimą. Geriau mirti, geriau išsiskirti, kaip tapti isterike, už viską keikiančia, už viską priekaištaujančia... Geriau mirti, jei tuo būtų galima apsaugoti vaikus nuo tos tragedijos gyventi nuolatinių keiksmų, barnių, neapykantos atmosferoje. Ji dar nepasakė pačios didžiausios tokios šeimos jaunųjų atžalų tragedijos. – Juk tokioje atmosferoje neįmanoma (natūraliai žvelgiant) išmokti mylėti. Nuolatinė neapykanta, šiurkštumas susikristalizuoja ir jaunose širdyse. Jie kada nors šituo skausmingai įsitikins, jei gyvenime susidurs su meile, švelnumu. Gal jie kada tikrai norės būti švelnūs savo geriesiems, – jiems bus labai skaudu įsitikinti, kad jie šito nemoka, fiziškai nemoka, – taip panašiai kaip žmogus, neturėdamas rankos, gal norėtų ką nors gero su ja padaryti, bet jis fiziškai negali.

Antra didžioji tokios šeimos tragedija – nepagarba taip pat jaunose širdyse susikristalizuoja. Tai netikėjimo pradžia. Netikėjimas iš esmės ir yra nepagarba, nesugebėjimas gerbti, kitą aukštesniu už save laikyti. O tai prasideda nuo tų momentų, kai vaikas tėvų gyvenime pirmą kartą pamato tai, kas nesiderina su jaunos širdies kilnumo ilgesiu, kurį kaip daigą pasodino Kūrėjas. Paskui tie daigai būna arba ugdomi, prižiūrimi, raunamos piktžolės, arba, priešingai – trypiami purvinais batais...

Taip lengva pasakyti „išsiskirti", bet sąžinė pajunta ir savo kaltės, savo ambicijos, savo egoizmo dalelę: dar ne viskas padaryta jo išgelbėjimui.

Gražina, ar tu žinai, kad čia **viską** padaryti gali tik žmogus su vidiniu gyvenimu, kuris didžiųjų minčių, didžiųjų idėjų atmosferoje būna tiek ilgai, kad tų gerųjų minčių veikimas, įtaka pradeda būti jaučiama ir pasąmonėje – palengvina mums automatiškai eiti ta norima linija. Taip prigimtinėje srity. Bet ši natūrali pastanga yra kartu ir laidas malonės veikimui mūsų sieloje. Gal Geroji Apvaizda kaip tik tam ir surišo jo likimą su Gražina – su didele siela – kad ir jis didelis taptų, kad jos auka atsvertų jo nedėkingumą Dievui..." (*1963 12 11*).

Susikaupimo karalystės dvasia

„Labai svarbu pačias gerąsias mintis, kurios kartais suspindi mumyse, užrašyti tuoj pat. Jos kaip meteorai – staiga sušvinta ir vėl dingsta, lyg nebuvę.

Visame žmogaus gyvenime vyksta tokia kova. Viena, geroji dalis visą laiką stengiasi, kad žmogus išsilaikytų susikaupimo karalystėje, išsilaikytų veikiamas tų palaimingų gerųjų minčių įtakos. O kita dalis siūlo žmogui įvairiausius malonumus, įvairiausias įdomybes, kad tik žmogus leistų savo dėmesiui šokinėti nuo vieno prie kito ir taip niekur giliai ir nuodugniai nesusikoncentruotų. Šita kova – tai iš tiesų **susikaupimo ir išsiblaškymo, malonumo ir pareigos** kova.

Kodėl ne kartą žmogus aiškiai jaučia, jog jis vis nespėja padaryti to, ką būtent norėtų? Kas to priežastis? – Turbūt kartais tai būna ne dėl paties žmogaus kaltės. Tai irgi kova tarp malonumo ir pareigos, tarp susikaupimo karalystės ir išsiblaškymo. – Žinom, kad šią dieną turime padaryti kokį darbą. Bet tiesiog nejučiom pradedame pirmiausia tuos visus smulkius reikaliukus, kurie šiandien nebūtini padaryti, kad paskui niekas nekliudytų svarbiausiam šios dienos darbui. Bet prie smulkmenų betriūsdami tiesiog nepastebime, kiek daug laiko ir energijos jos iš mūsų pareikalavo. Ir kai

jau pagaliau norime imti patį tikrąjį darbą – pasijuntame taip nuvargę... Reikia pailsėti... O dažnai, žiūrėk, ima ir ateina kas nors, sutrukdo...

Štai kodėl tik rekolekcijose tikrai pajunti palaimingą susikaupimo karalystės dvasią – štai kodėl rekolekcijose būtinai reikalaujama visa, kas šiai dienai nebūtina, atidėti po rekolekcijų. Juk panašiai ir su darbu turi būti: visa, kas dar gali palaukti, reikia atidėti ir padaryti patį svarbiausią šios dienos darbą" (*1963 12 14*).

„Gaila, kad diena turi tik 24 valandas! Prisimeni, nuolat stovi daugybė reikalų – važiuoti ten, padaryti tai ir t.t. Bet kodėl tie daugiau medžiaginiai reikalai ryškesni dėmesy už tuos grynai dvasinius: reikia kai kas perskaityti, kai kas parašyti ir t.t... Jei nespėji padaryti visų materialinių reikalų, kodėl gi turėtų likti anie, vertingiausi?! Tie vadinamieji „ūkiniai reikalai" neturėtų atimti daugiau kaip pusę viso gyvenimo laiko" (*1963 12 22*).

„Be abejonės, tikros meilės Dievui ženklas yra nuolankumas. Turbūt tai būdinga ir žmogiškai meilei. Pasitikėti galima ta meile, kuri yra tikrai nuolanki. Kuo tas nuolankumas turėtų pasireikšti? – Tikriausiai atvirumu, visada sakoma tiesa, didžia pagarba. Tikra pagarba juk ir yra ne kas kita kaip nuolankumas – tačiau tas, kuris neišskiria, kuris nenuteikia bijoti ir šalintis, o priešingai.

Vadinasi, visų sumaterialėjusių žmonių meilė yra ne kas kita, kaip abiejų išdidumo kova. Kartais persveria vienas, kartais kitas. Jų santykiai visada būna savotiška diplomatija. Jie visada kankinasi spręsdami, galvodami: vienas ar kitas poelgis, pasakymas – ką jis iš tikrųjų reiškia? Vadinasi, jų santykiuose tikras širdies nusiteikimas būna paslėptas po išorine elgsena, kuri diktuojama slaptingo balso, pasakančio, kada gali būti patenkintas savasis išdidumas. – Vargšai... Kokia varginga jų laimė..." (*1963 12 29*).

„Šv. Mergele, kartais jaučiu tarsi vyktų kokia kova prieš susikaupimą. Juk savo didžiosiose rekolekcijose galvojau apie darbo prie knygų savaites. Ir dabar – šio mėnesio pradžioje – tiesiog negalėjau rasti dienos mėnesinėms rekolekcijoms. Žiūrėk, šiandien jau 16-ta... Ir vis, rodos, kiekvienas sukliudymas ne pagal mano valią. Bet šiandien – jau antra valanda po pietų ir dar niekas nesukliudė. Turbūt neatšaukiamas siekimas, atkakli kova visada randa kelią pergalei.

Koks nuostabus šv. Teresės Didžiosios atsidavimas Jo Valiai! Ji viską priima iš Jo Valios: bet kokias pareigas, gyventi ar mirti, turtą ar skurdą, maldos dovaną ar sausrą, išmintį ar vargingą kvailumą, džiaugsmą ar vargą. Ji sutinka būti viskuo: Juozapu kalėjime ar Egipto valdovu, kentėti su Jobu ar su šv. apaštalu Jonu būti prie Viešpaties krūtinės... *„Ko nori, Dieve, iš manęs?"*

Šv. Mergele, šitų minčių akivaizdoje galiu drįsti tik prašyti: visada pažinti, ko Jėzus nori, ir visada turėti jėgos tai įvykdyti. Bet tai juk tik malonės dovana.

Esu skaitęs, kad negalima padėti sieloms daug už jas nekentėjus. Kokia gi man kančia už sielas? Tiesa, rodos, skiriu visą gyvenimą, viską, – juk viskas priklauso Tau, Šv. Mergele, o Tu gi ne kitam reikalui viską panaudoji. Tačiau ar turiu gyvenime ką sunkaus? Žinau, kad negaliu drįsti šito norėti savo jėgomis. Šitoje vietoje prašau, kad Tu kalbėtum Sūnui už mane – kad pasakytum Jam, ką man leisti reikia. Tu juk žinai, kad galiu tik tai, kam bus suteikta malonė. Bet dabar... kas gi mano gyvenime sunkaus? – Ar tai, kad, kaip įsimylėjęs, negaliu pamiršti svajonės apie motociklą? Juk davei man kas būtina – motorinį dviratį, kurio sukti nereikia, sveikatos negadina, – ko gi man daugiau reikia? Koks aš nedėkingas! Ar Tau neskaudu dėl mano nedėkingumo?.. Ir taip gerai: gyvenime turi būti kur

nors nugalimas savo noras... Nežiūrėk į mano norą, mano kaprizą!

Kas gi dar sunkaus? Ar tai, kad pasiilgstu Sesės?..

/.../ Laimėti atvirumą – kažin ar ne tas pats, kas laimėti meilę?.. Turbūt tai Viešpaties dovana galėti prieiti prie nepažįstamo žmogaus ir prakalbėti į jį draugiškai, artimai, kaip į tą, su kuriuo nuo vaikystės tuo pačiu taku kasdien eita į mokyklą... Šv. Mergele, šitas menas visada tebūna panaudojamas neužmirštant, kad tas žmogus artimas man būtent dėl to, kad jis yra Dievo kūrybos šedevras, dėl to, kad jį, kaip ir mane, myli dangiškasis Tėvas.

Tų pokalbių, kurie buvo draugiški ir artimi – nesvarbu, kad tai su žmogum, pirmą kartą gyvenime sutiktu, ir daugiau gal nepavyks susitikti, – tačiau tų pokalbių užmiršti turbūt visą gyvenimą nepavyks. Juk kaip norėtųsi, kad kokiu stebuklu pasikartotų kelionė iš Šiaulių į Rokiškį, kad dyzely vėl sėdėtų studentė [Vandutė] iš Vilniaus su angliškų laikraščiu rankoj, kad tamsoj, nė veido nematydama, traukiniui bildant pakartotų: „Tikriausiai tekėčiau..."

/.../ Šv. Mergele, meldžiu Tave... Visos mano paslaptingos Seselės, kurios Dievo akivaizdoje esat, melskite už savo seses, kurių dar Viešpats nepašaukė atsiimti pergalės vainiko... Šv. Juozapai, man rodos, kad Tavo ir mano pašaukimas turi kažką panašaus..." (*1964 01 16, mėn. rekolekcijos*).

„Ką lyg naujai supratau užvakar kalbėdamas su Justinu. Žiedai vilioja bites. Jei jie būtų suglaudę taureles – neviliotų... Jei mergaitės būtų kuklios... Laimingos būtų, jei dėl to jų nepamatytų daugelis praeivių...

Koks blaivus Justino galvojimas:

– Kam gi visas tas dažymasis, dekoltės ir visa kita? – kalbėjo jis lyg pats sau. – Juk šokiuose didžioji vyrų dalis ieško tik tam momentui, tam vakarui pajusti savo glėby... Jie iš patyrimo žino, kad visos, kurios **nori** save pabrėžti, atkreipti į save dėmesį, lengvai prieinamos. O jos, vargšės... gal apie

tai ir negalvoja, bet jos siekia tik vieno: pabūti žvaigžde tą vakarą, kad tuo galėtų pasirodyti prieš drauges, kad matytų, kaip jas veda šokti...

Ir kas viso to pagrindas? Ar ne puikybė? Ar supras jos kada sąmoningai – kokios laimingos tos, kurioms jos nepavydėjo, kurių nevedė šokti, kurių vyrai „nematė"?..

Juk pirma įvyksta „išsirinkimas" akimis, elgesiu. Štai vieno pasakojimas: „Aš tą vakarą griežiau. Mačiau, kad viena vis už manęs akimis užkliūva. Pagaliau vestuvių šeimininkai paskirstė visiems kambarius. Aš pro ją praeidamas pagriebiau už rankos. Ji tik pasimaivė truputį ir nuėjo su manim..."

Jei jos mokėtų būti kuklios... Bet kuklumas – ne kas kita, kaip krikščioniškas nuolankumas, kitu vardu pavadintas. Kaip jo išmokyti, jei širdy nėra tikro tikėjimo? Kokių kitų vertybių turtinga gali jaustis mergaitė, jei ji nepažįsta kitokių vertybių kaip tik medžiagines, jei net savyje ji temato kūną, jo linijas, spalvas...

/.../ Taip. Kiekvienas mes apie save skleidžiame paslaptingus spindulius, iš kurių galima pažinti, kas mūsų viduje. Šėtonas iš tolo žino, kurio galima tykoti, iš kurios pusės, kokiu reikalu... Ne veltui yra vyrų, kurie sako, kad nėra tikrų mergaičių. Tos, kurios tikrai mergaitės, pro juos praeina nepastebimos – jie jų neieško savęs patenkinimui. Jų objektyve visada atsiranda tik „tokios"... Ir jiems atrodo, kad nėra mergaičių..." (*1964 01 21*).

„Kodėl žmogus įvertina tik tai, ką jau yra praradęs? – Kai grįžau užvakar išlydėjęs [pas seserį] mamą, pradėjau ruošti vakarienę vienas. Tvarkiausi, valgiau pilnomis ašarų akimis... Taip neįprasta... Visuomet parėjęs rasdavau mamą, o čia – tylu... Gyvai stojasi akyse visi momentai, kada, rodos, galėjau daugiau meilės parodyti. Per daug šiurkštus būdavau, kai reikdavo vandens parnešti: man vis atrodydavo, kad ji iš savotiško išdidumo nenori prašyti... Kaip

skaudu justi, kad buvo, bet daugiau nebus... Ir šiandien štai klausau – lyg mama kalbasi su Elzyte!

Šv. Mergele, padėk man, kad visame tikrai parodyčiau pagarbą, meilę, – kad nebūtų sunku, jei pašauktum... Kaip a.a. tėvelis – vis man rodos, kad per atsisveikinimą, kuris buvo jau paskutinis (o, kad būčiau žinojęs!), šaltai pabučiavau jam ranką – o gal nė nepabučiavau, nes atsisveikinom autobuse..." (*1964 01 29*).

„Kokią didelę tiesą pasakė Marytė, kai kalbėjom apie vestuvinę išpažintį:

– Ar tai sunku? Jei eini kas mėnesį, tai nesunku; jei prieš metus buvai – tai jau sunku; o jei daug metų... Tiek tegaliu pasakyti: dabar neįmanoma šį vakarą tai padaryti. Prižadu ateity..." (*1964 02 06*).

„Keistai pradėjau šias rekolekcijas – skaitymu apie lagerio gyvenimą iš Danutės atsiminimų. Šv. mano Motina, dėkoju už tas mintis, kurias sukėlė šitas skaitymas! Kokia klaikuma žmogaus likimo! Ir visa tai sukuria ne kas nors kitas, bet toks pat žmogus, kuris taip pat jaučia ir kenčia kaip ir tas, kuris vadinamas kaliniu. Koks žiaurumas! Gal neteisinga sakyti, kad tokią baisią būklę sukuria žmogus: tai sukuria žmogus – demono įrankis...

Kiek laiko, kiek gražiausios jaunystės metų tie žmonės prievarta praleido visai ne tam, kam jų jaunystė buvo Kūrėjo skirta! Kaip gera, kad Jis galingas ir iš blogio, kurį padaro žmogus, nuostabaus gėrio išgauti! Viso to akivaizdoje kaip svarbu, kad mano laikas neitų veltui, kad jėgos nebūtų eikvojamos ne tam, kam jos Kūrėjo skirtos.

Šv. Mergele, Tau dėkoju ypač už vakar dieną, kai leidai susitikti savo dvasios tėvą, kad davei jėgų visa išpažinti. Kokia palaima pasakyti apie save viską, nieko nenuslepiant! Žmogus negali būti pats sau teisėjas. Pasakyti ir tai, kas labiausiai mus žeminančiai patiems atrodo, pasakyti ir tai, ko

Palydint į kapus. Gudeliai, 1964 m. (Iš asmeninio archyvo)

labai bijai, kad nebūtų uždrausta, pasmerkta. Baimė dažniausiai būna demono įkalbėta. Viską pasakius, paskui būna labai gera, lengva, aišku, ramu. O jei būna kas nors tikrai pasmerkiama, neleidžiama, tai paskui visada atsiranda jėgų tai įvykdyti. Tikrai Viešpats savo meilę ir išmintį mėgsta mums pareikšti per asmenis, kurie mums vadus atstoja. Kokia čia paslaptis? – Kokia kita, jei ne ši: mes turime tokiu būdu pareikšti nuolankumą, būna sulaužoma mūsų puikybė ir taip atidaromos durys malonei.

Kartais važiuodamas savo motoriniu dviračiu savotiškai džiaugiuosi: kaip gera, jog susitinkant žmones nereikia bijoti jų žvilgsnio – kad stebėsis mano turtingumu! Tokia [susisiekimo] priemonė kiekvienam gali kelti tik užuojautą...

Iš kur mano toks polinkis į žaislus? Juk visa gimnazija praėjo sprendžiant, koks ginklas geresnis... Ar ne tas pats klausimas ir dabar: koks motociklas geresnis?.. Ir tai tokiame amžiuje... Pagaliau mano švogeris – juk dar solidesnio amžiaus, o ta pačia liga serga... Nejaugi mes esame vaikai, kuriems dar reikia žaislų?..

/.../ Kas šiuo laiku naujo? – Nauja šeimininkė. Turbūt taip yra, kad su įvairiausiomis būdo savybėmis galima sugyventi, jei tik pats žmogus nori sugyventi, siekia taikos, neužsispiria. Gerasis Mokytojau, tematome vieni kituose Tavo bruožus!

Šv. Mergele, dėkoju už viską, ir už šią dieną! Taip sunkiai ėjosi ją išsikovoti. Ir šiandien atrodė, kad nieko nebus – juk reikia nuvažiuoti į Igliauką. Kartais taip aiškiai jaučiu Tavo globą. Tegul jaučia tai visi visi, ir manieji..." (*1964 02 10, mėn. rekolekcijos*).

„Sese, taip norėjau šiandien tave sutikti, bet radau prie durų tik pėdukes sniege... /.../ Ir štai dabar namie. Pirmoji malda buvo jau virtusi įpročiu – ryto malda – Litanija į šv. Juozapą, *„O virginum Custos"*, *„Maria Mater gratiae"*, palaiminimas. Ir kokia palaiminga mintis: juk šitai argi nėra kasdieninis bendravimas, kurio taip ilgisi jausmai?! Bendravimas pats tyriausias, kuriame negali būti nė dėmės, nė dulkelės, kuriame nėra nieko medžiagiško. Juk savo norus aukoti už daugelį reikia labiau, kaip kad tas saldainiukas: pamatyti... Iš pamatymo naudos gali ir nebūti, o iš noro paaukoti atgailai už daugelį – tikrai kam nors nauda – gal ir Sesei to reikia... Gal tas begalinis noras kažką gero perduoti, visomis jėgomis saugoti nuo galimo blogio, kuris mus supa, – gal kaip tik įvyksta savo norą paaukojant: tebūna, Mokytojau, Tavo valia" (*1964 02 15*).

„Ar reikėjo į Vilnių važiuoti? /.../ Labiausiai mintį važiuoti nusvėrė: rašomąją mašinėlę iš Lauros paimti, knygas – iš Nijolės ir Marytės.

Šv. Mergele, vis lyg ir neaišku, ar „Minskutis" dovana, Viešpaties meilės prakalbėjimas per progą, ar mano aistros turėti motociklą patenkinimas?.. Kaip entuziastingai pritarė Laura: „Pirkti! Kiek sutaupysite laiko!" – Antra vertus – a.a. Kęstučio grigalinės Mišios, bažnyčios stogo remontas, paltas. /.../ Šv. Mergele, turbūt tai dovana... O jei ne... Vieš-

pats galingas iš visko, ką mes padarom, išgauti dar daugiau gero..." (*1964 03 14, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, davei man šią dieną... Dėkoju Tau!

Kiekviename iš mūsų glūdi didis šventasis. Ir Laura, ir Sesė, ir Gražina, ir Jonis, Nijolė, ir visi visi... Panašiai kaip marmuro gabale glūdi nuostabi, pasaulinės vertės statula, matoma tik menininko kūrėjo akimis, taip kiekviename iš mūsų glūdi didis šventasis, matomas tik Kūrėjo akimis. Šv. Mergele, padėk atsekti tą Kūrėjo mintį, paslėptą mumyse!

Valanda pas Jonį. Kaip gražiai sudarytas vasaros kelionių albumas! Tai kartu ir filosofija, ir poezija. Kiekvieną mintį paryškina atitinkama fotografija ir savo rankų grafikos škicai. Tai savotiška, man lig šiol nematyta minties išdėstymo forma, bet tikrai nuostabiai palengvinanti mintį suprasti, įsiminti. Skaitant tą albumą apėmė panašus į pavydą ar į gėdą jausmas: štai kokius vaisius draugystė subrandina... /.../ Sąmonę persmelkė mintis: ką sukuria mano draugystė su tais, kurie man artimi ir kuriems aš artimas? Juk lygiai taip, kaip mes kiekvienas paskirai esame didis Kūrėjo plane, Jo mintyje, taip ir kiekviena draugystė yra vienokia ar kitokia kūryba, tik padidintomis jėgomis.

/.../ Geroji Mergele, ar esu toks turtingas, kad galėčiau praturtinti tuos ir tas, kurie apie mane galvoja?.. Meldžiu Tave, savo visagaliu užtarimu teikis pašalinti visas kliūtis – mūsų netobulumus, kad mumyse ir mūsų santykiuose visiškai įvyktų Kūrėjo mintis.

Ko iš manęs šios mintys reikalauja? – To, ką pajėgiu suprasti, – darbo su knygomis, su rašomąja mašinėle. Šituo darbu galiu pasiteisinti, jei kas ieško manęs, mano draugystės, jei su kuo Geroji Apvaizda teikėsi susieti mano gyvenimą. Prieš visus draugus negalėsiu jaustis teisus, jei mokėsiu tik gerai sukinėti varžtelius su atsuktuvu, jei seksis derinti mechanizmus. Jie ne šito iš manęs tikisi. Bet, Šventoji mano Valdove, Tu žinai, kaip čia man sunku. Ro-

dos, kažkas prieš tai specialiai kovoja. Ir dabar... Kodėl man niekaip neišeina susidaryti tokias į rekolekcijas panašias darbo dienas ar savaites? Vis kas nors iškyla... Geroji mano, melski malonės šiam reikalui! Juo toliau, juo labiau man neduoda ramybės ši lyg ir netvarka. Kad nepraeitų mano gyvenimas sukinėjantis prie nereikšmingų dalykų... Kaip tada realizuotųsi didžios Kūrėjo mintys mano atžvilgiu?..

/.../ Moterys... Argi pasaulį stebinantis jų pasiaukojimas yra tik mylinčiose širdyse? – Kokie kontrastai! – Neįsivaizduojama ištvermė ir silpnumas kaip pūkelio, nešiojamo vėjo...

Iš vieno pokalbio:

– Per mėnesį tik kokį porą kartų meldžiausi.

– Kodėl?

– Tokia aplinka... Buvau labai išsiblaškiusi. Ten visai kitokia dvasia buvo. Pabandžiau – vis tiek negaliu susikaupti... Tai kam dar...

– O Gavėnioje šokti?

– Visos išeidavo. Nenorėjau skirtis – reiktų likti vienai. Mes visur būdavome visos, mūsų grupė...

Kaip lengvai paima gyvenimo srovė kaip šapelį nešti! O kontrolės, apsisprendimo nėra..." (*1964 04 06, mėn. rekolekcijos*).

„Pasirodo mes, vyrai, niekada tiksliai nesuprasime, kiek ir kokiu būdu padarome skausmo moterų pasauliui... Laurai pasakyti žodžiai: „Palaukit, kol visa praeis (ir vėl nusiblaivys padangė)", – kas galėjo tikėtis, kad bus taip suprasti, jog esąs nereikalingas savęs atvėrimas, nes tai buvo pasakyta net nežinant, kas slegia, taigi – bet kuriuo atveju galima pasakyti tą patį iš anksto...

Ar supras kada vyrai moterų pasaulį, kad ir šie keli žodžiai gali priversti kentėti... Šv. Mergele, Tu matai, kaip nemokšiškai, šiurkščiai mes sugebame būti Jėzaus meilės perteikėjai... Kaip netinkamai mes atstovaujame Jam...

/.../ Kas dar šį mėnesį naujo? – Pagaliau pavyko vieną didesnį darbą padaryti [knygą perrašyti] *Sturm und Drang** metodu. Dar laukia kelios knygos, kurias būtinai reikia perskaityti. Greit bus 35! Gyvenimas nelaukia. Reikia skubėti dirbti. Čia viso gyvenimo prasmė. O aš vis jaučiuosi lyg koks vaikėzas keliolikos metų... Laikas išmokti moterų pasaulio atžvilgiu pajusti **gailestingumą**, pašalinti savo elgesio žiaurumą, savotišką vagystę...

Prof. Kuraitis liepė išmokti anglų kalbą...

Šv. Mergele, Tu šio mėnesio Karalienė, tebūna mano darbas tik toks, kurio nori iš manęs Jėzus! Dėkoju Tau už šią dieną! TVM" (*1964 05 03, mėn. rekolekcijos*).

„Skaičiau, galvojau... Bet kol nepaimi rašomosios priemonės, nieko aiškaus, išbaigto, koncentruoto neišeina.

Šv. Mergele, šiose rekolekcijose kaip sąžinės priekaištą prisimenu Gražinos žodžius: „Tegul rašo!" O šį mėnesį kasdien kalbėdamas tiek mažai parašiau! Juk iš tikrųjų, jei tomis mintimis domėtųsi kad ir visai nedaug kas – bent vienas – vis tiek vertėtų rašyti. O aš tiek daug dienų neužrašiau minčių, kurios ir man pačiam paskui atrodė tokios įdomios. Kaip kartais būna: baigus kalbėti nusistebi dėl savo paties minčių – lyg būtų pirmą kartą girdimos, lyg niekada dar nebuvo žinomos. O gal iš tikrųjų tai būna ne mano mintys – gal kieno maldos, kieno aukos dovana...

Bet kodėl tiek daug dienų nieko neparašiau? – Daug kartų reikėjo išvažiuoti. Juk sesuo gulėjo ligoninėje: reikėjo ir pas ją, ir namo. Ar tikrai reikėjo? Šventoji mano Valdove, sąžinė, rodos, liepė...

Tik dabar pradedu suprasti, kokia didelė dovana man motociklas. Juk tomis dienomis, kai baigėsi Velykinė**, dėl senelių, negalinčių ateiti, – žinai, Geroji mano, kiek kilometrų susidarė?! – Vieną dieną apie 40, kitą – 60! O kad ir dvi-

* Audros ir veržimosi (*vok.*).

** Išpažinties laikas.

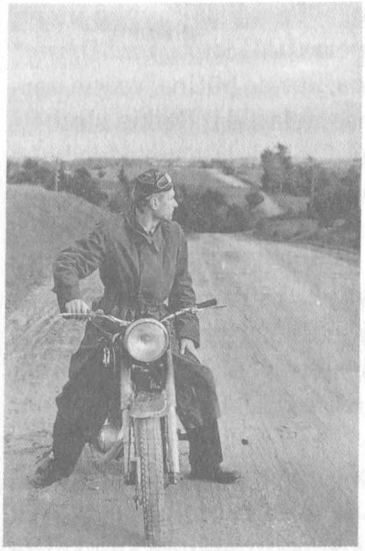

Parapijos keliuose. Gudeliai, 1964 m. (Iš asmeninio archyvo)

račiu, kiek tam būtų reikėję laiko! Ir šią dovaną Apvaizda man suteikė Lauros tarpininkavimu: atrodo, ji savo nuomone nusvėrė. Be to, toji paskola [jos šeimininkės užsakytos grigalinės Mišios]! Šv. Mergele, tikriausiai Dievas neliks skolingas ir tarpininkams.

Geroji mano, vis noriu glaustis prie Tavęs dėl to paties reikalo: pasiilgęs kažkokio didelio darbo, kuris laukia manęs... Ir šią savaitę – ketinau baigti skaityt „Vidudienio demoną" ir „Salą", o čia iškilo naujas dalykas: reikia dukart per savaitę važiuoti į Kauną dėl klausos funkcijų sutrikimo. Lyg kas prieš mane čia kovotų...

/.../ Paskutinėmis dienomis pajutau tarsi kažkokį nerimą. Lyg laukimas, panašus į tą, kai prieš egzaminą lauki, kol pašauks. Ar tai nuovargis? – Tiesa, daug naktų prieš tai buvau neišmiegojęs. Šv. Mergele, juk žinai, kad visa, kas su manimi susiję, yra Tavo valioje. TVM" (*1964 06 04, mėn. rekolekcijos*).

„Šią dieną praleidau skaitydamas Paul Bourget romaną „Vidudienio demonas". Štai kas mane nepaprastai vilioja – romanai, kurie atstoja religinę knygą, kurie nuteikia žmogų panašiai kaip gera mąstymo knyga.

/.../ Skaitydamas „Vidudienio demoną" vis turiu prieš akis: kokią vietą mano gyvenime užima Sesė? Ar tokią kaip Savinjanui? – Ne! Kaip Fošonui? – Ne! **Juk kada nors apie visas paslaptis bus kalbama viešai**. Apie Maironį, šv. Pran-

ciškų Salezietį ir šv. Prancišką Šantalietę, kitus. *Nihil est absconditum quod non revelabitur**. Taigi, kai ateis tas laikas: kad **viešai būtų garbė** – garbė **Dievui dėl Jo planų nuostabumo**!" (*1964 07 09, mėn. rekolekcijos*).

„Tu mokai vaikus..."

„Kai gyvenime pirmą kartą atlikau šv. Mišių noveną, atėjo nuostabus supratimas po kelerių metų [patirtos] apgaulės. To supratimo su ilgesiu laukiau. Vis kankino nuojauta, kad čia kažkas turi nušvisti, kažkas apsireikšti...

Dabar (liepos 20–28 d.) buvo šv. Mišių novena antrą kartą. Ją paskatino vėl ilgas laukimas kažkokios žinios. Juk rugpjūčio 31 d. bus dveji metai, kai beveik nieko nežinau apie Sesę... Neseniai skaičiau: „Negalima pasitikėti žmogumi, kuris pats niekuo nepasitiki". Juk tai man taikomi žodžiai!.. Norisi save pateisinti: juk visą tai, dėl ko buvo pirmoji šv. Mišių novena [draugas ir jo reikalai] tokį mane suformavo... – Gal? Bet norėdamas save pateisinti visada argumentų rasi... Meldžiu Šventosios Dvasios šviesos pažinti, suprasti, kur yra protingo nepasitikėjimo pradžia. Kaip pirmą kartą po tos novenos laukiau, kas ir iš kur ateis pasakyti, taip ir dabar – kažko laukiu... Kažko neeilinio.

/.../ Taip belaukiant norisi užfiksuoti ką nors neeilinio gyvenimo eigoj. – Tik paskui pajutau, kad visai be reikalo – iš tuštybės, iš išdidumo – kartais žmonių akivaizdoje pasirodydavau su savo motociklu...

O kartą buvo taip. Ant kelio į mane atsigręžęs stovėjo motociklininkas, o ant mano važiuojamosios dalies – būrelis vaikų. Sumažinau greitį, paspaudžiau signalą. Jie prasiskyrė, padarė kelią. Vėl greitis! Staiga, prasilenkiant su tuo stovinčiu motociklu – pasirodė kokių 10 metų mergytė, kuri kaip tik tuo momentu leidosi bėgti pas kitus vaikus, buvusius kitoje kelio pusėje. Pamačiau ją prieš savo priekinį

* Nieko nėra paslėpta, kas nebus atskleista (*lot.*).

ratą per kokį metrą ar dar mažiau. Nebuvo laiko net koją ant stabdžio pridėti... Net norėjosi (žinoma, stichiškai, visiškai neprotingai) ją griebti, subarti! Rodos, riktelėjau ant jos. Viskas įvyko akimirksniu: taip ir neaišku, kaip ji iš po to rato ištrūko nepaliesta... Supratau, kad avarijos įvyksta be mažiausio proto sprendimo, kažkokios kitos Rankos patvarkymu. – Tai didis įspėjimas būti nuolankiam. Atlaikiau padėkos Mišias. Jaučiu, kad buvo suteikta kažkokia didi malonė, dovana.

Kas toliau? – Štai vakar baigiant vakarieniauti – beldžia. Įeina girtas. Susėdam prie stalo.

– Tu mokai vaikus!

Netrukus ir antras – gimnazijos direktorius – taip pat girtas... Ir išsėdėjo, keikė – kalbėjo nesąmones ligi kokios pirmos valandos...

Kieno rankose likimas? Tolesnė gyvenimo eiga? Tame aplanke? – Šv. Mergele, juk mano likimas – Tavo nuosavybė!.. Tegul malonė padeda tikėti, kad įvyks Jo Valia.

Dėkoju už visa, kas įvyks. Kad tik patarnautų mano ir kitų išganymui! Gal tai buvo nemokėjimas gyventi specialiomis gyvenimo aplinkybėmis? Gal tai išdidumo rodymas prieš kaimynus [konfratrus], kurie bijo? – Priimu kaip atgailą...

/.../ Šv. Mergele, ką daryčiau tokiais ir kitokiais atvejais, jei negalėčiau jausti Tavo motiniškos meilės – nuostabiausios iš visų, kurias esu pažinęs žemėje?! TVM" (*1964 08 11, mėn. rekolekcijos*).

„Tiek daug rašyti reikia, o aš parašau tiek mažai... Ir šiandien. Nors tiek parašysiu, kas atėjo į galvą skaitant apie Lauros sielos gelmes.

Ką tai reiškia, kad Dievas man tiek suteikė galimybės pažinti, kas glūdi žmogaus viduje? Skaitau ir taip noriu, kad tie lapai būtų Sesės... Bet tai tik mano norai, – priimk juos, Viešpatie, įpink į savo planus ir padaryk vaisingus.

Priimu tai, kas man pagal Tavo Valią duota, o ne tai, ko nori širdis. Gal tai niekada ir nebus daugiau patenkinta? Dveji metai, kai nieko neskaičiau iš anos nuostabios sielos gelmių... Štai praktiškas pavyzdys, kaip turi jaustis visos, kurios taip norėtų pažvelgti į mano sielą... Tad, norėdamas palengvinti joms, aukoju savo norą.

Tačiau kokį planą turi Aukščiausioji Išmintis, leisdama tiek pažinti – taip giliai, tokiu nuostabiu būdu? Geroji mano, Tu žinai, ko visada prašau Tave: suprasti ir įvykdyti Jo Valią!" (*1964 08 12*).

„Tikiu, Šv. Mergele, – Tu melsk už mano nepasitikėjimą, už nepakankamą pagarbą Jėzui, – tikiu, kad dėl Tavo užtarimo įvyks tai, kas labiausiai Jo reikalams patarnauti gali. Jei nori Jėzus aukos, argi nepriimsiu? Kam reikalingas mano gyvenimas, jei nieko jame nebus sunkaus, jei nieko neturėčiau pridėti prie Jėzaus Aukos? Argi dar maža, ką esu iš Viešpaties gavęs? – Tos visos širdys, kurios leidosi skaitomos kaip atvira knyga – šitiek meilės! Pagaliau argi nereikia praktiškai pažinti, ką reiškia meilės kančia? Argi nereikia pažinti, ką turėjo merginos kentėti – pajusti iš tikrųjų, ką jaučia Laura! Ačiū už viską! Teįvyksta visame Tavo šventoji Valia!

Šv. Mergele, man galvojant apie Sesę, leisk bijoti tik vieno: kad nesustotų jos augimas, kad neišblėstų meilė Jėzui... Tebūna ir šis motyvas pridėtas prie visų kitų, kai bus labai sunku smalsumą valdyti...

/.../ Negaliu nepaminėti iš šio mėnesio dar vieno įvykio. Juk mano likimas kažkur kabo... Sakė, kad mokytojų konferencijoje buvo minima, jog esu perduotas prokuratūrai. Tas direktoriaus su saugumiečiu apsilankymas: „Mokei vaikus!"

Šv. Mergele, vieno meldžiu: mano buvimas tenebūna kam nors kliūtis išganymui. Jo malonės dėka teįvyksta tai, kas labiausiai patarnauti gali Jėzaus reikalams! Juk Tu melsi šito...

Dieve, kai pas Laurą netikėtai radau Gražiną – realiai leidai pamatyti, koks Tu galingas! Juk čia nebuvo pažeistas

tas žodis: „Nesusitiksime". Dieve, kaip gera, kad nėra dalykų, negalimų Tau! Šv. Mergele, meldžiu malonės priimti iš Jo rankų ir džiaugsmą, ir skausmą... TVM" (*1964 09 09, mėn. rekolekcijos*).

„Kodėl meilės laikas visuomet kūrybingas? – Kada dienoraščiai turiningiausi? Kada gyvenimo energija labiausiai spinduliuoja? Kada optimizmo būna pakankamai? – Tada, kai žydi meilė!

Ką tai reiškia? – Juk meilė žmogaus gyvenime turbūt analogiškai atitinka tą laiką, kai augalų pasauly būna žydėjimo metas. Kitaip sakant, gyvybės paslapties nuostabiausias atsivėrimas to augalo egzistavime. Ar ne taip ir žmogaus gyvenime?

Taip yra prigimtiniame gyvenime. Na, o jei antgamtinės meilės atsivėrimas yra analogiškas prigimtinei meilei, tik turintis galios ją be galo pranokti, – tiek, kiek Dievas be galo pranoksta prigimtinę sritį, – tai ir antgamtinė meilė, kaip malonės gyvenimo vaisius, yra pagrindas, priežastis amžinos mūsų jaunatvės ne vien tik dvasios pasauly: juk visa, kas reiškiasi žmogaus dvasioje, tam tikru būdu turi pasireikšti ir išoriniais ženklais – gamtinės žmogaus srities reiškiniuose" (*1964 09 15*).

„Dieve, tikrai esi visagalis! Kas galėjo tikėti, kad pasitaikys proga būti Maskvoje, ir tai be savo išlaidų?! Tau visa yra galima, apie ką mes net nepagalvojam.

Mano teismas! Šv. Mergele, juk Tavo kaip Motinos pareiga rūpintis, kad visa įvyktų taip, kaip Jis nori – kad kuo daugiau būtų patarnaujama Jo Bažnyčios, Jo Karalystės reikalams. Geroji mano, juk suteiksi jėgų visam, kas bus sunku... Visa yra dovana, kuo didžiuotis norėtųsi...

/.../ Atrodo, lyg didėja viso mano gyvenimo tempo greitis. Leisk suprasti, Geroji mano, jei aš pats kuo nors dėl to kaltas. Juk tas ilgesys dirbti prie knygų – ilgesys ramybės

nuo visų trukdymų – vis laukia nepatenkintas. Šv. Mergele, teįvyksta visa, ko Viešpats nori! TVM" (*1964 10 17, mėn. rekolekcijos*).

„Štai kokia mintis atėjo, pradėjus šios dienos susikaupimą. – Pasirodo, rekolekcijoms prisiversti galima tik sužadinus panašią nuotaiką lyg būtų mirties valanda. Jau per 10 metų, kai tokia susikaupimo diena būna kas mėnesį, ir vis tiek tą dieną sustoja į eilę labai daug reikalų. Žmogaus gyvenime visada yra įvairių planų, neatidėliotinų reikalų. Mirtis juos visus nutraukia, nė į vieną neatsižvelgdama. Jei rekolekcijų dieną nebūtų panašiai nutraukiama, tai niekada savaime neateitų patogus laikas – niekada nebūtų ir tos palaimingos susikaupimo dienos.

Turbūt taip turi būti atsisakoma ir kai kurių žmogaus norų. Juos ginti stoja aibė motyvų, priežasčių. Bet jei sąžinė dėl kurių nors iš jų nerami, tai ją nuraminti galima tik kaip kardu nukirtus visus pasiteisinimus...

Šv. Mergele ir visi mano nematomieji Draugai iš vakar – Vėlinių – dienos, mano gerosios Seselės prie Viešpaties Sosto (man atrodo, kad ir ten turiu tų, kurios myli...) – melskite, kad mano gyvenimas nepraeitų neįvykdžius Viešpaties Plano!

Kalbėjom, kaip greit prabėgo vasara. – Kažin, ar taip ir visas gyvenimas? Tikriausiai! Vadinasi, gyvenimas, visi jo planai – tai tik **ši diena**! Gyvenimo didžiųjų svajonių tiek bus įgyvendinta, kiek jų pajėgsiu **šiandien**, t.y. **kiekvieną dieną** įvykdyti. Kam nėra laiko kasdien, tam ir **niekada** neliks laiko. Ir mirties valandą atslinks liūdna mintis apie reikalus: nespėjau... – O, melskite, kad viską spėčiau, ko laukia Viešpats! – Jei taip nuolat būna „nespėjau", tai – vėl grįžtu prie tos pačios, daug kartų svarstytos minties: **mažinti reikalus**.

/.../ Argi ir reikalų atžvilgiu reikia elgtis panašiai, kaip elgiasi mirtis, kaip rekolekcijų dieną: nukirsti nebaigus? Die-

ve, siųsk savo šviesą ir bus įvykdyta visa, ko lauki iš mūsų, ir bus aiški Tavo Valia!

Kažin ar dėl šitų minčių pasikeis kas labiau mano gyvenime. Bet tas nerimas vis neduoda ramybės: aiškiai jaučiu – laukiu, kada paliks ramybėje įvairūs išoriniai reikalai. Taip gaila kiekvienos dienos, kuri praeina ne prie knygų, ne prie rašomosios mašinėlės... Kaip nemėgstu tos ūkinės gyvenimo dalies!

Dabar mano byla [teismas] sudaro savotiškas aplinkybes – tarsi panašu į rengimąsi mirčiai. Juk iš tikrųjų, jei paims metams iš gyvenimo, reikia kai ką sutvarkyti – perskaityti, palikti tik savo knygas. Gal tai Apvaizdos prakalbėjimas – įspėjimas? Šv. Mergele, padėk visa išskaityti, kur per gyvenimo įvykius prakalba dieviškoji Išmintis mokydama mane! Viena, rodos, jau išskaitau: juk tai smūgis išdidumui – daugiau prieš kun. X turbūt nesijausiu išdidus dėl jo baimės [katekizuoti vaikus].

/.../ Šiandien naujai supratau, kokia dovana man yra sutiktosios merginos su savo dėmesiu: juk leido pažinti nuostabų pasaulį! Turbūt be šios dovanos būčiau kaip Šiaurės ašigalis, nepažinęs saulės palaimos. Kaip nuostabiai visa tai paįvairina mano gyvenimą – ne malonumui, bet savotiškai praturtina jį" (*1964 11 03, mėn. rekolekcijos*).

„KĄ REIŠKIA ŽMOGUI LAISVĖ..."

(Pirmasis įkalinimas 1964 11 26 – 1965 06 04)

Pagaliau kun. Juozas Zdebskis priėjo tą slenkstį, kuris tarsi padalijo jo gyvenimą į dvi dalis: prieš kalėjimą ir po kalėjimo... Baigėsi jaunystė ir ieškojimų bei pasirengimo gyvenimui laikas. Įpusėti 36-ieji gyvenimo metai. Jau 12 kunigystės metų. Gyventi liko 21-eri...

Už grupinį vaikų katekizavimą Gudelių klebonas kun. J. Zdebskis 1964 11 26 Kapsuko (dabar Marijampolės) rajono liaudies teismo nuteisiamas vienerius metus kalėti ir čia pat teismo salėje areštuojamas. Iki Aukščiausiojo teismo buvo kalinamas Vilniaus Lukiškių kalėjime. Dirbo maisto išnešiotoju – „balandiorų" – brigadoje. Per rekolekcijas vėliau yra pasakojęs (yra išlikusi to pasakojimo fonograma – žr. p.246), kaip Lukiškių kalėjimo rūsiuose mirtininkų kameroje išklausė mirčiai pasmerktojo išpažinties. Aukščiausiajam teismui palikus tą patį nuosprendį, kalinys Juozas Zdebskis 1965 01 25 tolesniam kalinimui perkeliamas į Vilniaus Rasų gatvėje buvusiame Vizitiečių vienuolyne esančią pataisos darbų koloniją. Pradžioje dirbo siuvykloje, o pavasarėjant paskirtas į statybininkų brigadą: juos veždavo į plyną lauką šalia Vilniaus, prie Rudaminos, kur tuo metu buvo pradėtas statyti paukštynas. Peržiūrėjus bylą, kun. Zdebskis 1965 06 04 išleidžiamas į laisvę.

Iš šio pirmojo kalinimo liko vieno storo mokyklinio sąsiuvinio 43 puslapiai užrašų.

„Sausio 29 Marytė [pasimatymo metu pasakė, kad] – Valdytojas [kan. Juozapas Stankevičius] perdavė 100 rub. ir patarė: „Neprašyti malonės, kad išleistų"..." *(1965 01 31).*

„Kiek čia žmonių dėl nepavykusių „kombinacijų", kiek šoferių dėl gėrimo! Kai jie sėdo gerti, kai kūrė kombinacijos planą, visi galvojo tik apie gerąją pusę. Tiek kartų praėjo gerai, net užmiršta pagalvoti: o jei nepavyks...

Visos mintys apie ateitį, apie galimus pasikeitimus, naujoves, pertvarkymus – visada išsirenka sau palankiausius, maloniausius, mažiausiai kančios reikalaujančius atvejus. /.../ Tikroji išmintis – gyvai pasijusti blogiausio atvejo ištiktam. Kaip lengvai prie kilniausių motyvų prisišlieja slaptas savęs paglostymas – **išdidumas**! O tačiau visa, kas dėl Jo Karalystės, – kaip gera jausti, kad visa Jo Valioje!

Kas sudaro **dvasinį žmogaus pasaulį**? – Meilė, artimųjų aplinka, turėjimas siekimų, tikslų, jų vykdymas. Visa tai čia izoliuota – kaip sieksi savo gyvenimo tikslų?.. **Ką reiškia žmogui laisvė!** Fizine prasme yra ir blogiau gyvenančių už mus, o tačiau...

Režimo griežtumas ir yra didesnis ar mažesnis laisvės ribojimas: reti laiškai, pasimatymai – ribojama pajusti kitų meilę. Visiškas laisvės nebuvimas – **pragaro kančios** sudedamoji dalis. Kiek žmoguje nėra laisvės, tiek atimama ir meilės galimybė. (Kalėjimo rūsy neapykanta prižiūrėtojams.)

Nesąmonė **priekaištas Dievui**: „Kam Jis leidžia bloga daryti?!" Atimti laisvę – reiškia atimti ir meilės galią – patalpinti tokioje atmosferoje kaip yra pragare, t.y. neapykantos atmosferoj, kalėjimo atmosferoj – ne laimės, bet kančios atmosferoj. Tai būtų kaip tik prievarta, begalinis žiaurumas. Nebent jei žmogus neturėtų savimonės, proto – taigi nebebūtų ir žmogus.

Kalėjime neapykanta tai prievartos jėgai gimsta dėl to, kad žmonės savo kaltę pajunta tik **iš prievartos,** dėl fizinės bausmės, o ne dėl įžeistos kieno nors meilės, pavyzdžiui, vaikas – tėvų, žmogus – Dievo meilės. Vadinasi, savo kaltės pajutime lieka **išdidumas,** kaltė pajuntama **be pagarbos** aukštesnei galiai, kuri mane nutvėrė už rankos. O pagarbą pajusti galima turbūt tik akivaizdoje aukštesnės už žmogų Būtybės.

Laisvės atėmimas blokuoja **meilės kūrybingumą** – nelieka galimybės pareikšti pačią meilę: atskirtieji daro ne tai, ką daryti norėtų" *(1965 02 17).*

„Šiandien turėjau progos išgyventi taip daug kartų girdėtą iš moterų, bet paties nepatirtą jausmą „norisi verkti"... Grįžus po pietų – jie visi tarp savęs šiurkštūs, dažnai barasi, keikiasi... Visa taip svetima – jų veidai šalti, jokio jautrumo vienas kitam. O dar visur pilna, nėra kur atsisėsti... Lukiškėse buvo gera, kad ant savo lovos jauteisi „namie"... Taip tarp jų besimaišant širdy susikaupė kančios jausmas. Akys pritvino ašarų... Bet jas galima valdyti, gal net juoktis. Tai turbūt ir yra moterų pasaulio ypatybė, kai „norisi verkti"...

Ačiū, Viešpatie, kad gimnazijoje galima rasti tuščią klasę. Čia, tuščioje klasėje, mąstomoji malda visa nuramino. Kai sunku – tai juk Viešpaties leidimas kažkokį blogį atsverti, gal ką nors apsaugoti – Tu žinai ir tvarkai šituos reikalus. Aišku, kančios būsena – tai kūrybingas, vaisingas laikas. Ir tikrai: norint jų laimės, aukojant savo skausmą už juos – kuriuos žino Šventoji mano Valdovė, – kažkur dingsta pati skausmo kartybė.

Tarp šių minčių, kalbėdamas „Viešpaties Angelą", „Amžinąjį atilsį", prisiminiau a.a. tėtį. Prisiminiau tuos vakarus, kai grįždavau iš mokslo. Jis labai norėdavo nusivesti į sodą, ilgai rodydavo visus medžius. Skaudu prisiminti – man nebuvo tai labai įdomu... Toks jausmas – lyg būčiau skolingas tėveliui meilės. Dabar, rodos, mokėčiau... Jo gyvenimas ir liko man paslaptis. Mes niekada nebuvom atviri... Kodėl? Kodėl taip norėtųsi – ir taip sunku rasti... – švelnių žodžių, jaukumo mamai? Kuo ji kalta? Kad, kaip rašė Laura, taip maža gyvenime patyrė meilės?.. Šv. Mergele, Tu meilės Mokytoja. Ji maža patyrė meilės – užtat dvigubai privalau tai parodyti jai, – ji nekalta, kad išaugo toks būdas.

Su kokiu entuziazmu čia įsikimbama į kiekvieną pasikeitimo gandą apie brigadų performavimą, išvežimą į statybas ir t.t.! Ir mintys sau išsirenka vis geriausią dalį... – Ne! Tu išrink, Geroji mano Valdove, o jei bus sunku, meldžiu malonės... Jei nori Viešpats iš manęs atsiteisimo kainos už visas klaidas...

Kalėjime visų mintys apie lagerį: „Ten bus geriau". O čia visų dėmesys į laisvę. Dėl to – begalinės pastangos įsiteikti vadovybei.

Laiškas kalėjime kažkas panašaus kaip kino filme atsidūrus – pajunti kito gyvenimo dvasią. Toji permaina jau yra poilsis. Be to, laiškas yra meilės dvelktelėjimas. Tai leidžia užmiršti slegiančią meilės nebuvimo atmosferą.

Laisvėje ne nuolat būni su tais, su kuriais yra meilės jaukumas. Bet tas žinojimas, kad **gali** pagal savo valią, kad pats tvarkai buvimą kartu, yra visai ne tas pats, kaip čia žinoti, kad už sienų yra kas myli ir ką myli.

Sese, kaip gera, kad mes apdovanoti siela, ne vien kūnu, ir toji siela neįspraudžiama į jokius rėmus! Kaip gera, kad kovoje galim jausti šalia savęs, kartu, nors ir nepadavus vienas kitam rankos fiziškai. Bet dvasinis [rankos] padavimas yra daug tikresnis už fizinį. Tegu širdys plaka dėkingumu Jam už visa tai. Kaip galima manyti, kad žmogus neturi dvasios, jei jis bendrauja pirmiausia dvasia?!" (*1965 02 18*).

„Dieve, su kokiu entuziazmu maniau, kad svieste Sesės laiškas... – Kokia neprotinga meilė! vertina pagal save, o ne pagal tai, kas duodama...

Koks Valdovo planas, kad esu čia? – Pažinti naują, skirtingą nuo Lukiškių psichologiją? *Veni, Sancte Spiritus**... parodyk visa, ką žinoti reikia!" (*1965 02 24*).

„Kažkoks smalsumas, viltis: ką man Dievas rengia? Ar esu vertas Jo dovanų? **Žvelgti į įvykius, į skausmą iš tolimo taško,** plačiai, o ne tik šią sunkią (ar džiaugsmingą) valandą. Visame klausti: Valdove, ką nori man pasakyti?

Šv. Mišios už mane sekmadieniais. – Jos ko nors išmels mano gyvenimui. – Įdomu, kas turės mano gyvenime dėl jų maldų įvykti?.." (*1965 02 25*).

* Ateik, Šventoji Dvasia (*lot.*).

Pirmosios Komunijos Mišios. (Iš asmeninio archyvo)

„Kodėl šiandien tokia galinga mintis: maldauti! Kažko maldauti! Lyg nujautimas kažkokios Viešpaties dovanos. Jausmas: *Domine, non sum dignus**... Tarp ūžiančių mašinų fabrike [kolonijos siuvykloje] net kalbėjau *„Confiteor"***, prisimindamas savo klaidas, nevertumą Viešpaties meilės akivaizdoje.

Toks gyvas šv. Mišių ilgesys! Šiandien trys mėnesiai... Pabudau kokią 5 val. (kėlėme šeštą) ir vis mintys apie šv. Mišias... /.../ Pradedu noveną į šv. Teresėlę, savo šv. Drauges, kad Viešpats leistų šv. Mišias. Juk mano gyvenimas tam skirtas. Nesu jų vertas dėl išsiblaškymų, klaidų, nepasiruošimo susikaupti..." (*1965 02 26*).

„Kai mąstomoji malda neranda minties, reikia imti ką nors konkretaus, pavyzdžiui, šios dienos: kokias klaidas Apvaizda taisė kančia dėl draugo ir jo reikalų? Gal ir gyvenimu čia Apvaizda nori į kažką dėmesį atkreipti? Bet į ką?..

* Viešpatie, nesu vertas (*lot.*).

** Prisipažįstu (*lot.*).

/.../ Keista! Kartais pasąmonėje iškyla tokia mintis: geriau, kad Lauros nebūtų... Juk tiek gero per ją!.." (*1965 02 27*).

„Šv. Mergele, Tu žinai, kad visa Tavo, net jei būtų prieš mano valią ir norus. Tik vienas prašymas: suprasti ir įvykdyti Jo Valią. Ir šitose ypatingose aplinkybėse – ką pasakyti Viešpats nori, leisdamas čia gyventi?

Kiek kartų gyvenime buvo didieji Viešpaties prakalbinimai? – Turbūt vienas iš didžiausių – draugas ir jo reikalai. Kiek galiu suprasti – tai buvo **mano puikybės sulaužymui**. Kaip brangiai kainavo savo ribotumo supratimas!

Kada dar? – Seminarijoje kančia, ypač paskutinieji metai. Tėvas Grigaitis: „Gali būti, bet..." – Kas tada subrendo? Kas palaikė tada? Kas davė jėgų ištverti? Tikriausiai **atsidavimas Tau**, Šv. Mergele, **pasitikėjimas Tavimi**.

Kada dar? – Turbūt specifine kančia reikia laikyti tą [Įguloje], kurią davė jos panieka. Kokia išvada tada galėjo subręsti? – **Neapvaldytas smalsumas** pažinti moterų paslaptis. Bet ar ši išvada pritaikyta gyvenimui? Apie šitai reikia pagalvoti. *Domine, emitte Spiritum Tuum*!*... Šventoji mano Valdove, meldžiu jėgos nebijoti apsispręsti! Juk nieko neliks gyvenime paslėpto – tegul dėl nieko nebūna gėda!

/.../ Visada privalau atsiminti, koks gyvenimas, kai žmogus į kitą žmogų žiūri tik egoistiškai, be jokio dėmesio kitam, kai viršininkai išdidžiai naudoja savo galią. Gerasis Kristau, koks gražus Tavo mokslas ir koks nuostabus žmogus, kai Tavo nurodymais gyvena!

Gyventi čia, **kad pakelčiau atgailą**, Viešpatie, už kuriuos Tu nori, su kuriais negaliu būti kartu – ir už savo parapiją. Kad atsiminčiau, jog **šv. Mišios man yra dovana** – su visu dėmesiu, susikaupimu.

Ateities nežinau – tegul auga **pasitikėjimas Tavimi,** Geroji, dėl Tavo norų. Šventosios Seselės, šv. Teresėle, – novena dėl šv. Mišių – melskitės už mus! **Juk mirtis pašauks**

* Viešpatie, siųsk savo Dvasią *(lot.)*.

lygiai taip netikėtai, kaip viską palikau patekdamas čia... TVM" (*1965 03 01, mėn. rekolekcijos*).

„Pastebėjau, kad mąstomąją maldą lengviau pradėti – įsivažiuoti į susikaupimą – kai bandau **mintyse tarti žodžius**, kurti lyg dialogus, bandau įsivaizduoti, į ką kalbu. Tai lyg ir atstoja rašymą. Mintys, kad ir kokios gražios gimtų, visiškai išreikštos tampa tik tada, kai būna užrašytos.

Prieš kokias dvi dienas, po mėnesinių rekolekcijų fabriko mašinų ūžesy, buvo padovanota mintis, kuri labai nustebino, kartu savotiškai apšvietė. – **Didieji pasikeitimai** mano gyvenime turbūt visuomet įvyksta **kančios fone**. Naujas ko nors supratimas, sau kokie reikalavimai susiformuoja, kai ilgos kančios veikiamas imu galvoti, kam visa tai, gal Dievas už ką baudžia, ir ką ypatingesnio, Jam meilę parodydamas, galėčiau padaryti, kad Jis teiktųsi išklausyti. Juk kas subrendo, kai kentėjau dėl draugo ir jo reikalų? – Kuklus savęs pajutimas!

/.../ Jei Dievas nesuteikia to, ko Jis pats nori, vadinasi, nesu vertas, **esu nepasiruošęs priimti Jo dovanų**. Pavyzdžiui, dabar, dėl šv. Mišių. Ir visa kita, pavyzdžiui, laisvė. Turbūt neturiu tinkamo dėmesio, pagarbos Jo dovanoms... Šv. Mergele, subrandink tai!

Vadinasi, mano dabartinis gyvenimas – tai 1) persilaužimas, reformos; 2) pasirengimas priimti dovanas; 3) atgaila" (*1965 03 05*).

„Kai pasižiūri, kaip įtemptai tie vyrai dirba prie siuvimo mašinų vieną ir tą pačią operaciją, pasidaro keista: už ką? – Už savo klaidą. Dėl kokios vienos klaidos kentėti reikia ištisais metais. Koks baisus dalykas turi būti **klaida**! Prisimenu Šiupyliuose merginą su 12 metų vaikiuku ant lovos, kuris nekalba ir nevaikšto... „Buvo viena, vienintelė klaida..."

E. Voinič „Gylys": Artūras, Padre...

Juk taip, kaip nelaisvės ilgi metai, taip turi būti ir **skaistykla**. O jei žinotum, kad niekada, niekada! Dieve, koks bai-

sus dalykas turi būti **pragaras**! O juk ir tai būti gali dėl vienos kaltės!

Niekada, niekada... nematyti, kaip atrodo miškas, jūra, dangaus mėlynė ir debesys joje... O juk yra žmonių, kurie ir žemėje gyvendami niekada to nemato... O juk yra tokių, kurie iš viso nematė...

Dieve, koks geras esi, jei ir per kančią mus nukreipi nuo linkimo į kaltę! Dieve, kiekvienu išdidumu, kiekvienu netvarkingu savo jausmų tenkinimu mes tampame verti kančios, bausmės... Jei valstybių įstatymai baudžia, kad būtų pajusta klaidos esmė, jos svoris, jei vaikus tėvai baudžia, kad būtų ištaisytos klaidos, tai juo labiau taip turi elgtis gerasis Dievas. Turbūt praktiškai – tik kančia padeda žmogui atkreipti dėmesį į kaltę.

Gražinos laiškas: „Aš dar neužaugau iki tos dvasinės aukštumos, kai pareiga ir meilė būna vienareikšmės sąvokos".

Meilę augina natūralios priemonės – rinktis motyvus savo protavimu – mąstomąja malda. **Antgamtinės dovanos**: *pauper sum et miser, Domine, miserere*...*" (*1965 03 06*).

„Jei šis laikas ne kas kita, kaip Viešpaties prakalbinimas, tai ką gi privalau suprasti? Nuo ko dar su pastangomis reikia, bet sunku atsisakyti?

/.../ Meilė – ar galiu pasakyti, kad tai nesvarbu? Tai jėga – kaip ypatingos reikšmės dalykas – mano gyvenime. Keli žodžiai galėtų visa išrikiuoti: kad nekiltų mintis, **ar gali eiti pas mane išpažinties**! Geroji mano, padėk tarti žodį: kai smalsumas bus gyvas, prisiminti kalėjimą, kančią ir mintis, čia gimusias šiuo klausimu.

Turi prasidėti kita gyvenimo dalis. Kas suteiks jai naują atspalvį? – Svarbiausia šis klausimas: **pasitikėjimas be apvylimo**! Šiandien pradedu noveną į šv. savo Globėją specialiai šiuo reikalu: ateiti pas jas Jo pavyzdžiu!

* Esu skurdus ir menkas, Viešpatie, pasigailėk (*lot.*).

Šv. Teresėle, pameni, ko prašiau? – Melsk už mano netikėjimą... Viešpats įvykdys, ko prašau, gal man nežinomu būdu. Šv. Mišios – dovana, begalinė dovana – ar atsiminsiu tai? – Šv. Mergele, visa Tavo..." (*1965 03 10*).

„Kokie vargšai šitie žmonės! Dievui nepagarba, nepažinimas Jo tvarkos kartu yra visiškas **nejautrumas kitam žmogui**. Jie rūko ir mėto ant grindų nuorūkas, garsiai kalba ir vaikšto, kai kiti miega ar dirba, visada griebia sau didesnį žuvies gabalą... Gerasis Kristau, kokia didelė nelaimė nepažinti Tavęs!

Šv. Juozapai, šiandien trečioji novenos diena – kaip Tu elgeisi, išmokyk ir mane pagarbos moterims. – Rodos, ateina kažkoks naujas mano gyvenimo etapas. Koks jis bus?" (*1965 03 11*).

„Šv. Mergele, Tu mylėti gali tik panašų į šv. Juozapą. Kovo 19-osios mano pasiryžimas bus pasiteisinimas prieš merginas už visas klaidas, už visą nemokšišką elgesį. Jei ne kalėjimas, gal šis ryžtas niekada nebūtų subrendęs... Kiekviena kančia reikalinga, nes ji moko.

Šv. Teresėle, prisimink savo netikėjimo pagundas ir savo užtarimu padėk tikėti, kad bus suteikta, ko meldžiu – šv. Mišios, malonės gyvenimo augimas. – Koks aš turtingas šių vargšų akivaizdoje! Jie negali taip prakalbėti, pasitikėti..." (*1965 03 17*).

„Šventasis mano Globėjau, šiandien išvakarės... Rodos, jaučiu Tave tokį artimą ir mielą kaip niekada. Rodos, šypsaisi man... Į Tave su savo didžiuoju prašymu – pasiryžimu, kuris turi būti naujas gyvenimo etapas: *O virginum Custos et Pater,* padaryk panašų į save *in conspectu virginum**. Būk jų Globėjas. Jei Geroji Apvaizda mane pastato jų akivaizdoje, tai nori ir panašumo į Tave.

* Mergelių Sarge ir Tėve /.../ mergelių atžvilgiu (*lot.*).

Šventasis mano Globėjau, kai susidursiu su šiuo reikalu – su smalsumu – primink man laisvės ilgesį kalėjime ir jame subrendusį šį pasiryžimą. Mirtis bus taip pat mažiausiai lauktas, netikėtas atvejis, kaip teismo išvada.

O Švenčiausioji, o Garbingoji Mergele, ryt šv. Mišiose, kurios nežinau kur ir kurią valandą bus, kaip savo nuosavybę perduok Viešpačiui šį mano nutarimą. Tavyje viltis, kad bus suteikta malonė įvykdyti. Šv. Tavo Globėjas – Judviejų maitintojas – tešviečia man savo pavyzdžiu būti vyru! Šv. Globėjau, atrodo, nė viena Tavo šventė nė vienais metais nebuvo tokia reikšminga kaip ši.

Geroji Mergele, tepriima Viešpats ir už tą, kuris šešiskart teistas už mergaičių tvirkinimą, kurio teismas neišteisino ir neišleido iš kalėjimo; tebūna už visus tuos kalinių žvilgsnius ir kalbinimus (šiandien, kai iš darbo laukėme mašinos, o jos ėjo pro šalį); ir už visus visus – Tu žinai, už ką reikia – ir kad mano meilė ištvertų savo didybėje.

Šv. Teresėle, mano Seselės, Viešpats mane bando... Gal jau labai arti šv. Mišios. Šiandien vežė pro Aušros Vartus. Kada leisi ateiti, Šv. Mergele?..

Kaip keista! Vakar baigiau siūti vieną komplektą [darbinių pirštinių]. Vakarienei laikas. Nė nepamaniau, kad po vakarienės jau nebesiūsiu. Visai nesitikėjau, kad paims į šį darbą..." (*1965 03 18*).

„Kokią porą valandų laukėme mašinos grįžti iš darbo. Vaikščioju ir galvoju: juk gyvenime buvo leidžiama laiko ir ne tam kam reikia (kelionės) – gal nė pats visko neįvertinu. Juk draugo ir jo reikalų klaidos – tokie svarbūs dalykai tada atrodė! Tebūna dabar laiko leidimas veltui prieš mano valią – kaip atgaila... Priimk, Mokytojau!" (*1965 03 23*).

„Kodėl darbo atmosferoj kunigo įtaka nėra ryški? Keikiasi kunigo akivaizdoje, negražiai kalba. Kodėl niekada to nebūna, kai kreipiasi į kunigą?

1. Be abejo, pareina nuo žmonių rūšies. Čia yra žmonių, kurie niekada nesikreipia, kurie į kunigą jokių reikalų neturi, kuriems kunigas neegzistuoja. Kai (iš praeities) tikrojo kunigo vaizdo jų sąmonėje nėra, tai ir susidūrus kunigo buvimas neturi įtakos.

2. Jei tokie žmonės kada kreipėsi dėl artimųjų, jie save varžė dėl jų, dėl etiketo – pasidarydavo ne tokie, kokie iš tikrųjų yra.

3. Patys reikalai čia labai laicistiški [pasaulietiški], o kunigo tarnystėje – dvasiniai, kurie žmogų rimtai nuteikia.

4. Kai tik tenka pakalbėti rimtomis temomis, kur iš kalbos galima suprasti, kad esi kunigas, – keikti varžosi, jaučia pagarbą, atvirumą ir pasitikėjimą. Tada kalba tarsi atstoja rūbus, pareigų iškilmingumą.

5. Turi įtakos žmonių skaičius: kalėjime mažose kamerose įtaka visada ryškesnė, didelėse – fiziškai atsimiešia.

6. Dirbant suima dėmesį darbo procesas ir kas su juo susiję – darbo reikalai, tempas – reikalas skubėti. Šitai nustelbia paties žmogaus buvimą darbo atmosferoje. Žmonės tarpusavy neturi laiko kalbėti" (*1965 03 24*).

„Kodėl šį rytą taip anksti pabudau? Ir taip nuostabiai kaip niekada visą laiką – nuo kokių penkių ligi pusės septynių – sekėsi kalbėti su Tavimi, Šv. Mergele, su Tavo Sūnumi, su šv. Sužadėtiniu. Aptarėme visus, kurie man brangūs. Tiesiog neprisimenu, kad kada būtų buvę taip gera! Taip buvo aišku, kad visais savo reikalais turiu **Tave** prašyti. – Tai svarbiau kaip malonės prašymas ir visos mūsų materialinės pastangos" (*1965 03 29*).

„Šv. Mergele, Tu matai, kokiomis aplinkybėmis šios rekolekcijos... Visą dieną dirbom lauke – fermų statyboje, o dabar visos salės balsų gaudesy, kurie atmiešti keiksmais... Bet malonė visagalė ir keisčiausiomis aplinkybėmis.

Kokios mintys formavosi paskutiniu laiku? Kas naujo?

Pakeitė darbą. Visai nėra laiko skaityti, nes visą dieną lauke. Šiomis dienomis šalta. – Vargo pajutimas. Gyvenam susigrūdę – **aukai pašaukimas**. /.../

Valdytojas [kan. J. Stankevičius] dėl šv. Mišių, atrodo, neigiamai nusiteikęs... Novena į šv. Teresėlę dėl šv. Mišių: žinau, kad ji turi reikšmę, bet man nežinomu būdu... Viešpatie, išlaikyk mano pasitikėjimą! Visi šventieji, melskite šiuo reikalu!

Išvada: priešingai palinkimui tikėtis to, kas geriausia, realizuojasi vis sunkiausias atvejis. Šv. Mergele, Viešpats aiškiai mane laiko kažkokioje bandymo tamsoje. Visa tai, kas sunku ar lengva, – Tavo nuosavybė! Viešpats tepriima aukai! Džiaugsmo banga užlieja pagalvojus, kad Jo gailestingumas teiksis tai panaudoti kam nors padėti...

Kaip visa tai smulku prieš kitų kančią! Aš skaičiuoju mėnesius, o kiti – metus... Yra ligonių [kunigų], kurie šv. Mišių ištisais metais laikyti negali. Įpratau, kai būna sunku, kalbėti *„Confiteor"* – atgailai už savo ir kitų kaltes.

Tėve, negalėdamas aukoti šv. Mišių, aukoju Tau mintimis Jėzaus, Šv. Mergelės, visų šventųjų meilę, jų kančias, – priimk ir tai, ką man siunti... Tik neatimk savo malonės... Kas dega neapykanta prieš mane kaip kunigą, tegu mato, kad visomis aplinkybėmis Tu, mano Viešpatie, neapleidi manęs..." (*1965 04 02, mėn. rekolekcijos*).

„Vakar darbe bandžiau ant lapelio rašyti atėjusias mintis. Ir ką parašiau, ant kojos kelio pasidėjęs?

Buvo nuostabiai graži ir šilta diena. Ir tas paskyrimas dirbti lauke man pasirodė dovana. Juk artyn vasara. Gal ir skaityti per pertraukas bus įmanoma. Dažnai mes, Viešpatie, Tavo dovanų neatpažįstam. Juk viskas – dovana! Viskas turi kokią gilią prasmę, kurios mes nesuprantam ir būnam nepatenkinti. Ir kančia turi savo uždavinius. O, leisk visada suprasti Tavo paslaptingąją kalbą! Juk mes daug ko norim, siekiam tik dėl nesupratimo. Ir atvirkščiai. Ir tuo-

met, kai nesuprantam Tavo planų – kaip aš dabar, – teisingiausia **nusižeminti**. /.../ Ką dar pastebėjau iš šio laiko? – Pasirodo, galiu dirbti ir dieną neprigulęs. Lauke net visai nesijaučia. Tada vakare anksti norisi miego ir rytą anksti pabundu. Popiet ant rankų pasirėmęs pasnaudžiu, kai ne lauke, ir galiu net skaityti..." (*1965 04 04*).

„Penktadienį – Tavo, Šv. Mergele, skausmų mąstyme sušvito tokia nuostabi mintis:

Kodėl Tau Angelas paaiškino tik tai, kas svarbiausia, o kitus klausimus, kurie Tau rūpėjo (pavyzdžiui, kaip sužinos šv. Juozapas), paliko? – Dievas savo prakalbinimuose **palieka vietos tikėjimui, pasitikėjimui**, taigi **ugdo nuolankumą**. Pažinti Dievo Valią galima tik esant **atitinkamam nuolankumo laipsniui**. – Šv. Mergele, būk mano ir visų mūsų Mokytoja šiame reikale!

/.../ Vargšai, jie neturi jokio supratimo apie religijos dalykus. Aną dieną norėjo paklausti, ar monstrancija auksinė, bet niekaip nemokėjo pavadinti – pasakė: „Ar sakramentas auksinis?" Ir tik iš rankų gestų supratau, ko jie nori paklausti...

Kaip ryšku šitoje nelaimingoje minioje – atrodo, vienintelis jų džiaugsmas – **menas kankinti**. Tai vargingas būdas, kur lengviausiai pasireiškia puikybė. Menas, noras kankinti yra neapykanta, meilės nebuvimas. Dieve, juk tai pragaro dvasios dvelkimas..." (*1965 04 10*).

„Juk tai visiškai priešinga tam, ko mokė Kristus. Tai ypač ryšku silpnųjų atakavimu, „ispūgų" [gąsdinimų, tarsi puolant] manija – supykdyti kitą ir pan.

Visiškai nesijaučia dvasios valdžios kūnui. – Stojant į eilę prie valgio, važiuojant namo iš darbo visai nesidrovima užlįsti į priekį, o jei pačiam pavyko – jau šaukia ant kitų, kurie prieš jį lenda. Visai kaip gyvulių veržimasis prie lovio, vadinamoji kova už būvį. Nerasi duonos, jei pavėlavai pasiimti. (Knygų nevagia.)

Kalbos tonas – tik barnis, veido išraiška – piktumas. Kalbos tema – savo išminties, savo puikybės pabrėžimas, panieka, svetimumas kitiems. Atrodo, lyg būtų nuolat supykę ir net apie taikius dalykus nemoka kalbėti nepakeltu, neįsakmiu tonu. /.../ Jie niekada negalvoja, kad reikėtų būti kitokiems (sąžinės sąskaita); jie neturi didelių tikslų, kurių siektų. Atrodo, vienintelis jų siekimas – pranokti kitus berniškumu, chuliganizmu (nepagarba viskam), fizine jėga, apskritai – save pabrėžti.

Todėl jiems išgelbėti reikia ne grotų, bet suteikti dvasinį pasaulį: sudominti dideliais tikslais, kad pamažu įprastų savo juslinius malonumus palenkti aukštesniems tikslams.

Atrodo, didžiausia kliūtis – **draugai**, baimė, **ką pasakys**.

– Staseli, tu toks rimtas berniukas, – (dainų rinkėjas), – kaip tu patekai į kalėjimą?

– Per draugus...

– Ir per butelį?

– Ir per butelį...

Tad yra žmonių, kurie nieko nesiekia, kurių kaprizai, nuotaikos, aistros nenublanksta prieš didelius tikslus...

Jie turbūt nesijaučia esą nelaimingi... Gal jiems kalėjimas nėra toks svetimas kaip man, nes jų dabartinė būklė yra panaši į natūralų jų gyvenimą laisvėje?..

Šv. Mergele, jie visi Tavo vargingi vaikai... Jėzus ir dėl jų ant kryžiaus mirė..." (*1965 04 11*).

„Kam priežodžio vietoj vartojamas keiksmažodis? – Ar ne tam, kad tai savotiškas būdas **parodyti pranašumą** prieš kitus? Juk chuliganizmas – tai savotiškai suprantamas vyriškumas: „būti vyru" – tai pranokti kitus.

Šiandien mačiau, kaip visi piktdžiugiškai juokėsi iš vargšo „Šliaukos". Kodėl jį užkabinėja? – Dėl to, kad jis pyksta. – Džiaugsmas kankinti.

Šiandien eilėje laukiant grįžti namo ir mane bandė įpykinti „ispūgais". Jie ir iš manęs lygiai juoktųsi, jei pavyktų

supykinti. Dauguma jų neturi orientacijos, ar reikia gerbti, ar pajuokti. Vakar prie laužo visi, kurie buvo užsidegę neapykanta religijai, nutilo, kai pradėjom kalbėti, kai išgirdo mano nuomonę" (*1965 04 13*).

„Kasdien visiems grūdantis prie vartų, kad patektų į ankstesnį reisą [grįžti iš darbų], turiu progos matyti, kaip žmonės sugyvulėja – tiesiog jėga nustumia kitus, kad tik anksčiau patektų į mašiną. Keista, kaip ne gėda įsibrauti į kitą brigadą, kuri važiuoja anksčiau, visų baramam neklausyti nei brigadininko, nei draugų...

Šiandien grįžtant ir mane gėda apėmė, kai prisiminiau – „važiuosiu anksčiau, jei bus vietos", ir taip norėjosi patekti į mašiną, – kad tada, kai jau mane išleido, pamačiau, kad už manęs dar kokie du žmonės... Taigi ir aš turbūt stūmiau kitus..." (*1965 04 14*).

„**Didysis penktadienis** – vakar Didžiosios Meilės vakaras. *„Aš jūsų nevadinsiu tarnais..."* – *„Mylėkite, kaip aš jus mylėjau..."* – Mokytojau, Tu palikai save Švč. Sakramente!..

Šios dienos baisybė... Kas Tave vertė pakelti visa tai ir Motinai leisti tiek skausmo? – Meilė – ta didžioji Tavo Meilė, kurios mes daugelis nesuprantam, kitaip sakant, nepajėgiam [suprasti]... Kuo Tavo didžioji Meilė skiriasi nuo mūsų prigimtinės meilės? Kaip pasiekti tas meilės aukštumas, kad meilė visiems – taip kaip Tavoji – įgautų prigimtinės meilės jėgą?

Šie vargšai, dvasios vargšai aplink mane... Tu ir dėl jų savo meilės dovanas – Švenčiausiąjį Sakramentą – palikai. Ir dėl jų Tavo Kraujas šiandien ant kryžiaus... Dėl jų Alyvų kalne Tau buvo taip sunku...

Mokytojau, kaip suprasti Tave, kuris myli ir šitokius mus?.. Mokytojau, ar atleidi man?.. Aš suvokiu, apie juos galvodamas, tik užuojautos meilę... O Tu? Šv. Mergele, leisk mums suprasti, kodėl Tu nebūtum atėmusi kančios iš savo

Sūnaus, jei būtum ir galėjusi. Argi mes, nusidėjėliai, Tau brangesni už Sūnų, kurį aukojai už mus?..

Šv. Mergele, tik vieno – Malonės! – kuri šitokią meilę širdyse išugdo, kuri padaro šitokius perversmus širdyse... Tada ir Gražina, ir mes visi suprasim, kuo skiriasi šita nuostabioji šių dienų – Didžiojo ketvirtadienio, penktadienio – Jėzaus meilė nuo paprastos, prigimtinės, kuri tik vieną pajėgia apimti..." (*1965 04 16*).

„**Velykos** – pirmos tokios mano gyvenime. Jaučiamos tik dvasia, tik širdy, o išoriškai – kaip ir visi sekmadieniai. Nėra margučių... Bet pabudau dar tamsy ir negalėjau užmigti, mintys buvo su visais, kurie meldžiasi šiuo metu. Žinau, kad meldžiasi manieji, mama, gal ir namie likusi, Gražina, Nikodema*. Kažin ar meldžiasi ir Sesė?..

Tekėjo graži saulė ir aš išėjau į sodą su rožančium rankoje „dalyvauti" Mišiose.

Kėlėsi ir mano draugai. Ryškiai pajutau, kokie jie vargšai... Jie visai nejaučia to, ką mūsų širdys. Jie nepažįsta Tavęs, Mokytojau... Siųsk darbininkų į savo pjūtį!

Kaip ryškiai pajutau, kad iš visų mano gyvenimo reikalų pats didysis – **kad Tave pažintų**! Tam reikalui turi tarnauti ir rašomoji mašinėlė, ir motociklas, ir visas mano laikas, ir visos mano jėgos. Mokytojau, ačiū, kad man leidai Tave pažinti, kad pakvietei būti įpėdiniu Dvylikos [apaštalų]! Bet Tu juk žinai, kaip jie pakėlė tikėjimo–pasitikėjimo bandymą... Jie! Ko tad gali laukti iš manęs... Mokytojau, pasigailėk mano netikėjimo, neatimk šviesos!

Šv. Mergele, ir Tau buvo leista tikėjimo bandymas. Geroji Motina, tegul visi dalyvauja Tavo šios dienos džiaugsme! Panaudok ir mane šiam reikalui..." (*1965 04 18*).

„Atimant laisvę, **atimama galia mylėti** tą, kas laisvę atėmė. Dievas šitos galios neatėmė net patirdamas nedėkin-

* Vardas pakeistas.

gumą. Jo Kryžius – prakalbėjimas į išdidžiuosius, į jų kietas širdis ir protus (kryžius – priešingybė puikybei), bet ne prievarta jiems. Pragaras – jau prievarta. Užtai ten absoliuti neapykanta.

Ir žemės gyvenime – kur tik prievarta, ten neapykanta, ir atvirkščiai. Tik patyręs kitų meilę, žmogus pasijunta **meilę skolingas** kitiems.

Taip būna ir prigimtinėje meilėje. Gal prigimtinė meilė visame yra vaizdas antgamtinės? – Prigimtinė meilė, tik vienam skirta, yra palaima. Išsklaidyta daugeliui – ji neryški, negalinga.

Jausti užuojautą – tai suprasti, kad kitas neturi to, ką aš turiu. Iš visų turėjimų turbūt didžiausias – jausti meilės dovaną, jausti kito meilę (plius atsiliepti). Lengviausiai supranta kitus, jų reikalą, skausmą mylimos–mylinčios širdys. (Tai ypač ryšku prigimtinėje meilėje.)

Vergija, totalitarizmas – tai istorinis įrodymas, kad be Kristaus meilės įstatymo kiti motyvai neveiksmingi. Žmogui pagarba galima tik Kažko už žmogų aukštesnio akivaizdoje ir tik dėl to Aukštesnio, dėl Jo parodytos meilės pajutimo, nes be šito pajutimo piktžolės – išdidumas, turtas, malonumai – nustelbia jautrumą kitam žmogui ir jo reikalams. Artimo meilė dingsta. Atsisakyti **sau** būti išdidžiam, atsisakyti turto, malonumų galima tik dėl meilės **kitam**" (*1965 04 21*).

„Prieš pietus buvo labai negera sielos gelmėje. Ir kaip tik tada padovanojai man, Šv. Mergele, tokią mintį: sunkiais momentais reikia prisiminti, kad gyvenimas yra ne vien ši sunki valandėlė. Prieš ją buvo daug šviesių ir po jos vėl Viešpaties gailestingumas suteiks... Žmonės žudosi tik dėl to, kad nepajėgia įveikti **šitos** sunkios valandėlės. Ir nusideda, manydami, kad visas gyvenimas – tik **šitas** momentas.

Ar Jėzus ant kryžiaus būtų galėjęs pakelti, jei, **be šito** sunkaus momento, būtų nejautęs ir visų kitų – Velykų Ry-

to, laimės tų, kurie Jam dėkos? Šv. Mergele, ar būtum pajėgusi aukoti, jei būtum jautusi tik **savo** skausmą, o ne mūsų visų gyvenimą?

Kaip įstrigo širdin [F. Dostojevskio] „Brolių Karamazovų" viena Ivano kliedėjimo mintis: nusidėjėlę po atleidimo **pakvietė**... – Keista! Juk pakvietimas irgi gali būti netyčia – dėl nežinojimo, dėl žmogaus prigimties dėsnių nepažinimo. Bet ir mūsų klaidos Viešpaties plane savo vietą turi. Dieve, Tu galingas ir iš mūsų klaidų gauti dar daugiau gėrio! Tu padarysi tai. Teįvyksta Tavo Valia!

Šv. Mergele, koks bus tolesnis Sesės vaidmuo mano gyvenime? Ką reiškia jos tylėjimas (į du laiškus neatsakė)? Dieve, suteik savo šviesą, kad visame įvyktų Tavo Valia, kad kuo tobuliau pasireikštų Tavo garbė ir būtų patarnauta visų išganymui. – Kokie vargšai visi aplink mane...

Ir kas, kad širdy kažkodėl negera? Juk Tu, Geroji, atiduosi Jam ir tai kaip dalelytę prie Jo didžiosios Aukos kitų išganymui. Ačiū, Viešpatie, už visa tai, jei kam nors kaip tik bus gera tuo metu – gal mamai, gal... – kam Tu, Geroji, matai, kad reikalinga.

Sekmadienis. Pavakarys. Gali ateiti Laura. O gal ir Sesė kokiu nors stebuklu?! Meilė leidžia visas utopijų rūšis...

Kaip gera, kad viską galiu išsakyti Tau, Šv. Mergele, kaip draugei, kaip savai, kuriai neturiu paslapčių. Aš nenoriu, kad jų būtų – Tu visa privalai žinoti!" (*1965 04 25*).

„Tebūna Tavo Valia – tai nereiškia neturėti savo valios. Tai reiškia norėti viso, kas geriausia, ko net mes patys gal nesuprantam.

Dievas toks didis, kad gali siekti tikslų savo begalybe leisdamas žmogui pareikšti **laisvą valią**. Koks tai begalinis žmogaus pagerbimas! Kokia Dievo meilė žmogui!

/.../ Dieve, parinkai man tai, kas geriausia, skirdamas dirbti prie tų fermų [paukštyno statybos]. Juk čia, pasirodo, ir skaityti galima, ir mąstomąją maldą atlikti. O aš maniau –

Nuotraukų montažas antrojo įkalinimo metais. Prienai, 1971 m. (Iš KGB archyvo)

taip atrodė iš karto – kad čia veltui žūva visas laikas. O, mes dažnai neįžvelgiam Tavo meilės ir išminties..." (*1965 04 27*).

„Kodėl matant kenčiantį žmogų savaime širdis jaučia užuojautą? – Turbūt dėl to, kad kančioje nėra vietos puiky-

bei. Užuojauta išdidumo akivaizdoje, rodos, neįmanoma, nebent užuojauta dėl to, kad žmogus išdidumu save pažemina, apjuokia ir, vargšas, pats to nesupranta... /.../

Dieve, šie žmonės aplinkui... Padaryk, kad dovanos, kurių gausiai teiki man, būtų ir jų nuosavybė! Suteik ir jiems savo šviesą, kad pamatytų didžius gyvenimo horizontus. – Tai daugiausia žmonės, kurie nejaučia pareigos daryti gera, nes ir jie nepatyrę didelės meilės. Juo labiau žmogus save patenkina jausmų srity (noras turėti, kūno malonumai, išdidumas), juo mažiau pajėgia jausti kitą, jį suprasti" (*1965 05 01*).

„Geroji Motina, šiandien daug kur geriama*... Priimk visus į savo globą. Juk Tavęs bijo šėtonas. Tu sutrynei žalčio galvą. Tu Motina visų, kurie šiandien (ir visada) nuodėmės pavojuje. Ypač mergaitės... Ir mano artimieji, ir visi visi... *O virginum Custos et Pater*... /.../

(Oi kaip norisi šią akimirką pažiūrėti, kur deda peilį! Bet prisiminiau, kad juk tai nebūtina – rekolekcijų nuotaikai kenkia. Tokie nusigalėjimai labai padeda išlaikyti susikaupimą.)

Vargšai... Jie visai neturi krikščioniško elgesio vaizdo. Jie neturėjo galimybės žavėtis Kristaus dvasia. Jie neturi kunigo vaizdo. – Štai savo tarpe turi [kunigą]... Ar iš to susidarys Kristaus dvasios vaizdą?.. Šv. Mergele, į Tave krypsta mano akys. Iš ko gi tikėsiuosi pagalbos? Juk Tau priklausau visas – meldžiu Tave, kad taip būtų! – Ar jie supras, koks yra krikščioniškas elgesys?..

Kad nepajustų, jog esu tolimas kiekvieno jų reikalams. – Kad neišgirstų nevaldomo pikto žodžio, nepastebėtų susinervinimo. – Kad akyse matytų draugiškumą, norą gero kiekvienam. – Kad matytų drąsą visų sunkumų akivaizdoje – kad matytų **dvasios pergalę kūnui**.

Malda, auka už juos – kaip ir už visus. Šv. Mergele, žinai, visa, kas mano – Tau priklauso – visi nuopelnai (jei jų yra), visos maldų intencijos, visi žmonės, su kuriais suveda

* Buvusi Gegužės pirmosios šventė.

Apvaizda. Įvykdyk Jėzaus įsikūnijimą, perteik Jo elgesio bruožus mano gyvenimui – kad visi ir manyje pažintų Jį!

Kokia viltis žvelgiant į ateitį? – Noras kuklaus gyvenimo, darbo prie knygų. Kuo mažiau periferijos – vizitų, išorinių santykių su žmonėmis.

Kai žvelgiu į savo gyvenimą – kodėl jis eina tokiais zigzagais? – Šv. Mergele, vesk mano gyvenimą tiesiai į tikslus, kurių nori Viešpats!

Vakaras. Gražina laiške, dėkodama už šaunumą, parodė tarsi naują motyvą, naują orientyrą bendravimui su savaisiais. Kiek reiškia kitų įvertinimas! Pamenu, kaip nuteikė Gražinos padėka. Kaip padrąsinamai nuteikė, kai šiandien Marytė [per pasimatymą] papasakojo, kad [užsienio] radijas pranešė apie mane. Ir kai šiandien rašiau Sesei: „Dėkoju už tavo šaunumą, kurį man pažinti leidai...", rodos, tuo savaime radau normalų mūsų santykių orientacinį tašką.

Ar nereiktų pergalvoti visus iš eilės, kokie turi būti mano santykiai su visais? – Visiems ir visoms aš – **kunigas, kovos draugas**.

Laura – ar neskriaudžiu jos? Ką reiškia, kad Apvaizda taip sutvarkė, jog ko labiausiai noriu (Sesė), yra toliausiai, ir atvirkščiai (Laura)? Ne vien nuotaika, ne vien jausmu turi būti paremtas mano požiūris į žmones.

Vėl pradedu kažko laukti. Taip visada būdavo prieš vykstant kokiems nors pasikeitimams (pavyzdžiui, prieš perkeliant į kitą darbą, į lagerį ir pan.). Ar viską paėmiau iš šio laikotarpio, ką Geroji Apvaizda man parodyti, duoti norėjo? Šv. Mergele, Tu Auklėtoja, Mokytoja, mano Valdovė! TVM" (*1965 05 01–02, mėn. rekolekcijos*).

„Kai ateina naujas žmogus tarp senų, nors ir vienam kambary gyvenant, kol nepakalbi su juo – lyg ir svetimi, nepažįstami. Nedraugiškumas ypač ryškus dėl to, kad mūsų daug, susigrūdę. Norint kitą pripažinti, reikia sau kokio patogumo atsižadėti, o atsižadėti mes nemokam.

/.../ Aukos dvasia priverstinis darbas gali būti priimamas kaip atgaila už save ir kitus, su nuolankumu, pagarba ir meile jam. Veide turi būti ramybė, švelnumas, taikos ir meilės išraiška.

O tie, kurie nepažįsta Tavęs, Viešpatie? – Jie darbo naštos gali tik vengti arba dirbti dėl uždarbio. Jei jo nėra, lieka darbo našta kaip vergijos prievarta – veiduose savaime susikaupia neapykantos, kančios išraiška. Ir viduj ta pati nuotaika – neapykanta tiems, kurie priverčia, ir vieni kitiems, jei tik pasimaišo kitas su savo reikalais" (*1965 05 04*).

„Kaip atrodo **kenčiantis veidas** žmogaus, kuris gyvena tik sau? – Savaime suprantama, kančia – tai priešingybė vieninteliam jo siekimui – patenkinti save. Veide tik nuovargis, skausmas, bet kartu – būtinai neapykanta tiesiog viskam. Tokį žmogų viskas erzina, jis keikia visus, kas tik pasipainioja skersai kelio. Tai betikslės, beprasmės pragaro kančios preliudija.

Na, o kenčiantis veidas tų, kurie žino, kad visa tvarko aukštesnė Ranka? – Ar neturi būti panašus į kenčiančio ant kryžiaus Jėzaus veidą?! Jame atsispindi liūdesys, kančia, bet nėra jokios neapykantos, nes jis vadovaujasi meile, pagarba: *„Tėve, ne mano, bet Tavo Valia..."* Čia ir yra didžioji pareiga: kad jie nematytų kančios mano veide tokios kaip kitų – su neapykanta. /.../

Pareiga – meilė gali tapti vienareikšmėmis sąvokomis tik tada, jei pareiga pakeliama iš meilės Kitam, gyvai jaučiant dėkingumą dėl Jo meilės (mąstomosios maldos dėka). Jis myli visus. Jei šito nebūtų, pareiga nebūtų lygi meilei. Juk mylima tas, kuriam jaučiama pareiga dėl to, kad jį myli Tas, kuris ir mane myli, ir kurį aš myliu. Šita pareigos meilė parodoma tik tada, kai dvasia sugeba vadovauti kūnui.

Nuostabus gali būti kiekvienas. Kūrėjas kiekvieną tam pašaukė. Ir jei žmogus toks nėra, tai vien dėl šito jis vertas būti mylimas – iš gailestingumo, iš užuojautos jam. Žino-

ma, tokia meilė negali būti lygi tai, kai mylima dėl vertumo, bet vis dėlto...

/.../ Šv. Mergele, už viską dėkoju! Už viską, ką papasakojo Marytė: portfelis vardinėms; mano vardas per Vatikano radiją kovo mėnesį; atsižadėjimas smalsumo – galėsiu drąsiai žvelgti į akis, nebus apviltas jų pasitikėjimas; išdidumo sulaužymas [prieš kaimynus] dėl vaikų mokymo; Nikodemos ryžtas [stoti į vienuolyną]; Sesei „už šaunumą"; darbas šiuo metu gryname ore ir visa, visa" (*1965 05 05*).

„Žvelgdamas į savo gyvenimą, pastebiu kelis keistus etapus: vaikystė – skrupulai, kova; gimnazija – tarsi poilsis nuo kovos; seminarija – nuovargio kryžius, laisvės stokos jutimas (truputį panašu kaip ir čia); Šiluva–Raseiniai – nesubrendusi jaunystė; Šiupyliai–Vilijampolė – draugas ir jo reikalai... Įgula – prigimtinė meilė [susižavėjimas]; Šakiai – merginų jausmai; Gudeliai – smalsumas; kalėjimas – Dieve, tebūna išėjimas į Tavo Valios vykdymą!" (*1965 05 10, 36-asis gimtadienis*).

„Pavasaris – augimas, kūryba, gyvybė, dinamika. Kaip tai panašu į meilę! Ten irgi nuostabi kūryba, gyvybė, dinamika, augimas.

Kaip džiugu – pradedu ateiti į rimto žmogaus amžių! Kai pasižiūriu į draugus [kalinius] – manęs jau netraukia jų išdykavimai, imtynės. Stebiuosi, matydamas juos „neturinčius, ką veikti".

Dieve, meldžiu Tave, mano subrendimo amžiuje išmokyk dirbti vien tai, ko Tu nori, – tai, kam mane pašaukei, o ne pirmiausia tai, kas man patinka pačiam. Mokytojau, dabar į gyvenimą kai leisi, tai vienas iš svarbiųjų tikslų – imtis dirbti tai, kas **labiausiai nevilioja** jausmų..." (*1965 05 12*).

„Kažkaip gera pajusti subrendusio žmogaus amžių. Apvaizda neleido praeiti universitetų šventovių, bet leido pra-

eiti nuostabią gyvenimo, žmogaus pažinimo mokyklą. Juk tai būtina norint rašyti. Pagaliau ir universitetų išmintis neuždaryta privačioms studijoms. Tik reikia darbo prie knygų.

Didžioji tema rašyti – mąstomosios maldos reikšmė romanų forma. Šv. Mergele, į Tave kreipiu savo akis..." *(1965 05 14).*

„Pereitą sekmadienį sode du senyvi žmonės [kaliniai] svarsto, koks čia medelis. O jis jau rengiasi žydėti... Atėjo mintis: kodėl jie ne po savo sodą vaikšto?.. Matyt, abudu sodo mėgėjai.

Pagrindinė bausmės priemonė čia ir yra laisvės neturėjimas. Žmogus turi pakelti daug ką, ko nenori, pavyzdžiui, kad nebūtų patogumų (negalima dėvėti sandalų), jaukumo (vienoda juoda kalinių rūbų spalva). Kad žmogus nemokėjo laisvai tvarkytis savo valios noru, jis mokomas priverstinai.

Tie du žmonės prie medelio tokia stipria asociacija priminė a.a. tėvelį, kaip mėgdavo jis man sugrįžus iš mokslo rodyti tyliais vakarais kiekvieną medelį – kiek kuris turi žiedų... /.../ Šv. Mergele, viską privalau su dėkingumu priimti, kad teiktumeis ištaisyti gyvenimo klaidas..." *(1965 05 21).*

„Dieve, iš visų dovanų turbūt pati didžiausia – jausti gryną sąžinę. Tai daugiau kaip turtas, kaip laisvė" *(1965 05 28).*

„Tikėjimas yra antgamtinė [malonės] dovana – *gratia supernaturalis.* Kaip netikėtai aną dieną mąstomosios maldos metu nušvito supratimas, kad ne vien tikėjimas, bet **ir pasitikėjimas** yra dovana. Juk žinai, Šv. Mergele, kad ne visada vienodai lengva – ne visada vienodai gyvai pajėgiu net Tavimi pasitikėti... Taip pat **ir meilė** yra dovana. Nuostabiai tikslinga į Gražinos skundą – kad Dievo meilė jai tik sąvoka – atsakyti malda, idant būtų suteikta ši malonė – meilės dovana. Tikėjimas, viltis, meilė – pačios didžiausios malonės dovanos. – Ar ir to nežinojau?..

Dėl to, kad daugelis **neklauso** Tavo Valios, aš **turiu klau-**

syti ir tuose dalykuose, kurie reikalauja kančios (pavyzdžiui, buvimas čia), nors kai kurie dalykai, atrodytų, ir neturi prasmės (pavyzdžiui, dirbti ne savo pašaukimo darbą). Dieve, Tu vienas jų prasmę žinai, o aš meldžiu tik **malonės pasitikėti** Tavimi. Tokia **atgailos dvasia**.

Be dvasios pergalės kūnui negali būti meilės. Kiekvienos meilės pasireiškimas jau reikalauja tai, kas sau malonu (jusliniu atžvilgiu), atiduoti kitam.

Demonas ir yra protas be meilės. O visos gerosios dvasios – pagal panašumą į Dievą – yra protas ir meilė. – Dieve, meilės ir išminties!

Tiems vargšams mano aplinkoje toks naujas dalykas meilė! Savo aplinkoje jie matė – taip pat ir patys tai praktikavo, – **tik sau**... O kiekvienas kito [žmogaus] pasirodymas trukdo viską susiimti sau. Iš čia kyla neapykanta visur, kur tik sutinkamas kitas žmogus.

/.../ Malonės veikimo pavyzdys. – Naktis, kai šv. Petras, taip neseniai žadėjęs mirti su Kristumi, išsigina Jo... – Diena, kai po Šventosios Dvasios atsiuntimo Petras prabilo į minią: *„Vyrai broliai!"* – Teismas, kai Apaštalai viešai ryžosi: *Dievo reikia klausyti labiau kaip žmonių..." (1965 05 30).*

Peržiūrėjus bylą, kun. Juozas Zdebskis išėjo į laisvę 1965 06 04. Pirmiausia nuėjo į Aušros Vartus padėkoti Marijai. Vėliau juokdavosi, kad jo, skustagalvio ir tokio apskurusio, nenorėję leisti aukoti Mišių... Tą patį vakarą išvažiavo į Naujienėlę pas seserį aplankyti mamos.

Šiame dienoraščio sąsiuvinyje yra dar vienas įrašas, jau iš laisvės:

„Šv. Mergele, šventosios mano Seselės Danguje, dėkokite dieviškajai Meilei už begalinį gailestingumą. Juk aš rašau jau ne už spygliuotų vielų!

Vargšas Tėvelis*! Jo veidas stovi akyse, kai mane, jau išsipuošusį su laisvės drabužiais, palydėjo ligi geležinių vartų,

* Drauge kalėjęs kunigas Juozas Matulevičius.

o pats liko liūdnu veidu ir tomis pilkomis drapanomis... Kai nuėjęs į gimnaziją rašiau laišką, jis pirmas pranešė man Viešpaties dovaną: „Tave paleidžia". Supratau iš karto tik tiek, kad kažkas ieško. Ir nariadčikui* reikėjo nemaža įrodinėti, kol pradėjau tikėti – vis maniau, kad gal čia kas ne taip...

Reikia eiti į pamaldas..." (*1965 06 30, Alytus*).

MIRTININKO IŠPAŽINTIS

(*Iš kun. J. Zdebskio rekolekcijų fonogramos*)

Teko būti liudytoju nuostabaus Dievo gailestingumo žmogui, kuriam, atrodo, jau jokia žemės galybė negalėtų padėti.

Lukiškių kalėjimo požemiuose yra specialios kameros, kuriose būna ypatingi kaliniai. Kiti kaliniai, kurie dar šiek tiek turi vidinės kultūros, panaudojami išnešioti maistui – jie sudaro vadinamąją „balandiorų" brigadą. Vienu metu [1964 m. pabaigoje] dirbau toje brigadoje. Apvaizda taip patvarkė, kad man teko kaip tik tas požemis. Atidaro duryse sprindžio didumo langelį, per tą langelį paduodi maistą, vėl uždaro ir užrakina. Durys geležim kaustytos, didžiausi užraktai. Tenai dirbant paprastai kareiviai įspėja: „Atsargiai – pavojingi!"

Pavojingi – kokia prasme jie pavojingi? – Pavyzdžiui, neatsargiai per arti prie to langelio prieisi – nutvers už plaukų ir visa sauja liks jo rankoje... Kartą fotografas, vykdydamas savo pareigą, atidarė kameros langelį ir vieną iš jų pavarde pakvietė fotografuotis. Jo nelaimei arti stovėjo kitas kalinys su grindų šepečiu rankoje ir šepečio kotu smeigė pro langelį – žmogus liko be akies...

Ar iš tikrųjų jie tokie pavojingi? Pasirodo, jie iš tikrųjų tokie: gyvenime niekur niekada nepatyrę meilės. Su jais visi prižiūrėtojai kalba – jokio gailesčio, jokio gero žodžio, tik

* Kalėjimo darbų skirstytojas (*rus.*).

griežtas, įsakmus tonas. Jei jie kur varomi, rankas turi laikyti už nugaros – jei pabandytų nuleisti, tuojau be įspėjimo karceris... Šitaip į darbą, iš darbo ir visur kitur. Prižiūrėtojai patys siaubingai jų bijo: kiekviena klaida gali kainuoti gyvybę.

Buvo įdomu išbandyti, ar jie iš tikrųjų pavojingi. Kartais budi žmoniškesnis kareivis – gali vieną kitą žodį su kaliniais persimesti. Pavyzdžiui, rytą atidarius langelį: „Labas rytas, vyrai! Na, kaip miegojot?" Jie žiūri į akis nustebę: jų šitaip niekas neprakalbina. Ir, žinot, labai greitai jie pasidaro nebepavojingi...

Vienoje kameroje buvo toks Vladas. Tikrai baisus žmogus. Jis pats turbūt nežinojo, kiek kartų teistas ir ką gyvenime padaręs...

Kartą rytą, kai atidarė langelį, žiūriu, sėdi Vladas kameroje ant grindų susimąstęs. Pakėlė akis į langelį ir jo pirmas žodis:

– Kažin, ar mane sušaudys?..

Ką jam atsakyti? Sakau:

– Vladai, tu melskis...

Sužiuro...

– Cha cha cha! – laukiniu juoku nusikvatojo. – Melstis?! – Paskui, lyg ką prisiminęs, lyg susitramdęs, tyliai sako: – Aš nemoku...

Sakau:

– Vladai, aš už tave melsiuos...

Kokiomis geromis akimis jis pažiūrėjo! – tasai baisus žmogus, kurio nesutvarko speciali brigada...

Sykį rytą – nėra kameroje Vlado. Kareivis nuveda į kitą kamerą paduoti jam maisto. Atidaro duris. Toje kameroje dar kita kamera iš geležinių grotų: vadinasi, įėjus į tą kamerą jis tavęs negali pasiekti. Tenai nieko nėra, tik cementinės grindys. Žiūriu – sėdi mano Vladas ant cemento visai nuogas. Kampe skudurų krūvutė. Pasirodo, jam užėjo kažkoks siautulys (ten kartais užeina: pradeda keiktis, draskytis, dau-

žyti sienas). Iškvietė specialią brigadą, jį sutramdė, įgrūdo į tą kamerą – iš jo drabužių liko tik skudurai...

Kartą sužinau: jis po teismo vienoje kameroje – pasmerktas... Kuo jam galima padėti? Suprantama: Dievui jo vardu kalbėti, ką nors jo vardu už jo klaidas sunkaus pakelti. Taip tai taip, bet vis dėlto: argi nieko negalima jam padėti? Galimybės menkos. Kareivis atrakina langelį, paduodi jam maistą ir vėl čia pat užrakina: nei tu jam ką pasakysi, nei ką paduosi...

Atėjo mintis ant popieriaus skiautelės parašyti gailesčio mintį. (Žmogaus amžinybei – kad ir kokios būtų jo nuodėmės – užtektų bent lašelio meilės, vieno supratimo: „Dieve, Tu myli mane, todėl atleisk nuodėmes, kuriomis Tave paniekinau". Jei nusikaltėliui šitą mintį primintum, jis nežūtų amžinai. Tik turi būti šie trys elementai: Dievo meilės, savo nedėkingumo supratimas ir iš to plaukianti išvada atsižadėti nuodėmių.)

Paduodamas maistą, po bliūdeliu pirštu paspaudęs tą popieriuką, įkišu pro langelį. Jis paėmė bliūdelį – popieriukas nupuolė ant žemės. Kareivis nematė. Bet mano sąžinė vis tiek kalba: ar viską padariau, ką padaryti galėjau?

(Šitas klausimas labai praktiškas: mes kiekvieną vakarą turėtume atsiminti – ar šiandien viską padariau, ką gero visiems padaryti galėjau? Pasirodo, kartais protinga išnaudoti visas galimybes. Ne kartą gyvenime Dievas leidžia kaip tik vieną laimėjimo išeitį rasti tuo atveju, kai, atrodo, jokios vilties nėra. Tarkim, vėluoji į autobusą: jau kelios minutės kaip turėtų būt išėjęs. Bet bandyk: patikrink, o gal ir autobusas vėluoja? Žiūrėk, ne kartą iš tikrųjų pasirodo, kad dar neišėjęs.)

Vieną vakarą Apvaizda leido štai ką: paprastai du kareiviai budi, o tada kažkodėl – tik vienas. Gal tai vienintelė išeitis: panaudoti ir neįtikėtiniausią galimybę?

Prieinu prie to kareivio. Tiesiai be jokių įžangų sakau:

– Aš katalikų Bažnyčios kunigas: leiskite man tą žmogų išklausyti išpažinties.

Kareivis išpūtė akis:

– Ką?! – Bet susidomėjo. – Tai už ką tu sėdi?

Žodis po žodžio – ir mudu ėmėm kalbėtis. Ta mūsų kalba pasidarė jau ne kaip pono su vergu, bet kaip žmogaus su žmogumi. Aiškiai matau – jame vyksta kažkokia kova. Juk žino: už tokį dalyką, jei kas sužinos, jam iš karto bus po viskam... Pagaliau:

– Idi, no bystro!*

Atrakino langelį, pats pasitraukė į šoną.

Dabar jau mudu su pasmerktuoju vienas prieš kitą. Tiesiai jam ir sakau:

– Aš katalikų kunigas. Ar nenori išpažinties?

Tas žmogus kaip stovėjo prie langelio, taip ir suklupo. Ką reiškia mirties akivaizda!

Paskui kareivis užrakino langelį. Einam su tuo kareiviu koridorium ir aiškiai matau, kaip jame netelpa džiaugsmas, kaip spindi jo akys! Jis jaučiasi padaręs kažką labai gero. Jau tarp mudviejų nėra jokio skirtumo – jau lygūs, jau draugai, gal net broliai. Matau, kaip jis tiesiog norėtų griebti ir apkabinti ar ką panašaus padaryti... Ir paskui, kitą vakarą jis dar kartą leido. Tam žmogui buvo staigmena: taip netikėtai – šitokie ekspromtai – nepagalvotum...

Įdomiausia, tokiomis sąlygomis – jokios žmogiškos vilties, jokios išminties čia nerasi, niekas to nesugalvotų. O Dievas savo planuose visada yra laisvas – Jam negalioja jokios kliūtys! Apvaizda tikriausiai neatsitiktinai taip sutvarkė, kad tuos du vakarus budėjo vienas kareivis, o ne du. O ir kunigą galbūt specialiai patalpino kalėjime, kad šitai to žmogaus išgelbėjimui buvo reikalinga. Gal jo motinos malda laimėjo jam gailestingumą. Pagaliau, Dievas žino, kas atliko atgailą už jo nuodėmes – tik Amžinybėje paaiškės. Taigi Dievo planams nėra jokių kliūčių, jokių negalimų dalykų.

---

* Eik, bet greitai! (*rus.*).

KANČIOS IR AUKOS MOKYKLA

Antroji kun. Juozo Zdebskio gyvenimo ir dvasinio brendimo pusė prasidėjo pirmuoju įkalinimu. Geriau apmąsčius ir teisingiau įvertinus savo nepatirties ir nežinojimo klaidas, buvo lengviau pasirengti rinktis kančią ir auką kaip priemonę dalyvauti Išganytojo sielų gelbėjime. Jausdamas iš Dievo gautą specialų pašaukimą – savo Globėjo šv. Juozapo pavyzdžiu būti mergelių Sargu ir Tėvu, jis ir pats turėjo pereiti skaudžią sielos taurinimo ir skaistinimo iki kankinystės mokyklą.

Kun. Juozui nuo pirmųjų kunigystės metų širdį gėlė rūpestis (o kartais net sielvartas) dėl kiekvienos į nelaimę patekusios ar klystančios mergaitės. Ilgus metus slapčia nešiojo riterišką jausmą tai Sesei, kurios vaizdas padėjo jam geriau įsivaizduoti tyrąsias Dangaus dvasias. Tačiau... grįžęs iš kalėjimo atsitiktinai sužinojo, kad ir jo Sesė nuklajojo žaltvykslių suviliota...

Žvelgdami į gyvenimą Mirties ir Amžinybės akivaizdoje, su nuostaba atrandame nepakartojamą Kūrėjo įvairovę ne tik regimame pasaulyje, bet ir žmogaus sielos slapčiausiose gelmėse. Meilė vienam žmogui tampa etalonu, kaip reikia mylėti visus Dievuje. Ir kun. Juozui užuojauta ir gailestingoji meilė Sesės nelaimėje padėjo ir į visus žmones žiūrėti be šešėlio smerkimo, piktinimosi ar paniekos. Žinojo: Dievas gali sielos tyrumą ne tik išlaikyti, bet ir prarastąjį sugrąžinti.

Atsiteisimui už šią malonę ir atgailai už kitų nuodėmes, sužinojęs skaudžią tiesą, pavedė Dievui savo gyvybę kaip auką. Tuo metu toji auka nebuvo priimta... Tačiau vietoj gyvybės Viešpats priėmė viso gyvenimo auką, pakreipdamas atgailos linkme.

Išėjęs į laisvę, kun. Juozas apsistoja Alytuje. Čia atlieka kelių dienų rekolekcijas, kurių įrašas yra jo dienoraštyje.

„Kaip nejučiom ši diena man tapo rekolekcijų pradžia! [E. Handel-Mazzetti knyga] „Ritos laiškai" sukėlė daugybę gerų minčių, kurias būtinai norisi užrašyti.

Kad visos mūsų sesės būtų tokios kaip Rita! Širdin atplūdo džiaugsmas: ir Sesė turi būti tokia... Tikriausiai tokia ir Laura, ir Nikodema, ir daug daug jų – draugės tų šventųjų Mergelių kaip šv. Agnietė ir kitos – jų Ten tiek daug, jos – gerosios Draugės mūsų visų. Jei žemės mergaitės man skiria tiek dėmesio, tai tikriausiai dar daugiau jo skiria tos tyrosios Sesės, kurių meilės jau netemdo žemės dulkės, kurių meilė galinga dieviškosios Meilės galybe. Ir jų visų Karalienė – Šv. Mergelė – kurios nuosavybė juk esu...

Tebūna garbė Tau, Dieve, dėl visų – šiame ir aname pasauly – mūsų sesių pergalės! Šv. Mergele, dėkok, – ir jūs visos, kurių vardų nežinau: jei šitoj srity slėgtų didžios klaidos, ar drįsčiau į jus kelti savo akis... O dėkokite! Kokie slaptingi Apvaizdos planai! Koks nuostabus malonės veikimas!

Šis laikas tarsi kažkokia speciali dovana. Čia [Alytuje] viskas gražu: šventovė, aplinka, kambario apstatymas. /.../ Šiandien gimė naujas, bent man taip rodosi, jausmas – noras labiau kaip lig šiol jausti tą nematomąjį pasaulį ir Jų [tyrųjų dvasių] meilę. Žinau, kad tam reikia ypatingo susikaupimo.

Kartu naujai suvokiau, koks svarbus yra rašytojo darbas. Juk per jį suteikiama tos malonės gausybė, ta visa palaima sielose, kurią patirs skaitytojai. Juk ir šitas noras labiau dėmesį skirti anam, neregimajam pasauliui įsižiebė skaitant „Ritos laiškus". Koks šventas turi būti rašytojas, kad darytų tiek daug palaimingos įtakos!

Vėl ryški mintis, supratimas: kovoti su savo kūniškąja dalimi, kad Dievas teiktųsi apsaugoti jas nuo panašių išgyvenimų, kaip teko vargšei Ritai... Dieve, Tu išleidai mane iš kalėjimo nelaisvės, o aš jaučiu, kad per anksti... Bet, Šv. Mergele, juk Tavo nuosavybė esu su visomis savo silpnybėmis

ir klaidomis... Tavo toks, koks esu. Meldžiu Tave, sukurk mane pagal savo skonį – t.y. pagal Jo Valią.

Keista! Nelaisvėje, kai buvau susikaupęs, pirmą kartą gyvenime pajutau nuojautos jausmą. Juk niekada tokio jausmo nebuvau patyręs. Kai Onutė pasakodavo, aš net įsivaizduoti negalėjau, kaip tai būna. O nelaisvėje iš kažkur žinodavau, kad štai mudu su tuo senuku kunigu išskirs iš bendro darbo... Prieš pabaigą, kai būdavo kartais labai sunku, kažkas man tarsi sakydavo: „Greit, greit!" Tai nebuvo žmonių kalba tariamas žodis, bet kažkoks žodis prote, – tačiau tikras, su kontūrais, kurį jau galima pakartoti, užrašyti. Arba, pavyzdžiui, eidamas vienas kur nors koridoriumi pajusdavau tokį keistą jausmą – tarsi už rankos vesčiau kokią mielą būtybę, lyg nekaltą vaikelį... Ir ne kartą susiformuodavo mintyse klausimas: „Miela Būtybe, kas Tu esi?" – Ar tai tik fantazijos kūrinys, ar žinosiu kada, „kas Tu esi"?.. Kažkodėl širdy būdavo gera ir net pasirodydavo šypsena – lygiai tokia, kaip būna meilės šypsena... Tik nežinau kam. Nežinau, kas mane vesdavo už rankos. Miela būtybė... Ar tai Tu, šventasis mano Angele? Ar tos mielos Sesės? – Ar aš šį vakarą nuskendau į fantazijos pasaulį?... /.../

Taigi mirtis – nuostabios draugystės Kristuje pajutimas.

Skaitant „Ritos laiškus" tokia mintis atėjo. – Daugelio nedorų kėslų (taip pat savo gundytojų kai kurių žodžių) ji nesuprato, tik nujautė pavojų, tačiau nežinojo kokį. Mergaičių nežinojimas – juk tai joms dovana. Iš to galima suprasti, kodėl Rojuje buvo nereikalingi rūbai. Matyt, vyro prigimtis labiau nukentėjo nuo Adomo kaltės padarinių. Kai vyras pasidarė jos tyrumui pavojingas, Kūrėjas jai nepaaiškino visų kėslų, tik suteikė vieną nuostabią dovaną: neklaidingą gėdos jausmą, kuriuo Dievas apsaugo ją nuo to, ko ji pati nesupranta, tik žino tuo slaptinguoju suvokimu – drovumo jausmu. Ar tai ne nuostabu?! Juk taip ji gali išvengti blogio jo nepažindama ir neužsikrėsdama jo nuodais!

Kai Palangoje pereito mėnesio pradžioje sutiktą kokių 14 metų mergaitę paklausiau, kur yra gėlių aikštė, ji tikriausiai nenugirdo mano klausimo, tik nuraudo ir pabėgo. Paklausiau kitus žmones to, ko ieškojau, bet širdy liko kažkoks geras prisiminimas, už kurį norisi jai dėkoti. Ji padarė gerą darbą pati to nežinodama ir nesuprasdama kokiu būdu. Kaip svarbu vyrui pažinti moters tyrumą! Kad žinotų mūsų mielos sesės, kokiu būdu jų sielos teikia palaimą vyrams! Tik kad žinodamos nesididžiuotų – nes tuo didžiavimusi būtų sunaikintas visas grožis...

Šį rytą turėjau progos pamatyti, kaip svarbu, kad tokiose stambiose vietose, kaip čia, dirbtų kunigai, kurie tikrai gyvena malonės gyvenimą. Net 10 val. – tikriausiai atvykę kokiais reikalais – žmonės susitvarko ir savo dvasinius reikalus.

Malonės dovana taip pat yra galėti jiems padėti. Kur mane paliks dirbti?.. Šv. Mergele, kad įvyktų Jo Valia – dirbti ten, kur bus suteikta malonė pagal pareigų sudėtingumą ir pobūdį.

/.../ Kaip gera buvo skaitant „Ritos laiškus" jausti, kad ir Sesės siela panaši, kad esama tokio kilnumo žemėje, kad tokie yra visi, kuriuos teisėtai galima vadinti broliais Kristuje. Prisimenu kiekvieną atskirai – kiekviena savitai subtili: Laura motinišku rūpestingumu, Nikodema švelniu išradingu drąsumu, – taip kiekvienas Kūrėjo šedevras vis kitaip nuostabus. Koks be galo turtingas Kūrėjas! Juk visi tie šedevrai – Jo nuostabumo dalelytės" (*1965 06 30 – 07 01, rekolekcijos*).

„Vakar nieko nerašiau. Buvo svečias. Bet vakar diena – ypatingos malonės, ypatingo Dievo prakalbinimo diena.

Koks keistas mano gyvenimas! Aiškiai jaučiu, kad Kažkas tvarko, Kažkas kartais tarsi žaidžia manimi... Kas vakar parodė savo galybę ir mano priklausomumą nuo tos galingos jėgos? – Dalijant šv. Komuniją pajutau, kad bus

taip, kaip du kartus šv. Mišiose buvo: sąmonė arti išnykimo ribos... Ką daryti? Grįžti nebaigus dalyti?.. Pažvelgiau į Tauręę, ir sunki mintis: „Kas bus, kai išversiu?..“ Širdis ėmė labai sunkiai plakti, bet sąmonė nedingo, tik labai virpėjo rankos, kol pabaigiau dalyti. Žinojau, kad grįžus bus vėl visa gerai, nes dėmesys bus kitur nukreiptas. Juo labiau kalbant. Kalbėti buvo visai lengva, sekėsi: sakė, kalbėjau pusę valandos. Kaip keista! Čia gyvybės riba, čia vėl – visas energijos išsiliejimas ir visai be nuovargio ar silpnumo jausmo. – Kažkas tarsi žaisdamas parodė savo visagalybę...

Jeigu sąmonė būtų dingusi, be abejo, gyvenimas turbūt kita linkme būtų turėjęs eiti... O dabar – ryt palieka mane vieną su senuku [kun. Vincentu Akeliu] ir visai nebijau. Tačiau ar tai ne akivaizdus Kažkieno parodymas, jog ta malonė, kad dar leista dirbti, – taip pat yra dovana? Kokį dėkingumą tada jautė širdis! Sukalbėjau *„Te Deum laudamus“**. Dieve, neleisk pamiršti, kad niekuo didžiuotis negaliu...

/.../ Jau buvo laikas gulti. Kaip nejučiomis su Sigitu [kun. Tamkevičiumi] užsimezgė kalba apie svarbias problemas. Jis pasakė:

– Tu linkęs pajuokauti. Teko girdėt atsiliepimų: „Šitas jau kitoks...“ – (Taip lengvai gali prielankumu palaikyt...)

„Šitas jau kitoks“ – tokį įspūdį padarė... Ar tai ne Viešpaties prakalbinimas? – Šv. Mergele, argi lig šiol čia ko nežinau? Tu pameni, ir apie tai kalbėjau Aušros Vartuose. Tu – Mokytoja. Tu turi pareigą ištaisyti visa, ko Viešpats nenori...“ (*1965 07 03, rekolekcijos*).

---

* Tave, Dieve, garbinam (*lot.*).

DIDYSIS SKAUSMAS

1965 m. rugpjūty kun. Juozas Zdebskis skiriamas į Leipalingį vikaru, kur darbuojasi 14 mėnesių. Visas šis laikotarpis – didžiausio jo gyvenimo skausmo, bet kartu ir susirūpinimo amžinuoju sielų likimu metas. Ypač stengiasi saugoti nuo nepataisomų klaidų nepatyrusį jaunimą. Tebesvajoja rimtai atsidėti katalikiškos beletristikos darbui. Daugiau rašo į dienoraštį psichologinių stebėjimų, kančios apmąstymų. Tas laikotarpis – kaip pats yra sakęs – didžių Dievo malonių metas.

„Šv. Mergele, kaip visada, ir šiuo kartu į Tave kreipiu akis su viltimi, kad priglausi mane vargšą, kuris Viešpaties pagalbos tikisi kaip aklas, ranką ištieseęs, kad vestų...

Kiekvienas įvykis, kiekviena nauja diena – tai slaptingas Apvaizdos prakalbinimas. Ką pasakyti nori Geroji Apvaizda paskutinių dienų įvykiais?.. Jie iš tų, kurie keičia žmogaus gyvenimo kryptį, kurie gyvenimą suskirsto į tam tikrus etapus – kryžkelio reikšmės įvykiai. Kalbėk, Viešpatie, Tavo tarnas klauso su nuolankia viltimi, kad Tavo pagalba padės suprasti ir įvykdyti Tavo Valią.

Į ką mano Sesė iškeitė savo tyrą džiaugsmą?!

/.../ Ėjau automatiškai bažnyčios link, kaip paprastai panašiais atvejais mano gyvenime būna. Lygiai taip, kai gavau telegramą apie a.a. tėvelio mirtį... Laimei, radau neužrakintą. Dieve, kas įvyko?... Netikėti negalėjau, ir labai tikroviškai pajutau skausmą...

/.../ Sese, Sese, kaip gera būtų mirti, kad tik nebūtų buvę šito, ką pasakė ši diena... Jei tai būtų kas pasakojęs, būčiau su šypsena netikėjęs – tai nesąmonė, neįmanomas dalykas...

/.../ Kaip tai įvyko? – Šitai man buvo nauja, nesuprantama, tai griovė visą supratimą, lig šiol turėtą apie žmogaus gyvenimo klystkelius. Aš vėl žvelgiau į gyvenimą kaip

pirmos klasės mokinukas, patekęs į sudėtingą laboratoriją nieko nesuprasdamas...

/.../ Kokia malda tokioje nuotaikoje labiausiai tinka? – Automatiškai apėjau Kryžiaus kelią. Tai labiausiai derinosi su mano skausmu... Ir maldoje subrendo vienas prašymas – pirmą kartą gyvenime toks: „Dieve, jei reikia, paimk mano gyvybę ar sveikatą – ką nori, – tik atkurk jos sielos grožį..."

Kažkas gąsdino apie šitą auką galvojant. Prisimenu Danutės kančios lovą ir jos žodžius: „Dievas manęs išklausė greitai. Aš tuoj susirgau"...

Šv. Mišios Šcheldos slėnyje. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa. (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Šv. Mergele, ar turiu teisę šito Viešpatį prašyti? Juk nieko savo neturiu, juk visa – Tavo nuosavybė. Bet jei šitai reikalinga, jei to Viešpats nori... Žinau, kad negaliu išdidžiai galvoti, jog mano auka turėtų tokią didžią reikšmę – priversti Dievą daryti malonės stebuklus. Aukoju, dangiškasis Tėve, Jėzaus kančios auką, visų šventųjų meilę, bet jei reikia – ir savo auką...

Šv. Mergele, jei ta auka bus priimta, Tu neleisi, kad būtų nuostolis tiems, kuriems kalbėti reikia, kuriems mano darbas pagal Jo Valią tarnauti privalo kaip įrankis, kad jiems – daugeliui – būtų suteikta malonė... O jei nebus priimta regima auka, tai turėsiu pagalvoti, ką dar galėčiau aukoti iš tų dalykų, apie kuriuos žinosiu tik aš ir Tu, Dieve. Šv. Mergele, jei to

reikia, jei tai ateis man kaip Jo Valia, – juk tam ir priklausau Tau besąlygiškai, – Tu padėsi man tai suprasti ir įvykdyti.

/.../ Ar bus kas gyvenime dar gražaus?.. – Ir tai visų sunkiausia – aš negalėsiu apie tave, geroji Sese, galvoti taip, kaip galvojau visada... Aš negalėjau atsilikti nuo tavęs herojiškumu! Tai buvo keistas energijos reaktorius. Žinojau, kad tu kaip angelas tyra... Tavo skaidri šypsena ne kartą tirpdė mano atšiaurios prigimties šiurkštumą. Tik dabar supratau praktiškai, kokią reikšmę vyrui turi šis žinojimas. Jis sutirpdydavo kiekvieną netyrą mintį, kiekvieną aistrą, rodos, net pasąmonės (sapnų) srity... Žinau, kad ne tu viena tokia žemėje buvai. Bet paprastai matome tą, į kurį žiūrime. Juk, rodos, tu pati pašaukei mane ir aš atsigręžiau... Kažkada bandžiau pažinti Dievo kūrybos grožį, bet į mane savojo žiedo neatgręžė ir to grožio nepažinau... (Keistos paslaptys. Kodėl ne visada sutampa šitas slaptingas atsigręžimas? Norėtųsi žinoti, kaip turėjo atrodyti ši paslaptis dar kaltės nesugadintame Kūrėjo plane...)

Sese, tu sutikai žmogų, kuris nepajėgė atpažinti tavo dvasios pasaulio nuostabumo ir pasielgė pagal materijos dėsnius... savo paties nusivylimui ir kartėliui... Kodėl ir jam neparodei dvasios didybės ir neregimų dalykų grožio, kaip parodei man?.. Jis būtų buvęs amžinai dėkingas! Jis turėjo tapti nauju žmogum, jei Apvaizda leido jums susitikti gyvenime. Tu būtum apsaugojusi ne vieną sesę nuo to skausmo, kurį dabar kenti... Kas jį padarys nauju žmogum? Kas jas apsaugos nuo laukinės aistros kankinimų?.. Pagaliau kas bus dabar mano gyvenimo reaktorius? Žinau, gyventi reikės nekeičiant gyvenimo krypties, jei Aukščiausioji Išmintis nepriims gyvybės aukos visam šitam pažeistam Kūrėjo planui atsverti. Tebus daugiau aukos mano gyvenime. Tebus ir be to tyro džiaugsmo. Jei jau mano nelaiminga tauta nuolat aistros apgaudinėjama ir žeminama, – kodėl aš turėčiau išvengti visos gyvenimo tikrovės?!

Bet kas bus mano gyvenimo reaktorius? – Norėčiau maldauti: būk tu!!! Tai nėra prašymas, kad mylėtum. Tik leisk žinoti, kad apie tave galiu galvoti kaip anksčiau. Žinau, teoriškai žinau, kad tyrumas gali būti ne vien neprarastas, bet ir atgautas. Tik tu parodyk man tai – maldauju... Žinau, kad Dievas gali ir iš blogio, kurį mes padarom, išgauti dar daugiau gėrio. Jis tai padarys, jei Jam paduosi ranką vesti, jei maldausi ir uoliai atsiliepsi malonės prakalbinimui. Juk Jėzus šventosioms moterims neparodė tiek pagarbos, kiek vargšei Magdalenai, palinkusiai prie savo Viešpaties kojų. Ji turbūt turėjo laimės pajusti daugiau meilės iš savo Viešpaties, kaip kad tos, kurios visada paskui Jį sekė...

Geroji Sese, jei tu žengsi šiuo keliu, tai bus naujas tavo garbės vainikas, kuris vėl rodys herojiškumo pavyzdį. Tai nuskaidrins tave ir vėl bus gera apie tave galvoti ir stebėtis, koks didis Dievas savo Malonės stebuklais! Tavo nauja garbė tikriausiai ir man nuims tą šydą, kuris dabar visa gaubia: atrodo, kitokia ir saulė, ir gėlės – ne tokios kaip buvo prieš tą sunkų liepos 29-osios vakarą...

/.../ Kaip gera, kad šiose skausmo dienose buvo pagarbos kūnui šventė – Šv. Mergelės Marijos Dangun ėmimo šventė. Kaip gera, kad pasigedę tyros pagarbos žemės dukroms, galime savo ištroškusias akis nukreipti į Tave, Šv. Mergele, ir žinoti, kad Kūrėjas galingas sukurti ir išsaugoti kilnumą žemėje, jei tik bendradarbiaujame su Jo pagalba" (*1965 08 16, mėn. rekolekcijos*).

„Dieve! Kaip keista! Teoriškai žinau, kad ne tik jos vienos kilnumu pagrįstas tyrumo idealas, bet praktiškai – kokia maišatis! Tiesiog nebesuprantu šventųjų Mergelių: ar ir jos nebūtų tokios, jei būtų įsimylėjusios tą, kuris jų gundytoju būtų buvęs?.. /.../ Ar gali nuodėmė įvykti staiga ir mylint Jėzų, ir labai tyra sąžine gyvenant? Šitai man nauja, nesuvokiama... Dieve, ką visa tai reiškia mano gyvenimui, ma-

no galvosenai, kad taip iš arti šitokią nelaimę matyti leidi?" (*1965 08 20*).

„Dieve, siųsk savo šviesą, kad suprasčiau, kada ir kaip sugadinamas nuostabusis Tavo kūrybos planas... Ligi šiol žinojau viena – kiekvienos klaidos kelias yra toks pat: kai nejučiomis vis mažiau maitinamos kilniosios mintys, apsilpsta ir motyvų jėga, kuri valią daro stiprią. O tada gyvenimo aplinka arba nauja jausmų banga, pavyzdžiui, prigimtinė meilė, gali nukreipti dėmesį visai kita linkme, nesiderinančia su pagrindiniais gyvenimo siekimais, didžiais tikslais, ir žmogus pasijunta srovės nešamas.

/.../ Dievas yra Meilė. Ir Tu, Šv. Mergele, esi Jo meilės vaisius, dovana mums, kad mes daugiau drąsos turėtume suklupti prie palaimintų Viešpaties kojų, kaip Magdalena Simono namuose. Kaip gera, kad Dievas savo meilę parodė mums per Tavo, Šv. Mergele, – Gerosios Motinos vaizdą! Tegul Tavo visagaliu užtarimu dėl klaidos didumo dar labiau suspindi Viešpaties garbė ir gerumas visų Dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje!" (*1965 08 31*).

„Štai mes prie ežero. Visą laiką ėjome mišku, kuris tarsi snaudė saulės glamonėjamas, prie pat vandens prigludęs. Iš kitos ežero pusės šypsojosi saulė, žaidė bangelėse, nuostabiais šviesos atspalviais spindėdama kilo medžių lapais aukštyn. Dievo šypsena per nuostabų gamtos grožį lydėjo mus. O kitoje ežero pusėje vėl slaptinga, tamsiai žalia miško gelmė, susimąsčiusi, nuo saulės pasislėpusi.

Buvo gėra. Abu šypsojomės. Abu žavėjomės kiekvienu nauju grožio stebuklu. /.../ Su manimi buvo vėl ta miela būtybė, kurią taip nejučiomis Apvaizda įpynė į mano gyvenimą, per kurią tiek daug suteikė... – Ta pati, ir kartu tarsi kita... Tą mielą jausmą „gėra" kaip šydas slaptingai buvo užtraukęs šešėlis, kurį taip norėjau užmiršti, bet negalėjau...

/.../ Man buvo jos neapsakomai gaila tokioje nelaimėje. *„To negalima ištaisyti..."* Žinojau, kad tai tiesa. Ir visai ateičiai tai turėjo uždėti naują žymę – atgailos šydą. Jos gyvenimui. Bet kartu žinojau, kad ir aš niekada nebedrįsiu prašyti Viešpatį džiaugsmo... – kad galėčiau prisidėti prie jos atgailos.

Šv. Mergele, žinau, kad nieko neturiu savo – nei nuopelnų, nei atgailos. Visa Tavo. Bet Tu priimk ir šį norą savo nuosavybėn. Ar galiu be užuojautos žiūrėti į jos nelaimę ir nenorėti padėti?! O jei savo nieko neturiu, tai kreipiu maldaujantį žvilgsnį į Tave... Šv. Mergele, per jos nelaimę Geroji Apvaizda juk parodo man daugelio nelaimę... Kam man reikalingas džiaugsmas, jei tiek nelaimingų tų, kuriuos Jėzus myli, dėl kurių ant kryžiaus mirė – ir dar mirtų, jei to reikėtų?! Tu visa mano gyvenime tvarkai – Tu žinosi ir kada, ir kiek man duoti.

/.../ Dieve, Tavo akivaizdoje mes meldėmės kartu. Tikrai, kaltė padaroma tik tada, kai Tavo akivaizdos nejaučiama. Nes jei Tavo buvimas jaučiamas, tai savaime norisi už viską dėkoti, savaime jaučiasi pagarba gamtos grožio akivaizdoje.

/.../ Sese, būdamas su tavimi po to, kai vėl tarp mūsų neliko paslapčių, ne kartą turėjau progos pajusti sielos grožį, kai ją papuošia atgailos ašaros. Tai tikrai kažkoks ypatingas grožis: ne veltui atgailos ašaros būna džiaugsmo šventė Danguje.

/.../ Sese, ar tu nenorėtum paklausti tyliai, nedrąsiai: „Ar tai jau nepataisoma?"... – O taip, to, ko žmogus negali vien savo jėgų menkystėje, tai visada gali su malonės pagalba. Prisimink daugelį šventųjų, kurie pasauliui palaimingą įtaką padarė kaip tik dėl savo klaidų didumo. Ar būtų Saulius tapęs galingas kaip audra apaštalas, jei jo nebūtų lydėjęs sunkus prisiminimas: *„Nesu vertas vadintis apaštalu, nes aš persekiojau Dievo Bažnyčią..."?* Ar ne tas sunkus nerimas vertė jį apkeliauti visą tuo laiku žinomą pasaulį: tarsi sau vie-

tos rasti negalėdamas, jis degė galingu noru, kad visi pažintų ir pamiltų Tą, kurį jis buvo persekiojęs!

Arba vėl: *„Jai daug atleidžiama, nes ji labai mylėjo..."* – Ar visa tai, kas buvo reikalinga didelio atleidimo, netapo jai didelės meilės priežastimi? – Pats Jėzus pripažino, kad ji – [Marija Magdalena] – labai mylėjo, ir didelė jos meilė viską nustelbė.

Sese, Viešpaties gailestingumo dėka tu tebeturi plakančią, audringą širdį! Nukreipk jos jėgą kita linkme – pažink Viešpaties meilę, kuria Jis tave myli, ir tavo audringa širdis sukurs meilės stebuklus. Tada tavo nelaimė taps geradarybe daugeliui. /.../ Kas galėtų suskaičiuoti visus neišsemiamos meilės kūrybos atvejus? Juk moteris juo daugiau myli, juo daugiau meilės turi.

/.../ Dieve, priimk visą skausmą, kad ir koks jis būtų, kaip atgailą... Sesė išvažiavo pilnomis ašarų akimis. Mašina lėtai tolo. Palaiminau... Paskui už posūkio dingo...

Nuėjau į bažnyčią. Šventovėje nebuvo nė vieno žmogaus. Ir maldoje, ir mintyse nebuvo nieko kito. Vienu momentu pajutau, kad galvą laikau suėmęs abiem rankom... Nusigandau... Kažin, nuo kokio skausmo žmogus išprotėja ar staiga pražyla?..

/.../ Dabar man tarytum suprantama, kodėl kartais dėl labai gerbiamų žmonių, pavyzdžiui, kunigų, klaidų kas nors netenka tikėjimo. Kitaip užjaučiu „Gylio" vargšą Artūrą. – Ir dabar, kai jau tiek dienų apie tai galvoju, vis dar negaliu iki galo suvokti, ar moters savybė atsiduoti, gyventi kitam yra daugiau jos nelaimė, ar didi Kūrėjo dovana? Vis dar nežinau, ar meilė yra kažkas didingo, ar baisaus...

Tiesa, visos šitos mintys – tai jausmo, ne proto sukurtos. Žinau tai tik teoriškai, tik protu, o širdį spaudžia skausmas. Tikiu, kad laikas gydo žaizdas – gal į kalendorėlį žiūrint ne visada pasidarys bloga, – bet žinau, jog ne viskas užgis, jog niekada nedrįsiu prašyti Viešpatį džiaugsmo... Vieną dieną staiga atėjo mintis: kaip gera būtų mirti kankinio mirtimi ir

savo krauju nuplauti žemės dėmę... Dabar ir man aišku, ką reiškia gyventi iš pareigos...

/.../ Šv. Mergele, Tu visa tvarkai, kas įvykti turi. Juk visa – Tavo nuosavybė! Dabar jau ir jis Tavo nuosavybė. Dabar juk ir jis – nelaimingas mano brolis Kristuje – su mano būtimi susijęs... Ir jo iširusi laimė...

Šv. Mergele, tebūna visa, kas dabar sunku, kaip atgaila ir už sesių meilės kančias... Tebūna! Jei mano kaltės ten ir nėra..." (*1965 09 01–02*).

„Iš pokalbio su Laura:

– Tik tikinti mergaitė žino, kad tuo, – (savo kūnu), – nepadarysi jo laimingo...

– O kitoms kas lieka? – paklausiau.

– Tas baisusis priekaištas: kuo tu įrodysi jam savo meilę, jei neatsiduosi?! – /.../ – Taigi nusveria pasitikėjimas. Tik ne visais. Labai gera, jei žmogumi gali pasitikėti be ribų. Ar įsivaizduojat, kokio pasitikėjimo Dievu Jis moko, leisdamas taip pasitikėti žmogumi ir nebūti apviltai?! Kokiais nuostabiais keliais Viešpats kartais veda žmogų! Juk Jam nėra nieko negalimo ir Jo visagalybė moka ištiesinti tai, kas kreiva, išlyginti, kas nelygu, duoti tyrą džiaugsmą, kai to visai nesitiki. Matyt, didžiausias džiaugsmas, kai tikrai žinai, kad tai iš Viešpaties rankų, kad Jo duota. Tada taip ramu ir gera!

Šv. Mergele, man geroji Apvaizda aiškiai parodė, kokią jėgą suteikia pasitikėjimas. Jei sąžinė nebūtų rami, turbūt negalėtum į akis pažvelgti" (*1965 09 04*).

„Šiandien buvau prie tų nuostabiųjų krantų. Ir iš miško išsinešiau mintį, lyg kokį naują supratimą. Stojo didis klausimas: kas gi pagaliau yra toji prigimtinė meilė? Juk čia aiškiai kažkas neprotingo: žmogus, kaip laisvas Dievo kūrinys, net pažeminamas, nes tas nuostabus galėjimas pasakyti „myliu" nebedaro žmogui garbės, net priešingai, jį, rodos, labiau sumenkina, negu sutaurina ir laimingą padaro.

Ir štai pajutau tarsi **naują pašaukimą**, uždavinį: atspėti šią paslaptį, rasti priemonių, kaip padėti šitokioje nelaimėje.

/.../ Kas yra meilė? – Dieve, ar tai mano pašaukimas atsakyti? Ar tam bus suteikta malonė? Juk kiekviename įvykyje byloji Tu, Dieve. Jei tai Tavo Valios pareiškimas, – lenkiuosi prieš Tavo didybę ir meldžiu malonės Tavo Valią įvykdyti.

Ar tik nuo vyro priklauso visas meilės grožis, jos rūšis? /.../ Tai tarsi kažkoks valios suparalyžiavimas, kito valios primetimas. Kaip tai atsitinka? Kaip nuo tokios nelaimės apsaugoti? Kur ir kokiomis sąlygomis prasideda ir visu grožiu pasireiškia ta geroji meilė, kuri yra daugelio gerų darbų šaltinis, kuri yra šeimų ir viso pasaulio gyvenimo palaima? Dieve, kiek klausimų! Kas padės juos išspręsti?..

/.../ Į ką nuaugs mano kančia? Jau greit bus du mėnesiai, o ji nė kiek ne mažesnė. Ar tai ir bus toji auka, kurios prašiau liepos 29-ą klūpodamas bažnyčioje tą vakarą, kuriuo prasidėjo naujas mano gyvenimo etapas? Šv. Mergele, neleisk pamiršti, kad niekada negaliu drįsti prašyt Viešpatį džiaugsmo. Kaip keista – dar neįprasta! Kai ėjau į Žemaičių Kalvariją tą vakarą, jau buvo vėlu, o dar keliolika kilometrų. Aplink juodavo miškai. Ar pavėžins mane kas? Ir staiga prisiminiau: negaliu prašyti jokios geresnės dalies, kaip suteikta. – Taip, Viešpatie... – tokio nedėkingumo Tau akivaizdoj – negaliu...

/.../ Dieve, kokie baisūs priekaištai Tau mano sieloje! Kas aš esu, kad galėčiau drįsti Tau priekaištauti? – Atleisk man, Viešpatie, tenebūna tai maištas: noriu tik pasiskųsti, pasakyti, ko nesuprantu. – Kodėl nepaėmei mano gyvenimo – bet kokios aukos – kad tik to nebūtų įvykę?.. – Bet vėlgi – kas tas mano gyvenimas, jei galiu drįsti laikyti, kad jis galėtų atsverti, laimėti malonę? Kas mano auka, jei Jėzaus aukos akivaizdoje juk ne abudu žmogžudžiai, ant kryžiaus su Jėzumi žudomi, gailėjosi už nuodėmes?! Kas yra žmogaus valios laisvė, jei Tu jos nedrįsti sunaikinti, Dieve?! –

Paslaptys, paslaptys! Dieve, klaupiuosi prieš Tavo didybę suvokdamas savo ribotumą...

Šv. Mergele, kaip suprasti, kad jei kas Tau priklauso, negali priklausyti šėtonui? Skundžiuosi Tau kaip Motinai tuo, ko suprasti nepajėgiu. Meldžiu Tavo pagalbos būdamas silpnas, ribotas. Juk važiavau į Tavo šventovę ne vien dėl Sesės, bet ir sau pagalbos ieškančią ranką tiesdamas...

Šv. Mergele, tegul atleidžia Viešpats, jei šitos mintys Jam nepatinka... Juk neturiu kam pasiskųsti, kaip tik Tau. Tavo esu toks, koks esu – su visomis mintimis ir visomis klaidomis. Šv. Mergele, Tavo tebūna ir ji tokia, kokia yra... – tebūna Tavo! Juk Tu moki atvesti pas Jėzų.

Juk ne kartą esu matęs baisių žmogaus nelaimių. Kodėl kaip tik šita – tarsi mano paties?.. Kodėl kaip tik šitą jaučiu visu baisumu?.." (*1965 09 18*).

„Sako, Dantė nueidavo pas kaimyną, kur buvo viena mergaitė. Jis nesakydavo jai nieko – jam užteko tik ją matyti. Jos dėka jis sukūrė nuostabų Beatričės vaizdą. Ji nežinojo, kiek gero savo kilnumu padarė visam pasauliui ir Dantei, pažadindama jo kūriny kilnumo – Beatričės – idealą.

Šiandien prie stalo pasakojo, jog lageryje kalbėta, kad prancūzės esančios nedoros. Vienas lietuvis ėmęs prieštarauti:

– Kai aš gyvenau Prancūzijoje, pažinojau vieną mergaitę. Kartą mes atsidūrėme pamišky ir man užėjo nedora pagunda. O ji man pasiūlė penkis frankus: „Nueik, – parodė į restoraną, – ten rasi, o aš čia palauksiu tavęs". Ji man padarė neužmirštamą įspūdį. Jei išeisiu iš lagerio, būtinai susirasiu ją.

Jaučiau kažkokį pavydą klausydamas šio pasakojimo..." (*1965 09 19*).

„Jaučiuosi kaip Jobas ar Tobijas, iš kurių buvo atimta viskas... Pereitą sekmadienį, grįžtant iš vestuvių, buvo labai

negera. Dainos, kalbos – viskas buvo iš reikalo. Taip norėjau nedalyvauti, bet buvo negalima. Kokie vargšai tie žmonės! – „Pakelk stiklelį, prispausk prie lūpų – kaimynę pabučiuok". – Ir vedę žmonės, čia pat šalia jų žmonos sėdi, bučiuoja kitas, moterys vėl su kitais. Kažkas šlykštaus... Visas dienas labai negera, klaikiai liūdna.

Ačiū Tau, Viešpatie, juk aš turiu ką aukoti! Ypač sunku būna vakarais... Norisi kiekvieną vakarą pasninkauti, ko nors skanaus atsisakyti – kitaip nesugalvoju..." (*1965 09 20*).

„Kodėl taip būna, kad neskaistumo nuodėmėse visada vyrai „apgauna"? Juk šiaip žmonių gyvenime apgavysčių būna tarp abiejų lyčių, o šiame reikale... Juk negalima sakyti, kad abi lytys nevienodo protingumo. Tai kas gi yra ontinis pagrindas? – Turbūt toji specifinė moters meilės žymė: pasitikėti, atsiduoti... Tai išniekinimas gražiosios Kūrėjo tvarkos būti padėjėja, įsijungti į jo gyvenimą. Ji įsijungia į jo idėjas ir geruose, ir bloguose sumanymuose..." (*1965 09 21*).

Tikėjimo išbandymas

„Pirmą kartą šiandien klūpojau naujoje [darbo] vietoje [Leipalingio bažnyčioje] prieš Švč. Jėzaus Širdį vėlai sutemus. Per langus krito fantastiška žibintų šviesa. Žaliais ir raudonais atspalviais tviskėjo Amžinoji [lemputė]. Buvo taip jauku... Kažin ar pirmą kartą taip akivaizdžiai, sąmoningai supratau, kad yra tikras menas, tam tikra – labai savotiška, bet žmogaus pilnatvei būtina – dorybė, pajutus širdį linkstant neprotinga linkme, su ja kovoti, ją valdyti, ją auklėti. Ir šita mintis išplaukė, rodos, asociacijos būdu, galvojant apie Danutės dienoraštį. Kaip išmintingai ji elgėsi, stengdamasi nesusitikti su tuo, ko labiausiai geidė.

/.../ Šv. Mergele, dėkoju už šviesos spindulėlį šiandien. – Kai mąstomosios maldos metu buvo taip tamsu – dėl to nesupratimo, kodėl tai įvyko Sesės gyvenime, – kai tos min-

tys buvo tokios netolimos netikėjimo pagundai, prieš mane praskrido musė. Dieve, Tau ir musė patarnauja! Nejučiomis dėmesys sustojo prie tos musės: sakyti, kad jos sparnelių plazdėjimas – tik atsitiktinis gamtos žaismas? – Ne! Tai būtų didesnis tikėjimas negu visi neaiškumai, nesuderinamos paslaptys Sesės gyvenimo akivaizdoj..." (*1965 09 25*).

*„Maria, Mater Gratiae, Mater Misericordiae...**

Kai aplinkui sprogsta granatos, kai švilpia kulkos, tada niekas nesijuokia, nedainuoja, nežaidžia. Tada visi meldžiasi: „Kad tik gyvenčiau!.." – Kai žmogus sunkiai serga, būna panašiai: lengvai daro sunkiausius įžadus, pasiryžimus – kad tik gyvenčiau! Visi malonumai savaime lieka kažkur nuošaly. – Tai atgailos dvasia.

Juditos laikais, kai žydams grėsė išnaikinimas, visi meldė Dievą atgailaudami. Jiems tautos atstovas Dievo akivaizdoje tvirtino, jog negalimas dalykas, kad nebūtų išklausyta ištverminga malda su atgaila.

Visa istorija pilna pavyzdžių, kai žmonės, didžiulės nelaimės prislėgti, ar maro epidemijų laikais palieka visus malonumus ir vilkėdami atgailos rūbais meldžiasi...

Šv. Monika 16 metų ėjo šiuo keliu, kol jos nusidėjėlis sūnus tapo šv. Augustinu.

/.../ Keistų būna Jo slaptingų potvarkių! – Iš Tobijo buvo viskas atimta kartu su regėjimu. – Iš Jobo buvo viskas atimta. Žmonos pajuokiamas jis sakė: *„Dievas davė, Dievas atėmė. Jei gera priimame iš Jo rankų, kodėl gi bloga nepriimsime?"* – Jiems buvo viskas grąžinta. Jų išbandymas buvo ypač medžiaginių gėrybių atžvilgiu. Tačiau į šią istoriją įtraukta net ir mirties atvejų, pavyzdžiui, Jobo vaikų. Be abejo, Aname gyvenime Dievas lygiai atlyginti gali kaip ir šitame.

Ligi čia dar, rodos, suprantu...

Bet žmogaus laisvės problema! Kodėl tik Sesės nelaimė iškėlė ją? Kažin ar nebūčiau ir aš daręs priekaišto Dievui:

* Marija, Malonės Motina, Gailestingumo Motina (*lot.*).

„Kam sukūrei žmogų laisvą, kad jis galėtų nusidėti?!", jei vergo būsenoje nebūčiau realiai pajutęs laisvės didybės.

Dieve, atleisk! Tai ne Tavęs kaltinimas, bet tik skundas savo silpnumo valandose. Kam apie tai galėčiau skųstis, jei ne Tau? Žinau, Viešpatie, kad Tu didis, kad Tavo Išmintis su manąja iš viso nesulyginami dalykai. Daugeliui paslapčių atspėti mano protas per silpnas...

Mokytojau, argi Tavo malda nebuvo visagalė? – Kaip suprasti, kad Tavo Širdies šilumoje sušalo nelaimingasis Judas? – Kaip suprasti, kad tik vienam nelaimingajam ant kryžiaus galėjai pažadėti rojų dar tą pačią dieną, o antrasis?.. Kodėl Tu galėjai didžia neapykanta degantį Saulių prie Damasko vartų ant žemės parblokšti? Kodėl ten užteko ir vieno Tavo prakalbinimo, o Judas – juk girdėjo kasdien Tave kalbant?!

Mokytojau, jei Tavo Auka buvo tik prašanti, maldaujanti meilė žmogaus išdidumo akivaizdoje, ar aš galėčiau drįsti galvoti: „Dieve, kodėl nepaėmei mano viso gyvenimo aukos, kad Sesės gyvenime to nebūtų įvykę?" – Kas mano auka, jei Tavo Meilės vaisingume šitokios paslaptys!

/.../ Šv. Mergele, kai į Tave atkreipiu savo dvasios akis, ir čia nieko nesuprantu. Prisimenu nuostabiai gražius lapus tame dienoraštyje, kur viskas pavedama Tau. Geroji Motina, kaip suprasti, kad tai, kas Tau priklauso, negali priklausyti šėtonui? – Šv. Mergele, aš nekaltinu, nes žinau, kad čia kažko nesuprantu – gal tai mano protą pranoksta, – aš tik skundžiuosi: juk Tu žinai, kad nuo Tavęs paslapčių nėra mano gyvenime... Kam pasakysiu, jei ne Tau, nors ir su ašaromis akyse, kaip kad dabar...

Geroji mano, aš priimu viską, jei to reikia, jei Dievo gailestingumas sutiks prijungti kaip dulkelę prie Išganytojo kryžiaus paslapties, jei Tu sutiksi atiduoti tai kaip savo, o ne kaip mano auką. Juk dabar jokio palengvinimo sau negaliu maldauti. Neturiu teisės. Gal tamsa ir yra toji auka, kurios prašiau Viešpatį? Jei taip, ačiū Tau, tariu su virpančia širdim akis

kreipdamas į Gailestingumą, nes gerai žinau: visa pakelti galima tik su malonės pagalba. Juk ir prašiau žinodamas, kad mūsų yra norėti, o įvykdyti – yra Tavo, Dieve!

Ir kam man reikalingas džiaugsmas, jei Sesė nelaiminga? Kodėl tik dabar tai supratau – juk ir daugiau yra tokių nelaimingų. Kokia didelė laimė būtų, jei kažkam gresianti panaši nelaimė būtų atitolinta kad ir viso mano gyvenimo džiaugsmo kaina! Juk Jėzui visi brangūs, o aš tai supratau tik vieno brangaus asmens [nelaimės] akivaizdoje... Kokios mažutės mūsų širdys! Juk ašarų perlai rieda ne vien tik Sesės veidu... Padėk, Šv. Mergele, kad šitas jausmas padėtų suprasti dieviškosios Širdies didybę! Kad viso, ko noriu vienos laimei, panašia jėga norėčiau kiekvienai širdžiai!..

Sese, per Tave naujas pašaukimas man ryškėja, – kažkokia nauja mano gyvenimo dalis, naujas etapas. Dabar aš tik **dėkosiu ir prašysiu: „Teįvyksta Tavo Valia!"**

Kalėjime taip ilgėjausi laisvės. Dabar tik dėkosiu... (Nerimu suvirpa širdis tai sakant... Šv. Mergele, suprantu, kad visa tik su malonės pagalba yra galima, tad nuolankiai viliuosi, kad pagal reikalo didumą, pagal aukos sunkumą bus suteikta...) Juk kaip mielai būčiau savo laisvę iškeitęs, kad mano Sesė būtų išgelbėta nuo tos vergijos... Jei tik Viešpats būtų šito norėjęs, jei būtų suteikęs malonę pakelti. Bet žinau, kad Jis savo veikime turi nesuskaitomą begalę galimybių, išeičių, būdų išgelbėti. Žinau, kad tai paslaptis mano protui, kaip Jo malonė derinasi su laisva žmogaus valia. Žinau, kad Jis gali leisti žmogui prieš Jo Valią elgtis, nes Jis galingas ir iš blogio, kurį žmogus padaro, išgauti dar daugiau gėrio. O gal ir tai Jo visagalybė ištaisys?.. Gal toji dabartinė tamsa – tai Tobijo, Jobo tamsa?!

/.../ Šv. Mergele, ar bus leista tai suprasti, ar reikia tai suprasti? Ar bus leista tuo pažinimu padėti kitoms širdims, apie kurias tykodamas slankioja demonas? Juk dabar negaliu net rašyti, nes siužeto niekaip negaliu pagauti... Teįvyk-

sta Jo Valia! Meldžiu šito ir tamsoje, ir nieko nesuprasdamas. Jei ir atstumsi mane, vis tiek klūposiu už durų...

Ar neįžeidžia Tavęs, Mokytojau, kad į einančias iš pamokų gimnazistes, gyvas kaip paukštelius, galiu žiūrėti tik su skausmu? Kai matau porą, skendinčią savo laimėje, į ją žiūriu kaip į budelį, kuris vedasi savo auką...

Atleisk man, Viešpatie... Tavo kūryba vis tiek nuostabi. Anąkart autobuse su tėvais važiavo į laidotuves trys dukrelės: dvi dar mažytės, atrodo, dvynukės, nes vieno ūgio ir nuostabiai panašios, trečioji kokių 12 metų. Kai pro mane ėjo, paklausiau ją: „Kaip atskiri savo seseles vieną nuo kitos?" Ji iš drovumo nesuprato, ko klausiau, atsakė: „Ne..." ir nusisuko nuo manęs. Tai kažkas nuostabiai gražaus! Dieve, tegul tas drovumas – Tavo suteikta dovana – visą gyvenimą ją saugo!

Tavo kūryboje, Dieve, visa nuostabiai gražu! Žinau, kad visa, ką išgyvenu, yra ne Tavo kūryba, o tik Tavo tvarkos, Tavo grožio gadinimas. Ačiū, Viešpatie, kad šito supratimo neatėmei, kad į savo Meilės planus įvedei Moterį! Ačiū, kad esi Tu, Šv. Mergele! Jei nebūtų to žinojimo, kad Tu nuostabi Gėlė Dievo kūryboje, o per Tave – ir kiekviena moteris, ką aš daryčiau, kaip jausčiausi moterų akivaizdoje dabartinėje tamsoje? Už ko reiktų nusigriebti, kas apsaugotų nuo neapykantos joms, kas aistrų audrą nuramintų, jei neliktų moters tyrumo vaizdo?..

Kažin ar kada sąmoningai buvau galvojęs: mes, vyrai, tai suprasdami, turime pareigą saugoti jų drovumą...

„O Dievo turtų, išminties ir pažinimo gelme! Kokie neištiriami Jo sprendimai ir nesusekami Jo keliai..." (Rom 11, 33).

Šv. Apaštale, kuriame degė neužgesinamas Jo meilės ir veiklos gaisras, jei Tau buvo nesuprantami Jo sprendimai, slaptingi Jo keliai, tai ar galiu stebėtis, kodėl įvyko taip, o ne kitaip, tarsi savimi galėčiau užstoti kitų nuodėmes... pats būdamas pilnas klaidų...

Dabar žinosiu: jei kas bus suteikiama, tai tik gailestingumas, tik malonė. Juk taip arti, prie manęs, vyko tokios didelės klaidos, ir mano malda... ar padėjo ką? Pagaliau tik vienas Dievas žino, ar padėjo...

Dieve, nesuprasdamas klaupiuosi prieš Tavo didybę: *Amen, amen*! Meldžiu tik vieno: įvykdyk savo Šventąją Valią mūsų visų gyvenime ir, kaip tik Tu vienas sugebi, iš mūsų klaidų sukurk dar daugiau gėrio!

Ir jei gyvenimas pasuktas kažkokio kryžiaus link, ir jei tas kryžius kada bus nesuprantamas, žinosiu, kad jis svarbus, nes Mokytojas pasirinko šitokį būdą išgelbėti. Jei aš klysčiau, – Jis negalėjo klysti: Jis galėjo pasirinkti tik geriausią, vaisingiausią būdą. Ir mano skausmas, kad ir koks didelis būtų, Šv. Mergele, kaip Tavo nuosavybė prisiglaus prie Jėzaus kryžiaus. O jei tada būčiau beprotis? – Taigi dabar kalbu ir už tą laiką, jei kada nesuprasiu... Tebūna jau dabar visa, kad ir kas būtų, priimama kaip atgaila, kaip pelnyta bausmė už savo – ir judviejų, Sese, – ir kitų nuodėmes...

Baigiasi trečia susikaupimo diena. Į ką susikristalizuos šios mintys? Kokios buvo pagrindinės jų kryptys?

/.../ Diena buvo skaudžiai liūdna: turbūt jau meilės laikas baigiasi... Gražiausias laikas. Jaunystė žydinti, miela. Kas toliau seks? – Būtų gera, kad sektų mirtis. Geroji Mirtis. Bet susikaupė tiek patyrimo. Gaila būtų nusinešti niekam nepasakius... O pasakyti – ar užteks jėgų, jei nebanguos energija iš meilės? Ar mano meilė mirė? Jei nemirė, ar ilgai ji bus veiksminga nemaitinama? Jei net Lauros meilė sudreba...

/.../ Prigimtinę meilę jau, rodos, suprantu, bent kiek pažįstu. Nors kiekvieną kartą, kai su ja susiduriu, vis iš naujo stebiuosi, kad jau maniau ją pažįstąs...

Bet mano sielos akys atsikreipia į Jus, nesuskaičiuojamos palaimintųjų eilės! Kiekvieno Jūsų garbė ir laimė – tai pripažinimas Jūsų meilės didingumo. Ar aš pažįstu ją? Ar mes pažįstam ją? Juk supažindinti su ja – tai mano pareiga! O!

Visi, kurie jau laimėjote – maldaujančias akis į Jus kreipiu: supažindinkite mane ir visus, kurių aš supažindinti nepajėgiu...

Kuo skiriasi ta didžioji, antgamtinė, nemirtingoji Meilė nuo šitos mažosios – mūsų meilės – kuri būna tokia varginga kartais, kaip ir visa šioje ašarų pakalnėje? Ar negali išmokti ir šita, paprastoji meilė nuolat kreipti savo akis į Tave, Didis Kūrėjau, ir iš tos paprastosios meilės nuostabumo išskaityti Tavo didingumą, o kai ilgimės, atsiminti, kad ji tiek amžina, kiek joje mylimas Tu, ir dėl to, kad Tu myli?..

/.../ O toji kančia? Kol žemėje gyvenam? – Juk tai pati didžioji brangenybė! Jei tik sąmoningai priimama kaip atgaila, pelnyta už kitų meilės nuodėmes, ji padarys amžinai laimingus tuos, kurie patys save žūti amžiams pasmerkė. Kaip tai didinga!

Šių dienų savijauta labai panaši kaip būdavo kalėjime – atgailos dvasia: jaučiuosi, kaip Dievo nubaustas, turėdamas viltį, kad bus pasigailėta. Iš naujo prisiminiau savo didį ryžtą kovo 19-ąją – dėl smalsumo.../.../ Šių rekolekcijų dvasia panaši į kalėjimo paskutinių savaičių – aiški tik viena mintis: **maldauk, maldauk**! Kitos mintys, problemos lyg neišbaigtos, neaiškios, tik viena ryški: maldauk, maldauk! Ko maldauti? Kas man taip liepia? Be abejo, taip negali sakyti kas nemyli. Ačiū, ačiū! Jūs maldaukite!.. Šv. Mergele, jei ir su mano atsidavimu Tau įvyktų taip, kaip su Sesės, vis tiek būsiu Tavo – ir nusidėjėlis... TVM" (*1965 09 27–29, rekolekcijos*).

„Kaip keistai atsitiko vakar! Nuo šv. Mišių iš kažkur užplūdo tokia gera, net švelni nuotaika... Ir važiavau tikras, kad rasiu [Sesę]. Neradau...

Turėjau laiko ligi autobuso. Užėjau į šventovę. Tik dabar pajutau šiai romuvai naują pagarbą, savotišką paslaptingumą čia radau. Ji man juk neeilinė. Joje įvyko kažin ar ne didžiausia mano gyvenimo auka. Atsiklaupiau toje pačioje vietoje, kaip tada... Šį kartą užėjo noras prieiti arti arti. Ten

visa taip tvarkinga, švaru – kaip tai nuteikia maldai, iškilmingumui! Priėjau, atsiklaupiau prie Šventojo Stalo ir ką jam kalbėjau?

– Mokytojau, aš taip norėjau rasti, kažką gero pasakyti Tavo vardu, bet neradau...

Ir staiga gimė džiugi mintis:

– Bet juk Tau nereikia tarpininkų! Tai, ką norėjau pasakyti aš, gali Tu pats perduoti savo slaptingu veikimu, be mano klaidų, žmogiškumo priemaišų. Mokytojau, padaryk tai šį vakarą!.. Aplankyk Tu pats!

Širdy pasidarė lengviau. Juk iš tikrųjų ne nuo manęs visa pareina. /.../ Bet, Viešpatie, leisk Tavimi pasitikėti... Kalbu Tau ir prašau, kaip nelaimingas tėvas prašė, kai mokiniai [apaštalai] negalėjo jo vaikelį kankinusio demono suvaldyti: *„Tikiu, Viešpatie, bet Tu padėk mano netikėjimui..."* – Padėk, Mokytojau, juk žinai, kad dabar tamsoje esu ir galiu tik melsti: jei reikia Tavo sprendimui šito, – tebūna toji tamsa... Bet nepalik be savo malonės veikimo, be pagalbos!

Vis dėlto kiek daug reikšmės mes turime vieni kitiems savo pažanga ar savo pralaimėjimais! Kaip įspūdingai atrodė, kai padavėme ranką vienas kitam su Gražina: „Kad ir kas būtų, nė vienos dienos be pastangų susikaupti!" Juk žinau, jei pralaimėčiau aš gyvenime, tai kartu pralaimėtų ir ji – ir ne tik ji..." (*1965 10 01*).

„Dieve, koks nuostabus Tavo kūrinys yra moteris! – Šį vakarą su šeimininkais gėrėm alų, kurį jie, vargšai, buvo pasidarę sūnaus laukdami. Jiems taip negera, kad nesulaukė. Aš nejaučiau sąžinės priekaišto, kai sėdėjau su jais ir dalijomės gyvenimo prisiminimais: gal tai kiek nuslopins jų nerimą.

Prie alaus reikėjo užkandžio. Atsiminiau, kad dar turiu sausainių. Betraukdamas iš kelionmaišio sausainius, kuriuos su Laura buvome pasiėmę į kelionę, savo nustebimui, radau įvyniotą labai gudriai padarytą panašų į tortą

pyragą. Kieno? – kam dar klausti!.. Štai čia mane nustebino moters siela. Kai mes sėdėjom ir valgėm ant to gražaus kranto, žavėdamiesi Menininku, sukūrusiu Gausto ežerą, tikriausiai jai norėjosi ne dešros, bet to, ką parodyti drovėjosi... Ir taip paliko neparodžiusi, su sunkia mintimi: ar ras... O gal taip ir supelys nepastebėtas... Kokio subtilaus pastabumo vyrams reikia, kad niekur neįskaudintų moters! Ir tos pastebėtos smulkmenos joms pasako viską, kaip iš tikrųjų yra...

Kaip keista! Ką pagaliau reiškia tas žinojimas, kad „mane myli"? Eidami su Laura kalbėjom apie tai. – Juk iš esmės tas žinojimas nieko nepakeičia. Viskas būtų lygiai taip ir tada. Bet kaip skausmingai to žinojimo ilgimasi, kaip subtiliai jo ieškoma, o neradus – jaučiamas lyg koks savęs pažeminimas, tarsi savigarbos praradimas: aš duodu viską, o tai yra tik nemalonus kabinimasis...

Ir kaip nuostabu buvo, kai abu priėjom išvadą, kad amžinųjų gėrybių atžvilgiu geriau, kad taip būna. Juk tai kančia! Tada turime ką Viešpačiui aukoti, tada gyvenimas būna vaisingesnis tuo nematomuoju vaisingumu. Bet tai galima suprasti tik mąstomosios maldos dėka, o ne natūralių meilės jėgų veikimu. Tai įmanoma tik galingai ilgintis kažką atpirkti, kažką atsverti, tik priėjus didžią išvadą: geriau, kad man sunku! Taip, tai įmanoma tik tada, kai kančios ilgimasi, kai šiame gyvenime nelieka kas galėtų vilioti natūralią prigimtį.

/.../ Jei žmogus, kito mylimas, jaučiasi teisėtai galįs priimti mylimo palankumą, pasiaukojimą, jei ir jis pats myli, tai ir anoje didžiojoje Meilėje, kurią liepia Kristus, kai dėl Jo Vardo gera daroma dėl to, kad Jis myli ir mane, ir jį, – ar galima sakyti, kad geradarybė yra tik šalta pareiga, tik nemaloni našta? Argi tik prigimtinė meilė duoda teisę gera daryti ir gera priimti taip, kad nesijaustų, tarsi duodama ir imama tik išmalda?

Gražina nenori to, kas daroma tik iš pareigos. – Natūralioj plotmėj – taip. Bet yra dar kita – aukštesnė žmogiškų santykių plotmė" (*1965 10 03*).

„Nuostabi toji turistinė (spalio 2-oji) diena prie Gausto ežero. – Laura, kad tu žinotum, kaip aš tau dėkingas už mintis, tą gražų vakarą pasakytas! Kaip gera, kad tu pagaliau tiek išaugai, jog aukos gyvenimą keli aukščiau už meilės laimę. /.../

Kaip lengvai sekėsi giliausias temas gvildenti, kai žemę gaubė prieblanda ir mes ėjome pėsti, atlikę mąstomąją maldą prie to nuostabaus [Snaigyno] ežero, kurio kitoje pusėje snaudė miškai, o ramiame ramiame vandens paviršiuje maudės jau vakarė žara, vis labiau ryškėjantis mėnulis. Žvelgti į visą šią pasaką pro auksinius lapus rodės kažkaip nežemiška, mistiška.

Laura, dėkoju Dievui už tavo mintis! Už apsisprendimą aukos gyvenimui. Po to pokalbio turbūt negalima nemylėti... bet kažkokia kitokia, ne žemiškąja meile. Tebūna Jam garbė! Kaip slaptingai siekia dieviškoji Išmintis savo tikslų! Juk tas subrendimas tikriausiai įvyko tik dėl tos begalinės kančios, kurią suteikė neatliepta meilė. Ir aš tą naują gyvenimo formą – gyventi aukai – rodos, tik tą vakarą taip supratau. Bet supratau kažkaip naujai, praktiškai, tikroviškai – iš paties gyvenimo. Ir negalėčiau tikrai pasakyti, kada susiformavo man tai, ką pratariau tada, vakarui vis labiau šešėlius tiesiant: *„Žinok, aš nenoriu, kad man būtų gera..."* – ar klūpant prieš Švenčiausiąjį liepos 29-ą, ar tą gražų vakarą?" (*1965 10 17*).

„Tvarkydamas savo archyvą, pasiėmiau Sesės dienoraštį, – perskaičiau tik kelias eilutes ir vėl greit padėjau. Panašiai stengiamasi nepaliesti to, kas labai skauda...

Šiame didžiame bandyme man liko tik grynas tikėjimas. /.../ Dieve, ačiū Tau, kad šitame nežinojime, šitoje tamsoje, kai nieko nesuprantu, norisi ne bėgti nuo Tavęs, ne kelti maištą, bet dar labiau glaustis...

/.../ Dieve, koks didis esi, jei ir tokius baisius dalykus savo meile ištaisai! Meldžiu šito, Aukščiausiasis: atkurk tai, kas sunaikinta, idant dar labiau suspindėtų Tavo meilė, Tavo galybė, Tavo didingumas visų Dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje, jog Tau ir tokie dalykai įmanomi. Turbūt suteikti malonę, kad iš tokios vargingos būklės siela vėl ilgėtųsi, savo norus, jausmus užmiršusi, gyventi aukos gyvenimą, jausti didį norą, kad kiekvienas amžinai laimingas būtų, – yra didesnė kūryba, kaip pasaulį sukurti... Dieve, sukurk tą stebuklą ir Sesės sieloje, idant jos meilė būtų tokia didelė, kad atsvertų ir nuodėmės draugo visas niekšybes, nedėkingumą Tau... Dieve, sukurk! – Mes Tave garbinsim per amžius už Tavo visagalybę, už Tavo meilę, kad ir tokius dalykus atleidi!

Šv. Mergele, Tu tarpininkė visų malonių. Tegul Paskutinio teismo metu būna visiems aišku, kad pasiaukojimas Tau yra nekintamas dalykas, iš esmės perkeičiantis žmogaus gyvenimą. Tegul būna visiems aišku, kokia Tavo galia padėti mums, kokia visagalė malonė! Tegul būna visiems aišku, kad Dievas gali leisti žmogaus valiai laisvę, gali leisti klysti – dėl to, kad Jis sugeba dar nuostabiau viską atkurti savo nauju sukūrimu" (*1965 10 19*).

„Tik kelios minutės buvo likę ligi vakarienės. Tokiu nepatogiu laiku Vi[dutė] sėdėjo prieš mane akeles nuleidusi ir kelios ašaros nejučiom nuriedėjo per veidelį, kuris dar toks jaunutis...

– Nesurandu gyvenimo kelio...

Susitarėme kita proga paieškoti, kadangi turėjau eiti...

/.../

– Vaikuti, tu sangvinikė?

– Taip. Su melancholikės priemaiša.

– Ar tu mokėjai Jėzui laisvai, artimai kaip draugui kalbėti, ypač po šv. Komunijos? Ir mąstomąją maldą atlikdavai?

– Kol visa buvo gerai – tikrai taip Jėzui kalbėdavau. Ir mąstomąją maldą visada atlikdavau. O paskui... Tik tą lai-

ką šiaip taip praleisdavau, tai maldai skirtą. O dabar... Kai susitinkam, ateina tokios mintys – gal iš viso pulti į tą gyvenimą, netikėti?..

– Kodėl tu tiki?

Nežinodama, ką sakyti, ji tik nulenkė galvelę...

– Turbūt kad tėvai tiki, kad taip išauklėta esi?.. Ar tu džiaugtumeis, jei leisčiau su juo draugauti, ištekėti?

– Ne. Aš noriu priklausyti vien Jėzui. Čia ir taip yra daug.

– Moki visa, kas sunku, aukoti Jėzui už kitų nedėkingumą?

– Aš tik šitaip galvodavau.

Ašaros kaip žirniai ėmė riedėti.

– Ko ašarėlės? Ar bijai, kad nereiktų skirtis su juo?

– Ne. Man skaudu, kad aš buvau Jėzui neištikima... Kad klydau...

– Mąstomojoj maldoj kaip tik pergalvok: kas bus, jei susitikinėsi su juo?

– Tai aš jį prisiminusi tik ir galvosiu apie jį...

– Žiūrėk, tu dar jaunutė – tik 18 metų! Tau dar ne laikas tekėti. Svarbiausia suprasti ir įvykdyti tai, ko Jėzus nori. Jei tau skirta ištekėti, kas bus, jei kiekvienam sutiktam išdalysi savo širdį gabalėliais? Kas tada liks tam, kuris bus tikrai tavo? O jei tavo širdies ilgisi Jėzus? Nevažiuok į atlaidus, kur susitarei su juo susitikti!

– Gerai! – nedvejodama sutiko. – Bet jis tada parašys man?

– Nesutiktum tą laišką parodyti tėveliui? Nebijok, neįsakau šito, bet norisi sveikinti tavo didvyriškumą.

Ji nuleido galvelę ir tik po minutės kovos pratarė:

– Gerai...

– Žinok, jei tokia bus Jo Valia, tau ir tėveliai leis susitikti, kai ateis laikas. Juk taip gali būti, kad, patenkindama savo norą su juo būti kartu, darai jam bloga. Pavyzdžiui, tuo uždegsi jame meilės gaisrą, o jeigu paskui už jo netekėtum?.. Gali ir nematydama jo daryti jam gera, aukodama savo kančią Jėzui už jį, kad jam būtų suteikta malonė.

Kokios lanksčios jaunos širdys: čia pat ir didžiausias silpnumas, ir karžygiškas ryžtas! Kurgi pagaliau yra moters tvirtybės pagrindas? Nuo ko pareina jos meilės pastovumas?

Atidariau sunkvežimio duris. Šoferis jau žilstelėjusiais paausiais. Atsigręžiau. Akys susitiko su Vidutės klausiančiomis akimis. Linktelėjau galvą, ir ji su džiaugsmu įšoko į kabiną.

– Dviejų nepriimat?

– Paskui atvažiuoja kitas. – Jo kabina buvo vienvietė.

Nuvažiavo.

Tikrai, ir kito kabina buvo tuščia, ir dar dvivietė. Įsėdo kažkokia moteris. Viena vieta liko tuščia. Bet juk man važiuoti nereikia...

Vaikščiojau iš vieno galo į kitą kelio pakrašty. Ir kodėl nėjau namo? – Juk vidury dienos. Visur judėjimas. Argi protinga palydėti, argi reikia?.. Bet jei kas negero atsitiktų, ar būtum padaręs visa? – Dieve, Tu vienas gali apsaugoti tobulai...

Tokios mintys neleido eiti namo... Lėtai atslinko didžiulė medžių pakrauta mašina. Kam aš ją stabdžiau?.. Juk argi reikia važiuoti?.. Kabina buvo tuščia.

Šalia manęs atsirado kažkoks vaikinas:

– Man tik ligi pusiaukelės, – beveik pastūmė mane sėsti į vidurį.

Sunkiai suūžė motoras... Ir paskui, važiuojant: ar tikrai reikia važiuoti? Iš priekio atvažiuoja mašina. Galgi išlipti ir grįžti?.. – Tačiau kažkokia ambicija neleido taip padaryti..." (*1965 10 28–29*).

„Nelabai seniai nustebino viena mintis. – Juk nėra svarbiausia, kad gyvenime tai ir tai nuveikčiau, kad pats pamatyčiau savo pastangų vaisius. Kas iš mano darbų, jei Jo nebus suteikta jiems magiška slaptinga galia veikti sielas?! Sesės nelaimė pakankamai parodė, kad ir gražiausios pastangos gali neturėti jokios reikšmės... Kokia paslaptis laisva

žmogaus valia! Ir ką mano Mokytojas prieš laisvą žmogaus valią pavartojo? – Matyt, joks kitas ginklas neveiksmingas, kaip tik Kryžius!

/.../ Sese, kaip keistai tu pakreipei mano gyvenimą kita linkme! Pradedu ir praktiškai suprasti, ką reiškia ilgėtis kančios. Jei žemėje būna tokių dalykų kaip tavo gyvenime, tai čia nėra ko ieškoti namų – jie kažkur kitur... Jei tu pati atsisakei džiaugsmo, tai kam jis ir man reikalingas?..

Juk meilė, jei nepajėgia aukotis, tai ženklas, kad čia tik savimeilė. Gal mandagiau vadinant – gyvybės, buvimo išsaugojimo, pratęsimo šauksmas – šauksmas gimdyti. Tai kilnu, bet esama dar aukštesnių dalykų: rūpintis ne savo, bet kitų buvimu. Ir tai ne laikinu, bet amžinu sielos ir kūno (!) buvimu" (*1965 11 05*).

„Šv. Mergele, kai prisimenu Sesės nelaimę, apima keistas dvilypumas: toks ryškus būtinumas kančios! Juk įvyko kažkas nepakeičiamo, nesugrąžinamo. Kažkas atimta ir iš manęs visam laikui. Aiškiai – nauja gyvenimo dalis. Jei tokių nelaimių būna žemėje, tai vienintelis svarbus dalykas šioje kelionėje – kančia. Tai, rodos, taip aišku. Bet Tu matei, Šv. Mergele, kaip su baime žvelgiau į nežinomą ateitį, į kančią. Pameni, kaip sunku buvo ištarti toje jaukioje šventovėje: *„Dieve, paimk ką tik nori iš manęs, tik atkurk jos sielos grožį..."*

Šv. Mergele, ar tai pasiaukojimu Tau nepasitikėjimas – (atleisk, kad drįstu taip pavadinti) – yra toji kančia, tas nežinojimas, nesupratimas, kaip santykiauja Dievo išminties ir meilės gilybė su žmogaus laisve? Tas nesupratimas, kaip tai įvyko jos gyvenime, mane įvedė į tokią tamsą, kurioje galiu tik melsti, kad nebūtų atimta tikėjimo ir vilties šviesa. Viena dar suprantu: Dievo išminties gilybė labai pranoksta mano supratimo ribas, ir nieko kito negaliu, tik nuolankiai, ligi žemės nusilenkti Viešpaties didybei.

/.../ Šv. Mergele, Tu kaip viską, taip ir šį prašymą išdėstyk už mane, kad man nereiktų: **kančios**!.. Tu nepamirši vi-

sada pridurti: kad būtų suteikta **malonė visa pakelti**. Juk savo jėgomis mes pajėgiame tik malonumų ieškoti.

Tada štai kaip keistai išeina! – Nėra skirtumo, ar gyvenime nuveiksiu tai, apie ką svajoju, pavyzdžiui, rašyti, ar nieko nenuveiksiu, jei, pavyzdžiui, liga, mirtis, jei gerasis Dievas sukeistų – dėl mano menkos aukos suteiktų malonę įgyvendinti mano planus per kitą. Taip, bet kol jėgos neatimtos, visomis jėgomis turiu **dirbti**, nes gali taip būti, kad Jo Išmintis ir per mane nori kam nors padėti (man rodos, pirmiausia mylinčioms širdims...).

Dieve, jei tikrai mano gyvenimui trūko aukos, kad Sesei taip atsitiko, žinau, kad Tu gali ir iš blogio, kurį mes padarom, išgauti gėrio. Padaryk tai... Šv. Mergele, išmelsk būdą sutrinti šėtono pajuoką iš mūsų, – juk Tu gali, Tau duota toji galia... Atkurk pasitikėjimą Tavimi, kad žinočiau, – nors ir dabar, nežinodamas žinau, – kaip veikia mūsų gyvenime pasitikėjimas Tavimi... atsidavimas Tavo nuosavybei.

/.../ Kaip lengvai išsisprendžia merginų meilės kunigams problema! Tik tos gali mylėti, kurios supranta paslaptį ilgėtis kančios. TVM" (*1965 11 06, mėn. rekolekcijos*).

meilė ir Meilė

„**Kas yra meilė**? – Ar tai tas pats norėjimas, kaip, pavyzdžiui, užeina noras turėti motociklą?.. Kiekvienas toks noras atitinka žmogaus amžių, lytį, prigimties polinkius. O meilė? /.../

Kurgi yra pagrindas susiorientuoti šiuo klausimu? – Be abejo, tai paaiškėti gali iš **meilės vaisių**. – Naujo žmogaus pašaukimas į buvimą. Rodos, jau ir iš prigimtinės meilės aišku, kad žmogus nėra gyvulys. Su šiuo prigimties balsu jau pasireiškia ir žmogaus sielos galios: noras daryti gera mylimam asmeniui, lengvumas atleisti, noras matyti visas gerąsias žmogaus savybes ir t.t.

Jeigu meilės (prigimtinės) tikslas yra pašaukti į buvimą naują žmogų, tai visa poezija yra tik kaip žiedlapiai augalo apvaisinimui. O kaip dažnai gyvenime toji poezija padaroma pačiu tikslu! Ir tada išsigąstama tikrųjų meilės padarinių, jos vaisių.

Tada išeina, kad meilės ilgesys ir nemylimos meilės kančia yra tos pačios rūšies prigimties šauksmas, kaip ir šauksmas išlaikyti gyvybę, šauksmas gyventi?! Tik ten – gyvybę išsaugoti, o čia – gyvybę pratęsti. Juk gimdymas ir yra ne kas kita, kaip savo būties pratęsimas.

Ir galimas dalykas, kad neatlieptos meilės kančia pasidarė ypač didelė po gimtosios nuodėmės, kai į žmogaus būtį įėjo mirtis, kuri nebuvo žmogaus prigimčiai Kūrėjo skirta. Tada žmogui atsidūrus išnykimo akivaizdoje prigimtis ypatingomis pastangomis šaukia buvimą pratęsti ir visos kliūtys, su šiuo buvimo pratęsimu susijusios, ypač skaudžiai išgyvenamos. Meilės kančia pasidarė ypač sunki, kaip instinktyvi kova su išnykimu, su mirties būtinybe.

Jei meilė yra gyvybės, buvimo išlaikymo šauksmas, tai atsisakyti meilės gali tik tas, kas dėl kokio galingo motyvo pajėgia atsisakyti gyvybės. Taigi atsisakyti meilės lygiai tokio sunkumo auka, kaip atsisakyti gyvybės!

Kaip gyvybės saugojimo instinktas būna savaiminis, nedalyvaujant protui, taip ir meilės jausmas priklauso prie tos pačios rūšies: jis yra instinktas, nes neprotingas, net veikiantis prieš proto nurodymus, veikiantis aklai. /.../ Jaučiama net tarsi vergijos būsena – aiškiai jėga, veikianti prieš proto jėgą. Taip pat jėga visiškai akla: meilė nežiūri padarinių, nežiūri, kas jis, į kurį širdis linksta, nežiūri, kad ta savo meile vagia, pavyzdžiui, iš jo žmonos...

Kodėl mylėdami visuomet rašo laiškus, dienoraščius? – Juk rašymas – tai buvimo kartu pakaitalas, tai kalbėjimas „tau". Tai instinkto būti kartu vaisius. Ypač moters meilėje jis audringas. Ji negalvoja, kam reikia būti kartu, tik nepaprastai stipriai jaučia, kad reikia. Kam reikia, žino vyras ir

nejučiom nuveda ją. Taigi buvimas kartu, visos glamonės yra susijungimo preliudijos, parengiamieji veiksmai...

/.../ Ypač moters meilės kryptis labai ryški – tai **atsiskleidimas vyrui**, vykstantis labai nejučiom, pamažu, nesąmoningai. Atsiskleidimas dvasinis, bet kartu ir fizinis. Paprastai visuomet, meilei sužydėjus, išnyksta paslaptys jam. Net leidžiama skaityti dienoraščius (dvasinis atsiskleidimas). Bet taip pat ir fizinis atsiskleidimas. Ji vykdo jai pačiai nesuprantamą įstatymą, net aiškiai nusistačiusi: nieko neskaistaus! – Jai rodos, kad koks nors varžymasis, net gėdos jausmo parodymas – būtų tarsi nepasitikėjimas juo, lyg įžeidimas. Viską užvaldo pasitikėjimas.

Ir kaip keistai įvyksta! – Jei vyras pats neprieina taip arti, kad ji galėtų mielai padovanoti jam vienokią ar kitokią savo drovumo nugalėjimo auką, tai savaime – net jai pačiai nežinant ir apie tai negalvojant – ji pati vienokiu ar kitokiu būdu save tiek atskleidžia, kad jis visada ras nuo ko pradėti, jei tik norės „eiti toliau". O jeigu jis „eina per toli" dar neatėjus laikui, nepribrendus tokiam artimumo laipsniui, jos drovumas kovos. Bet jei jis atsitrauks, ji pati pas ji sugrįš vienokiu ar kitokiu būdu... Vadinasi, drovumas – tik vilioklis, kad jis siektų, kad jam būtų įdomu.

Koks nuostabus, gražus gamtos sutvarkymas! Koks įvairumas! Bet kartu koks atsakingumas vyrui! Jis turi galvoti ir už save, ir už ją! Kartu kaip nuostabiai drovumas saugo moterį, kol dar neatėjęs laikas sužydėti meilės žiedams prieš naujos gyvybės pažadinimo paslaptį. O paskui, atėjus laikui, saugo, kad visa tai neprarastų poezijos grožio – kad netaptų per daug materialu, banalu. Turbūt tik moteris gyvybės pašaukimo akte gali išsaugoti poeziją, grožį – vyras čia nėra menininkas. Jis žino tik gamtinę dalyko pusę, kuriai grožį duoti privalo ji. Ir kokia tragedija jai, jeigu jis nepagerbia jos drovumo grožio, nesiskaito su juo... Ar tai ne ženklas, kad iš jo pusės tėra tik aistra – gamtinė, akla, medžiaginė, bet ne dvasinė meilė, kuriai visada būdingas su-

sivaldymas, pagarba, – kurioje visada daugiau matoma ji, o ne paties interesai?..

Pokalbis su Laura:

– Moteris myli atsiduodama, o vyras susivaldydamas. Moteris niekada nesupras, kad vyras gali jos siekti nemylėdamas.

– Dėl to moterys nuoširdžiai mano, kad jei vyras siekia artimumo, tai jis tikrai myli? – paklausiau.

– Taip. Moterį nugalėti nedidelis menas: užtenka įtikinti, kad ji mylima...

– Iš ko galima pažinti, kad širdis myli?

Laura atsakė:

– **Meilė išradinga.** Jei nėra išradingumo, nėra ir meilės.

Taip. Meilė yra gyvybės pulsavimas. Ji, kaip ir gyvybė, reiškiasi tam tikromis funkcijomis. Patikrini pulsą, pažiūri, ar kvėpuoja. Jei šių gyvybinių funkcijų nėra, sakoma, kad žmogus mirė: nėra gyvybės. Ir meilė, jei ji tikrai yra, turi reikštis tam tikromis funkcijomis.

Kokios tos funkcijos? – Gyvybė nuolat atkuria audinius, nuolat augina. Meilė taip pat nuolat **kuria**, nuolat kažką **mylimam duoda**.

Dėl prigimtinės meilės, tai ji pirmiausia nepaprastai kūrybingai sudaro galimybes, kad būtų įmanoma pasiekti prigimtinį meilės tikslą – gyvybės pratęsimą. Tam būtina **buvimas kartu**. Čia pasireiškia nepaprastas kūrybingumas, savaiminis, net sąmoningai negalvojant apie to buvimo kartu tikslą.

Iš ko Laura suprato, kad Sesė nebemyli? – „Jos niekur nėra" [kai grįžus iš kalėjimo parodė lapelį, kuriame buvo surašyta, kas kuo prisidėjo]. Tikrai, kiekvienos meilės intensyvumą buvo galima pamatyti iš aktyvumo – kiek kuri jo parodė. Kas rašė laiškus, nepaisant visų negalimybių? Kas susirado adresą ir stengėsi padėti medžiagiškai? Kas meldėsi daugiausia?

Buvimui kartu patarnaujantys dalykai: kiek galima leidžiama apie save žinoti, **apie save primenama** – jei ne ki-

taip, tai bent laiškais. /.../ Didžiausias dėmesys kiekvienam jo reikalui, jo prašymui, kiekvienam jo daiktui – **viskam, kas su juo siejasi**. /.../ Anksčiau ar vėliau, vienokiu ar kitokiu būdu vis tiek išplaukia **prisipažinimas**. Paprastai labai rezervuotai, apėmus kokiai nors egzaltuotai nuotaikai.

Šiaip meilė pasireiškia **darbais**, didžiausio pasiaukojimo reikalaujančiais dalykais, jei tik tuo galima padaryti džiaugsmo arba prireikus padėti..." (*1965 11 07*).

„Norėdamas sužadinti kūrybiškumo jausmą, norą rašyti, pasiėmiau Gražinos laiškus Laurai. Užteko perskaityti tik vieną. Pataikiau 30-mečio sukaktį. Svajonės. „Nieko negaila, bet jo gaila..." – Dieve, net ir žinant, kad nemylėjo... Jo gaila... Kuo maitinamas šitas gailestis? Šita meilė? Ar ne slaptu tikėjimu kokia nors meilės galimybe? Net sau pačiam nepasakoma viltimi: kada nors pamils...

„Ir buvo kitas žmogus, kuriam visas mano dvasinis pasaulis nebuvo svetimas – galbūt net įdomus. Buvo žmogus, kuris suprato mano svajones, kančias, klaidžius ieškojimų kelius ir visada buvo greta, kai buvo sunku. Tarkim, mes nesimatėme penkerius metus. Nesimatysime gal dar dešimt metų. Bet jis bus greta manęs tol, **kol prisimins** mane, nors ir labai retai, savo maldose. Aš nekalta, kad jis buvo mano jaunystės svajonė".

Ar čia nėra tikėjimas – toks pat tikėjimas, kaip žmogus tiki gyvenimu ir niekaip negali patikėti, kad jis šiandien gali mirti?.. Kodėl meilė visada vienokiu ar kitokiu būdu prieina tokį zenitą, kad turi pasakyti „myliu"? Ir kodėl visada tyliai pasitraukiama, kai pajuntama, kad meilės kito širdy nėra, kad ji priklauso ne tau? Kodėl lyg gėdijamasi pasakyti „nemyliu"? Ar tai nėra panašu, kaip ligoniui pasakyti: „Tu mirsi"?.. Ir tas gebėjimas tikėtis, kad pamils – ar tai nėra dar vienas įrodymas, kad tarp meilės ir gyvybės yra tam tikra analogija?

Dieve, ar tai pati aukščiausia Tavo sukurtoji gėrybė – šita gyva, audringa, prigimtinė meilė, kuri gali ir laimingus daryti, ir be galo kankinti?!

Gražina, sakyk, ar tai nėra meilė, kai norisi kančios, kad tau būtų gera, kad tu būtum stipri?.. Bet ar dovanotum, jei šis noras, šis linkėjimas būtų tik tau vienai? Ar nepajustum su skausmu: kodėl jis nejautrus kitų kančiai? – Suprantu: kai kūnas atiduoda viską, nori ir gauti viską. O gauti viską galima tik taip, kad neliktų nieko kitam. Bet dvasios srity? Ar dvasia nėra pajėgi viską duoti ir vienam, ir kitam? Ką reiškia dvasios srity „viskas"? Ar galima dvasinius dalykus matuoti medžiaginiais matais? – Ar visa tai tiesa? O jei ne, tai kur čia klaida? Viešpatie, kaip giliai suprasti leisi Tavo kūrybos paslaptis?.. /.../

Tačiau viena, rodos, taip ryškiai galima pastebėti – turi būti tiesa, ką rašė 18 metų jaunystė. Vidutė: „Viešpats leido suprasti, kad aš esu užsidariusi savo kentėjimų, išgyvenimų rate. Reiktų turėti platų akiratį, siekiantį pačią Amžinybę. Dievo Karalystė, sielos, jų amžinas likimas – štai kas turi mane jaudinti! Tuomet ir tie kentėjimai neatrodys tokie dideli".

Meilė – tai tarsi koks akiračio, horizonto susiaurėjimas. Viskas aplinkui išnyksta, lieka tik vienas vienintelis „jis", jo valia.

Vadinasi, norint palengvinti meilės kančią, norint „reguliuoti širdies darbą", reikia visomis jėgomis plačiu akiračiu gyventi. Savaime taip nebūna: mylint gyvenama tik viena vienintele sąvoka: „jis" [ar „ji"]. Akyse – vaizdas iš kurio nors paskutinio pasimatymo momento. Bet jei sąmoningomis pastangomis būtų galvojama plačiau, platesniu akiračiu, – pavyzdžiui, jis Amžinybės šviesoje, jis mirties akivaizdoje, jis praėjus 10, 50, 100 metų ir panašiai, – ar ne lengviau būtų ir meilei būti protingai?" (*1965 11 28*).

„Gražina teisingai nenori jokio vien pareigos santykio iš manęs. Aš irgi nenoriu, kad kas „iš pareigos" rodytų geru-

mą. Visai kas kita, jei tai daroma dėl to, kad Aukštesnė Būtybė tą žmogų myli, o aš myliu tą Aukštesnę už žmogų Būtybę ir dėl tos meilės rodau jam – žmogui – gerumą. Čia jau ne „išmalda" žmogui, bet nuostabus aukštesnės meilės pasireiškimas tikrovėje. Čia jau yra kažkas nemirtingo, todėl kažkas net svarbesnio už savaiminę prigimtinę meilę.

Turbūt tada, kai meilė neturi „materialiosios dalies", ji gali ištverti tik tokios mergaitės širdy, kuri yra padariusi skaistumo įžadą. (Laura: „Buvau gal 16 metų, kai pasiaukojau už nusidėjėlius...")" (*1965 12 04*).

„Be penkiolikos dvylika. Aplinkui visi jau miega. O apie ką aš galvoju? Bandžiau dirbti. Šiaip taip parašiau, ką šiandien kalbėjau. Bet rašydamas pasijutau ne kartą parimęs ir vėl prie tų pačių minčių... – Kas buvo šiandien prieš trejus metus?.. Tik ką skaičiau apie šv. Marijos Goretti kankinystę. Lyg koks pavydas širdy...

Brangusis Mokytojau, šiandien, rodos, truputį geriau suprantu, ką Tu išgyvenai Alyvų kalno valandą. Kaip filmas prieš Tavo dieviškas akis buvo tyrosios sielos, iš kurių – kartu ir iš Tavęs – taip baisiai pasityčioja šėtonas... Mokytojau, ar ir mano išgyvenimai bent truputį panašūs į Tavo norus tą baisią valandą? Šį vakarą nieko daugiau nesinori, tik skausmo – atgailos. Sugalvojau šį tą, bet ar to užtenka? Išvis ar žmogiškų pastangų užtenka? Priimk, brangusis Mokytojau, ir pridėk prie Tavo Aukos...

Ko meldžiau šio vakaro Mišiose? Išsikovojau laisvą intenciją. – Šv. Mergele, visos mano maldos ir intencijos – Tavo nuosavybė. Bet širdyje norėjau, kad tai būtų kaip atsiteisimo auka už šį vakarą anuomet... Tai buvo bene pirmos šv. Mišios, kuriose prašiau kančios... Tų minčių akivaizdoje daugiau nieko nepajėgiu norėti, kaip tik kančios... Bet, Šv. Mergele, savo galingu užtarimu išmelsk malonę, o paskui tegul įvyksta, ko nori, kas daugiau patarnauti gali...

/.../ Viešpatie, iš savo gailestingumo padaryk, kiek mano buvimas galėtų apsaugoti tyras širdis nuo tokių dalykų! Paimk, Mokytojau, tai, kas tinkama iš mano gyvenimo šiam reikalui. Tu ėmei kryžių. Jei šituo galima padėti, tebūna tai ir mano dalis. Bet tik malone galiu pasitikėti...

/.../ Šv. Mergele, pameni, kaip buvo rytą? Šios brangios dienos pirmoji dovana Tau kokia buvo?.. Vos nesusibariau... Bet šis įvykis buvo man paguodos priežastis. Pajutau pats ir norėjau pasakyti:

– Sese, nebijok atnaujinti savo atsidavimo Šv. Mergelės globai. Gal tau ateina mintis: „Bet ką aš aukosiu?.." Kaip ir aš šį rytą galvojau: „Štai, ką atnešu Tau šiandien... pirmoji dovana – pirmoji šio ryto neištikimybė... Štai ką Tau aukoju..." Sese, aukok ir tu save tokią, kokia esi. Kad mes tokie vargani, tai garantuoja mums Šv. Mergelės palankumą. Juk motina visuomet skiria didesnį dėmesį tam savo vaikeliui, kuris varganesnis, kuris labiau pagalbos reikalingas...

Šv. Mergele, kuo skiriasi šių metų mano atsidavimas Tau? – Man rodos, kad dabar aš jau nieko neturiu, ką dar derėčiausi sau pasilikti... Priimk ir tokią kančią – tą nesupratimą, tamsą, tą skaudų priekaištą Tau: „Kodėl taip įvyko, nepaisant, kad ji buvo atsidavusi Tau?.." Ir visus vidinius neaiškumus, ir skrupulų galimybę, ir tą naują nuotaiką – džiaugsmo nebuvimą... Šv. Mergele, leisk mirti pirma, nekaip įžeisiu Viešpatį laisva valia.

Šv. Mergele, Tavo visa, visi ir visos, kas turi ar turės kokia nors prasme ryšį su mano gyvenimu, ypač kuriems Jėzus nori, kad būčiau kaip [Jo] įrankis.

Šv. Mergele, noriu būti Tavo, kad ir nesuprantu slaptingo Apvaizdos elgesio. Noriu būti Tavo, kad ir skaudžiai priekaištaudamas Tau širdies gelmėje. Nežinau, kodėl, bet žinau, kad kada nors stebėsiuosi Dievo Išminties ir Meilės didumu dėl tų dalykų, kurių dabar nesuprantu..." (*1965 12 08, Nekaltojo Prasidėjimo šventė*).

„Geroji Sese, tu gali įsivaizduoti, kaip buvo po liepos 29-osios, – kai viskas griūva ir viską reikia kurti iš naujo? Ne paslaptis, kad ne kartą šėtonas begėdiškai arti prieidavo pasityčioti: „Tikėjai, kad yra kilnumas žemėje, tuo, kad svarbus pasiaukojimas Jos globai"... Kaišiodavo net netikėjimo siūlymus (bet tai nepaliesdavo sielos gelmių). Skaudžiausia būdavo, kai primindavo Marijos globą... Jaučiausi taip: *„Dieve, nieko nesuprantu Tavo akivaizdoj – meldžiu tik vieno: neatimk tikėjimo šviesos!"* Stengdavausi nusižeminti ir jokiu būdu nepajusti priekaišto ir maišto dvasios Dievui. Meldžiau pagalbos ir šviesos, niekur nesitraukdamas kitur – kaip šunytis, išmestas pro duris, prie savo pono slenksčio prisiglaudęs. Iš visų norų liko tik vienas: **skausmo**! Pasidarė aišku, ko norėjo Jėzus Alyvų kalno tamsoje.

Pamažu iš chaoso pradėjo ryškėti tolesnio gyvenimo kontūrai. Pajutau lyg sąžinės priekaištą: „Tavo gyvenime per maža buvo aukos – matai, kad tada, kai žodžiai ir jokios pastangos neveikia, tik kančia padėti galima". Savo nuostabai, pamačiau (kaip aš anksčiau to nemačiau?!), kad Jėzus, labai norėdamas mums padėti, irgi tik šitokiu būdu elgėsi: pasiėmė kryžių...

Kaip nuostabu melsti skausmo!.. Paprastai šitas prašymas išklausomas. Bet tada kita – nauja, nepatirta – laimė būna: matyti, visai akivaizdžiai matyti, kad jų gyvenimas – jų, kurių amžiną prakeikimą keičiamės į laikiną skausmą, – bus perkeistas! Kaip nuostabu!" (*1965 12 10*).

„Mokytojau, vakar ir šiandien man skolingas esi: juk nieko labai sunkaus nebuvo... Negaliu sakyti, kad nieko, bet buvau įsigilinęs į darbą ir pasigedau kažko brangaus. Ir šiandien, eidamas po vakarienės namo, nusigandau keistos minties: kas būtų, jei imčiau negalvoti apie savo skausmo šaltinį?.. Kas tada verstų galingai ilgėtis aukos?

Šv. Mergele, viename mąstyme suvokiau, kad kančia – irgi malonė, kuri ne visuomet gali būti suteikta. Tai laidas, Viešpaties atsiliepimas, kad išklausoma tai, ko galingai ilgimės. Juk Tau Viešpats leido dalyvauti Atpirkimo darbe – kančiose, kurios reikalingos kaip iškeitimas tų malonumo valandėlių, kurios mūsų gyvenime būna ne pagal Jo kūrybos planą, kaip atsvėrimas neklusnumo. Tikriausiai (kaip keista!) tas leidimas dalyvauti kančioje buvo begalinė dovana Tau, Šv. Mergele, kartu ir mums visiems, kurie naudojamės šitos palaimos vaisiais. Per tai, kad Tau buvo leista dalyvauti kančioje, šiandien esi Tarpininkė visų malonių, kurios kaip gaivinanti rasa sugyvybina žemę. Vadinasi, ir man kančia yra dovana, kurios reikia melsti, kad būtų suteikta, ir kartu malonės – jėgos visa pakelti. Ak, taip – mūsų yra tik norėti, o veikti, įvykdyti yra malonės paslaptis...

/.../ Kažin, ar tik dabar man paaiškėjo pasninko prasmė? – Štai kaip neįtikėtinai buvo Tavo Nekaltojo Prasidėjimo vigilijoje [išvakarėse]. Vakare parvažiavę [iš Gardino] su sesele išsidėstėm valgyti. Ir kaip gera buvo, per dieną išalkus, pratarti prieš pagundą valgyti: „Viešpatie, aš labiau kaip valgyti šį momentą noriu, kad Tu atkurtum Sesės sielos grožį!" Vadinasi, kiekvienas mūsų nusigalėjimas kuria nors intencija yra kaip atmosfera, kurioje galime parodyti, kaip galingai norime tos malonės, kurios dėlei pasninkaujame.

Šv. Mergele, tebūnie mano noras, kad nedingtų skausmas apie Sesę galvojant, noru, kad jos siela taptų tyra, kartu, kad visos sielos būtų tyros! Taip pat – ir mano! Tebūnie šio prisiminimo dėka – jos nelaimės prisiminimo dėka – kuo didžiausias stropumas pažadinamas budėti, kad išsaugočiau savo sielos tyrumą, kad ji galėčiau aukoti Viešpačiui kaip atsiteisimo auką. Pagaliau, kad būtų suteikta malonė jai tapti tokiai, kad ir jai galėtų Mokytojas pasakyti: *„Jai daug atleidžiama, nes ji labai mylėjo..."* Šv. Mergele, tebūnie ji išraiška jų visų – visų, kurių nepažįstu, bet kurios taip pat kenčia..." (*1965 12 13*).

„Sese, ar žinai, kad tu žemėje laiminga būsi tik tada, kai pradėsi elgtis priešingai kaip visi aplink tave: kai pradėsi ieškoti skausmo, užuot ieškojusi džiaugsmo...

Palauk, dar nepasmerk greitai tos minties! – Žiūrėk, Jėzus gimė mūsų kūne kaip tik dėl to, kad turėtų galimybę kentėti. Tai vienintelis būdas išgyventi priešingybę būklės, ištinkančios žmogų patikėjus demono melu, kuriuo jis baisiai apgauna pasaulį, ir manant, kad laimė ir meilė yra išoriniuose dalykuose. Tai melas! Laimė ir meilė yra mūsų viduje, ne išorėje – ne taip kaip saulėta diena, pavasario žydėjimas. Laimę ir meilę jausti žmogus gali ir be išorinių dalykų: jausmų tenkinimo, turtų, garbės. Šios priemonės yra bandymas laimę kurti „gudriau", kaip kad mus moko Dievo Išmintis ir Jo Meilės gilybė. Skausmas yra vienintelė būsena, kurioje žmogus gali atsiprašyti už šitą bandymą. Tik reikia, kad jis būtų jaučiamas laisvai, priimamas kaip tik su šita mintimi. Ir kai mes labai atsiprašyti norim, kai labai jaučiame savo (taip pat ir kitų) nedėkingumą, tai savaime imame siekti tos būsenos, kuri priešinga pasaulio vaikų bandymui kurti savo laimę išoriniais dalykais. – Vargšai, jie trumparegiai ir dėl to nepastebi, kad už visų tų viliojančių dalykų, kuriais juos demonas apgauna, stovi mirtis... Nes visi tie dalykai savaime nusigręžia nuo visokios gyvybės priežasties, o priežastis tėra tik Jis, Visagalis.

Tai herojiškumas! Bet ko didingesnio galiu melsti tau, linkėti kaip brangiausios vertybės šios džiaugsmo šventės proga? Turiu nuolankią viltį, kad tau bus leista pažinti, jog tai yra didelė laimė! Jėzus net savo mielai Motinai savo dieviška Išmintimi nieko brangesnio nesugalvojo, kaip tik suteikti Jai leidimą dalyvauti su Juo tose sąlygose, kuriose ir Ji kartu su Juo turėjo galimybę parodyti herojišką meilę, atsveriančią visų nedėkingumą. Bet už tai Ji yra Tarpininkė visos palaimos, kurią patiria žemė.

Koks nuostabus buvo dieviškas sprendimas tada, fariziejaus namuose: *„Jai daug atleidžiama, nes ji labai mylėjo..."*

Tai mūsų visų paguoda, mūsų visų viltis. Tik suteik, Viešpatie, galią pasitikėti, suteik šviesą, kurioje pajėgtume matyti tai, ką Tu pažinti leidi" (*1965 12 15*).

„Švietė nuostabiai graži saulė ir sniegas buvo tyras kaip kūdikio akys. Prieš akis plati plati lyguma, kuri baigiasi aukštesnio ir žemesnio miško juostom. Prie miško prisiglaudęs kaimas, o jo vidury į dangų sminga du smailūs bokštai. Takas suko į miško gilumą. Buvo šventa tyla, kuri ir nemirtingam miško žalumui, ir sniego tyrumui teikė dar didesnį nuostabumą.

– Sakyk, Laura, kuo skiriasi tas gražus jausmas nuo ano... ne tokio?

– Sąžinė pasako.

– Vadinasi, mergaitės, pačios nepažinusios ir neišgyvenusios tų „realiųjų" jausmų, tiksliai žino, kas negalima?.. Bet argi jau taip galima tvirtinti, kad nepažįsta?..

– Mergaitėms tai reikia pažadinti. Tokiais pasakų pabučiavimais, kaip miegančias karalaites princai pažadina...

– Bet ir tas „gražusis" jausmas – ar tai ne pradžia, įžanga į aną?

– Taip, jei nebūtų proto ir valios. Lygiai kaip gyvenime juk sutinkame daug kilnių ir meilės vertų žmonių. Tačiau, pavyzdžiui, vestuvinis žiedas tikinčiai mergaitei yra tabu – neperžengiama užtvara..." (*1965 12 23*).

„Kai būtina apsigalvoti vienaip ar kitaip reikėtų elgtis, pasirodo, sunkiausia yra išeiti tartum iš tam tikro užburto rato: turėdami galvoje mintį, poelgį, kurio **labai norim**, paprastai nejučiomis ieškom jam pateisinimo motyvų – kaip nors tą poelgį legalizuoti. O reikia ieškoti kito, dar didesnio noro, kad galėtume įvertinti aną, kurio „labai norim".

Kas žymesnio? – Metinė mano išpažintis:

– Ar Dievas šitos aukos [atsižadėti susitikimų su Sese] nori?

– Žinoma... Juo rečiau bendraujama šalia klausyklos, juo laisvesni mes jaučiamės. Juo dažniau šalia klausyklos, juo mažesnė įtaka sielai. Juk turi įtakos ne tik žodis, bet ir tylus gyvenimo pavyzdys.

/.../ Svarbu, kad visa būtų iš meilės" (*1965 12 31, mėn. rekolekcijos*).

1966-ieji

„Sėdžiu prie [mašinėlės] klavišų ir nedrįstu pradėti. Pasirodo, tai labai svarbu – rašyti!

Šiandien pasiėmiau [paskaityti] Sesės mintis, kurios prieš keletą metų buvo, – kokios nuostabios, kokios jos brangios! Kartu – [pamatyti] kaip žvelgi į tuos pačius dalykus po kelerių metų. Labai svarbūs kai kurie psichologiniai momentai.

Negaliu atsistebėti moters galvosenos originalumu. Kaip labai kartais skiriasi širdies logika nuo proto logikos! Vienoje vietoje net raudonai pabraukiau: „Tikėjimas įtakos tai turi, to niekas negali paneigti. Tačiau sakyti taip, kad tikintis to nepadarytų, – negalima. Juk esti momentų, kai protas ir valia atsisako tarnauti ir viršų ima žmogiškoji prigimtis. Jeigu tuo momentu jis to siekia, tai niekas nepriklausys nuo to, ar ji tikinti, ar ne. Juk mylint norima, kad jam visur ir visada būtų tik gera. Visur ir visada egzistuoja tik jis!"

Nustebau radęs šitą vietą dabar, kai visa įvyko... Ar čia buvo nelaimės pradžia?.. Prisimenu panašią mintį prieš daugelį metų, kurios niekaip negaliu užmiršti: „Jeigu ji myli ir jis to siekia, tai beveik neįmanoma [atsispirti]..."

Sese, argi tikrai neįmanoma? Argi moters dvasia negali būti stipresnė už kūną? Ar mąstomoji malda, visus jausmus pastatanti į savo vietą, moterims neveiksminga?

Vargšės mergaitės, jos niekaip nepajėgia padaryti distinkcijos tarp to, kas meilėje yra nuostabu, didinga, ir kas grynai materialu. Joms meilėje visa gražu, jos ir materialiąją dalį tik kilniai matyti gali. Ir tai tiesa – Kūrėjo plane visa

kilnu ir didinga. Bet jos, vargšės, sumaišo, kada čia pradedama eiti ne pagal Kūrėjo numatytą tvarką ir sujaukiamas visas grožis. Jos savo jausmuose ir siekimuose visada lieka kilnios. Atrodo, joms ir nuodėmė įvyksta tik iš pasiaukojimo, kaip įrodymas atsidavimo jam, ir nusideda tik jeigu jam to reikia... Jos niekaip nesuvokia, ką reiškia vyrui meilės materialioji dalis: „Kodėl tada vyrai sako, kad myli, jei nė nemano apie meilę?" – „Kada yra aistra ir kada meilė? Negi šios sąvokos yra du atskiri ir visai priešingi dalykai?"

Kokią įdomią temą užvakar su Laura gvildenom Druskininkų pušų poezijoj! Ji pripažino, kad tikrai šitą distinkciją svarbu suprasti.

– Žiūrėk, – bandžiau įrodyti, – juk gyvenime taip būna, kad žmogus, ką nors labai mylėjęs, paskui, susiklosčius palankioms gyvenimo sąlygoms, pamilsta kitą ir pirmoji meilė daugiau nebeturi jokios reikšmės: nei mintyse apie tai galvojama, kas anksčiau buvo nešiojama kaip brangenybė, nei elgesiui neturi įtakos – visai nebelieka to noro būti kartu, matyti.

– Tikrai!

– Vadinasi, kaip žmogus turi dvasinę ir medžiaginę būtį, taip ir meilė – viena dalis yra tokia pati, kaip gyvūnų pasauly. Ir gyvūnijos pasauly esama net ištikimybės. Pamenu, kaip kartą, dar vaikai būdami, norėjom pamatyti gulbes iš arti. Tyliai apiplaukėm valtimi aplink nendrių salą, už kurios buvo gulbė su jaunikliais. Gulbiukai tuoj nėrė į nendryno gilumą, o gulbė – į „atvirą jūrą" mūsų vilioti toliau nuo pavojaus vaikams. Gulbinas buvo už kokių poros kilometrų, kitame ežero krašte. Pamatėm jį akies tiesumu skubant į pagalbą... Taigi ir meilėje esama dalies, kuri tiek pat verta, kaip ir visa kita medžiaginė Dievo kūryba – kaip šitos pušys ir visa kita: tai kilnu, bet tai laikina, tai nykstama, kaip ir viskas materialiajame pasauly. Tai prasmę turi tik tada, kai atitinkamas vieno ar kito dalyko turėtas Kūrėjo planas.

– Žinot, gal nedaug yra mergaičių, kurios būtų nesapnavusios savęs laukiančios kūdikio... Bet tikriausiai nė viena nėra sapnavusi, iš kur jis atsiranda. Juk ir kūdikio ilgesys – kaip mažoms mergaitėms žaidimas lėle – tėra tik paties kūdikio troškimas, o ne to, kaip jis atsiranda!

– Vadinasi, – tęsiau, – jos, vargšės, glamones, bučiavimą ir panašiai laiko tik meilės įrodymu ir joms niekad neateina į sąmonę, kad tai yra ne vertybė pati savaime, bet tik pradžia to veiksmo, kuriuo žmogus tampa Dievo kūrybos dalyviu?! Tai kilnu ir didinga, kai žmogus ir protu šito siekia, bet kai jis nenori būti Dievo kūrybos dalyviu... pati prigimtis skaudžiai baudžia...

– Taip, jos nežino. Jos žino tik tiek, kad reikia būti kartu, kad tai be galo gera... Joms atsidavimas yra tik meilės pareiškimas, ir jos niekada nesupras, kad vyro išskirtinis – ne toks kaip visoms – artimumo reiškimas gali būti visai ne meilė. Kiekvieną vyro dėmesį ir palankumą jos priima tik kaip meilės pareiškimą: jos negali suprasti, kokių kitų tikslų dar gali turėti vyras... Gerai vyrams, kad jie prie tos kovos nuo pat brendimo pradžios pripratę... O mergaitės ... neužsigrūdinusios... Ir jei galima pasielgti kitaip, kaip diktuoja prigimties jausmas, tai tik mąstomosios maldos dėka.

Nustebau šitokią išvadą iš jos pačios išgirdęs!

– Kitaip sakant, – toliau tęsiau mintį, – tik aukos paslapties suvokimo dėka. Tik suprantant didelį tikslą, dėl kurio verta pakelti auką. Tai neįmanoma be tikėjimo. Jei šalia medžiaginių vertybių nėra jokių kitų, tai ir meilėje visa tik čia, kas jaučiama. Tada nesąmonė kalbėti apie kokią nors skaisčią meilę. Be aukos dvasios meilėje išeina tik keistas *circulus vitiosus**: jei kas pajuntama medžiagiškai, jau viskas – tik šito ir tegalima siekti, nes nieko kito juk nėra (materialistiškai galvojant). O siekiant tik to, kas sau malonu, visada nejučiomis pereinama į kito **kankinimą**, nes žmogaus materialieji norai niekuomet nepasotinami: juo daugiau duo-

* Ydingas ratas (padėtis be išeities) (*lot.*).

dama, juo daugiau siekiama – juo rafinuotesniu būdu pasitenkinti siekiama. Vadinasi, jei meilė nemoka suvokti aukos paslapties, ji automatiškai pereina į kito kankinimą, užuot kitam gera dariusi. Ypač tai ryšku vyro meilėje, nes ji iš prigimties labiau materiali. Vadinasi, tokia [skaisti] meilė neįmanoma nesuvokiant aukos paslapties, o aukos paslapties neįmanoma suvokti, jei nesuvokiamas antgamtinis pasaulis – tai praktiškai neįmanoma be mąstomosios maldos, nes kitaip visa nusvers gamtiniai jausmai. Žinai, ko reikia, kad tai, kas malonu, nenusibostų? Dėl skonio pridedama truputį pipirų. Kad nenusibostų tai, kas malonu, reikia pridėti truputį aukos, truputį susivaldymo, atsižadėjimo, turint galvoje kokį nors kilnų motyvą. Paprastai žmonės tuo, kas malonu, mėgaujasi iki apkartimo..." (*1966 01 07, mėn. rekolekcijos*).

„Tik meilė duoda veidui tą nepakartojamą, slaptingą grožį, kurio negali matyti niekas kitas, vien tas, kuriam meilė skirta, nes nė vienam kitam tas paslaptingas žiedas – mylintis veidas – nebūna atskleidžiamas. Taigi žmogus, kurio niekas nemylėjo, nėra matęs Dievo kūrybos grožio didžiausio stebuklo – mylinčio veido. Maža to – kad būtų pajuntamas tas visas paslaptingas grožis, reikia, kad ir antrosios sielos stygos pritartų akordu: tik tada mylinčio veido grožis bus visiškai suprastas. Štai kur paslaptis – kaip meilė, būdama tokia sena, koks senas žmogus žemėje, kartu yra visada nauja, tarsi niekada niekieno neregėtas pasaulio stebuklas! – Tas žiedas atskleidžiamas tik vienam, ir jį pažinti, juo žavėtis moka tik vienas... O visas kitas pasaulis dėl šito stebuklo nustoja egzistavęs...

/.../ Štai ką atima vyras iš mergaitės, jei pavyksta jam įsibrauti į tą pilį, kurią saugo drovumo jausmas, jei pagaliau ji įsileidžia jį už gynybos sienos, kurią saugo gėdos jausmas: tada jos proto galia atrofuojasi, jai protas tampa nebereikalingas – ji gyvena vien tos pasakų pilies burtais... Taip

čia nepaprastai gražu viskas, jei pripažįstama pagarba ir klusnumas Tam, kuris šitą „pasakų pilį" pastatė žmogaus laimei, nustelbimui vargo, kurį pakelti reikia prie verkiančio vaikelio lopšio ilgomis nemigo naktimis.

Kaip nuostabu Dievo kūrybos plane! Juk ir šitie natūralūs aistros burtai – tai natūrali moterystės ištikimybės apsauga. Kaip gerai, jei vienas daro tokį stiprų įspūdį, kad daugiau joks kitas į sąmonę netilptų! Kaip visa gera ir išmintinga! Bet tik kai visa savo vietoje – tuo tikslu, kuriuo numatyta Kūrėjo. O kai žmogus nuostabiuosius Dievo kūrybos šedevrus mėgina kitu tikslu naudoti, vietoj tvarkos atsiranda chaosas, vietoj laimės – kančia. Jei klusnumas Jo Valiai, Jo tvarkai nepripažįstamas, iš tos pasakų pilies lieka tik griuvėsiai... Ir ant tų griuvėsių likus – sunku patikėti, atpažinti, kad atsidūrei vėl tame pačiame vargo pasauly...

Taigi biologinės meilės burtai be dvasinės meilės neilgai tetveria. Tada mąstomojoje maldoje susikaupti prie visų minčių, kurios graso atimti kūną viliojantį malonumą, tampa tiesiog herojiška auka: instinktyviai bijoma savo mąstymu prieiti vilionei priešingą išvadą... Štai ką reiškia mergaitei prieš kurį vyrą netekti drovumo šarvų!" (*1966 01 08*).

„Kas šį mėnesį naujo?

Buvau Rygoje. – Rodos, nereikia stengtis kitus užvaduoti medžiaginiuose reikaluose. Juk savotiškai rizikuoji kitų kapitalu, tai išblaško, nesi tikras, ar patiks patarnavimas.

/.../ Viena nepaprastai aišku, kad čia būti man yra dovana – nuostabi galimybė dirbti prie knygų, taip ilgai laukta ir svajota. Taigi įvairūs remontai tik *ad tempus**, tik reikalui spiriant. Kontaktai su žmonėmis daugiau raštu, nes kelias tolimas, užimąs daug laiko. Aplinkybės – *vox Dei***. Kiek daug knygų, kurios manęs laukia!

* Laikinai (*lot.*).

** Dievo balsas (*lot.*).

Prisimenu pranašišką prof. Kuraičio patarimą: „Išmok anglų kalbą". Tarsi naujas raginimas, kai pamačiau tėvo [Pranciškaus] Račiūno biblioteką anglų kalba. Kokie puikūs dalykai! Patys naujausi, ypač psichologijos – juk tai specialiai „mano"! Taip, tai mano pareiga, kad nekaltintų tie visi, prieš kuriuos atsistoju kaip mokytojas, kad teisus jausčiausi prieš visus, kurie kasdieniniais rūbais. Pagaliau juk manęs laukia **pareiga Sesės nelaimės atžvilgiu**. Čia reikia kažką išstudijuoti, kažką parašyti.

Iš tikrųjų, kaip labai dvasia pajunta nepasitenkinimą, jei tik nepakankamai protinio darbo! Pavyzdžiui, šią savaitę buvau užsiėmęs su rašomąja mašinėle. Ir tuoj pajutau kažkokią permainą visame minčių pasauly. Kas būtų, jei eitų ištisi mėnesiai, metai nesidomint, negyvenant tuo, kas yra knygų lentynose?!

Dėkoju, Viešpatie, už tai, kad pajutau tarsi elektros srovės sustiprėjimą po šios susikaupimo dienos! Ryškiau suvokiau, **kad** turiu dirbti ir **ką** turiu dirbti. Leisk, Viešpatie, ir mano vargšei Sesei naujai suvokti gyvenimo reikalus, savo nelaimę, leisk, kad greičiau grįžtų protavimo galia, pažinimo teisingumas... Mokytojau, juk Tu visa gali! Kartais užsimiršus norisi dairytis pagalbos iš kažko... – juk Tu visa gali, Tu galingiausias! Leisk pasitikėti Tavimi net ir nesuprantant slaptingų kelių, Tavo malonės stebuklo...

Šv. Mergele, argi sugrius mano pagarba prigimtinei meilei? Argi iš tikrųjų tai „daugiau kažkas baisaus, kaip kažkas gražaus"? O visos šventosios Kankinės, Mergelės, ateikite, pasakykite, ar Jūs tokios esate dėl to, kad neatakavo mylimas žmogus, nors meilės nevertas?.. Jūsų nekaltybės siekė tie, kurių nemylėjote prigimtine meile. O jei būtumėt mylėjusios?.. Šv. Mergele, jų visų Karaliene, ir Jūs visos, kurios pergalės vainiką išnešėte, melskite už jas, už mūsų seses, šios keistos meilės mįslės akivaizdoje. Melskite šviesos – supratimo ir galios – kaip padėti mūsų sesėms šito pavojaus akivaizdoje? Melskite... kaip padėti mano vargšei Sesei, kuri vis-

ką mato tik jo akimis ir nepajėgia tikrovės atpažinti... – Melskite už ją... Ir už visas, šitoje nelaimėje susipainiojusias...

Šv. Mergele, jei aš užmiršiu ir kokį nors momentą imsiu skųstis kuo nors, primink man, kad privalau visur branginti tai, kas sunku. Geroji, tepriima Viešpats visa kaip prašymą, kad greičiau praregėtų Sesė ir visos, ir visi! TVM" (*1966 02 07, mėn. rekolekcijos*).

„Dirbti ir branginti visa, kas sunku – šitai, rodos, nauju ryškumu suvokiau paskutinėse rekolekcijose. Šiandien, Viešpatie, aš prieš Tave esu su tokiu rūpesčiu: kad visa tai, ko Sesei noriu, būtų ne tos rūšies kaip prigimtinė meilė, kuri miršta, kuri gali išnykti, kaip žiedai nuvysti gali... Kad visa, ko jai noriu, Viešpatie, būtų dėl Tavęs – dėl to, kad Tu nori, – o prigimtinė jausmo linija tik sutampa. Kad tas noras būtų kaip pavyzdys, kaip reikalavimas, ko turiu kiekvienai norėti, ko **privalau** norėti ne dėl savęs, ne dėl savo malonumo, viešpatavimo, pergalės jausmo, bet kad Tu nori, jog būtų amžinai su Tavimi, amžinai tąja laime laimingos – laime, kurią kaip dovaną, Viešpatie, trokšti suteikti ir lauki, maldauji, kad teiktųsi tą dovaną priimti...

Kaip keista ir liūdna!.. Šv. Mergele, jos meilę laikiau pavyzdžiu pačios tikrosios, idealios meilės... Liūdna, kad šitokia meilė ne amžina, kad ji gali be pėdsako dingti. Juk tyliai, kaip paslaptį, galiu sau priminti: iš visų gerųjų širdžių ji, rodos, vienintelė nė mažiausios pastangos neparodė, kad nebūtų sunku, kai buvau kalėjime...

Šv. Mergele, jei mano mintys, motyvai ne tokie, kokių nori Viešpats, Tu juos pakeisk, patobulink – juk visi jie Tavo" (*1966 02 08*).

„Sekmadienio popietė, po mąstomosios maldos. – Širdy didelis noras padėti bet kokia kaina Sesei išeiti iš šitos baisios padėties. Ir kartu žinau, kad nieko negaliu, vien tik atsiklaupti prieš Tave, Viešpatie, ir maldauti. *Atmink, malo-*

ningoji Mergele Marija, jog amžiais nėra girdėta, kad apleistum bent vieną, kas bėga prie Tavęs, šaukiasi Tavo pagalbos"... Kaip aišku šiandien, kad visa, kas man sunku, kad ir kas būtų – net mirtis, kalėjimas, liga – tai begalinė dovana, už kurią turiu dėkoti, dėkoti. (Žinau, Mokytojau, kad tik su Tavo Malonės pagalba taip kalbėti galiu.) Juk šitokiame reikale, kai jaučiuosi bejėgis, jei nieko sunkaus nėra, tai ir Viešpaties akivaizdoje tuščiomis rankomis jaučiuosi, už savo didįjį prašymą neturįs kuo mokėti...

/.../ Iš to, ką šį vakarą veikiau, atėjo keista mintis: moterims turi būti sunkiau pakelti įvairias vidines kančias, kaip kad vyrams. Kodėl? Ką šį vakarą veikiau? – Skaičiau aktualijas: motomėgėjų žurnalą, paskui radijo, „Aną Kareniną" – ir kiekvienas skaitymas sukelia, tarsi dulkių debesis pravažiavusi mašina, atitinkamas mintis. Vadinasi, vyro dėmesį traukia daugelis ir materialiųjų dalykų: ir automobiliai, ir radijas ir kt. Vyras ir kentėdamas daugiau gali, daugiau turi kur savo mintis nukreipti nuo savo kančios. O moterį, jei kas domintų, – net jei ir šitie materialieji dalykai, – tai daugiau jų dvasinė dalis. O meilės kančioje visa, kas turi dvasinę pusę, vis tiek bus susiję su „juo". Pavyzdžiui, mašina, automobilis vyrą gali dominti pats savaime, o moterį jis domins tik dėl ryšio su „juo". Vadinasi, ką ji galvotų – net grožio reikalai – vis tiek nenukreipia jos dėmesio nuo „jo", taigi ir nuo savo kančios, nes ir grožis moterų pasauly egzistuoja daugiau ryšium su vyrų pasauliu.

Jos pašaukimas – kančia. Laiminga, jei žino kančios prasmę, jei moka prasmę surasti, savo kančią pašventinti, konsekruoti. Bet jei ne? – Tai klaiku!.. – Štai kodėl Kristus, kaip visokios kančios įprasminimo Mokytojas, moteriai turi būti didesnė brangenybė, – jos labiau jaučiamas Jo reikalingumas, Jo geradarybė, – kaip vyro būtyje, nes jos gyvenime kančios klausimas yra aktualesnis" (*1966 02 13*).

* Šv. Bernardo malda.

„Mano Dieve, kodėl šiomis dienomis jaučiuosi panašiai kaip po liepos 29-osios? Ar turi įvykti kas nepaprasta, ar jau pribrendo reikalas kokiai didelei aukai? Ir šiandien mąstomosios maldos metu prieš malonės ir žmogaus laisvos valios santykį jaučiuosi kaip prieš neįžvelgiamą paslaptį ir nieko daugiau nesugebu, kaip nusilenkti ligi žemės prieš Tave, Galingasis, Išmintingasis, ir nieko nežinau, kaip tik prašyti: pasigailėk mūsų, vargšų, klystančių, nežinančių... Dieve, kad ir koks būtų priekaištas Tau mano nežinančioj širdy, neatimk tikėjimo šviesos! Juk šitai žinau gerai, kad ir jai, ir jam tik viena galybė – tikėjimo šviesa – gali parodyti kelią per gyvenimą.

... Amžiais nėra girdėta, kad tas, kuris šaukės Tavęs, būtų buvęs atstumtas..." (*1966 02 14*).

„**Vasario 16-oji**... Prisiminimo diena, kokie nuodėmių padariniai tautai...

/.../ Pasirodo, meilės nuodėmės turi vieną labai pražūtingą žymę. – Visa, kas šioje srityje pasiekiama – ar mažytis žingsniukas, ar nueita ligi galo, – lyg ir įsiteisina: išnyksta suvokimas, supratimas, kad tai negalima. „Pagaliau nebesuprantu, kur nuodėmė, kur ne..." Ten, kur drovumo užtvara peržengiama – ten jau kitą kartą eiti kliūties nėra...

/.../ Kaip filosofijos kritikoje: jei kuri filosofija susikerta su pagrindiniais protavimo dėsniais dėl savo tolimųjų išvadų, tai aišku, kad ir išeities taške ji yra klaidinga. Panašiai ir meilės „filosofijoje": jei tolimieji padariniai tokie baisūs, tai ir pradinė padėtis buvo klaidinga. O kaip tai pastebėti, kol dar baisiausi rezultatai nepasirodę visu siaubingumu, jei visa pradžioje – tik šypsena, laimė, švelnumas? Tai turbūt vienintelė nuodėmė, kuri įvykdoma su [laimės] šypsena..." (*1966 02 16*).

„Ką galvojau tą gražų rytą, kai vaikščiojau keliu iš vieno galo į kitą ir laukiau šviesos lange, bet jos vis nebuvo?..

Žemė pradėjo ryškėti nuo kitos – Kūrėjo – šviesos.

Mielas Kęstuti, ką reiškia, kad aš dar vaikštau šia žeme, o tu jau seniai amžinos ramybės apgaubtas?.. Dabar tau rūpi kiti reikalai, kaip kad šios žemės keliais vaikštant. Prisimenu viską – kiek džiaugsmo buvo sėdint naujoje mašinoje! Koks nuostabus atrodė naujas motociklas! Kai pirmą kartą man parodei ir įjungei, tyliai tyliai veikė variklis. Pameni? – „Aš nejaučiu pavasario..." – koks buvo tavo žvilgsnis kažkur į tolį nuklydęs, kai čia pat šypsojosi žiedai aplink mus, kai sėdėjom tada sodo namely ant suoliuko. Paskui labai ryškiai prisimenu, kai seselė parodė tos mašinos laužą. Tavo meilė... Jos ašaros, kai sužinojo apie nelaimę...

Šv. Mišios Ščheldos slėnyje. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa. (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Kas iš to visko tau svarbu šiandien? – Vien tai, kas turi galios ir Anapus. Visa, kas daryta, kas mylėta ne vien prigimtiniam jausmui diktuojant, bet pirmiausia kad taip norėjo, taip leido Jo Valia – visa tai, kas daryta, kas mylėta dėl ištikimumo Jo Valiai, kitaip sakant, dėl meilės Jam.

Ir mano gyvenimo reikalams vien tai svarbiausia, kas bent kiek padėti gali, kad kuo daugiau sielų pasiektų Tėvo namus. Taigi mano mokslas, mano darbas tiek svarbus, kiek dėl šito didelio reikalo kam nors patarnauti gali. Ir mano skausmas labai svarbus! Juk visas jis, kad ir koks būtų, aukojamas kaip tik tuo tikslu – su viltimi, kad priims Išganytojas kaip mažą dalelę prie savo didžiojo atpir-

kimo darbo. Šv. Mergele, juk Tu niekur kitur jo nepadėsi. Juk jis – Tavo.

Taip, mirties akivaizdoje visada ateina labai gilios mintys. – Gerasis Drauge, tu man visada primink giliąsias mintis! Tu Draugas, niekada man nemelavęs... Koks brangus prisiminimas! Jis pasakė ir tai, kas jam buvo taip sunku pasakyti: ne iš karto ryžosi, bet nepakėlė, kad apie jį galvočiau kitaip, kaip kad yra.

Mokytojau, ir Tavo Uola – Petras – išsigynė Tavęs, o Tu vis tiek ant tos uolos pastatei savo Bažnyčią. Tebūna visų mūsų klaidos tik kaip įrodymas, kad jei Petras, tas pats, kuris Tavęs buvo išsigynęs, galėjo Aukščiausiajai tarybai pasakyti: *„Dievo reikia klausyti labiau kaip žmonių"*, – tai tik tada, kai jau buvo įvykęs Šventosios Dvasios atsiuntimas.

Pagaliau jaučiu, kad jei man nereikėjo pajusti viso demono baisumo, tai juk ne mano nuopelnas. Tai kažkieno laimėta. Įdomu, kada pažinsiu, kam privalau dėkingas būti? Gal tik Amžinybėje... O gal nuolat susitinku, bendrauju – ir nežinau... kiek daug skolingas...

Ačiū, Viešpatie, už tai, kad neateina mintis ką nors smerkti. Tik labai gaila...

Jau pusė dvylikos! Kodėl gi tokios trumpos dienos? Norėtųsi, kad jos būtų bent dvigubai ilgesnės, nors jose ir nieko šviesaus nematyti – nieko, kas džiugintų, kaip kad anksčiau būdavo... Žinau, kad esama žemėje kilnumo, žinau, kad esama šventųjų, – bet kažkaip tik teoriškai, tik protu, o ne jausmais. Štai kada supratau, kodėl mergaitėms taip sunku ten, kur reikia tik protu, be jausmų palaimingos įtakos..." (*1966 02 25*).

„Kiekvienas mano skausmas – kūryba; kažkas panašaus kaip Jėzaus skausmas. Juk ta pačia intencija, – tiesa, Šv. Mergele?.. Tai turbūt panašu į gimdymo skausmą. Kiekvieną kartą, kai man sunku, aš kažką duodu, kažką gero darau" (*1966 02 26*).

„Šv. Mergele, tarp mudviejų visai taip, kaip ne kartą pasitaiko motinos ir vaikelio santykiuose: jis niekaip negali suprasti, kodėl motina vieno ar kito iš jo reikalauja, bet dėl to jis nenustoja motina ją laikęs ir ją gerbęs... Neatšaukiu nieko, kas Tau amžinai priklauso, Šv. Mergele, – Tavo tebūna visada visada, nors ir nieko nesuprasčiau, kaip ir kur mane vedi. Viena juk savaime aišku: **kaltės reikia ieškoti mumyse pačiuose, o ne Dievo meilėje mums**" (*1966 03 02, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Juozapai... išvakarės. Jos man primena Tave – vyriškumo, kilnumo pavyzdį, vaizdą, kaip reikia jaustis mergaitės akivaizdoje. /.../ Ir šiandien – labai noriu valgyti. Net silpna. Dieve, ar tai svarbu Tavo akivaizdoje? – Bet jaučiu, kad visa tai, dėl ko šiandien sunku, mano gyvenimui turi didžią reikšmę. Man rodos, kad kitu būdu neturiu kaip parodyti, išreikšti savo didįjį prašymą: „Atkurk jos sielos grožį!"

Sese, ar nežinai, kad Jėzus yra taip pat Asmuo, turintis protą ir valią, kurį taip pat galima įžeisti ar mylėti, kuris taip pat kaip mes, tik neapsakomai tobuliau, myli. Argi tu mirtingo žmogaus valią keli aukščiau už pasaulio Kūrėjo Valią? – Tą Valią, kurios žvaigždynai klauso! Ar galima Jo akivaizdoje sakyti: „Jei myli ir jis siektų... tai nieko nereikš, ar ji tikinti, ar ne..." – Juk tikėti – tai ir yra priimti plieninę taisyklę: **visame – ir net gyvybės kaina – Jo Valia**!

Buvai užmiršusi šitai?.. Kiek daug kainavo šis užmiršimas!" (*1966 03 18*).

„Šv. Mergele, ar tikrai taip, kad be aukos, be skausmo dabar nieko brangesnio gyvenime nebeliko? Juk toji kaltė kartu ir mano yra – tarsi kokią nuosavybės teisę turėčiau į ją. „Šito ištaisyti negalima..." Kas belieka? – Džiaugtis, jei Viešpats leidžia jausti atgailos skausmą, melsti vilties ir laukti virpančia širdimi Paskutinio sprendimo, laukti gailestingumo, kad per tai dar labiau suspindėtų Jo garbė visų Dan-

gaus angelų ir šventųjų akivaizdoje, kad Jis ir tokius dalykus atleidžia... Mirtis tai bus pranešimas, kad užtenka atgailos. O jei dabar nebūtų leista jausti nieko sunkaus, tai reikštų, kad toji begalinė skola slėgs Tenai... Todėl ačiū Tau, Viešpatie, už skausmą!

Taip, tavo kaltė – jūsų kaltės, mielos sesės, – kartu ir mano nuosavybė! Kartu tai ir mano dalia. Ar tai baisu? – Baisu... Bet toje baimėje akys krypsta į Tave, Šv. Mergele. Juk Tavo [Rafaelio „Siksto Madonos"] tokios mielos akys..." (*1966 03 20*).

„Tie patys žmonės gali būti ir dideli nusidėjėliai, ir didūs šventieji. – Šv. Petras, triskart išsigynęs Kristaus, Magdalena. Tam pačiam Petrui Jėzus begalinį pasitikėjimą pareiškė: *„Tu – Uola, ir ant tos uolos aš pastatysiu ..."* Bet uola – tik Jo **malonės dėka**, kai vietoj išdidumo pajuto nuolankumą dėl savo kalčių. Šv. Magdalenos meilė visa nuplovė. Kokią pagarbą ir pagyrimą Jėzus jai pareiškė! Ir vis dėl nuolankaus savo menkumo pajutimo. Ji, aistringai mylėjusi, paskui ir Jėzų mylėjo su šventa aistra" (*1966 04 09, mėn. rekolekcijos*).

Greit 37-eri...

„Gegužė. Tai mėnuo, kuriame mano gyvenime skaičiuojami metai. Greit 37-eri. Kokia dovana, kad kaip tik šios dienos susikaupimo mintyse radau pavyzdį vieno konvertito, kuris, jau būdamas 60 metų, pradėjo studijuoti, pasiryžęs tapti kunigu. Vadinasi, siekti ne vien teoriškai niekada ne vėlu: tai pati tikroji žmogaus jaunatvė – siekti ligi mirties. Štai praktiškas pavyzdys, kad taip manančių žmonių yra. Ir ne vien taip manančių, bet ir taip gyvenančių.

Jau baigiasi ketvirta dešimtis, o dar nieko neparašiau... Vis dar gyvenimas pilnas nuostabių dalykų, vis dar norisi kaupti pažinimą, nuodugniau pažinti gyvenimo paslaptis, įdėmiau gvildenti jų priežastis ir padarinius.

Kelia susirūpinimą šio laikotarpio mano gyvenimas. Čia [Leipalingy] tokia savotiška atmosfera: atleistas nuo visų ūkinių pareigų. Ant stalo visada padėta valgyti: tereikia ateiti ir imti Dievo dovanas. Ruoštis kalbėti nereikia, net jei ir norėčiau. Parėjęs galiu ramiai užmigti, beveik tikrai žinodamas, kad niekas netrukdys. Kur dingsta laikas? Štai metas, kai turiu daug skaityti. – Viešpatie, meldžiu kaip tikėjimo malonės: neleisk, kad gyvenime nors diena praeitų ne Tavo reikalams! Neleisk, kad gyvenimas praeitų veltui!

Ačiū, Viešpatie, jau, rodos, baigiasi tas vargas, kurį sudarė skola. Rūpestis kaip atgaila... Taip pat, rodos, baigiasi trukdymas, kai nemokšiškai elgiausi su žmonėmis... /.../ O žmonės, kurie tokie nelaimingi... Viešpatie, rodos, pakankamai įrodei, kad tik Tu gali padėti. O Tau juk negalioja atstumai ir juos pasiekti Tau nereikia laiko. Pagaliau savo darbu kambary taip pat tik jiems, o ne kam kitam tarnauju... TVM" (*1966 05 07, mėn. rekolekcijos*).

„Vilniaus studenčių pokalbis: „Jei mergina 20-ties sulaukusi ir dar nieko nepatyrusi, reiškia, kad ji niekam tikusi – ja niekas nesidomi..." – Štai pagal ką sprendžiama apie savo vertę! Be abejo, tai ženklas, kad visiškai nesuvokiama savo dvasinė vertė, galia kitu būdu, ne savo kūnu, valdyti vyrą ir daryti jam gera.

Lauros klausimas:

– Moterys [ligonės] skundžiasi, kad vyrams, kai jau pažįsta žmonos kūną, daugiau ji būna nebeįdomi ir ieško kitų. Ar tai tiesa?

– Vadinasi, jie vien tik jausminio malonumo ieško: jos jiems tik daiktas, žaislas. Šitoks elgesys, kai nėra dvasios vadovavimo kūnui, kaip ir visi materialieji dalykai, žmogaus nepasotina. Todėl nenuostabu, kad vyras bando ieškoti kažko naujo... Moteris visada turi būti vyro aistros auklėtoja.

– Kaip tai suprasti?

– Ji turi budėti, kad nieko priešingo prigimčiai neįsibrautų į jų intymųjį gyvenimą. Kad visuomet liktų vietos būsimo žmogaus gyvenimo galimybei, kitaip sakant, kad liktų vietos pasireikšti dvasiai. Ir moterystės gyvenime turi būti vietos drovumui. Žmona savo vyro akivaizdoje neturi tapti begėdė, be lašelio drovumo jausmo. Drovumas ją visada puošia.

/.../ Visa, kas yra gyvūnų „meilėje", pasirodo, yra ir žmogaus gyvenime – kaip tik tai ir yra tos pasąmonės jėgos, akli instinktai, kurie veikia nevadovaujami proto. Nuo tų instinktų, pasąmonės jėgų nėra laisvi ir aukštos dorovės žmonės.

Antra vertus, nuostabi tvirtybė.

– Sakyk, Laura, kokia tavo nuomonė apie merginą, kuri tikinti, bet apie meilę šitaip atsiliepia: „Jei ji myli ir jei jis siekia, tai neturės reikšmės ir nieko nepriklausys nuo to, ar ji tikinti, ar ne"...

– Ne! Čia kažkas negerai! Jausmų srity – juk irgi norisi, kad būtų kaip visoms: visa patirti, visa išbandyti... Ir progų užtektų. Bet juk sąmoningai galvoji: Dievas šito nenori!

– Juk tikėjimas tai ir yra sąmoningas apsisprendimas pagal Jo Valią gyvenimą tvarkyti?

– Žinoma!

– Ačiū! Kokį brangų dalyką pasakei! Man taip sunku buvo dėl šio klausimo, kad niekas nepriklauso nuo to, ar ji tikinti..." (*1966 05 12*).

„Iš kur toks nerimas kuris laikas ant širdies guli? Paprastai taip būna, kai sąžinė ne visai rami. Bet sąžinė neturi, už ką galėtų barti. Juk nieko nėra neišpažinto.

Taip būna ir kai dirbi žmogus ne tai, kas dirbti reikia. Kai imi ir vėl padedi darbą, kurį būtinai padaryti reikia, bet pradėti nesiryžti. Darbai? Vis dar tokių lyg pašalinių yra, – ne knygų darbas. Viešpatie, juk jie taip pat reikalingi! Rašomoji mašinėlė – taip pat Tavo reikalams.

/.../ Koks vargingas žmogus, vien su savo pastangomis paliktas! Nei tikėti, nei pasitikėti vien savo jėgomis nepajėgia. Juo labiau – mylėti antgamtine meile" (*1966 05 13*).

„Kokia dovana, kad galiu dirbti! Ne taip, kaip tie seneliai [kurie] prie durų sėdi ištisom dienom, arba ligoninėje... /.../ Žiedai aplink, o kiek blogio pasauly! Kuo jį [tą blogį] atsverti? – Turbūt didžiausia dovana – kankinystė: ten viskas atiduodama, viskas atsvėrimui pridedama prie Jėzaus kančios. Tiesa, kankinystė gali būti lėta, iš kasdieninių smulkmenų sudėta. Kadangi tai tik smulkmenos, atrodo, argi šitokia kankinystė gali turėti vertės?.. O tačiau šventųjų gyvenimai tai mums liudija" (*1966 05 16*).

„Kaip nuostabiai dabar gražu! Sodai žydi. Kodėl man kiekvienas šito meto grožio stebuklas užlieja širdį kažkokia skausmo banga?..

Šiandien mąstomosios maldos mintys – kankinystė iš tikrųjų yra begalinė malonė. Jei tiek nuodėmių... Taip, tik mirtis, kaip aukščiausia auka, turi būti atiduodama. Bet dažniausiai Viešpats leidžia mirti lėtai – po truputį, kasdien. Tai kasdienės aukos, smulkmenos, nuobodulys dienų pilkumos..." (*1966 05 21*).

„Paklausiau Laurą:

– Kaip atplėšti moterį nuo nelaimingos meilės, pavyzdžiui, vedęs vyras arba ji pati ištekėjusi?

– Nei šaltumas, nei atstūmimas nesumažins meilės, tik didins skausmą. Čia reikia taip paveikti, kad suvoktų kažką aukštesnio už savo meilę, kad pamatytų gyvenimo **prasmę kitur**, ne savo meilėje. Savaime suprantama, tai neįmanoma be tikėjimo" (*1966 06 28*).

„Šv. Mergele, kaip visada, būk Vadovė mano šio didelio reikalo – pažinti Jėzaus Valią ir ją vykdyti!

Praėjo du mėnesiai įtempto darbo [perrašant knygą], kai niekam kitam negalėjau skirti laiko – reikėjo grąžinti, ką buvau pasiskolinęs trumpam. Net rekolekcijas atidėjau, nė į savo ypatinguosius lapus nieko nerašiau.

Zitute, šią popietę Tu buvai pas mane, aš – pas Tave. Kaip galėjo praeiti tiek daug metų nuo to laiko, kai palikai mus?.. Juk, rodos, jau 18 metų! Taigi Tu jau 23 metų mergelė – tokia kaip tos dvi sesės prie Dusios ežero. Tu buvai tada tik penkerių, o aš – devyniolikos. Pameni, tada buvo šv. Onos diena – lygiai taip, kaip šiandien. Kirtom rugius prie balos, kuri dabar beveik sausa. Vakar su motociklu važiavau, buvau prie jos nuvažiavęs pasižiūrėti. Ir tėviškės keliuku važiavau. Viskas taip sava, net keista, kad jau tiek daug metų nuo to laiko, kai tuo pačiu keliuku vesdavom gyvulius į laukus ir namo, eidavom į darbą. Ten dabar jau daug kas kitaip: išstatyta didžiuliai pastatai, ir kluono nebėr, ir didieji beržai iškirsti, ir didysis topolis. Bet kriaušė gale namo ta pati, ir sodas toks tankus iš tolo žiūrint. Ir šulinys vidury kiemo, prie kurio atsisėdusi taip gailiai verkė tetukė tada, kai Tave tėtė parnešė ant rankų tokią nutilusią... Zitute...

Vakar aplankiau ir ramybės vietą [Mindaugų kapinėse], kur tėvelis ir Tu laukiate Angelo trimito. Aplankiau pro šalį važiuodamas ir kitą seselę, kurios dar nepažįstu. Zuzanėle, Tu vyresnė už mane. Ar toli dar laikas, kai Viešpats leis ir mudviem susipažinti, pirmą kartą tvirtai Tave apkabinti?

Zitute, šią popietę mudu tikrai buvom kartu. Man rodos, kad buvau ten, prie balos, kur prieš 18 metų kirtom rugius. Pameni? – Buvom susėdę pailsėti. Tu kaip niekada buvai gera man, išdykavai, žaidei su manim tiktai, ant mano rankų. Tai buvo tarsi Tavo dovana man. Paskui... mes kirtom rugius toliau, ir niekas nematė, kada Tu atėjai skalbti... ir kaip atsisvėrė lenta... Mamai parūpo, kur Tu, ir ji ėjo ieškoti Tavęs pas mus. Pamačiau ją susiėmusią rankas virš galvos. Viską supratau ir pirmas atbėgau, kaip plunksnelę ištraukiau Tave – ten nebuvo gilu... Pameni, kaip darėm

dirbtinį kvėpavimą ilgai ilgai, bet Tu nepravėrei akelių... (jos buvo tokios mėlynos, kaip lino žiedas...)

Zitute, tikriausiai Amžinybėje dėkosime Aukščiausiajam ir už tą dieną. Gal kaip tik tuo buvai apsaugota nuo panašios nelaimės, kaip kitai mano Sesei dabar atsitiko... Ji tokia nelaiminga... Ir ar tik ji? Kiek daug jų... – Šventosios Mergelės, kurios jau laimėjote kovą, būkite mūsų visų gerosios Draugės. Kodėl man atrodo tokios artimos ypač skaistumo kankinės – Agnietė, Cecilija, Liucija, Agota, Marija Goretti?.. Jūs visos būkit mano mielos Draugės ir visada leiskit jausti save kartu, kai mano elgesys prieš Viešpaties Valią kėsinsis pažeisti kieno nors drovumo jausmą.

Mano Seselės, koks artimas kartais atrodo Anas gyvenimas! Mielosios, būkite draugės ir mano Sesei, ir visoms nelaimingoms sesėms, kurioms šis gyvenimas atrodo viskas, kurioms rodos, kad prarasti tai, į ką veržiasi jausmai, – tai prarasti laimę. Juk ir Jūs, mielosios Kankinės, turėjote rinktis: ar visa tai, į ką visa jėga veržėsi jauna prigimtis, ar Jo Valią, o kartu ir visą Aną gyvenimą, kuris man šiandien atrodo toks artimas, kitaip brangus kaip visada. Gal Tavo, Zitute, sukaktis šiandien tą slaptingąjį pasaulį, kuris mums Viešpaties pažadėtas, padaro tokį realų, artimą. Koks turtas tikėjimas! Zitute, kaip aš šiandien jausčiausi, jei žinočiau tik tiek, kad Tavęs nebėra ir niekada nebesutiksiu?.. Iš tikrųjų meilė amžina gali būti tik Amžinybės akivaizdoj!

Šventosios Seselės, kaip mažai dar mums žinoma ana didžioji meilė Dievuje visų visiems! Seselės, išmokykite mus, kad mes nemanytume, jog meilė – tai tik ta prigimtinė, kuri Aukščiausiojo skirta pažadinti naujai gyvybei. Tai didinga, tai nuostabu, bet mes šito didingumo akivaizdoje dažnai užmirštam, kad yra dar kita nuostabi meilė, kuri duoda gyvybę ne kūnui, bet Anam gyvenimui. Čia irgi yra gimdymo skausmas – aukos skausmas, atsveriantis daugelio nedėkingumą, daugelio nuodėmes, kaip Jėzus ant kryžiaus – juk taip pat ne dėl savo nuodėmių Jam buvo taip

sunku... Tai buvo [sielų amžinosios laimės] gimdymo skausmas...

Kas gi buvo naujo? Jau du mėnesiai, kai šį klausimą kėliau paskutinį kartą. – Kažkas naujo yra. Padarytas didelis darbas* – ką nors didelio galima [atlikti] tik ilgomis pastangomis, net nematant vienos dienos apčiuopiamų vaisių. Bet kai tų dienų susideda eilė – tada pačiam keista.

/.../ Šv. Mergele, artėja liepos 29 – didžiausios gyvenime aukos diena..." (*1966 07 26, mėn. rekolekcijos*).

„Iš tikrųjų, kaip svarbu kukliai save ir savo jėgas vertinti, jei Dievas leidžia net sunkiai klysti, kad šitą supratimą pagaliau mums išugdytų! Kai pasižiūriu į gyvenimą... Sese, nemanyk, kad tik tu taip liūdnai žvelgi į savo gyvenimą – ir manajame klaidos, klaidos... Ir nebus jame nieko be klaidų, išskyrus tai, ką mumyse padaro Dievas, slaptingoji Jo malonė, kiek mes leidžiam Jam veikti. O tai ir būna tiek, kiek jaučiame savo bejėgiškumą. Galia įvykdyti – Jo yra; mūsų – tik **norėti ir melsti, kad Jis teiktųsi**... Palaimintos mūsų klaidos, jei visada jos neleis savimi kliautis! Bet palaimintos tiek, kiek vers į Jį akis su pasitikėjimu, su viltimi atkreipti. Iš tikrųjų, kokie be galo svarbūs dalykai yra tikėjimas, viltis, meilė. Juk be tikėjimo negali būti ir pasitikėjimo, ir meilės. Taigi su baime žvelgdami į klaidas, kurių dar bus mūsų gyvenime, mes galime tik su viltimi melsti, kad Jis saugotų... Ir tai bus pati didžioji garantija.

Kaip gudriai demonas priartėja prie mūsų, stengdamasis ugdyti mums baimės ir nevilties jausmą vietoj didesnio pasitikėjimo Juo iš meilės! Juk tai ir yra aukščiausias Dievo pripažinimas, jei kiekvieno silpnumo, kiekvienos klaidos ištikti pripažįstam Jo visagalybę ir Jo meilę – tikime, kad ir nevertiems mums Jo meilė bus suteikta, bus veiksminga. Meilės didybė ir pasireiškia tada, kai ji lieka ištverminga

* Rašomąja mašinėle perrašyta J. Girniaus knyga „Žmogus be Dievo".

net patyrusi nedėkingumą. O juk Dievo meilė negali būti silpna. Vadinasi, pasitikėti Dievu – tai tikėti Jo Meile.

Taip, dabar suprantu! Ir mano bendravimas su merginomis – jei baiminuosi, kad neišeitų kas bloga, kad nepadaryčiau žalos, norėdamas gero, – atsakymas turi būti tiktai šitas: Viešpatie, pasinaudok mumis nevertais, bejėgiais, kad per tai dar labiau pasireikštų Tavo garbė visų Dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje. Pašlovink savo Vardą! Juk Tu toks galingas, kad gali ir iš to blogio, kurį mes padarom, gauti dar daugiau gėrio!

Kas naujo? – Sese, dabar aš jau žinau, kad Dievas tavyje padarys kažką nuostabaus! /.../

Kas svarbiausia? – Vienintelė brangenybė, kiek dar gyventi žemėje liko – tai skausmas, kaip veiksmingiausia priemonė begalės nuodėmių akivaizdoje. Juk gyvenimas kaip vasara praeina. Ir turint galvoje šitą faktą – kad ateis mirtis – viskas suranda savo vietą: ir motociklas, ir rašomoji mašinėlė, ir Sesės ilgesys... Visai nesvarbu, kad ir į kalėjimą patekčiau, jei tik tokia Jo Valia, jei tik galima tuo kam nors padėti amžinai laimingiems būti.

Kokiu skausmingu žvilgsniu lydėjau vakar [seserėčias] Linutę ir Gidutę, kai Linutė švelniai pabučiavo, kai palydėjau ligi mašinos: ar ir joms reikės tai išgyventi kaip Sesei?.. Visa verta pakelti, kad tik nereiktų! O tas „visa", Viešpatie, su Tavo pagalba...

/.../ Sese, iš tikrųjų tau padedu ne būdamas kartu, bet aukodamas. Juo didesnė auka... Visada meilėje, kai galvoji apie išsiskyrimo galimybę, lengvesnė, atrodo, būtų mirtis. Turbūt tik mirtis ir gali duoti jėgos (minčių pasaulyje) šitokią auką pakelti. Tada jau nieko iš gyvenimo netrokštama, nes nieko nėra jame brangaus, o buvimą kartu iškeičia didžiausia auka – nebuvimas. Didžiausia auka (nebuvimu kartu), be abejo, daugiausia galima padaryti tam, kurį myli. O mirtis pasidaro laukiama: tada būsime visi drauge meilės jūroje – Dievo meilės jūroje" (*1966 08 10, mėn. rekolekcijos*).

„Ačiū Tau, Viešpatie, – aš vėl turiu kuo rašyti! O taip seniai rašiau...

Iš kur šiandien, kalbėdamas Danutei apie vienišos moters gyvenimo prasmę, žinojau, ko moters laimei reikia? – Juk vyras gali būti laimingas ir turėdamas medžiaginių dalykų – technika ir pan. lyg įprasmina vyro gyvenimą. Pavyzdžiui, mokykloje berniukams – vien inžinerija. Tuo tarpu mergaitės gyvenimas prasmingas tik ryšiais su žmogumi. Net mažõs mergytės, ir tos mintys tik apie žmogų – lėlę. Be žmogaus negali būti įkūnytas motiniškumas. Moteriai tik tada prasmingas gyvenimas, jei ji gali pasijusti motina. Vienos fizine prasme tampa motinomis, kitos – dvasine. Bet vis tiek turi būti žmonių, nors ir ne jos pačios gimdytų, kuriuos ji jaustų kaip savo šeimą, kaip savo vaikus – kaip tuos, kuriais ji privalo rūpintis. (Analogiškai ir kunigų gyvenime taip turėtų būti.)" (*1966 08 31*).

„*Quid retribuam?..* – Kuo atsidėkosiu už pereitos savaitės malones? Jau daug metų, rodos, nuo studijų laikų neturėjau tokių rekolekcijų. Be abejo, tai malonės prakalbinimas, savotiškas pakvietimas. Kaip būtų gera, kad visi žmonės, ypač patekę į dideles klaidas, į painiavas, galėtų išgyventi panašią susikaupimo malonę! Pasirodo, kiekvieno barbariškumo priežastis – tokia pati – per mažas naudojimasis didžiąja Dievo dovana – protu. Mūsų laiko dvasia – kiekviename žingsnyje įdomybės, įvairiausios pramogos, visur kuo didžiausias blaškymasis. Visa tai veda dvasios nuskurdinimo, nužmogėjimo linkme – siūlo žmogui kuo mažiausiai galvoti, kuo mažiausiai protu gyvenimą tvarkyti, vietoj proto tarsi nuo grandinės paleidžiami instinktai.

Kaip gera būtų, kad visos sesės galėtų išgyventi panašų susikaupimą! – Tikrai išmintinga reikalauti kasdien pusės valandos susikoncentravimui, kitaip tariant, pabūti pusę valandos žmogumi pačia tikrąja prasme, leidžiant veikti, sa-

kytume, priverčiant veikti kilniausias žmogaus galias – protą" (*1966 09 14*).

„Sese, ar žinai, kad buvau Aušros Vartuose ir neprašiau, kad nejaustum skausmo?.. Bet prašiau, kad tau aiškiai šviestų tikėjimo šviesa, viltis, meilė. Prašiau, kad Šv. Mergelė įrodytų mums ir visiems atsidavimo Jos globai reikšmę...

Šv. Mergele, tai mano didysis priekaištas Tau... Dėl mano gyvenimo, atrodo, jau aiškėja – Sesės nelaimė išmokė mane aukos gyvenimo, parodė aukos būtinumą. Tačiau kokia permaina, kokia nauda iš tos nelaimės pasirodys jos gyvenimui?.. O juk taip turi būti: Dievas leidžia mums klysti tik dėl to, kad Jis yra galingas ir gali iš to blogio, kurį mes savo laisvėje padarom, gauti dar daugiau gėrio. Šv. Motina, padėk mūsų netikėjimui..." (*1966 10 09*).

Ant Šcheldos ledyno morenos. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa. (Fotografavo Birutė Gučaitė)

KAPČIAMIESČIO KLEBONAS

1966 m. lapkritį kun. Juozas Zdebskis skiriamas į Kapčiamiestį klebonu. Čia išbuvo lygiai dvejus metus. Dirbdamas Kapčiamiestyje, dar labiau rūpinosi religinės literatūros dauginimu – dabar jau ne vien mašinraščiu, bet ir „Era" (pirmoji tokiu būdu jo padauginta knyga buvo 20 egzempliorių Antano Maceinos „Didžioji Padėjėja"). Supratęs rekolekcijų susikaupimo svarbą žmonių gyvenimui,

1967 m. pavasarį įsigijo juostinį magnetofoną ir pradėjo įrašinėti kai kurias savo vedamas rekolekcijas. Kaip yra sakęs, tai buvo gera priemonė kontroliuoti ir šlifuoti savo kalbėseną, taisyti stiliaus ir kalbos klaidas.

Skausmingasis laikotarpis tarp abiejų įkalinimų kun. Juozą ne tik subrandino veiklai, bet ir pagilino psichologinę įžvalgą. Tačiau, pasinėrus į apaštalavimą, rašymui lieka vis mažiau laiko.

Šį laikotarpį galima laikyti ir jo dvasinės rezistencinės veiklos pradžia: vadovauja draudžiamoms rekolekcijoms inteligentams, jaunimui, vienuolėms; pradeda misijų darbą ir pagaliau – bylinėjasi dėl per didelių bažnyčios mokesčių.

Neapleidžia ir pastoracinio darbo parapijoje, taip pat dvasios vadovo pareigų.

„Štai jau mėnuo kaip naujas gyvenimas. Šv. Mergele, kiek kartų puolu maldaujančiomis akimis dėl tos begalės reikalų. Mano mąstomoji malda beveik visuomet pereina į karštą maldavimą. Kartais taip sunku susikaupti. Ir kaip gera, kad galima prieš Jį atsiklaupti ir pasakyti: „Tai Tavo reikalai! Aš tik nevykęs administratorius, moku labiau gadinti, kaip tvarkyti..."

Kas šį mėnesį naujo? – Viskas nauja: žmonės, aplinka, reikalai, darbas. Tik tarp tų reikalų mąstomoji malda dažniausiai likdavo pačiame gale, einant gulti, kai baisiausiai norėdavosi miego... Truputį nusitęsė šv. Išpažintis. Ir taip sunku prieiti prie knygų! O čia tiek darbo! Naujas reikalas – lenkų kalba*. Bet, Šv. Mergele, Dievas juk visagalis. Jam nieko nėra negalimo visose aplinkybėse. Ir Tu juk budi... visuose reikaluose.

Tai ko man belieka klausti? – Ar kur nors nėra **išdidumo motyvo**.

Ypač kur? – Reikalas įsigyti motociklą, man rodos, iškilo visu griežtumu. Ir klausimas atviras: kokias galimybes suteiks Viešpats, kokie motyvai svarstytini renkantis. Šv. Mergele, kas, jei ne Tu, mano viltis, kad padėsi suprasti kiekvie-

* Atvažiuoja lenkiškai kalbančių žmonių iš gretimos Baltarusijos, Gardino srities. Įsigijo ir baltarusių k. vadovėlį.

ną vietą, kur demonas nori kaip nors apgauti. Meldžiu Tave ir laukiu. Kokia didelė dovana, jei Viešpats taip savo Valią apreiškia per aplinkybes, kad visai nereikia rinktis! Šv. Mergele, Tu matai, kad prašančiomis akimis į Tave kreipiuosi apie tai galvodamas.

Viltis. Kokia tai didelė brangenybė! Ligoninėje kalbėdamas su kun. Algio [Žilinsko] motina, ryškiai supratau lyg naujai, kai ji pratarė, kad nesitiki, jog jis grįžtų... Ir aš meldžiu dėl savo reikalų: Šv. Mergele, Tu gaivink mano viltį! Taip pat ir mąstant apie Sesės gyvenimą, kai taip ilgai tęsiasi jos kova...

Ačiū, Viešpatie, už trečiadienį, kai mane puolė žmonės už tą apsirikimą, kai priėmiau dvejom [Mišioms] tai pačiai dienai... Tebūna tai mano nusižeminimui, jei kada nors puikybė norės pakelti galvą.

Dėl motociklo, vis dėlto, atrodo, turi būti toks, kad būtų tinkamas naudoti. Juk dabar jau yra reikalas nuvažiuoti pas tą senuką, kuris neina išpažinties, ir dviračiu per tolimas kelias. Tikrai, čia visur atstumai labai dideli: Varviškė – 16 kilometrų!

Kiek kartų mano gyvenime taip buvo, kad tai, ką laikiau būtinumu, neabejotinu dalyku, pasirodo, buvo visai nereikalinga ar net žalinga, bent – jokios naudos... Šv. Mergele, jei ir šitas reikalas toks, kas, jei ne Tu, man pasakysi?.. Žinau, kai abejoji, taisyklė – neskubėti, kuo ilgiau nutęsti laiką, laukti, kol Viešpats prakalbės per aplinkybes.

/.../ Šv. Mergele, neleisk pamiršti, kad didžiausia mano brangenybė – turėti ką nors sunkaus – ta nauja gyvenimo kryptis yra dovana, kurią man padovanojo Sesė... Jos nelaimę matydamas, negaliu nejausti daugelio nelaimės ir šaltai žiūrėti į visa tai. O ką veikti, kaip reaguoti? – Kentėti su jais! Bet, Viešpatie, Tu žinai, kad tai galima tik malonės dėka...

Visų norų ir reikalų sutvarkyti turbūt neįmanoma, jei nepagalvoji apie mirtį. Bet tą didžiąją tikrovę kartais taip sunku būna gyvai pajusti. Ji vis atrodo nereali, fantastiška –

tarsi manęs tai neliečia, tarsi manęs tai niekada neištiks... TVM" (*1966 12 03, mėn. rekolekcijos*).

„Rytoj tyrumo šventė. Kokia sukaktis?.. Sese, su nauja jėga, nauju ryžtu atnaujinkime duotą Jai žodį – visiškai ir amžinai Jai priklausyti – kad per tai mūsų gyvenimo didysis rūpestis būtų Jo Valios vykdymas. Tenepraeina ši diena be dėmesio. Juk savo gyvenimu turime ištaisyti neištikimybę Šv. Mergelei. Ištaisyti už save ir už kitus!" (*1966 12 07*).

„Taip aš noriu pasakyti tai, ką šv. Augustinas visoms neramioms širdims paliko: *„Nerami mano širdis, kol neatsilsės Tavyje..."*

Kaip gera buvo šį rytą po šv. Komunijos jausti: Tu, Viešpatie, ir aš! Iš tikrųjų šio ryto Komunija – kažkokia ypatinga dovana! O juk tokių neretai būna... Juk tai meilė man. Dievo meilė man. Šv. Mergele, tikriausiai Tu esi dalyvė toje meilėje.

Kaip derinasi šios dienos radijo paskaita apie naktinę adoraciją! Nebūtinai net bažnyčioje. Net gulint, nemigo valandomis. Įsigilinti į kurią nors Dievo savybę, atpirkimo paslaptį – tai dėl manęs! Čia ypač svarbu pajusti, kad mano reikalai, mano skausmas Dievui nesvetimas – kad Jis **manimi rūpinasi, mane myli**! – Išsiblaškymai – tai savo reikalų įterpimas į buvimą su Dievu. Svarbu, kad čia būtų gyvenama **ir kitų, ne tik savo reikalais**. Šitai būtinai veda prie aukos už kitus" (*1966 12 30*).

1967-ieji

„Juo didesnė meilė, juo tobuliau atsižadama viso, ko Dievas nenori: visų turtų, visų malonumų, visų garbių, visų meilių..." (*1967 01 01*).

„Geroji Mergele, kalendoriuje paskutiniame ir Naujųjų

metų pirmame lapelyje įrašiau: „TVM"... Nepamiršk savo nuosavybės ir neatiduok į šėtono pinkles!

Mokytojau, tikiu, kad mano prašymą išklausei, kai prašiau Tave: „Eikim kartu pas mane ir šį vakarą praleiskime drauge"... Noriu, kad visada būtum su manim kartu. Žinau, kad tai buvimas ne vien toks, kaip būna kartu vyrai, kaip draugai. Žinau, kad Tu apimi visas meilės rūšis. Bet taip pat žinau, kad be Tavo pagalbos žmogui tai pernelyg sunku suvokti, kas Tu esi, ką reiškia buvimas su Tavim kartu. Tavęs jausti kaip Draugo neįmanoma be Tavo pagalbos.

/.../ Naujieji metai. Kas naujo atsitiko praėjusiais metais? – Rodos, didžiausias dalykas, už kurį labiausiai dėkoju Tau, – **rekolekcijos** ir **viso gyvenimo išpažintis**. Po to, kai pasakiau visas paslaptis, pasidarė lengviau valdyti smalsumą. Tas prisiminimas, kad vis tiek reiks pasakyti (o kaip sunku!) – dažnai atgraso.

Kas dar? – Visai nauja finansinė padėtis. Ar taip bus ir toliau? Mokytojau, kiek daug gero būtų galima padaryti! Bet kartu neribotai auga ir reikalavimai...

/.../ Mokytojau, ačiū, kad čia gyvenu, kad Monikutę [šeimininkę] žmonės gerbia. O kaip su vargonininku [kurio nėra]? O kaip su laiko taupymu? Matai, kiek reikalų! Ir kaip juos visus reikės įvykdyti? Žinau, kad Tau nieko negalimo nėra.

Šv. Mergele, visoje reikalų krūvoje leisk kaip vaikui ateiti pas Tave... /.../ Mano Valdove, net nežinau aiškiai, kaip praktiškai pavyks taupyti laiką tokioje naujų pareigų ir reikalų daugybėje. Meldžiu, leisk pasitikėti Tavimi! Juk tai Mokytojo reikalai. Juk negali palikti manęs vieno. Turbūt taip: visko negalima apžioti iš karto. *Festina lente*!*" (*1967 01 03, mėn. rekolekcijos*).

„Neseniai atėjo keista mintis: kaip gera būtų numirti!.. Būtų baigtas bandymo laikas. /.../ Kas taip paveikė? – Gal

* Skubėk lėtai *(lot.)*.

sunki Vidutės kova: kaip traukia prie žemės, kaip jai sunku pakilti... Gal Sesė, kai paskutinį kartą mačiau?..

/.../ Mokytojau, nepareikalavai gyvybės kainos. Gal šitos aukos nori – tos nuotaikos, kuri dabar daugiausia vyrauja: viskas lyg aptraukta juodu vualiu... Bet tikiu, kad neapleisi dėl tų reikalų, kurių nori iš manęs, nors tai man ir neteiktų jokio džiaugsmo. Juk dabar vienintelis džiaugsmas – jei galiu pasigirti, kad turiu ką nors sunkaus kaip atgailą. /.../ Juk šis gyvenimas tik mažytis momentas. Reikia jau pratintis realiau jaustis Aname negu šiame gyvenime...

Šv. Mergele, kodėl aš prieš Tave jaučiuosi lyg ką blogo padaręs?.. Tai nuo to laiko, kai iškilo klausimas: kaip galėjo būti, kad, padarius visiško atsidavimo Tavo nuosavybei įžadą, galėjo Sesei taip atsitikti?.. Šv. Motina, juk Tu motina mūsų visų – ir jos, ir jo, ir mano, ir visų visų. Su savo skurdu pas Tave ateinam. Šv. Mergele, gal tik Amžinybėje paaiškės, kiek ir kokiu būdu Sesės nelaimė – ir mano dalis... Gal tai reiškia, kad, jei taip įvyko, čia yra ir mano kaltės – kažko trūko mano gyvenimui?..

Šv. Motina, mes gal ir atšaukiame savo pažadus, bet Tu niekada neatšauksi! O juk sutartis turi dvi puses: ji ir Tave įpareigoja. Ir tai tebūna mano viltis: kad Tu persekiosi mus visą gyvenimą dėl mūsų neištikimybės, kol pagaliau sustosim nuo Tavęs bėgę..." (*1967 02 25*).

„Kur veda visos mąstymų mintys šį kartą? – Čia tik momentas... Visai realu, kad bet kuris pradėtas darbas gali būti nebaigtas, bet kuris projektas gali likti neįgyvendintas... Kai kurie jų tikrai liks nebaigti – juk visą gyvenimą kas nors planuojama, ko nors siekiama – kuriuos nors vis tiek užtiks mirtis.

Paskui bus teisingumo valanda! – Už viską, ko nepadariau, ką padaryti turėjau. Kiek kaltas dėl kieno nors nuodėmių. Pavyzdžiui, kodėl Sesės gyvenime taip atsitiko...

Kas naujo? – Vidutės apkaltinimas. Jei neteisingas, turi būti svarbus įspėjimas – nepasitikėti vien savo intuicija.

Pirmą kartą gyvenime leista pasirinkti: gali motociklą, gali radiją ar ką nors kita. Šv. Mergele, Tu budėk, kad niekada negalvočiau kitaip, kaip tik šitaip: man reikia to, ko reikia Jėzui" (*1967 03 28, mėn. rekolekcijos*).

„Sese, kaip tu būtum laiminusi tą valandą, jei būtum pasakiusi kaip šv. Marija Goretti: „Nenoriu! Tai nuodėmė!" Kaip jis būtų tave dievinęs už tokį žodį! Tikriausiai tai būtų pakeitę jo gyvenimą. Vargšas, jis nė vienos kankinės nesutiko gyvenime... Būčiau turėjęs savo šventąją!

Dabar... Dabar kelias daug tolimesnis – tas, kuriuo ėjo šv. Magdalena. Eikime juo!

Turbūt kiekvienam žmogui ateina laikas, kada jis nusigąsta nuodėmės padarinių. Tik vieni patiria jas patys, o kiti – pamato kitų gyvenime. Jaunystė tuo ir nuostabi, kad dar nežino, koks baisus nuodėmės prakeikimas, ir nenujaučia, kaip arti *„kriokiantis liūtas slankioja tykodamas grobio"*, – viskas taip nuostabiai tyra rodos..." (*1967 04 05*).

„Mokytojau, ar aš nesu kaltas dėl tokio krūvio, tokios reikalų daugybės, kad mėnesinių rekolekcijų data net 25-ą šį mėnesį? Šv. Motina, viskas viskas man tiek reikalinga, kiek tai reikalinga Mokytojui. Tebūna visada visada taip!" (*1967 04 25, mėn. rekolekcijos*).

„Kartais kyla klausimas: kodėl tokios didelės audros prieš skaistumą? – Ir lyg atsakymas: kad laimėtum kitų kovas!

Kokia ryt sukaktis? – Ketveri metai... Atgailos diena... /.../ Šv. Mergele, kas gali tikėtis savo pastangomis pakeisti, atkurti... Betgi šito nori Jėzus! Teįvyksta Jo šventa Valia! Ar [Sesei] dar toli Magdalenos meilė?.." (*1967 05 09, mėn. rekolekcijos*).

„Nuostabus tas kelias palei Dusią, netoli Kryžių. Ir diena šiandien nuostabi. Žalia žalia! Visur, kur pažvelgsi, gyvybė ir ją lydintis gyvybės džiaugsmas – priešingybė mirties liūdesiui. Koks kontrastas! Šiandien atgailos diena... Turėjau būti Aušros Vartuose. Bet Tu, Geroji, kitaip sutvarkei. Dėl to leidai aplankyti sugriautą Tavo [Kryžių] šventovę [prie Dusios]. Čia visada būna paslaptingai gera, savotiška šventa tyla – tarsi pasaulio kraštas būtų kaip tik ant šito ežero kranto.

Meldžiau [už kitus] atleidimo... Prisiminiau mintis, kitiems kalbėtas: Dievas išklausyti kartais delsia, kad sudarytų sąlygas mūsų pasitikėjimo didvyriškumui.

Matyt, ir gyvūnėliai žino, kad geram susikaupimui reikia kokio pusvalandžio... – Iš krūmų išlindo dvi kurapkos. Šeimynėlė. Užuolanka pradėjo artėti prie manęs. Kas žingsnis, kas sulestas grūdelis stropiai vis apsidairydamos, – štai pavyzdys mums, kaip turime eiti per gyvenimo painiavas. „*Mergaitės*, – mąsčiau žiūrėdamas, – *mokykitės gyvenimo meno!*"

Pagaliau priartėjo tik per kelis žingsnius nuo manęs. Kaip man gera buvo, kad paukšteliai įsitikino, jog „jo nėra ko bijoti", ir patikėjo man pačią didžiąją savo paslaptį: kur yra jų lizdelis... Kaip tai tiko šitai šventai vietai: čia taika, ramybė – net paukšteliai pasitiki... Nepabėgo net man nueinant.

Sese, o aš kalbėjau *Confiteor...*" (*1967 05 10*).

„Šv. Mergele, kodėl man vis taip: kai tik būna rekolekcijų susikaupimas, kokiu nors keliu surandu Sesę... Ir dabar – mąstydamas apie įžadus, prisiminiau mūsų įžadą Tau, šventųjų Karaliene. Tarsi naujas suvokimas, tarsi kokia įžvalga sušvito viltis: kažkas turi įvykti! Jos pasiaukojimas negali likti nevaisingas! Gal tik Amžinybėje man bus tai parodyta. Gal ir visą gyvenimą reikės laukti. Tebūna visa Viešpaties Valia!

Kas naujo? – Vidutės apsisprendimas. Labai labai dėkoju už jai suteiktą šviesą! Ar daugiau ši siela jau neklajos?

/.../ Ačiū, Viešpatie, kad sąžinė rami. Tik saugok nuo žioplumo klaidų" (*1967 11 07, mėn. rekolekcijos*).

1968-ieji

„Kas naujo? – Buvau pas Gražiną namuose. Mokytojas man davė galimybę pamatyti praktiškai, kaip nuo mano valios nieko nepareina. Kad ir labiausiai norėtum gero – bet pasisekimas Kito rankose. – Kas sodino, kas laistė, bet augino Dievas, ir niekas kitas.

Šv. Mergele, kaip gera žinoti, kad Tu ištikima Draugė, Motina, kad niekas neįvyks be Jo Valios, kad Jis toks galingas, jog viską gali panaudoti savo reikalams net ir tada, kai nė spindulėlio vilties nematyti, kai visos aplinkybės kalba prieš, kai viskas tik gąsdina, – kaip gera tada žinoti, kad nėra dalyko, negalimo Dievui! Visą gyvenimą turi būti neužmirštamai aišku, kad kiekviena pastanga, kad ir kaip norėtume gero, neš palaimą tik tada, jei Dievas duos augimą" (*1968 01 30, mėn. rekolekcijos*).

„Jei šventieji į kankinystę veržiasi, tai mes bent neturime bijoti dėl Jėzaus viską daryti, ką nors prarasti.

Ar tai, kas padaryta padėti Gražinai, yra *per excessum**? – Rodos, ne. Šv. Motina, leisk bent manyti, jog tai dėl Jėzaus, – dėl to, kad Jis be ribų mums gera darė.

Iš kur paskutiniu laiku ilgesys? – Vidutė kažkur dingo, nutilo. – Paskutinį kartą kai mačiau Sesę – vėl pajutau nerimą dėl jos...

Šv. Mergele, kiek padarė šv. Jonas Bosko, šv. Pranciškus Ksaveras ir kiti! – O ar aš, pavyzdžiui, kad ir čia būdamas, patarnavau kieno nors sielos išganymui? Mano akivaizdoje merdėjo atsisakęs Dievo, ir numirė... Ar ką išmeldžiau kam nors, pavyzdžiui, Sesei? Tiek meldžiau! Daugelį metų.

* Per daug (*lot.*).

Šv. Motina, o, jei būtų galima žinoti, kad tai Jo Valia! Žinau, Jis gali paslėpti visa tai nuo mano akių, nuo mano pažinimo. Tik Amžinybėje visa tai bus visiškai aišku. – Šv. Mergele, neatimk vilties kibirkštėlės ir atėjus šitoms mintims! Taip pat tikėjimo šviesos! Tegul visą gyvenimą nieko nežinosiu, bet tegul tai būna, jei Jis kaip tik šitokios aukos iš manęs laukia, jei kaip tik šituo galėčiau patarnauti jų sieloms.

Juk ar ne kiekvienai aukai įsipareigojau apsisprendimu priklausyti Tau, Šv. Mergele, net gresiant sunkiai nuodėmei, – savaime ir tuomet, jei nieko nesuprasčiau, jei niekur nematyčiau dygstant to, ką sėjau? Kaip ir kada šitas apsisprendimas iš tikrųjų būtų vykdomas, jei nebūtų tokių laikotarpių, kai viskas neaišku, kai laikau pasitikėjimo egzaminą! Bet kartu Tu žinai, Geroji, kiek iš savęs galiu... Kiek kartų man įrodei gyvenime, kiek gali mano išdidumas... Šv. Mergele, mano pasitikėjimas Tavimi – Dievu – juk tai mano klusnumas! TVM" (*1968 02 16, mėn. rekolekcijos*).

„Kam rekolekcijos? – Tai pastanga atgaivinti išblėsusį meilės gaisrą. Lygiai kaip medicinoje dirbtinėmis priemonėmis sužadinama nusilpusi organų veikla, kad juose atgaivintų gyvybines jėgas. Taip ir rekolekcijos, ir kiekvienas mąstymas yra pastanga pažadinti meilės jausmą Jėzui – Dievui. O meilė juk šaltinis viso veikimo, visų didžiųjų žygių, kuriais stebisi pasaulis. Meilė duoda energijos, ryžto vykdyti visą Dievo Valią – tai tarsi atsiliepimas į Jo meilę: už meilę – Meilė.

Kančios sukurti nereikia. Užtenka atimti bet kurį gėrį. Tamsos taip pat sukurti nereikia: užtenka atimti šviesos šaltinį. Ir šaltis – tai stagnacija, judėjimo nebuvimas.

Taip pat ir pragaro sukurti nereikia: užtenka atsisakyti meilės. Pragaras – tai absoliutus meilės nebuvimas. Šėtonas siūlo mums tai vieną, tai kitą pakaitalą, kad tik mes jo melu patikėtume, kad tik atsisakytume meilės pastangų Dievui, kad tik ne Dievą – kaip Asmenį, kaip mylinčią Būtybę – laikytume aukščiausia vertybe" (*1968 03 09, mėn. rekolekcijos*).

„Taip leidai, Viešpatie, kad praėjusio mėnesio susikaupimo diena buvo tik paskutinioji mėnesio diena...

Ką pažymėti naujo? – Važinėju nebe puošniu, raudonu motociklu... Mokesčių suma sulaikė ir nuo radijo, ir nuo magnetofono...

Kaip dėkingas, Viešpatie, dėl Lauros [apsisprendimo stoti į vienuolyną]! Vėl susirūpinęs dėl Gražinos... *„Be manęs jūs nieko negalite padaryti"* ... – Tikėjimo šviesą padaryti ryškią ir vaisingą tik Tu vienas gali... – Taip pat ir Vidutė, ir Sesė, ir visi visi...

Nuostabios buvo Velykų rekolekcijos su mokiniais, sukėlusios tiek diskusijų, tiek vėjo dėl jų masiško dalyvavimo bažnyčioje...

Visų labiausiai – dėkingas esu už nuostabią dvasią ir jėgą Tavo išrinktųjų, Viešpatie! Kaip labai jaučiama gaivinanti malonės srovė! – Aiškumas, drąsa!

Šv. Mergele, kaip labai dėkingas už dvasios tėvo sprendimą, nuraminantį dėl visų klaidų: *„Žmogui užskaitoma taip, kaip jis pats tada suprato"*. Vadinasi, ir klaidos, padarytos dėl žioplumo, turi slaptingą reikšmę Apvaizdos veikime. Ir patyrimas, per tai įgytas, kažkam reikalingas, kažkam įpareigojantis. Juk nieko negali būti leista žinoti šiaip sau, atsitiktinai: Dievo veikime atsitiktinumų nebūna.

Vis tiek dvasios horizonte vaidenasi kontūrai neparašytų romanų, kuriuose turėtų glūdėti dideli tikslai, stiprūs motyvai. Argi veltui buvo leista iš taip arti pamatyti juos gyvenimo praktikoje?" (*1968 05 01, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Motina, leisk pabūti su Tavim... Žinai, kad gyvenu mintimis apie mūsų didvyrius, kurių laiškus skaitėme. Keliolika metų praėjo lagery, keliolika dar prieš akis, ir šitokia dvasia! „Nesuvalgom duonos... Skrandis. Negaliu mokytis. Parėjęs iš darbo skaitau, bet nesuprantu žodžių..." Ir jie nepalūžę!

Klausiausi nustebęs ir galvojau: šitaip laikytis galima tikrai įsitikinus, kad šis gyvenimas – tik mažytis taškelis prieš tą, kuris mūsų dar laukia. – „Sieloj pragaras. Treji metai, kai nemačiau kunigo. Nejaugi daugiau neareštuos nė vieno kunigo?!" – Koks tikėjimas! Ar tai ne malonės stebuklas?! Dieve, Tu tikrai esi! Jie Tavo, Šv. Motina, globoje. Nėra dalyko, negalimo Dievui!

Kas naujo? – Vėl teisme birželio 12 d. Vėl toks kaip pirmasis [dėl per didelių bažnytinių mokesčių]. Ir visi reikalai ir susitikimai – tik dėl to. Šv. Mergele, teįvyksta Jo Valia! Aš juk turiu daug draugų! – Šventieji... Jūs juk daugiau galite kaip visi, kurie nori blogo. Motina visko turi mokyti. Ir pasitikėjimo.

Praėjusį mėnesį beveik neatlikau rekolekcijų – nebuvo nė vienos dienos.

Vėl mintyse mūsų didvyriai... Aš naudojuosi laisve, maudausi nuostabiausioj gamtoj – už tvoros upė. O jie... Ar galiu kuo nors skųstis?.." (*1968 07 03, mėn. rekolekcijos*).

„Kaip ir visada, kai reikia rekolekcijas išgyventi, susirenka be galo daug visokių reikalų, kurie atrodo neatidedamai būtini. Taip ir dabar. Net artimo meilės pareiga – paieškoti ligonei spanguolių. Bet juk žinau iš patyrimo: niekada neatsiras dienos rekolekcijoms, jei nebus nukertama visi reikalai kaip kardu, – kaip mirtis nutraukia pradėtus, palieka neužbaigtus darbus. Labai reikia parašyti kai kam laiškus. Bet juk ne vien šiandien reikia – nieko neatsitiks, jei dar diena praeis.

Pirmas mąstymas. – Ištisa auka kaip gija per visą mano gyvenimą: vis tokia pati nežinia, laukimas, lyg Dievo apleidimo pagunda – rodos, Jis pasislėpęs, nieko negalima išmelsti...

Šv. Mergele, vis tiek žinau, kad Motina esi, ir leisk nepaleisti Tavo vedančios rankos, net jei nieko nesuprasčiau Jo Valios planuose, net jei niekur nematyčiau Jo atsiliepimo į mano maldą!

Štai mano gyvenimas Kapčiamiesty. Juk šiuo laiku neperskaitau beveik jokios knygos, kalbu nepasirašęs ir kartais gaila tų minčių, kurios nesugrąžinamai nueina į praeities užmaršti.

Iškyla problema, dėl kurios reikės tartis su dvasios tėvu: ar atsidėti daugybei išorinės veiklos reikalų, ar vis dėlto kai ką palikti Apvaizdos veikimui. Daug kur jaučiu, kai išorinė veikla tarsi šovinys, nepramušantis sienos, ir reikia kitokios jėgos. Tada iškyla vienintelis didysis reikalas – kančios.

Kada pradėsiu **rašyti**? – Juk jau keturiasdešimti. Kada Rachmanova rasdavo laiko rašyti tarp tokios daugybės gyvenimo vargo ir reikalų, per dienas krautuvėje prabūdama? Kaip išmokti tiesiog prabėgom viską daryti?..

Antras mąstymas – apie pasitikėjimą. Mano dvasios akyse Sesė... Ar Dievas atleis? – Jei bus pasitikėjimo, kitaip sakant, nuolankumo...

/.../ Dieve, kaip suderinti širdies kilnumą ir visa, kas buvo?.. Pasitikėjimas yra dovana. Šv. Motina, meldžiu šito – idant, visus šiuos dalykus prisimindamas, pajėgčiau pasitikėti tiek, kad Viešpats galėtų savo meilės stebuklus ir mums daryti. Meldžiu, kad ir Sesė pajėgtų daug pasitikėti... Šv. Marija Magdalena, Tu drįsai pasitikėti... Šv. Žmogžudy ant kryžiaus – Tu drįsai pasitikėti...

Keista, idant Viešpats galėtų šį meilės stebuklą įvykdyti, reikia, kad sutiktume pripažinti, jog Jis tikrai yra galingas ir gali šitiek atleisti...

Tai kartu ir man! – Kad Dievas suteiktų malonę – gailesčio malonę tam, kuris atsisako išpažinties ir mirties akivaizdoje, – reikia, kad sutikčiau pripažinti, jog Dievas tikrai toks galingas, kad gali jam šitą malonę suteikti. Juk Dievas dega begaliniu ilgesiu kiekvienam suteikti visas savo dovanas! *Deus omnes vult salvos fieri**. Juk tai dogma.

* Dievas nori visų išganymo (*lot.*).

Su krikštadukte Evelyte. Šlavantai, 1975 m. vasara. (Iš asmeninio archyvo)

Kas šį mėnesį naujo? – Rodos, nieko ypatingo. TVM" (*1968 09 13, mėn. rekolekcijos*).

„Šv. Motina, Šv. Mergele, ar galiu taip kalbėti? – Dieve, Tu nori, kad Tave mylėčiau? – Tai sukurk manyje meilės gaisrą!

/.../ Šv. Mergele, kaip aš dėkingas už vieną konferenciją iš dekano rekolekcijų! „Neturiu laiko" – juk tai man specialiai!

Dievas – savęs pašventinimas – sielų išganymas.

Be dienotvarkės, be plano – viskas tarnauja smalsumui. Ir šiandien! – Žiūrėk, juk tai buvusių rekolekcijų rezultatas! – Iškilo klausimas: ar pirma mėnesinės rekolekcijos, ar važiuoti sielų reikalais? – Pirmiausia – rekolekcijos, o ne kitų reikalai. Kaip parodė Viešpats, išorinės pastangos gali net priešingai veikti. Kaip ir šiandien – pakalbinau tą senuką dėl šv. Išpažinties. Žmogų paveikė įžeidžiamai. Arba aną kartą pokalbis su kaimynu ant tilto: „Nė vienas iš klebonų neįžeidinėjo susitikęs..."

Kaip šv. kun. Bosko pradėdavo savo pastangą: *„Padėk man tavo sielą išganyti"*. – Šv. Mergele, turbūt tikrai taip yra: be atgailos, be slaptų, niekam nežinomų priemonių išorinės pastangos pasidaro kaip pylimas iš tuščios stiklinės... O slaptosios sielų išgelbėjimo priemonės savaime išnyksta, pasidaro neįmanomos, nesuprantamos, nereikalingos, jei neskiriama laiko vidiniam gyvenimui. Juk ir studijos, ir skai-

tymas – Jo sielų reikalams, – ne vien tik tiesioginiai bandymai su žmonėmis kalbėti.

Ir laidus vedžioti bažnyčioje – sielų reikalams, kad Tavo namuose būtų gražu. Ir motociklą taisyti – sielų reikalams: juk jis bus naudojamas jiems patarnauti – Tau, Viešpatie! O jei atims – Tavo atims. Šv. Mergele, juk aš savo nieko neturiu. Viskas, kas priklauso man, yra Tavo!

„Rekolekcijos su šv. Teresėle" davė nuostabią mintį. – Jei jos menkumas buvo motyvas, kodėl Dievas taip arti jos pasilenkė, tai ir mano klaidos turi paskatinti Dievą arti manęs pasilenkti. Juk Dievas – Gailestingoji Meilė.

Šv. Mergele, Tu man daugiau „Mergelė" kaip „Motina". Man mergaitės meilė yra labiau suprantama kaip motinos meilė... Taip kaip šv. Teresėlei Dievas yra mylintis Tėvas – toks kaip jos tėvelis, jos gerasis tėvelis. TVM" (*1968 10 08, mėn. rekolekcijos*).

KELIAS LINK KALĖJIMO...

Už tiems laikams itin aktyvią pastoracinę veiklą kun. Juozas Zdebskis pašalinamas iš Kapčiamiesčio klebono pareigų ir 1968 m. lapkritį skiriamas klebonu į Valakbūdį Šakių rajone. Deja, čia padirba tik tris mėnesius. Už tai, kad pasirašė Vilkaviškio vyskupijos kunigų pareiškimą dėl Kauno kunigų seminarijos ir tikinčiųjų diskriminavimo ir kad panašų pareiškimą, pasirašę su Garliavos klebonu kun. Petru Dumbliausku, nusiuntė į Maskvą, 1969 m. vasarį kun. J. Zdebskiui atimamas kunigo registracijos pažymėjimas ir teisė oficialiai dirbti kunigo darbą.

1969 m. kovo mėnesį – pirmosios jo rekolekcijos kunigams Petrašiūnuose. Visas šis laikotarpis padėjo gerai pasirengti ne tik rekolekcijų vedimui, bet ir aktyviai kovai dėl Bažnyčios laisvės ir tikinčiųjų teisių.

Oficialiai įsidarbina (kartu su to paties likimo sulaukusiu kun. Sigitu Tamkevičiumi) pas savo gimnazijos laikų draugą Jurgį Brilių melioracijos darbininku Prienuose. Lygiai po metų, grąžinus kunigo registracijos pažymėji-

mą, skiriamas dirbti vikaru Prienuose. Čia dirbdamas, toliau tęsia pastoracinę, misijų ir rezistencinę veiklą. Nebelieka laiko rašyti – likę tik trumpi kelių pamokslų konspektai.

„Paklausiau:

– Gal duoti į teismą?

– Tai būtų per didelis teismo pagerbimas. Kaip matai, čia nėra teisingumo. Mes turime būti tylūs nuskriaustieji...

Kryžiaus kelias moko to paties. Jėzus pažemintas, paniekintas, bet tylus, tarsi bejėgis...

Vakaras, tyli mėnesiena, tik nėra sniego. Gretimam name baigėsi kinas. Šeimininkai jau miega. O aš buvau Mokytojui „labanakt" pasakyti. Ten gimė mintys, apie ką ryt kalbėsiu.

Pirma – negyventi nuodėmėje! Jėzus negalėjo įsikūnyti nesukūręs Motinos, kuri jokia prasme nebūtų susijusi su nuodėme. Kas bijo šito apsisprendimo „negyventi nuodėmėje", tas negali būti Jos draugas. Draugai juk turi turėti panašumo.

Antra – kas Ji? – Iš Jos poezijos. *„Magnificat"** eilutėse nuostabiai spindi Jos siela. Tai žmogus, kurio ilgisi Dievas, kurio ilgisi žmonija. Žmogus, kuris moka gerbti, t.y. kitą pripažinti esant aukštesnį už save. Šito išmokstama tik per klusnumą tėvams – tik tada, jei už mane ir už tave yra Kažkas aukštesnis. Netikėjimas – išdidumo šaltis.

Šv. Mergele, įžadai – juk tai didelė malonės dovana. Tai tarsi Dievo atsiliepimas, kad priims mano didžiuosius prašymus, tai tarsi Dievo įsipareigojimas man. Kaip sunku Ritai parodyti atvirumą vyresniesiems! Ar ne dėl to ji kažko nesuranda ir neišeina į Dievo vaikų laisvę? Už Sesę, už visus visus – juo daugiau rasiu ką aukoti, juo didesnė viltis. Ne dėl mano aukos vertės.., bet todėl, kad Dievas ką nors iš manęs priimti teikias...

Šv. Mergele, rytoj mūsų sutarties diena, diena Sesės klystkelių... Geroji, visa visa juk yra Tavo. Tu turi teisę su mani-

* *„Šlovina [mano siela Viešpatį]" (lot.)* – Marijos šlovinimo giesmė *(plg. Lk 1,47)*.

mi laisvai elgtis – labiausiai pažeminti, taip kaip Jėzus pažemintas buvo, turi teisę neleisti, kad matyčiau savo kūrybos, savo darbo vaisius. Bet jei tai galėtų patarnauti Jo reikalams – Tu leisi... TVM" (*1968 12 07, mėn. rekolekcijos, Valakbūdis*).

1969-ieji

„Pasiėmiau Gražinos dienoraštį, paskaičiau truputį ir ryškiai ryškiai nušvito reikalas taupyti laiką. Tiek knygų laukia manęs – net dienoraščiai – tų, kurie turėjo būti seniai perskaityti.

Praėjusi savaitė tokia turtinga malonės dovanų. – Pas Ekscelenciją Vincentą [Sladkevičių] dėl Vidutės įžadų atnaujinimo. Pas dvasios tėvą metinė išpažintis.

Ekscelencija neatsakė greitai, kaip daryti. *„Reikia pagalvoti ir pasimelsti"*. – Truputį neįprasta! – „Pagalvoti" – taip. Bet „ir pasimelsti"! – Visuose savo ir svetimuose reikaluose malda – išminties šaltinis. Svarbiuose reikaluose pirmas žingsnis – susikaupti.

/.../ Iš Maskvos grįžęs nakvojau pas Petrą [kun. Dumbliauską Garliavoje]. Vaikščiojau po kambarius, visi švarūs, suremontuoti.

– Ar nesunku bus palikti? – (jei išvys).

– Gėlę reikia padovanoti, kai tik išsiskleidusi, kai visame grožy.

Džiaugiuosi tokiu jo atsakymu dėkinga Dievui širdimi už tai, kad tokie mano broliai.

Perskaitęs du paskutinius Gražinos laiškus Laurai, vėl džiaugiausi ir dėkojau – ji moka ir dabar sakyti: *„Tebūna Tavo Valia!"* – ir dabar, kai taip sunku...

Ši diena viena iš tų, kai atrodo (žinoma, jausmų pasauliui), kad prigimties balso patenkinimas – tai gyvenimo tikslas, gyvenimo laimė – visa, kas gyvenime gali būti įdomiausia. Paskui mąstymas apie likimą kunigų, patikėjusių šia

pagunda. Prisiminimas iš knygos „Gylys". Paskaičiau Dantės „Pragaro" porą giesmių. Ypač [atkreipia dėmesį] V giesmė – du nelaimingieji, kurie pasuko pragaro link skaitydami romaną, patys ėmę gyventi herojų aistra...

Juk iš tikrųjų taip nedaug tereikia... Prisimenu akis, apimtas ekstazės... Vidutės dienoraštis – tokia nuostabi malda ir pasiryžimas ne sau gyventi, bet ir vėl širdis galingai nori liūdną N. paguosti, ir vėl, būdama mieste, Mišias praleidžia. Vėl stoja gyvenimo kovon kaip darbininkas neprivalgęs. Ir vėl silpnos jėgos..." (*1969 01 13, mėn. rekolekcijos*).

„Viešpatie, uždek mūsų širdis ta meile, kuri yra Tavo dovana, Tavo dieviškojo gyvenimo dalis! Apie kurią prigimtinėmis galiomis net suvokti negalim, kurios tik Tu gali išmokyti ilgėtis, kurią tik Tu gali leisti pajusti" (*1969 01 24*).

„Kas naujo? – Šiandien nereikia nė galvoti kas:
– Niekur negali eiti pareigų! Per dvi savaites įsidarbinti!
Alfonsas [kun. Svarinskas]: „Svarbiausia pažinti, ko Dievas šituo nori iš mūsų".

Šv. Mergele, labai dėkingas už šitą mintį: juk fizinis darbas nebus laiko veltui leidimas. Dievo planuose nieko nebūna veltui. Ar laiko leidimas veltui buvo Jėzaus gyvenimo 30 metų? Argi tai kaip tik nebuvo visų svarbiausias prakalbėjimas – protestas prieš puikybę!

Ir dabartinėje mano būklėje – kuo Dievas pasinaudoti teiksis – tebūna Jo Valia! Kur Jis leis įsidarbinti, kur priims, kur ne – tebūna Jo Valia. Juk nėra Jam negalimų dalykų. Gal kaip tik ten, kur man atrodys netinkamiausia, Jo bus numatyta kieno nors išganymui manimi pasinaudoti...

Ir nereikia tikėtis, kad būtų lengva: juo sunkiau bus, juo mažiau atitiks mano norus – juo daugiau turės būti vaisingumo. Mano norai... – Jie tiek verti, kiek galiu juos vykdyti iš klusnumo.

Per įvykius, per aplinkybes Tavo Valia pasireikš! Šv. Mer-

gele, leisk Tavo motiniška Širdimi visiškai be jokių sąlygų ir be baimės pasitikėti!.." (*1969 02 16–17, mėn.rekolekcijos*).

„Šv. Mergele, kaip sunku buvo nugalėti vieną norą! Juk parsivežiau visas reikiamas dalis naujai rašomajai mašinėlei. Baisiai įdomu, kaip išeis. Ir motociklo dalių gavau, kurių niekur negalėjau rasti. Vėl – kaip išeis, baisiai įdomu... O vis dėlto tai, ką pradedu penktadienį [Petrašiūnuose rekolekcijos kunigams] – ką duosiu jiems – tai visų svarbiausia! Ačiū, kad leidi tai suprasti, tai jausti!

Ką turiu jiems pasakyti? – Reikalauti, kad jie parodytų Dievą tokį, koks Jis iš tikrųjų yra, o ne sukarikatūrintą, kaip Jį pažįsta visuomenė.

Jei įmanoma kovoti su Dievu – tai tik su sukarikatūrintu. Kovoti su pažintu tokiu, koks Jis iš tikrųjų yra, – neįmanoma. Niekas negali kovoti su Meile. Šiandien reikia ne įrodyti Dievą, bet **parodyti.** O parodyti galima tik vykdant pagrindinius Kristaus reikalavimus: 1) nė vieno žmogaus nelaikyti priešu; 2) gera daryti ir tam, kuris man bloga daro; 3) būti atsakingam už kiekvieną; 4) nuolat siekti pažangos. *„Iš to pažins, kad jūs mano mokiniai".* – *„Jei gera darysite tiems, kurie jums daro gera, – juk ir pagonys taip elgiasi".*

Štai ką reiškia parodyti Dievą! Įrodyti ne taip jau sunku, bet kas įrodymų klauso?.. – Nė vienas ateistas nesako, kad namas gali ir pats pasistatyti, be proto. O tačiau dėl viso pasaulio begalinės tvarkos gali teigti atsitiktinumą: [nes] jei nėra proto negyvojoje medžiagoje, tada visa tvarka, esanti medžiagoje, – tos negyvos, neprotingos medžiagos judėjimo atsitiktinumas... Malonės paslaptis!

„Iš šito pažins, kad jūs mano mokiniai". – Ar reikia dar aiškiau pasakyti, ko iš mūsų reikalauja mūsų Vadas ir Mokytojas?! – Štai kodėl mes atsakingi už visų netikėjimą! Kartu už tautos ateitį, už visų išganymą, už visos Amžinybės laimę! Ar tai ne svaiginamai didinga?!" (*1969 03 11–12, mėn. rekolekcijos, Valakbūdis*).

„Žmonės, kodėl mes tokie nepastabūs? – Aplink mus tiek grožio! Viskas žydi. Juk tai meilės šypsena mums!

Jei mes sugebėtume visa tai pastebėti ir dėkoti, ar manote, kad tarp mūsų būtų tiek daug pykčio?..“ (*1970 06 11*).

„Kaip jausimės paskutinę gyvenimo valandą, labai ryškiai mums pasako atsakymas į klausimą, **kaip naudoju savo laiką**. Iš viso, kaip jis gali būti naudojamas?

1. Atsiliepti ir išpildyti visus savo norų pageidavimus. Tačiau tai **savo** norų. Visi savo reikalai pirmiausia. Paprastai jie niekada nesibaigia taip, kad dar liktų laiko įvykdyti tai, kas yra pareiga, bet netenkina savo norų malonumo. Ir visai užmirštama tai, ką padaryti reikėtų artimo labui.

2. Yra žmonių, kurie labai gerai jaučia kiekvieno reikalus, jų skausmą taip, kad nejučiomis užmiršta savo reikalus bei savo skausmą. Jų laikas neša kam nors palaimą.

Apleistai sričiai žmogus paprastai niekada neturi laiko...“ (*1970 07 12*).

„Kodėl žmogus nusideda? – Juk tiek kartų nusivilta!

Psichologinė tiesa: jei žmogus patenka į didelio jausmo srovę prieš tai nepagalvojęs, kaip jis pasielgs, tai jis veikia kaip automatas ta kryptimi, kuria veda jausmas.

Žmogus po nuodėmės visada supranta, kad to nereikėjo, ir žino, kodėl nereikėjo.

Nuodėmė yra „dabar“. Stiprus jausmas, siūloma laimė dabar stipriau jaučiama, kaip kada vėliau – nors ir visą Amžinybę. – *„Geriau žvirblis saujoj kaip briedis girioj“*.

Todėl visada nuodėmės, jausmų laimės link veda apsigalvojimo nebuvimas. Ir priešingai – visada padeda susiorientuoti žvilgsnis iš Amžinybės, mirties prisiminimas“ (*1970 08 09*).

„Viską, ką padarau kiekvienam žmogui – padarau Tau, kuris ateini Švenčiausiojo Sakramento paslapty.

/.../ Ar galiu būti laimingas ilgėdamasis ko kito, ne kančios?.. – Skaistus gyvenimas – tai kankinystė" (*1970 09 04*).

„Kaip mes įsivaizduojam pergalę? – Paradai, ovacijos, triukšmas. Visi kalba apie didvyriškumą, mini vardus...

Kaip atrodo Kristaus pergalė? – Nepasirodė savo priešams ir nesutrypė jų didybės. – *„Kai būsiu pakeltas ant kryžiaus, visus patrauksiu prie savęs"*.

Koks paradoksas! – Pergalė didžiausiame pažeminime!

Iš tikrųjų tik šitaip galima parodyti dvasios didybę. Tikroji pergalė – dvasios pergalė. Kai kankintojai negali pasiekti dvasios persvaros, griebiasi fizinės persvaros – kankinimų, žudynių.

Sieloms negalima padėti, nesutinkant priimti pažeminimų. Klaidos negalima išvengti, jei neįmanoma paslėpti savo persvaros, savo puikybės.

Panašiai būna ir mūsų vidinio gyvenimo labirintuose: negalime laimėti vidinės pergalės, jei nesutinkame būti pažeminti prieš save.

Kiekviena nesėkmė sukelia neapykantą sau pačiam. Jos paveikti mes pamirštame Jėzaus žodžius: *"Be manęs jūs nieko negalite padaryti"* (*1970 09 20*).

„Ateizmo tragedija – didžiulis liūdesys. Pamatykime ankstyvą vasaros rytą vyrų veidus, akis, kai jie grįžta po nuodėmių...

Mūsų pašaukimas, didžioji pareiga – būti **džiaugsmo pranašais**. Būtinos sąlygos: 1) neprisirišti prie daiktų, norų, nes tikroji vergija – norų vergija, o vergija visuomet yra liūdesys; 2) pajusti dėkingumą – pripažinti tiesą, nusižeminti.

Pragaras – tai ne Dievo kerštas, bet aukščiausio teisingumo įvykdymas..." (*1970 09 27*).

Kunigai V. Vėlavičius, A. Svarinskas ir J. Zdebskis prie Karolio Garucko SJ mirties patalo, 1979 m. kovas.
(Iš asmeninio archyvo)

„Kodėl mūsų meilė kartais kitiems būna nemaloni, net našta? – Kad mes ateiname pas tuos, kuriuos mylime, su diplomatija, kažko iš jų tikėdamiesi, taip kaip krautuvėje – duodu ir man turi duoti, – kaip tie, apie kuriuos Jėzus kalbėjo: *„Veidmainiai, jūs mėgstat melstis gatvių kampuose, kad jus matytų..."*

Bet ar galima daryti auką su šypsena veide? Atnešti ją taip, kad kitas visai nesuprastų, jog aš darau auką? – Šitai galima tik tada, jei absoliučiai tikima meile. Štai kur mums būtinai reikia religijos! Absoliučiai tikėti galima tik Dievo meile. Ir pas žmogų ateiti ne taip, kaip į krautuvę, galima tik dėl Dievo – kitaip sakant, tik dėl Meilės.

*„Credo... apostolicam Ecclesiam"**. – Kiekvienas turi būti apaštalas, nepaisant amžiaus, išsilavinimo, sveikatos. Kitaip

* Tikiu... apaštalinę Bažnyčią (*lot.*).

negalės būti įvykdomas didysis Jėzaus meilės įsakymas.

Šių dienų sąlygomis apaštalas yra kiekvienas, kuris pajėgia drąsiai reikštis" (*1970 10 04*).

„Kas mums duoda poilsį? – **Džiaugsmas**. Viskas daroma, kas tik duoda džiaugsmo: imamos atostogos, daromos ekskursijos, einama į kiną, teatrą – pailsėti.

Dažnai iš atostogų, iš pramogų grįžtama ištįsusiais veidais, dar labiau nuvargus. Kodėl? – Žmonės troško patirti džiaugsmą tenkindami savo norus. O tie norai juos nuvargino, iškankino...

Poilsį duoda tik tas džiaugsmas, kurį galima rasti kito akyse, žinant, kad tai mano pastangomis, mano kančia jam padovanota... Meilė įrodoma kančia. Meilė maitinama kančia, auka dėl kito.

Evangelija: *„Viešpatie, gelbėk, žūvame!"*

Kur žmogus gali **teisingai apsispręsti**, kai aplink siaučia audra? – Ir mes taip elgiamės, kaip apaštalai aną naktį: pamirštame, kad esame taip arti Jo – kurio klauso vėjai ir jūra. Pamirštame net Jo šventovėje būdami... Visur klajoja mūsų mintys. Palaiminti būtume, jei apie visa tai pasakotume Jam. Bet mes Jį pamirštame..." (*1971 01 30*).

„Mes Jį pamirštam. Visų labiausiai mums Jį primena skausmas, atsidūrimas ties savo būties riba, pajutimas, kad mano būtis – ne mano paties rankose, prisiminimas Jėzaus žodžių: *„Be manęs jūs nieko negalite..."*

Štai kodėl skausmas mums yra didžioji palaima – tai priemonė, apsauganti nuo puikybės, sakytume, tarsi duodanti teisę Dievui teikti mums dovanas be pavojaus mūsų Amžinybei.

Kai skausmo pritrūksta – tai Dievo paslaptis! – tenka jo patiems pasiieškoti, kad galėtume susikaupti. Per skausmą, per atgailą žmogus palengva vaduojasi iš materijos vergijos" (*1971 01 31*).

* * *

Tai paskutiniai kun. Juozo Zdebskio dienoraščio įrašai prieš antrąjį įkalinimą. Dienoraštį toliau tęsė jau būdamas Lukiškių kalėjime ir Pravieniškių lageryje. (Žr. Kunigas Juozas Zdebskis. Gyvenimas mąstymuose. I knyga: Kunigas tarp vagių. – Tai turėtų būti II knyga, nors ir anksčiau išspausdinta.)

Ėjo metai. Aprimo didysis skausmas. Gyvenimas iškėlė naujų problemų. Bet neišblėso Kunigo gyvenime aukos dvasia ir pasirengimas priimti kančią kaip atlyginamąją auką už žūvančiuosius ir klaidžiojančiuosius. O Viešpats dar šioje ašarų pakalnėje jam leido pamatyti atgautąjį grožį tos sielos, už kurią buvo tiek kentėta ir aukotasi.

Kaip didžiulė Dievo dovana mylinčioms ar meilės ištroškusioms širdims iškyla kun. Juozo Zdebskio asmenybė, jo kančios ir aukos gyvenimo mokykla, taip gerai atsiskleidusi (argi ne stebuklingai?!) per visus kraustymusis, kalėjimus ir kratas išlikusiuose dienoraščiuose ir mąstymų užrašuose, kartais – atrodytų – širdies krauju rašytuose lapuose. Šie kun. Juozo Zdebskio vidinio gyvenimo puslapiai savo aukos nuopelnu gal laimės malonę tiems, kurie šiandien panašiai jaučia ir išgyvena – gal blaškydamiesi, gal savo kančioje nerasdami vilties spindulėlio...

Teiškyla kaip gyvas pavyzdys MEILĖ ne tik Dievui, bet ir žmogui, verta rašyti visomis didžiosiomis raidėmis, nes ji stiprybės semiasi iš Dievo ir į Jį grįžta, vykdydama Jo Valią – mylėti artimą.

„... KANČIA – TAS BRANGUSIS TURTAS..."

Kalbėti apie didelės dvasios žmogaus dienoraščius, juos analizuoti yra nelengva. Kuo didesnė žmogaus dvasia, tuo ji spalvingesnė, todėl sunku aprėpti visas jos gamas ir niuansus – juos reikia išvysti, išgirsti, pajusti... taigi – skaityti. Prašomas šios užduoties imuosi drebančia širdimi ir maldaudamas:

„Atleisk, kunige Juozai, kad ši dalia krito ant mano pečių ir kad bandysiu aprėpti Tavo krantus, nors jaučiuosi kaip upeliukas prieš jūrą. Bet gal Apvaizda taip lėmė, kad teko perskaityti visus Tavo dienoraščius (ne tik čia pateiktas jų ištraukas), pamatyti ir pažinti Tavo kelią į savo ir kitų šventumą, iš naujo Tave pažinti (nors pažinojau nuo seminarijos dienų), susižavėti Tavo dvasia ir pajusti link Dievo vedančią Tavo ranką.

Tavo bičiulis ir pogrindžio religinės spaudos bendražygis Petras Plumpa sakė, kad Tu buvai ne šios, o ateinančios epochos žmogus, tad baugu apie Tave rašyti: gali būti nesuprastas nei Tu, nei rašantysis... Prašau, kunige Juozai, užtarimo pas taip Tavo mylėtą Švč. Mergelę Mariją, kad Ji padėtų Tavo dienoraščiuose – ištisoje maldoje – atrinkti tas mintis, kurios buvo svarbiausios Tavo kurto dvasinio gyvenimo sijos. Tai tepadeda ir visiems šventumo siekiantiems žmonėms – ypač jauniesiems klierikams bei kunigams – gerai įsisąmoninti, be ko negalima išsaugoti kunigystės ir pasiekti šventumo".

(Atleiskite, Broliai, kad apie tai Jums kalbės tas, kuris kunigystės neišsaugojo*. Gal tai irgi Dievo lemtis; juk dažnai žmogus tik praradęs pamato, ko netekęs.)

* Autorius – ekskunigas, praradęs tikėjimą ir pamilęs mergaitę, 1962 m. paliko kunigystę, o 1989 m. atgavo tikėjimo Dievu malonę ir svajoja dar bent vienerias šv. Mišias gyvenime atlaikyti.

Kun. Juozo Zdebskio dienoraščių (I ir II knygoje) ištraukos atveria jo sielos verdenes, iš kurių be paliovos alma tarsi gyvasis vanduo jo tauriosios mintys, kuriomis jis pats gyveno ir gaivino visus savo gyvenimo kelyje sutiktuosius. Jos parodo ir tas psichologines bei religines šaknis, kurios maitino jo sielą ir išorinę veiklą.

Kun. Juozo Zdebskio tobulybės siekimo kelyje išskirčiau keletą būdingiausių, esmingiausių jo gyvenimo nuostatų, kurios, mano nuomone, gali būti aktualios ir kitiems kunigiškojo bei vienuoliškojo gyvenimo asmenims.

*

Savo prigimties netobulumo suvokimas (*„Juk Tu, Šv. Mergele, žinai mano prigimtį ugningą"*). Jo aistringą ir prieštaringą prigimtį gal ir nederėtų vadinti netobula: iš tokių prigimčių gimsta arba genijai, herojai, arba nusikaltėliai. Kun. Juozas, naudodamasis Dievo malone, iškalė savyje ir daugelyje kitų gražų Dievo paveikslą!

**

Nuolatinis ir atkaklus tobulumo siekimas. Kasdieninė mąstomoji malda, kasmėnesinės rekolekcijos, visiškas atvirumas dvasios tėvui ir besąlygiškas jo nurodymų vykdymas – tai praktiniai stulpai, į kuriuos rėmėsi jo tobulybės rūmo statyba.

Dar besimokydamas seminarijoje prieš kunigystės šventimus, paskutiniaisiais studijų – 1952 – metais jis jau aiškiai suvokia savo troškimus, pašaukimo pareigą ir numato pagrindines priemones šiam pašaukimui įvykdyti. Jis rašo: *„Viliojančios studijos – filosofija... Labiau domina žmogus (psichologija), tautos gyvenimo filosofija... Taigi mano gyvenimas, manau, bus toks, kuriame reikės* ***daug dirbti, daug duoti kitiems.*** *Todėl: kasdien mąstymas, Rožančius, dvasinis skaitymas. Nė vienos dienos be mąstymo!" (1952 04 03).*

Jo ištikimybę šiems dvasinio gyvenimo principams – mąstymui, Švč. Sakramento lankymui, Rožančiui – liudija

visi jo bičiuliai. Klebonaudamas Šlavantuose, grįžęs iš tolimiausių kelionių, kad ir labiausiai nuvargęs, kad ir tamsiausią naktį eidavo į bažnytėlę aplankyti Švč. Sakramento. Kelionėse su bendrakeleiviais kalbėdavo Rožančių.

„Visos jo veiklos, gražaus darbo šaltinis buvo malda, meilė ir auka, – sakė vyskupas Julijonas Steponavičius per kun. Juozo Zdebskio žuvimo 1-ųjų metinių Mišių pamokslą. – *Meldėsi jis savo namuose kambaryje, meldėsi bažnyčioje. Meldėsi su jaunimu sambūriuose... Meldėsi už visus ir su visais. Meldėsi todėl, kad iš maldos jam tryško jėga darbui, o iš darbo – šviesa maldai".*

Minint kun. J. Zdebskio 10-ąsias žūties metines (1996 02 05.) pamoksle Rudaminos bažnyčioje arkivyskupas Sigitas Tamkevičius pažymėjo, kad kun. Juozas ypač brangino mąstomąją maldą. *„Jo visi pamokslai, konferencijos, rekolekcijos būdavo maldoje išmąstytos"*, – sakė jis.

Stebina kasdieniai kunigo Juozo mąstymai kalėjime. Jis mąsto – meldžiasi, kai kiti kameroje burnoja, keikiasi, pasakoja nešvankius anekdotus ar savo nuotykius, kai „skelia" domino – jis meldžiasi už juos ir už visus klystančiuosius, nusikalstančiuosius. Kai dėl jų keliamo triukšmo negali susikaupti, jis mąsto rašydamas. Jis stiebiasi vis aukštyn: kuo sunkiau – tuo tobuliau įprasmina savo būtį.

Ypač stengiasi neapleisti kasmėnesinių rekolekcijų: *„Visų svarbiausia, kas sudaro naujo gyvenimo formą – tai* ***rekolekcijos****"*. Pagaliau 1971 11 30 Lukiškių kalėjime jis pradeda 8 dienų rekolekcijas. Jų mintys – tai viso jo dvasinio gyvenimo analizė, reziumė ir gairės ateičiai.

Labiausiai mane nustebino kun. Juozo nuolatinis Dievo ir Švč. Mergelės jutimas, betarpiškas ryšys, tarimasis su Jais – ar tai Jų valia? – Ir visa ko pavedimas Jiems. Tai labai retas egzistencinis savo vienovės su Dievu jutimas, kurį esu regėjęs dar kelių mano pažintų kunigų gyvenime.

* * *

Į visus žmones žvelgimas kaip į Dievo vaikus. Vagys, plėšikai, homoseksualistai, alkoholikai ir kiti puolusieji – jam vis vien Dievo vaikai, kuriuos sutikęs turi vesti pas Jį. *„Jėzui jie lygiai brangūs – Jis mirė už visus"*.

Dar pirmojo kalinimo metu (1964 11 26 – 1965 06 04) kun. Juozas savo buvimo kalėjime prasmę suvokia kaip Dievo jam skirtą misiją, kad kaliniai *„Tave, Viešpatie, pažintų"*. Tai ne nauja: jau kunigystės pradžioje jis savo misija laikė visiems sutiktiesiems skelbti ir liudyti Kristų. Kalėjimas šito iš jo negalėjo atimti. Tik labai jis sielvartaudavo, kad tie vagys, plėšikai, žagintojai ir kiti, pas kuriuos jį *„Jėzus atsiuntęs"*, nė girdėti jo negirdi, apgailestaudavo, kad jie nepažįsta Kristaus atpirkimo dovanų. Ir vėl jis stengiasi visa tai priimti su nuolankumu: juk Kristus, mirdamas už mus, žinojo, kad daugelis nepasinaudosime Jo atpirkimo vaisiais. Todėl koks didelis (nors ir tylus, santūrus, kaip visuomet) jo džiaugsmas, kai mirtininkas atlieka išpažintį... Be galo jaudinantis šis jo pasakojimas ir džiaugsmas, kad *„Dievui nieko nėra negalimo"*.

Savo kasdieniniame kalėjimo gyvenime kun. Juozas Zdebskis sutinka aplinkinių žmonių priešiškumą ar net neapykantą jam kaip kunigui, kaip Dievo tarnui. Ir prieina išvadą: *„Reikia įveikti neapykantą kunigui!"* – Tačiau kuo? Ir pats sau atsako: *„Meile... kantrybe, taktu... Jei jie jaučia neapykantą Dievui, mano žodžiai ją tik didins"*. Taigi: kaip? Ir nieko kito neranda, tik meilę ir auką: *„Įtikinamąją jėgą turi tik aukos argumentai. Į juos* [nusikaltėlius] *prakalbėti galima tik darbais"*.

Jis jautė didžiulę atsakomybę ne tik už sutiktus žmones, bet ir už visų gyvųjų ir mirusiųjų likimą (Amžinybėje esančiuosius jis vadino savo nematomaisiais geraisiais draugais). Jautė atsakomybę už visą Bažnyčią ir savo tautą: dėl to ir kovojo dėl visų žmonių teisių bei laisvių. Tais vergijos metais jis rašė: *„Mes atsakingi už visų netikėjimą! Kartu ir už tautos ateitį, už visų išganymą, už visos Amžinybės*

laimę!" (*1969 03 11*). Žmonėms atvesti į amžinąją Laimę – Dievą jis matė tik vieną kelią, kurį nurodė pats Kristus – meilę. *„Šiandien reikia ne įrodyti Dievą, bet* ***parodyti****... vykdant pagrindinius Kristaus reikalavimus: nė vieno žmogaus nelaikyti priešu; gera daryti ir tam, kuris man bloga daro; būti atsakingam už kiekvieną; nuolat siekti pažangos,* – rašė jis, užbaigdamas Kristaus žodžiais: – *„Iš to pažins, kad jūs mano mokiniai"* (*1969 03 12*).

Kiekviename sutiktame žmoguje kun. Juozas Zdebskis matė ne šiaip sau praeivį, bet Dievo siųstąjį, kad pagal išgales ištiestų jam ranką ir pavedėtų Dievop. Ši jo nuostata, ypač tais pastoracijos varžymų laikais, jam padėjo surasti daug „deimančiukų", kurie ir šiandien puošia gyvenimą. Jo darbo su vaikais ir jaunimu vaisiai – ne vienas iš šiandieninių katalikų inteligentų, kunigų. O kur dar gausios meile ir pasiaukojimu uždegtos širdys?!

* * * *

Kančios prasmės suvokimas, jos sakralizavimas Dievuje ir nuolankus jos aukojimas už savo ir kitų nuodėmes. Transcendentinę vertę įgijusi kančia iš grasos jam tampa Dievo dovana, turtu, sielos džiaugsmu.

Iš kun. Juozo Zdebskio dienoraščių matome, kad jis patyrė daug kančios. *„Juk mano visas gyvenimas – kančia nuo pat vaikystės"*, – rašo jis (*1958 02 12*). Tą patį galėtų pasakyti beveik kiekvienas žmogus gyvenimo saulėlydyje, ir tai būtų tiesa. Tačiau jo dienoraščiuose stebina kančios priėmimas, jos transformavimas į džiugios dvasios auką.

Neabejotinai stipri buvo jo kūno ir sielos aspiracijų kolizija, vidinė kova, kurią visuomet lydi kančia. Žmogus yra sukurtas laimei, o kančia yra atgrasi. Normaliame žmogaus organizme skausmas – kančia signalizuoja apie kūno nedarną. Sielos gyvenime irgi. Bet nei fizinių, nei dvasinių kančių žmogus negali išvengti. Fizinei kančiai malšinti yra vaistų, bet ir jie tik laikinai gali nuslopinti skausmą. O dvasinei?.. Čia iškyla filosofinė kančios problema. Kančia gali

žmogų išvesti į Dievą, kaip į **Būtinybę**, kuri gali deabsurdizuoti (įprasminti) ne tik kančią, bet ir visą žmogaus – ir net Visatos – egzistenciją.

Savo egzistenciją atrėmus į Dievą, visiškai kitokią prasmę gauna kančia. Sąmoningai suvokta ir tikėjimo sakralizuota kančia tampa auka ir įgyja visai kitą dimensiją: iš neigiamybės ji tampa teigiamybe, iš praradimo – vertybe, iš bodėjimosi, atgrasumo ji gali tapti dvasios džiaugsmu. Toks, mano supratimu, buvo kun. Juozo Zdebskio kančios religinio evoliucionavimo ir už ją apsisprendimo kelias. Tačiau kančia jam buvo ne tikslas, o tik Kristaus gyvenimu ir mirtimi parodytoji geriausia priemonė sieloms gelbėti – dalyvauti jų atpirkimo darbe.

Ar po savo didžiosios kančios jis mirė žemei (teologine prasme)? Atrodo, taip. Ir todėl visa, kas tarnavo Dievui ir sielų gelbėjimui, kun. Juozas rinkosi besąlygiškai ir nesvyruodamas: kalėjimas – tai kalėjimas, kova dėl žmogaus teisių – tai kova, nepaisant visų gresiančių pavojų; misijų darbas su jaunimu ir vaikais Lietuvoje ir „plačiojoje tėvynėje", kelionės pas kenčiančius asmenis (Petrą Plumpą, Balį Gajauską, Vladą Lapienį, Nijolę Sadūnaitę lageriuose, Robertą Grigą ir kitus – kariuomenėje) – jei tik to reikalauja Dievo ir žmonių meilė, jų kūno ir sielos gelbėjimas.

Šis „mirimas", savęs išsižadėjimas (nors visa, kas žmogiška – ir meilę, ir skausmą, ir ilgesį, ir visus kitus jausmus jautė) jam padėjo siekti tobulybės viršūnių, kurias galima pasiekti tik atsikračius viso žemiškojo balasto, vedamam į jas sielos, o ne kūno.

* * * * *

Meilės iškėlimas ir sudvasinimas. Kun. Juozas Zdebskis gilinosi į prigimtinę vyro ir moters meilę. Jis suvokė, kad meilė – jėgų ir įkvėpimo šaltinis, tačiau – ir didžiausių pavojų versmė. Kad nepaklystų ir nenuklystų, visiškai atsidavė Švč. Mergelės ir dvasios vado globai. Todėl meilė jam liko šventas jausmas, gražiausioji žmogaus aspiracija. Tikėjimo paky-

lėta virš hedonizmo ir egoizmo, ji įgyja tą žmogiškąją ir dangiškąją vertę bei grožį, kuriam niekas neprilygsta.

Cituotame 1952 m. dienoraščio įraše prisipažįsta, kad jį vilioja filosofijos studijos, bet dar *„labiau domina žmogus (psichologija)"*. Iš tiesų domėjimasis šiais klausimais tvėrė visą jo gyvenimą, bet itin intensyvus buvo pirmaisiais penktais–devintais kunigavimo metais. Vyro psichologija jam, matyt, buvo labiau suprantama, bet moters?.. O juk su jomis kunigui dažniau tenka susitikti ir klausykloje, ir gyvenime. Jis suvokė, jog, norėdamas geriau vadovauti jų dvasiniam gyvenimui, pirmiausia privalo jį pažinti. Todėl studijuoja studenčių dienoraščius, aiškinasi vyro ir moters meilės psichologiją. (Kaip rašoma Vido Spenglos knygoje „Akiplėša", net KGB susidomėjo šitomis jo studijomis.) Manau, kad šį jo domėjimąsi moterų psichologija sukėlė ne tik natūralus noras pažinti sielas, kad galėtų joms vadovauti, bet tikriausiai ir intuityvus nujautimas, kad bendravimas su jomis – tai ir vienas iš didžiųjų pavojų kunigystei. Kaip gyventi ir kaip bendrauti su moterimis, kad išsaugotų šventos kunigystės priedermę – celibatą ir atliktų savo pašaukimą visus žmones – tiek vyrus, tiek moteris – vesti Dievop, – tai turbūt buvo viena iš priežasčių, akinusių domėtis šiais klausimais.

Iš šalies žiūrint, jo bendravimas su moterimis atrodė nestandartinis, prasilenkiantis su įprasta kunigų elgsena, kurioje dominuoja (ir pagrįstai!) nuostata: su moterimis bendrauti per tam tikrą fizinį ir psichologinį atstumą, nes artimas bendravimas – tai pavojus celibatui. O kun. Juozo bendravimas kartais panėšėdavo į balansavimą ant įtempto lyno. Tačiau kito kelio pasiekti jų sielų gelmėms ir jas transformuoti bei traukti Dievop jis nematė. Pripažindamas fizinio atstumo būtinumą, psichologinio artimumo nevengė: buvo labai nuoširdus, visuomet pasirengęs pagelbėti, paremti, paguosti. Matyt, šią pareigą jis kėlė aukščiau už bet ką. (Beje, toks jis buvo su visais: nesvarbu – vyras ar moteris, jaunas ar senas.) Suprantama, kad švelnumo, atjautos

besiilginti moters prigimtis neretai nelikdavo abejinga ar net tai suvokdavo kaip išskirtinį dėmesį jai...

Be abejo, kun. Juozo Zdebskio širdis irgi buvo *„nenukalta iš šalto akmens"* (Maironis). Jam irgi teko išgyventi tai, ką tenka išgyventi turbūt visiems normalios prigimties žmonėms – meilės palaimą ir... kančią. Ar tik ne tokioje akimirkoje ranka įrėžė sąsiuvinyje kraujuojančios širdies žodžius: *„Būtų gera, kad ateitų mirtis. Geroji Mirtis"*... Tačiau iš meilės kančios, kaip ir iš kovos, galima išeiti palaužtam, ir galima išeiti sutvirtėjusiam – pavertus kančią sąmoninga auka. Drįstu sakyti, kad jis išėjo aukštai pakylėtas meilės kančios. Taip aukštai, kad ir kitus galėjo vesti gyvenimo kančios – aukos keliu. Ir nors įrašo, kad *„skaistus gyvenimas – tai kankinystė" (1970 09 04)*, jis nesibodi nei šia kančia, nei meile.

Bet meilę jis supranta ne kaip daugelis nūdien – susižavėjimą, kūno potraukį ir aistrą, – o kaip kilniausią sielos polėkį: mylimą žmogų kelti ir vesti į Dievą. Ir nors žino, kad net dvasinis susižavėjimas gali vesti į fizinį suartėjimą, jam jau aišku, kaip visa tai įveikti ir pašventinti: *„Kartais keista: kodėl tokios didelės audros prieš skaistybę? – Ir lyg atsakymas: kad laimėtum kitų kovas!" (1967 05 09)*. Jis mokosi visa paversti auka.

Stebina nepaprastai gyvas, tiesiog visąlaik jo juntamas tikėjimas Antgamčiu: kasdienis tarimasis su Švč. Mergele, betarpiškas Jai visko išsakymas, pasitikėjimas Ja ir kūdikiškas glaudimasis prie Jos. Turbūt tik šis egzistencinio buvimo vienovėje su Dievu jutimas – dievojauta – apsaugojo maištingą ir stiprių aspiracijų jo prigimtį nuo nuopuolių. *„Dieve, iš visų dovanų turbūt didžiausia – jausti gryną sažinę. Tai daugiau kaip... laisvė"*, – rašė jis būdamas įkalintas *(1965 05 28)*.

O tikrą ir dvasingą meilę Dievui ir kiekvienam žmogui – jis, kaip ir šv. evangelistas Jonas, vertino už viską aukščiau: *„Kančios sukurti nereikia. Užtenka atimti bet kurios rūšies gėrį. Tamsos taip pat sukurti nereikia: užtenka atimti šviesos šaltinį.*

/.../ Taip pat ir pragaro sukurti nereikia: užtenka atsisakyti meilės. Pragaras – tai absoliutus meilės nebuvimas" (1968 03 09).

Pareigą išsaugoti skaistumą ir laikytis celibato kun. Juozas jaučia ne vien kaip pareigą, bet ir kaip savo specifinį pašaukimą. Prigimties šauksmą „Meilės!" jis nuolat ir atkakliai kreipia kunigiškosios tarnystės pašaukimo link: moters sielos pažinimą (ypač meilės suvokimą, jos išgyvenimą, aistros vaidmenį) jis stengiasi panaudoti pastoraciniame darbe – ne tik klausykloje, bet ir privačiai bendraudamas su moterimis.

Stebina jo susirūpinimas ir dažnas sielvartavimas dėl mergaičių suvedžiojimo, piktnaudžiavimo jų meile ir dėl tyrų sielų nuopuolio. Visa tai jis išgyvena kaip savo kančią. Jausdamasis esąs pašauktas nuo to jas apsaugoti, jis dažnai kreipiasi į savo dangiškąjį Globėją šv. Juozapą: *„O virginum Custos et Pater!"* ir jojo misiją – globoti Švč. Mergelę – prisima kaip savo pašaukimą būti mergaičių globėju ir sargu.

Gal kas pasakys: „O kam apie tai – apie meilę – tiek daug? Gal geriau (kaip įprasta tarp dvasininkų) tylomis apeiti šį skaudų, o kartais ir tragišką klausimą?"

Abejoju: kai šis jausmas kils, niekur nuo jo nepabėgsi – teks išgyventi. O kaip galima išgyventi, kad iš šio džiaugsmo – kančios išeitum ne palaužtas, o ūgtelėjęs Dievop, reikia žiūrėti atviromis akimis ir mokytis.

Kai aplanko šis jausmas, norinčiam likti ištikimam savo pašaukimui turbūt nėra kito kelio, kaip tik kančios kelias. Tai liudija ir kun. Juozo dienoraščiai. Svarstymuose apie meilę jis rašo: *„Kunigystės pagrindinė dalia – kančia"*. Asmenišką bendravimą su moterimis jis traktuoja kaip savo pašaukimą *„būti jų draugu... parodyti dvasios jėgos grožį ir didybę"*. Praktinius savo veiksmus bendraujant jis apibrėžia taip: *„Būnant kartu neliesti, esant progai – ne viską matyti"*... Tai reikalauja valios jėgų ir kančios, *„bet šitoji kova savyje – argi tai nebus toji kankinystė, kuri išaukština skaistų gyvenimą iki kankinystės garbės?"*

Kiekvienas kunigas (ir vienuolis ar vienuolė) šią problemą, be abejo, sprendžia individualiai, atsižvelgdamas į savo prigimtį ir vadovaudamasis tikėjimo dvasia. Tačiau nėra kito, kaip tik kovos ir kančios kelias. Kun. Juozas Zdebskis sako: *„Tai tik tuomet bus visiškai teisinga, kai /.../ aistra bus aukojama ant aukuro"*. Ne aistroje sudegti, o ją kančioje sudeginti! Tai nelengva...

Taip kunigas Juozas Zdebskis suvokė meilę ir savo kunigiškąjį pašaukimą. Taip jis ir gyveno.

* * * * * *

Tikras kunigystės pašaukimo suvokimas: pačiam kopti ir visus sutiktuosius vesti į tobulumo viršūnes. *„Gyventi, kad pas juos ateitų Kristus"*, – tai jo gyvenimo moto.

Kalėjime skaitydamas Jono Ragausko knygas „Ite, Missa est" ir „Nenoriu dangaus", kun. Juozas sprendžia nukunigėjimo problemą: kur yra šio kelio pagrindinė priežastis? Jis stebisi, kad tie patys motyvai, kurie vertė kun. Ragauską tolti nuo kunigystės, jam daro priešingą įspūdį. *„Be abejo, tai kažkokia ypatinga dovana"*, – prisipažįsta jis. Toliau rašo: *„Pagrindinė klaida, kurią randu jo* [Ragausko] *gyvenime ir jo problemų sprendime bei knygos veikėjų gyvenime – **nėra atgailos dvasios**. /.../ Tie visi piktinantys faktai jo neskatino atgailai, o tolino nuo Dievo"*. Kodėl? – klausia jis. Ir atsako: – *„Meilės stoka"*.

Šie jo svarstymai apima platesnę negu nukunigėjimo problemą – jie siekia tikėjimo praradimo klausimą: kodėl dogmos ir tikėjimo paslaptys, anksčiau buvusios priimtinos, tampa žmogui nepriimtinos; kodėl tai, ką buvo galima priimti be proto skriaudos ir maišto, tampa protui prieštaraujančiu dalyku? Jis mano, kad tai įvyksta dėl to, jog *„Apvaizdos įvykiai sprendžiami natūraliu protu, pagal žmogaus norų atitikimą ar neatitikimą... Niekur nėra nusižeminimo"*.

Gal tiksliau būtų pasakius: ne vien „norų", bet ir „žmogiškos logikos" atitikimą ar neatitikimą. Noras paaiškinti žmogaus protu yra natūralus ir nesmerktinas siekis: jis ska-

tina mokslo pažangą, leidžia geriau pažinti Visatą. Tačiau šis siekis suponuoja ir nuopuolio pavojų: suabsoliutinti savo protą, išpuikti, atmesti Dievą. Noras žmogaus protu paaiškinti ir dieviškus dalykus jau yra klaida. Kategoriškas reikalavimas ir jų atmetimas dėl to, kad žmogiška logika jų nepaaiškina, yra proto išpuikimas ir turbūt tolygus Biblijoje aprašytam pirmųjų angelų nuopuoliui.

Štai iš kur tas kun. Juozo Zdebskio kaltinimas J. Ragauskui ir visiems gnostiniams ateistams (tarp jų buvo ir šių eilučių autorius...): *„Niekur nėra nusižeminimo"*. Ne, ne to gunktelėjusio vaikščiojimo nuleista galva, o savo proto ribotumo pripažinimo dieviškų dalykų pažinime. Šis nusižeminimas – tai ne žvilgsnio nudelbimas, o jo pakėlimas nuo žemės ir žiūrėjimas aukščiau, toliau... Žmogaus proto suabsoliutinimo nuostata yra ta dirva, kurioje ima vešėti psichologinės ateizmo šaknys. Deja... tai suvokti ne visiems ir ne iš karto Dievo duota: kai kam prireikia dešimčių metų, o kai kas gal ir niekada nesuvoks...

Mąstydamas apie tai, kun. Juozas skaudžiai atsidūsėja: *„Viešpatie, kas yra puikybė, jei tik ji kalta, kad sielose neveikia malonės paslaptis – neuždega valios meile ir neapšviečia proto Dievo šviesa?!"*

Bet šis klausimas-atsidūsėjimas vėlgi suponuoja kitą tikėjimo paslaptį... O kur žmogaus protui lieka irracionali sfera, ten vertybių ir tiesų pasirinkimo kelyje visuomet atsiranda niša tam, ką kun. J. Zdebskis vadina „žmogaus norais". Ir čia jis buvo teisus.

O sau maldavo tik vieno: *„Dieve, kad ir koks būtų priekaištas Tau mano nežinančioj širdy, neatimk tikėjimo šviesos!"* (*1966 02 14*). Ir nuolankumo: *„Jei ir mano atsidavimą Tau ištiktų tai, kas ištiko Sesės atsidavimą, vis tiek būsiu Tavo – ir nusidėjėlis..."* Visa jo jėga – tikėjimas, nuolankumas ir pasitikėjimas Dievu bei Švč. Mergele Marija.

Matyt, kalėjimas kun. Juozą Zdebskį galutinai subrandino didžiajai veiklai – tarp vaikų, jaunimo, vienuolių, kuni-

gų ir pasauliečių tikinčiųjų Lietuvoje ir toli už jos ribų. Ir jo paties dvasią pakylėjo į naujas aukštumas. Čia, kalėjime, jis net pabraukdamas rašo: *„**Žmogus sukurtas laimei**... Žmogų /.../ Dievas norėjo laimingą padaryti **meilės laime**"*. Kaip tai, atrodo, disonuoja visai tai aplinkai, kurioje gyvena! Šią laimę nešti buvo jo – kunigo – krikščionio – paskirtis. Laimę – per meilę. Laimę – per auką...

Iš kun. Juozo Zdebskio yra ko pasimokyti. Tik reikia su žmogišku teisingumu ir atvirumu sau ir kitiems skaityti jo dienoraščių puslapius. Su tuo teisingumu ir atvirumu, su kuriuo jis juos rašė. Ir tikėkime – ne šiaip sau rašė, o vykdydamas Dievo Valią: parodyti, kaip verta kopti dvasinio tobulumo keliu ir kaip įmanoma likti ištikimam didžiajam kunigystės pašaukimui.

Skaityti ir mokytis – stebėtis ir sekti! Ir gal paprašyti paties kunigo Juozo tarpininkavimo pas Dievą, kad būtų suteikta meilės, tikėjimo, pasitikėjimo ir... nuolankumo.

ALGIMANTAS ŽILINSKAS

Vilnius,

1996 08 15

KUNIGO MEILĖS EGZAMINAI

Trys atviraširdžiai dzūkai

Algimantas – Birutė – Juozas... Vardai rikiuojasi abėcėlės eile: A. B. J., ir tokia eile, kaip pasirodė jų autobiografinės knygos. Pavardės Ži(linskas), Že(maitytė), Zd(ebskis) – visos trys iš abėcėlės pabaigos ir rikiuotinos atvirkščiai. O kas juos sieja? Atvira ar net atlapa širdis. Gal mes, dzūkai, iš tiesų esame atlapaširdžiai? Tada savęs nelabai galiu prie jų skirti. Matyt, Marijampolėje mokslus ėjęs, būsiu „dzūkas, pazulintas į suvalkietį". Kartais ir iš manęs galima kai ką ištraukti, kartais pats „atsirišu", bet yra subtilių temų, kuriomis niekada nesmalsaudavau, kaip tvarkosi mano draugai, nei nesidalydavau su jais. Turi šis tas tamsaus ir šviesaus likti tik tarp žmogaus ir Dievo, šis tas – tik sakramentinei išpažinčiai.

Visi trys šie spalvingi dzūkai parašė apie savo gyvenimą, visų jų išleistus ar rengiamus leisti raštus atidžiai skaičiau. Pirmiausia Algimanto „Žemės šauksmą", jo nukunigėjimo kelią. Pradžioj stebėjausi, kad materialistiškai dėstomi mokslai galėjo tiek supurtyti teologinį išsilavinimą turinčio žmogaus tikėjimą, o paskui tariau: kodėl gi ne? Visi esame savo kartos vaikai ir galime susirgti jos ligomis. Algimanto garbei reikia pasakyti, kad iš kelių mūsų pašaukimo brolių, sovietmečiu apie pasitraukimą iš Bažnyčios tarnybos ar tikėjimo praradimą rašiusių, jis išlaikė daugiausia pagarbos savo tauriesiems auklėtojams Vincentui Sladkevičiui, Pranui Kuraičiui ir kitiems. Savo nutolimo priežasčių ieškojo ne Bažnyčioje, o ideologijose ir savyje. Matyt, šitaip jis buvo pasirengęs po širdies operacijos 1989 m. Didįjį penktadienį vėl gauti tikėjimo malonę. Gal išmeldė mo-

tutė, gal kun. Juozas, dėl jo sielvartavęs ir jam brangus likęs? Tada, specialiai neatsiprašinėdamas, Algimantas padarė, ką derėjo padaryti: literatūriškai aprašė tolesnį savo kelią ir paprastai parodė, kad „ten gera, kur mūsų nėra" ir kad kiekviename kelyje pakanka akmenų kojoms atsimušti. Ir dar parodė, kad kunigystė nėra drabužis, kurį galėtum nusivilkti, nusviesti ir užmiršti. Tikime juo, kai prasitaria, jog jam likusi viena didžiausia svajonė – dar bent kartelį atlaikyti šventas Mišias prieš iškeliaujant iš šio pasaulio...

Prieš beveik dešimt metų skaitydamas „Palydėsiu į Tėvo namus" tikriausią rankraštį, net ne mašinėle rašytą, nemaniau, kad gydytoja Birutė ryšis jį duoti spaudai. Pagal daugeliui maldingųjų įprastą „puikybės baimę" galėjo rodytis nekuklu plačiai atskleisti tokį šventą savo tarnavimą sieloms. Gražu, kad Birutė pasielgė kaip laisvas žmogus. Žinojo, kad daug kam labai padės savo pasakojimu, tai ir paskelbė, nepaisydama, kaip pasirodys kam bailesniam. Laiminga esi, Daktarėle, kaimynėle ir mano studentėle, kad nevengi dalytis gaunamomis iš Viešpaties dovanomis su ligoniais, daktarais, kaliniais, kunigais!

Taip susiklostė, kad su kunigu Juozu Zdebskiu bemaž nebuvome pažįstami. Iš veido ir vardo – taip, porą kartų pasisveikinę Marijampolėje per Dievo tarno Jurgio Matulaičio minėjimus, ir tiek. Iš tolo gerbiau jo narsumą, tiesumą, nepaprastą ištvermę. Buvau šį tą girdėjęs ir apie jo polinkį tyrinėti moteriškojo pasaulio psichologiją (su rizika, bet nieko nedailaus). O štai dabar prieš mane antrą kartą jo dienoraščių puslapiai, ir man artimi knygos rengėjai prašo baigiamojo žodžio, kaip, darbą pradėdami, buvo ieškoję padrąsinimo. Šalia A. Žilinsko apžvalgos mėginsiu kalbėti teologiniu bei asketiniu požiūriu. Broliškai ir kritiškai.

Tarp gėlių – tarp spyglių – tarp vagių

Išėjo nesusipratimas. Turėjo pirmiau pasirodyti „Kunigas tarp gėlių", paskui „Kunigas tarp vagių". Būtų buvę

nuoseklu ir chronologijos, ir asmenybės raidos požiūriu, nes 1971 m. į Lukiškes, paskui į Pravieniškes kunigas Juozas Zdebskis atsinešė visą „... tarp gėlių" knygos patirtį, sopulį ir brandą. Nieko. Gerą dienoraštį gali bet kur atsivertęs skaityti. Rengėjai pasiaiškino: taip padarę siekdami knygų „Akiplėša" ir „Kryžiaus ir Meilės kelias" (atsiminimų apie kunigą Juozą Zdebskį) turinio tęstinumo. Tebus jų valia. Vis dėlto, jeigu šį tomą perskaičius jo rezultatas mūsų sąmonėje įsitvirtins kaip galutinis šios išskirtinės asmenybės vaizdas, tai klysime. Reikės dar kartą grįžti prie „Kunigas tarp vagių", „Akiplėšos" ir bičiulių atsiminimų.

Kai rengėjai nusprendė vieną knygą pavadinti „... tarp gėlių", kitą – „... tarp vagių", buvo suprantama, kad Gėlės – pirmiausia jo jaunos bičiulės, rinktinės sielos, kurioms jis kaip saulė švietė savo tikėjimu, drąsa, įžvalgumu, natūraliu ir antgamtiniu vyriškumu, o jų žavėjimasis, kilnūs polėkiai savo ruožtu teikė jam įkvėpimo dar dosniau dalytis tikėjimo ir žmogiškumo turtais, kurių jam nestigo. Bet tai, manyčiau, ne viskas. Gėlės – ir jo paties jaunystė, jo mažosios sesytės danguje, poetiška pietų Dzūkijos gamta, pirmieji kunigystės įspūdžiai. Į tuos keliolika jauno žydėjimo metų įsibrauna pirmasis areštas bei įkalinimas. To meto užrašai taip pat šioje knygoje. Todėl tikslesnis (sentimentalokas) pavadinimas būtų „Kunigas tarp gėlių ir spyglių". Juo labiau kad ir kai kurios mielos Gėlės skaudžiai subadė jam ne tik rankas, bet ir širdį.

Kam to visko reikėjo ir kam apie tai kalbėti?

„Homo sum et nihil humani a me alienum puto" (*„Esu žmogus ir nieko, kas žmogiška, nelaikau sau svetima"*, – romėnų poetas Terencijus). Celibatui įsipareigojęs kunigas ir moteris–mergina–mergaitė nuo seno yra delikati tema, kurią santūrūs žmonės paprastai verčiau nutyli, o storžieviai suprimityvina ir ne sykį supurvina. Jonas Paulius II, ir pasižymintis realizmu, ir tikintis žmogaus kilnumu bei Kūrėjo planų

šventumu, šiai temai paskyrė žmogiškai šiltą ir krikščioniškai taurų 1995 m. Didžiojo ketvirtadienio laišką pasaulio kunigams. Štai glaustai jo minčių eiga:

Mums, katalikams, ir daugumai krikščionių brangiausia žmonijos istorijoje moteris yra Jėzaus Gimdytoja Marija. Kartu tyroji Mergelė ir švelnioji Motina, kuklioji Dievo ir žmonių tarnaitė, aukščiau už angelus iškeltoji Amžinybėje. Kas kas, o jau kunigas tikriausiai kiekvienoje mergaitėje ar moteryje matys kokį nors Marijos asmens ir gyvenimo atšvaitą, nors jis ir būtų tragiškai sumaitotas. Marijos motinystė gaubia kiekvieną moterį vienokio ar kitokio motiniškumo aureole, jos mergystės koks nors spindulėlis prasišviečia kiekvienos mergaitės, suaugusios merginos ir moters veide (pirmiausia dvasiniame veide). Per Marijos dvasinę motinystę, per Jėzaus Kristaus brolybę mes tikėjimo pasaulyje turime du marijinius moters modelius: *motinos* ir *sesers*.

Tad popiežius ir rašo: *„Motina ir sesuo – dvi pagrindinės kunigo požiūrio į moterį plotmės. Jei toks požiūris yra nuoširdžiai ir brandžiai išugdytas, moteriai nebūna ypatingų sunkumų bendrauti su kunigu. Pavyzdžiui, ji nejaučia sunkumo išpažinti savo nusižengimus Sutaikinimo sakramente. Juo labiau nemato sunkumų drauge su kunigais dalyvauti įvairiuose apaštalavimo darbuose. Taigi kiekvienam kunigui tenka didelė atsakomybė – išsiugdyti brolišką požiūrį į moterį. Šia prasme apaštalas Paulius savo mokiniui Timotiejui liepia, kad su vyresnio amžiaus moterimis elgtųsi „kaip su motinomis, o su jaunesnėmis – kaip su seserimis, laikydamasis tobulo skaistumo"* (1 Tim 5,2)".

Šv. Tėvas dar ir atskirai tame pačiame laiške kalba apie brolio–sesers santykį: *„Neabejotina, kad sesuo ypatingai išreiškia vidinį moters grožį, o kartu nusako tam tikrą jo neliečiamumą. Jei kunigas, Dievo malonės padedamas ir Motinos Mergelės Marijos globojamas, išugdo savyje tokią laikyseną moters atžvilgiu, tada visoje kunigo tarnystėje jis susilauks didelio moterų pasitikėjimo, į kurias, žiūrint amžiaus ir gyvenimiškos situacijos, pats galės žiūrėti kaip į seseris ir motinas"*.

Didžiausias krikščionijos ir pasaulio moralinis autoritetas tauriai ir blaiviai kalba viso pasaulio kunigams apie savo ir jų požiūrį į moteriškąją žmonijos pusę ir glaustai išreiškia gaires: *kaip su motinomis ir seserimis, laikantis tobulo skaistumo*! Kas netiki tokio požiūrio ir tokio bendravimo galimumu, tegu neskaito nei kunigo Juozo dienoraščių, nei mūsų samprotavimų.

Kas ruošė jausmų egzaminams?

Sugretinę daugelį kunigo Juozo dienoraščio vietų su ką tik cituotais Jono Pauliaus II tekstais, maloniai nustebsime radę tiek ir tiek panašumų. Nors savo požiūrį į moterų giminę ir laikyseną jų atžvilgiu kunigas Juozas sprendė ketvertu dešimčių metų anksčiau už šį popiežiaus laišką, tai nereiškia, kad tokio požiūrio nebūtų buvę Bažnyčioje daug anksčiau, kad lenkas popiežius „kanonizavęs" tai, ką mūsų audringasis dzūkas savo nuojauta ir malda atradęs. Popiežiui galime būti dėkingi, kad nuosekliai ir išsamiai suformulavo šviesų krikščionišką požiūrį. Kunigu Juozu galime gėrėtis, kad taip giliai paėmė į širdį mūsiškės kunigų kartos auklėtojų pamokas. Jo puslapiuose randu kone žodis žodin kartojamus tėvo Juozo Grigaičio posakius, kuriuos pats esu girdėjęs per dvasines konferencijas ir asmeninius dvasinius pasitarimus:

Jautrumas moterų savitumui, gebėjimas žavėtis tuo, kas gražaus joms Dievo duota, kunigui nepakenks (dar įkvėps jam švelnumo apskritai santykiuose su žmonėmis), jei bus išlaikyta tam tikra vidinė ir išorinė distancija... Gatvėje ar bet kur susitikdamas, akių į degtukų dėžutę neįsidėsi, bet mokėk ir regėdamas kai ko nematyti, nesistebeilyti... Apgaubk mergaites ir moteris ta gražia pagarba, kurią jauti Marijai... Neužmiršk savo atsakomybės už sielas, prie kurių prisilieti...

Daug kartų šių minčių aidai skamba kunigo Juozo dienoraštyje jau nebe kaip kažkieno pamokymas, o kaip nuo-

sava, įsigyventa programa. Taip pat randu (1959 04 08) tiesiog minint prieš pusę amžiaus daugelio pamėgtą ir lig šiol kai kieno neužmirštą autorių Peterį Lippertą SJ. Iš jo „Susitikimų" dienoraštyje išvadą: *„Pasirodo, aš, kaip kunigas, turiu teisę net ieškoti, kaip sielas rišti prie savęs, kad jos būtų man pasidavę, kad galėčiau keisti jų gyvenimo kryptį, atiduoti jas Jėzui"*. Manau, kiek per stipriai išverstas vokiškasis tekstas. Greičiau ne „rišti" ar net „pririšti", o „traukti". Ir tas „pasidavę" neturi reikšti dominavimo, nes kaip tada atiduosi Jėzui? Tikriau kunigas turi patraukti, kad sielos panorėtų eiti prie Jėzaus, palydėti, kiek reikia, o paskui, kai lieka joms nebereikalingas, tyliai pasitraukti, kad pats Jėzus ar kitas Jo tarnas tolesnį kelią palydėtų. Kunigas Juozas troško jam mieloms būtybėms šventumo, bet, regis, nenorėdavo lengvai paleisti iš savo orbitos, ypač tų, kurios savo polėkiais ir dvasią turtinančiu bendravimu buvo tapusios jam brangesnės.

Apie patį tėvą Lippertą rašo, kad jis būdavo „itin švelnus" (*„ganz lind und zart"*) toms moterims, kurios jau niekuo negalėjo žadinti jo juslingumo (*„Sinnlichkeit"*). Atrodo, Juozelis (visiškai geraviliškai) rodė švelnumo ir toms kilnumo siekiančioms būtybėms, kurios jam buvo natūraliai simpatingos. Jis buvo tvirtai įsidėmėjęs išorinį atstumą (kelissyk kartoja: *„nepaliesti"*) ir jo laikėsi, o štai vidinės distancijos ar neįsidėmėjo, ar pakankamai neįvertino; galbūt manė tuo nuskurdinsiąs save ir tuos tyrai pasitikinčius žmones ar jų pakankamai nepažinsiąs ir negalėsiąs teisingai jiems vadovauti. Taigi vidinės distancijos nelabai laikėsi, todėl nestigo dvasinių kančių ir jam pačiam, ir toms, kurioms labai troško nekaltos laimės. Įsijautęs į dienoraščių atmosferą, vienu dalyku esu visiškai tikras: nebuvo fizinių ryšių, ir jų smalsaujantiems nėra ko po jo dienoraščius raustis.

Pirmiau už auklėtojus ir knygas mūsų emocijų kryptį kuria gimtosios šeimos aplinka. Kunigas Juozas ilgainiui įsitikino, kad tėvų nameliai brangūs mažai jam davė šilumos, kad patyrė tik tėvų rūpesčio, bet ne švelnumo. Giliai giliai

širdin įėjo tik mažosios sesytės, kurių anksti neteko. Tai, manau, paaiškina, kodėl Mergelės Marijos tyrumas bei dvasinis grožis jo sielai stipriau bylojo negu Motinos Marijos maloningumas. Būdamas emocingos prigimties ir mažai švelnumo namie patyręs, labai jo ilgėjosi. Veržėsi švelnumą dalyti ir gauti ne sūnaus–motinos, o brolio–sesers ir broliškai mylimos bičiulės, *Sesės* prisirišimo pavidalu.

Dvi *sesės*, du likimai

Nemažai seseriškų sielų spietėsi apie kunigą Juozą kaip plaštakės apie žiburį niūraus laiko prieblandoje ir tamsoje apie 1956–1960 metus, kada jų jaunystė ieškojo gyvenimo kelio, blaškoma nuožmių pokario vėtrų, kurios sugriovė daugelio namų židinius ir išsvaidė žmones, užčiaupė burną visuomenės ugdytojams rašytojams ir pedagogams. Iš kur reikėjo semtis gyvenimo meno *„dvasioje ir tiesoje"*? Beliko Bažnyčia ir bažnyčios, neparklupdyta, nors smarkiai praretinta dvasininkija. Tuos kunigus, kurie gebėjo atjausti ir suprasti skausmingai ieškančią dvasią, be to, nesusigūžė grėsmės savo laisvei akivaizdoje, neklaidinga nuojauta ir surasdavo sau patarėjais vadovais vyriškasis ir moteriškasis jaunimas. Kunigą Juozą apspito daugiau šis pastarasis, pajutęs, kad jis pasirengęs ne tik pamokyti, bet ir tapti įžvalgiu bei atviru draugu. Kai kurioms užtekdavo vieno kito pasitarimo ir pastiprinimo pro klausyklos langelį ar kelis sykius apsilankius, religinės saviauklos tema literatūros gavus. Kitas patraukė ilgos gražios bičiulystės perspektyva.

Kadangi tai buvo rinktinės jaunuolės, subtilių jausmų ir gražiausių užmojų kupinos, negalėjo jomis nesusižavėti ir į jas nepalinkti jaunojo sielų vado siela ir širdis. Kaip neprisiminti, ką pasakė Vaižgantas „Vaduvų krašte" apie savo jaunystės laikus. Ėjo pavojinga „kova dėl kultūros", kaip jis apibrėžia, o kartu jaunųjų kovotojų gyvenimai ir pasipuošdavo, ir kraujuodavo dėl gaivalingo meilės jausmo, kai „širdžiai neįsakysi". Atsimename, kaip giedrą ir vaiskų Dakta-

ro ir Marytės Šešiavilkiotės bendravimą brutaliai perkirto pavydus įskundimas. Susipindavo tautiniai siekiai su asmeninėmis širdžių istorijomis, susipina su jomis ir religinių idealų siekimas.

Nesunku pastebėti, kad gana anksti, šių dienoraščių rašymo pradžioje, ypač dvi jaunuolės patraukia nuoširdų kunigo Juozo dėmesį ir visą laiką lieka jam svarbios. Vienos vardas nė karto dienoraštyje nepaminėtas, ji visą laiką vadinama *Sese*. Kita dažnai įvardijama asmeniniu vardu, bet, kad laikytumės vienoje vardų plotmėje, susitarkime ją vadinti *Viešnia*. Kun. Juozas iš pat pradžių nustebintas jų veržimosi į šventumą ir ryžto aukotis geriems darbams. Randame užrašyta nemažai pokalbių su Viešnia. Konkretus bendravimas su Sese mažiau pavaizduotas, užtat jausmo jai daugiau. *„Širdžiai neįsakysi"*. Kaip klostėsi istorija toliau?

Subtiliais dienoraščio lapais dvasinio draugo ir vadovo širdį į save palenkusi, Sesė vis mažiau lankosi, kažkur dingsta. Bičiulis kalėjime, ilgisi kokio nors prisiminimo ženklo. Nieko, tyla. Nei laiškelio, nei siuntinėlio. Meilė moka laukti ir tikėtis, kai pašalinis asmuo seniai būtų pasakęs: kažkas ne taip. Ir štai, grįžus iš kalėjimo, po poros mėnesių Sesė apsilanko. Nebe ta tyroji. Ji atidavusi širdį kažkam kitam, visiškai kitokiam žmogui, ir tas jos palankumu pasinaudojęs primityviausiu būdu. Ji vidum palaužta ir kenčianti, ne mažiau kenčia taip idealizavęs ją bičiulis. Paskutinės kelios dešimtys puslapių kupinos šio draskančio sielvarto ir negailestingų klausimų: gal aš kuo nors kaltas, gal per mažai ją pakėliau į dvasios sritį, gal per mažai už ją meldžiausi? Apviltos meilės sopulį jis norėtų pašventinti, aukodamas jį Dievui kaip atleidimo ir malonės jai vėl pakilti maldavimą. Knygos rengėja, matyt, pažinojo Sesę ir savo pastabose mus nuramina, kad Sesė prisikėlė ir kun. Juozas tai patyrė dar gerokai anksčiau prieš savo žuvimą.

Kitaip pakrypo Viešnios keliai. Atrodo, ji buvusi tvirtesnė, principingesnė. Kartą susižeidusi koją ir viešnagėje už-

trukusi, netyčia aptiko ir paskaitė Bičiulio dienoraštį, ir tas jai atvėrė akis: ne ji yra brangiausia ir branginamiausia, kaip manė, o kita. Mylintieji žino, kaip klaiku sužinojus, kad brangesnis „kitas" ar „kita". Jau anksčiau pastebėjusi, kad Juozelis savo psichologiniam smalsumui, o gal ir vyriškai tuštybei patenkinti „žaidžia merginų širdimis" (ne, nieko netyro neįtarė, bet daug skaudaus ir pavojingo), tiesiai žeria: „Būtum niekšas, jei dar taip darytum!" Išvažiuoja, ilgokai nesirodo, o kai vėl ne kartą pasimato, bendravimą užpildo bendri rūpesčiai dėl Tautos ir Bažnyčios. Dar vėliau nustebina Juozą: nusprendusi tapti vienuole.

Abu šie likimai – didelės pamokos Juozui. Jis anaiptol neketino elgtis niekšiškai, juo labiau susigriebia po šių pamokų. Nors ir gilinęsis į savo viešnių ir sesių psichologiją, jis vis dėlto nenumanė, kaip giliai ir lemtingai meilė pagauna jų sielas, daug stipriau ir patvariau negu vyrų. Tai dar pagilina ir praplečia apaštališkosios kunigo atsakomybės sąmonę. Jau pirmojo kalinimo metu jis buvo stoiškai stiprus ir krikščioniškai jautrus nelaisvės bendrakeleiviams. Jis ir ten kunigas, dorumo šviesėlę visur įnešantis, bet kokiam egoizmui svetimas. Kai antrojo įkalinimo metu kameros draugai jį apvagia ir bent kai kurie nejaukiai todėl jaučiasi, jis nutyli, nenorėdamas jų pažeminti. Jei kas mėgino jam prikišti dvasišką donžuanystę, teįsiskaito į kalėjimo užrašus viename ir kitame tome ir pamatys apaštalą, degantį kiekvienos sutiktos sielos – vyro ar moters, laisvojo ar kalinio – gelbėjimo karščiu. Išėjęs į laisvę jis kaskart vis labiau pasineria į abiejų lyčių jaunimo evangelizavimą, įvairiopą kovą už Kristaus tikėjimą ir Tautos dvasios gyvybę.

Grįžtu prie ankstesnio savo teiginio, kad šio dienoraščio tomo teikiamas kunigo Juozo Zdebskio asmenybės vaizdas nėra galutinis. Ne. Galutinį rodo „Akiplėša" ir minėtieji bičiulių atsiminimai. Kunigas Zdebskis nerašė Pasipriešinimo kronikos, kaip dar vienas dzūkas, kunigas Lionginas Kunevičius (ją dabar gabaliukais spausdina „XXI amžius").

Kunigas Zdebskis rašė literatūrinį asketinį dienoraštį. Tik suskaičiuokime, kiek vietos jame užima maldos, sąžinės apyskaitos, susikaupimo dienų pasiryžimai. Su pavydėtinu nuoseklumu jis visą laiką ištikimas seminarijos įdiegtoms maldingumo praktikoms, sakramentinei išpažinčiai, dvasios vadovo kontrolei. Tik jo valingumu ir ištikimumu maldai galima paaiškinti, kodėl jam užteko tik apsvilti žmogiškosios meilės bei žmogiškųjų meilių žaizdre, bet ne supleškėti su visais šventais pasiryžimais, kaip atsitinka ne vienam ne tokiam valingam, ne tokiam besimeldžiančiam ir ne taip save kontroliuojančiam.

Gėrimės, nebūtinai sekame

Yra lotyniška aksioma: *„Sancti semper sunt admirandi, sed non semper sequendi"* – *„Šventaisiais visada verta stebėtis* (arba: gėrėtis), *bet ne visada reikia sekti"*. Ta taisyklė pirmiausia taikoma kai kurių šventųjų gyvenime pasitaikančioms keistenybėms arba nepaprastai griežtoms atgailoms. Ji taikytina ir ten, kur šventas žmogus tik ypatingomis pastangomis ir ypatinga malone sugebėjo „vaikščioti peilio ašmenimis". Juo besižavinčių (ne be pagrindo) gerbėjų apsuptas, kunigas Juozas nepametė galvos ir neapgaudinėjo savęs. Jis žino, kad ir dvasingai užsimezgusi draugystė gali vesti į fizinį artumą, nes žmogus gi viena būtybė. Žino, kad gali patirti stiprių pagundų ir blaiviai atsimena, jog tai būtų skaudus pralaimėjimas vienai ir kitai pusei. Todėl kartoja sau geležinę taisyklę: nesiekti jausmų malonumo, nepaliesti! Vienos iš artimiausiųjų bičiulių dienoraštyje randa: „Atrodo, nors mirk, kad tik būtų galima prisiglausti". Kartu pati bičiulė žino, jog nebus tai leista, ir todėl sąžinė jai leidžia toliau lankytis. Paskui ji atsitoki, patyrusi, jog nėra artimiausioji bičiulio širdžiai. Ir vėliau, ir daug metų prabėgus, jai lieka šventa ir tyra pagarba šiam Dievo vyrui, kuris atskleidė jai religinius dvasios akiračius, tvirtai laikėsi pasiryžimo nepiktnaudžiauti jos prisirišimu bei pasitikėjimu. Vis dėlto

padarytume blogą patarnavimą mieliems kunigėliams ir mieloms jaunuolėms, taip pat amžiaus vidurdienio sulaukusiems kunigams ir jų aplinkos moterims, jeigu imtume drąsinti: kunigas Juozas nesuklupo, nesuklupsite ir jūs... Tai galioja ne vien kunigams ir jų aplinkai. Galioja ir pasauliečiams, šeimas sukūrusiesiems. Visiems tinka vidinės drausmės ir išorinio santūrumo dėsniai, kad būtų išvengta nuodėmių ir tragedijų.

Ar mes atpirkėjai?

Meilės kokybė geriausiai pasirodo tada, kai ji būna apvilta. Egoistiška meilė – savimeilės sesuo – tokiu atveju dažnai prasiveržia neapykanta ir kerštu. Savo švento vardo verta meilė atvirkščiai: užuojauta, skausmu dėl draugo ar draugės nupuolimo. Kunigas Juozas šį egzaminą puikiai išlaikė. Jo dienoraštyje nerandame jokio apmaudo, kad brangus jam žmogus palinko prie kito. Tik didžiulis skausmas, kad suklupo rinktinė siela. Rodos, ir gyvybės būtų negaila atiduoti, kad tik nebūtų įvykę, kas įvyko. Ir jokio vargo ir kančios negaila, kad tik brangus žmogus vėl pakiltų. Kasdien mūsų pasaulyje ištinka žmones panašūs nusivylimai, bet toli gražu ne kasdien – tokia reakcija.

Religinės dvasios kupinas draugas prašo Dievą, kad siųstų jam vargą, kančią, kuria jis galėtų išpirkti draugės nuodėmes. Ir kilnu, ir... Viena, jis pats jaučia, kad aukotis reikia už daugybę, ne tik už tą vieną. Antra, nelabai įsisąmonina, kad šis savaip saldus kančios troškimas – tos pačios meilės atmaina ir tęsinys. *„Nėra didesnio skausmo už meilėj kilusį, nėra didesnės meilės už skausmuose subrendusią"*.

Pasidalysiu, kaip truputį kitokiame kontekste prieš porą metų mane gražiai „nusodino" šviesus nuodėmklausys. Kai pareiškiau, jog ryžtuosi priimti kokį nors vargą kaip permaldavimą už tuos per 50 kunigystės metų sutiktus žmones, kurių nepakėliau, o gal pamurkdžiau, atšovė: *„Neįsivaizduok esąs sielų atpirkėjas. Jėzus yra visų Atpirkėjas, o ne tu!"*

Kas tada? Tik labai nusižeminus ir labai Jėzumi pasitikint maldauti, o reikės kokios ypatingos tavo aukos ar ne – Jam palik. Gal esi per gležnas tokiai aukai, kokia būtų teisinga. Jei atsiųs – prašyk jėgų, kad ją pakeltum. Bet Jėzaus aukos gali ir be tavosios užtekti...

Celibatas ir santuoka

Šiuose dienoraščiuose nerasime jokios užuominos, kad kunigas Zdebskis būtų bodėjęsis celibatu. Ryškiai matome jį teigiantį tokio gyvenimo būdo prasmę ten, kur jis mažiausiai suprantamas – kalinių aplinkoje. Būdamas laisvėje, jis tiesiog apčiuopiamai patyrė, kad negalėtų tiek daug judėti ir visur pasiekti, turėdamas šeimą. Taip pat jautė, kad, nepriklausydamas kuriai vienai, gali būti brolis ir dvasinis vadovas daugeliui. Žemiškosios meilės ir pasiaukojimo Dievo karalystei įtampa teikė kančios, bet kartu žadino energiją ir buvo vaisinga. Ir jo Viešnelei tapti vienuole reiškė ne „pasilaidoti", kaip dažnai manoma, o visą savo gaivališką energiją įkinkyti į tarnavimą Dievo tautai, į kūrybingą darbą „iki nukritimo".

Kita vertus, kunigas Zdebskis labai gerbė šeimos žmones, kurie nesitraukė nuo darbo Tautai ir Dievui net ir rizikuodami savo artimųjų vargais. Kai jo bendramintis Petras Plumpa buvo antrą kartą įkalintas ir namuose liko trys mažamečiai vaikai, kunigas Juozas jautė pareigą padėti tai šeimai. Save lygindamas su šiais kovotojais, jis suvokė, jog jam lengviau negu jiems.

Ir dar viena vertus, dienoraščiuose prasišviečia labai kilnus Kūrėjo planų suvokimas, kai Jis leidžia vyrui ir moteriai tapti tėvu motina, suvienijant juose dygstančius žmogiškosios gyvybės pradus, o Pats sukuria ir įdiegia naujajai būtybei sielą. Pagarbus kunigo Juozo požiūris į santuokinės meilės aktą man gyvai primena vieną momentą iš natūralaus šeimos planavimo konferencijos, prieš keletą metų su užsienio svečiais surengtos Vilniuje. Apie sąmoningo gy-

vybės pažadinimo džiaugsmą su žavesio, pasididžiavimo ir atsakomybės jausmu tada liudijo gausios šeimos tėvas, vienas iš Kroatijos katalikų visuomenės šulų Marijus Živkovičius (Marijo Živkovič). Manau, skaitydami bei mąstydami apie gyvybės perdavimo slėpinius, ir mes nepulsime į pruderiją, o verčiau mintimis pagerbsime tą neliečiamą momentą, kada mūsų kiekvieno gyvybė prasidėjo iš Dievo laiminamos mūsų gimdytojų meilės.

Taip, celibatas ir santuoka vienas kito nepaneigia, o greičiau vienas kitą papildo Dievo tautoje. Šeimos išaugina kunigus, vienuoles, vienuolius, o šie savo ruožtu tarnauja šeimoms. Šitai gražiai suvokė kunigas Juozas ir jį supęs jaunimas. Ar suvoks tai šiandienis jaunimas, nuo mažens be gėdos ir be gailesčio maudomas visokių rūšių pornografijos bangų? Ar nepatraukys pečiais ir kuo greičiau neužvers jo širdies krauju rašytų puslapių apie sielos grožį, apie mergaitės ir moters jausmų subtilumą, apie nedrąsų meilės virpesį, kai iš visų pusių – tik mokėk pinigėlį ir skink visas nuodingas gėles, ir ryk, iki šleikštulio apsiryk beširdėmis aistromis? Romenas Rolanas kitados rašė, kad ir labiausiai patvirkusiuose Monmartro kvartaluose yra žydinčių tikrų nekaltybės darželių. Dėkui Dievui, matome ir šiandienėje Lietuvoje skaisčios jaunystės židinių. Žinome, kad jų yra ir nematomų. Tikime, kad dar gausės sielų, besibodinčių meilės nupiginimu, besiveržiančių į tyras aukštumas, į kurias šaukė ir vedė kunigas Juozas Zdebskis.

Kun. VACLOVAS ALIULIS MIC

Roma,

1996 10 20

LIETUVOS VIENUOLIJOS: Dieviškosios Jėzaus Širdies seserų pranciškonių kongregacija; Katalikių moterų kultūros draugija; Šventosios Šeimos seserų kongregacija; Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos Vargdienių seserų kongregacija; Skaisčiausiosios Mergelės Marijos Širdies dukterų kongregacija; Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos Tarnaičių seserų kongregacija; Dangun ėmimo seserys; Kauno Šv. Benedikto seserų kongregacija; Lietuvos Šv. Kazimiero seserų kongregacija; Šv. Juozapo ir Švč. Kūdikėlio Jėzaus Teresės basųjų karmeličių vienuolynas; Aušros Vartų Marijos ir šv. Teresėlės bendruomenė; Šv. Pranciškaus mažesniųjų brolių ordinas.

Vilniaus arkivyskupijos, Panevėžio ir Telšių vyskupijos KATECHETINIAI CENTRAI.

LIETUVOS „CARITAS" FEDERACIJA: Kauno arkivyskupijos „Caritas", Raseinių parapijos „Caritas"; Vilniaus arkivyskupijos „Caritas"; Telšių vyskupijos „Caritas", Akmenės parapijos „Caritas", Viekšnių parapijos „Caritas"; Vilkaviškio vyskupijos „Caritas", Alytaus dekanato „Caritas", Lazdijų dekanato „Caritas", Liubavo parapijos „Caritas", Marijampolės parapijos „Caritas", Vilkaviškio dekanato „Caritas"; Alytaus ŠEIMOS CENTRAS.

Lietuvių katalikų RELIGINĖ ŠALPA (JAV); ATEITININKŲ FEDERACIJA; EUCHARISTIJOS BIČIULIAI; Maldos grupė „KARUNKA"; Telšių katalikiška vysk. V. BORISEVIČIAUS vid. mokykla; Kauno Šv. KAZIMIERO knygynas; savaitraščiai „DIENOVIDIS" ir „APŽVALGA"; LIETUVOS SĄJŪDIS; SAUSIO 13-osios brolija.

TĖVYNĖS SĄJUNGOS (LK) valdyba ir Seimo frakcijos nariai bei sponsoriai: Vilija Aleknaitė, Laima Andrikienė, Juozas Dringelis, Algirdas Endriukaitis, Liudvikas Furmonavičius, Egidijus Jarašiūnas, Vladimiras Jermolenko, Vladas Katkevičius, Algirdas Katkus, Andrius Kubilius, Elvyra Kunevičienė, Vaclovas Lapė, Juozas Listavičius, Kęstutis Povilas Paukštys, Gediminas Vagnorius, Alfonsas Vaišnoras, Vidmantas Žiemelis.

KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ partijos Panevėžio kuopa ir Vadoklių kuopa.

AB „Spauda"; UAB geotechnikos grupė; Priekulės ŽŪ bendrovė; Naujamiesčio UAB „Vilaistė".

IŠEIVIJOS LIETUVIAI

KORĖJA: vysk. Jonas Bulaitis.

AUSTRALIJA: kun. S. Gaidelis SJ, kun. Pranas Dauknys.

BRAZILIJA: kun. Kazimieras Bėkšta, kun. Juozas Šeškevičius.
ANGLIJA: kan. Valentinas Kamaitis, kun. Jonas Sakevičius MIC.
ITALIJA: kun. Vaclovas Aliulis MIC, prof. kun. Tasius Ereminas.
VOKIETIJA: kun. D. Kenstavičius, kun. Kazimieras Senkus, kun. Hermanas Šulcas SDB.
JAV (ir KALIFORNIJOS lietuviai): kun. Leonardas Andriekus ir JAV pranciškonai, kun. Alfonsas Babonas, prel. Jonas Kučingis, prel. dr. Algirdas Olšauskas, kun. Teofilius Palis, prel. Juozas Prunskis, „Los Anželo Lietuvos dukterys", Adelė ir Julius Balsiai, Laima Baltrėnas, V.A. Bimbiriai, Aldona Brazdžionienė, Nida Brinkis, M.D. Zigmas Brinkis, Antanas Bulota, Danutė Domkus, Juozas Dzenkaitis, Ona ir Albinas Garūnas, Valeria Kaminskas, S. Karius, Kulnys, M. Lembertienė, Antanas ir Bronius Lengertai, Albinas Markevičius, Ignas Medzinskas, Dana Mitkienė, Nelė Mockuvienė, Isabel Oksas, Dana Paškevičius, J. Pazera, A. Pažiūrienė, Jonas Petronis, Genovaitė Plukienė, Juozas Polikaitis, Eugenija ir Kazys Prišmantai, T. Pupius, Janina Radvenia, Raulinaičiai, Nidutė ir Jonas Rice, Vida Ruokis, Anelė Sopys, L. Stadalnikienė, B. Stockus, K. Šakys, I.E. Šišas, Sophie Šukys, Romas Švainauskas, Vegnerių šeima, Vytautas Vidugiris.
KANADA: kun. Kazimieras Ambrasas SJ, kun. J. Aranauskas SJ, kun. J.K. Butkus OFM, t. Eugenijus, kun. Liudas Jonuška OFM, kun. Kazimieras Kaknevičius, kun. Juvenalis Liauba OFM, kun. Edmundas Putrimas, kun. Viktoras Skilandžiūnas, kun. Jonas Staškevičius, Stasė Ališauskienė, Izabelė Ambrasienė, Virginija Apanavičiūtė, Leonas Balaišis, Stasė Baršauskienė, Antanas Bumbulis, M.A. Čepuliai, Pranas Dikaitis, Antosė Kuncevičienė, Onutė Kupris, B.J. Lukoševičiai, Bronius Staškevičius, Eugenija Walensija.

LIETUVOS VYSKUPIJOS

Kaišiadorių vyskupija

BIRŠTONAS: kun. Jonas Danilevičius, Stasė Belickienė, Povilas Buzas, Povilas Čiukšys, Grigoniai, Jadvyga ir Vincas Laukevičiai, Gražina Navickaitė, Ona Valatkaitė.
BUTRIMONYS: kun. Edvardas Kraujalis.
ELEKTRĖNAI: kun. Jonas Sabaliauskas, diak. Rolandas Bičkauskas, Petras Adžgauskas, Violeta Ambrazevičienė, Antanina Bielinienė, Rima Bielinienė, Kazė Breikerienė, Janina Breinerienė, Stasys Degutis, Genovaitė Dilienė, Ona Eimontienė, Danguolė Galinienė, Genovaitė Gervienė, Stasė Jachimavičienė, Dana Jakonienė, J.J. Jano-

niai, Kazimiera Kaminskienė, Anastazija Karvelienė, Aldona Kriaučiūnienė, Stasė Lataškinienė, Eugenija Lelytė, Ona Matakienė, Pranciška Misavičienė, Vytautas Monkevičius, Bronius Pargaliauskas, Alma Petkevičienė, Vida Ribalskienė, Danutė Sabonienė, Stasys Sasnauskas, Nijolė Stankevičienė, Irena Steponienienė, Subačius, Aldona Sventkūnienė, Rita Šabūnienė, Domicelė Šaduikienė, Šeškevičienė, Violeta Švabauskienė, Leonas Tarbūnas, Genutė Tekorienė, Danutė Tilvikienė, Bronė Vasiliauskienė, Giedrė Zinkevičienė, Adelė Žemaitienė.

KRUONIS: Onutė Marcinkevičienė.

SKUDUTIŠKIS: kun. Albinas Šilkinis.

VIEVIS: Viktorija Žepnickaitė, Vilius Žilinskas.

Kauno arkivyskupija

GIRDŽIAI: Vytautas Lekutis.

JOSVAINIAI: kun. Petras Tavoraitis.

KAUNAS: kan. Bronius Antanaitis, kun. Viktoras Brusokas, kun. Alfonsas Bulotas, kun. Petras Dumbliauskas SDB, kun. Robertas Grigas, mons. Vincentas Jalinskas, kun. Algimantas Keina, mons. Vytautas Sidaras, mons. Pranas Tamulevičius, Ona Aleksejūnaitė, Bamblauskienė, Kazimiera Baracevičienė, M. Bartkutė, Rima Berontienė, Palma Beseckytė, T. Brazlauskaitė, Vanda Briedienė, Marija Budrienė, Tadas Burokas, Stefutė Butkienė, Izolda Buzienė, Janina Čiurienė, Aida Čižikaitė, Valė Dovydienė, Violeta Dubinskaitė, Laima Dumčiuvienė, Aldona Girininkienė, J. Grabys, Jonas Grigas, Ina Grinauskaitė, Birutė Ibėnienė, Marija Jakaitytė, Vidmantas Jankauskas, Gražina Jarve, Vida Jonavičiūtė, Stasė Kalniuvienė, Olga Kazlienė, Stasė Kelpšaitė, Leontina Kęsgailaitė, Anastazija Klėtkutė, Angelė Klėtkutė, Rita Kochanskienė, Lina Krunkaitytė, Elena Kunytė, Vincas Kvėdaraitis, Adelė Laipienytė, Albina Lengertienė, Eugenija Liepienė, Zuzana Liutkevičiūtė, Paulius Martinaitis, Rita Melinskaitė, Vitalija Miklyčienė, Stasė Mikutienė, Zenonas Mištautas, Vladas Narušis, Aldona Neciuvienė, Stefanija Novikaitė, Albina Pajarskaitė, Marytė Pakrosnevičienė, Leonija Petkevičiūtė, Zofija Petrušytė, A. Plavičius, Antanas Poderis, Monika Rakauskaitė, Marija Raškauskienė, Danutė Samaškaitė, Julija Samsonaitė, Genė Senikienė, Bronislava Skavolytė, Marija Staigiškaitė, Nijolė Šadauskienė, Onutė Šalnaitė, Regina Šalnaitė, B. Širvinskaitė, Edvardas Šiugžda, A. Šlekytė, Ona Šlekytė, Jadvyga Šliupienė, Bronislovas Taleišis, Salomėja Tekorienė, Genovaitė Tunaitienė, Ada Urbonaitė, Algimantas Ur-

bonas, Elvyra Varnaukienė, Vytautas Zdancevičius, Asta Žemgalytė, Alė Žibūdaitė, Bernadeta ir Algis Žikevičiai.

KĖDAINIAI: kun. Kęstutis Daknevičius ir Šv. Juozapo parapijos tikintieji, Eleonora Naudžiūninė.

KELMĖ: Petras Andrulis, Kazimieras Dembskis, Dalia Ditmanienė, ses. Gedvilaitės, Teresė Gedvilienė, Ramutė Geriksonienė, Bronė Jankauskienė, Stasė Jankutė, Jonas Steponaitis, Stasė Vasiliauskienė.

LABŪNAVA: kun. Juozas Indriūnas.

RASEINIAI: E. Dabkienė, Džiaugienė, J. Ezbergienė, Jančiauskas, Stasė Jasiulytė, J. Jokubauskienė, D. Jurkienė, St. Kazlauskas, Jurgis Kumetaitis, Z. Kvitnickienė, Vidmantas Leščinskas, L. Maciulevičienė, V. Miklienė, D. Mikševičiūtė, P. Misevičienė, P. Pečiulienė, Emilija Sabulienė, Angelė Stonienė, Kunigunda Stonienė, Tamulienė, Vapsevičius, Vasaitienė.

RAUDONDVARIS: kun. Vytenis Vaškelis, Gražina Bylienė, Genė Narbutienė, Vlada Senauskienė, Genutė Šilževičienė.

ŠIAULIAI: Stasė Černiauskienė, Felicija Dryžienė, Gražina Jakniūnaitė, Irena Jakutienė, Angelė Jančauskienė, Augustina Janulienė, Balys Jarušauskas, Vytautas Klusas, Zita Laurinavičienė, Genovaitė Masiulytė, Julija Mikšaitė, Marija Rakauskaitė, Ona Vaitiekūnienė, Elena Žukauskienė.

ŠILUVA: kun. Leonas Kalinauskas, prel. Edvardas Simaška.

TABARIŠKIAI: kun. Ričardas Repšys MIC.

TYTUVĖNAI: Valerija Sabaliauskienė, Janina Vasiliauskienė.

UKMERGĖ: kun. Prosperas Bubnys MIC, Angelė Cepelienė, O.A. Dzigai, Petronėlė Jukonienė, Leokadija Karalienė, Nijolė Kleinienė, Stasė Markevičiūtė, Zita Mikalauskaitė, Nijolė Narbutienė, Julija Repečkienė.

VANDŽIOGALA: kun. Aleksandras Počiulpis.

VIDUKLĖ: kun. Algirdas Mocius, Jonas Brastauskas, Remigijus Kučinskas, Aldona Raižytė, Teresėlė Ričkutė, Benediktas Skirgaila, Virginija Snapkauskaitė, Egidijus Staskevičius, Vytautas Valockas, Birutė Žabarauskaitė, Linelis Žukauskas, Mindaugas Žukauskas.

VILKIJA: kun. Virginijus Lenktaitis, Aldona Arkušauskienė, Apolonija Girdauskienė, Elena Girlevičienė, Julius Grabauskas, Danutė Kasparavičienė, Kazys Kudirka, Juozapas Laimutis, Stasė Laurinaitienė, Ona Genovaitė Lelešienė, Marytė Makauskaitė, Regina Marmaitė, Angelė Matelienė, Genovaitė Stanevičienė, Marijona Vaitiekaitienė, Nijolė Vosylienė, Alfonss Zumaras.

ŽAIGINYS: kun. Boleslovas Radavičius.

ŽALPIAI: kun. Juozas Razmantas.

Panevėžio vyskupija

BERČIŪNAI: Emilija Apisavičienė, Antanas Mališauskas.
BIRŽAI: kun. Bronius Strazdas.
DAUGAILIAI: kun. Petras Baltuška.
JONIŠKĖLIS: kun. Benediktas Urbonas, Feliksas Giedraitis, Jonas Kergė, Leonas Mosteika, Elena Šidagytė, Antanas Turauskas, Aleksas Valavičius.
KREKENAVA: kun. Petras Budriūnas, Monika Pogužinskienė, Angelė Pranaitytė.
LIKĖNAI: Regina Indrašienė.
MIEŽIŠKIAI: kun. Kostas Balsys.
NAUJAMIESTIS: kun. Rimantas Gudelis SJ, Kazys Adinavičius, P. Čepaitis, Bronislava Daraškevičienė, Danutė Dausienė, Dalius Dirsė, Liucija Dirsienė, Elena Garbašauskienė, Vytautė Kulevičienė, Juozas Misevičius, Janina Petkevičienė, Bronė Pobedinskienė, Vytautas Ščerbinskas, Zenonas Tamolė, Nijolė Ulienė, Aldona Vasiliauskienė.
PABIRŽĖ: kun. Antanas Balaišis, Aleksas Četvergas, Genė Drevinskienė, Bronė Kriaučiūnienė, Stefa Paškevičienė, Valė Švitinienė, Kostė Varžinskienė, Ona Visockaitė, Petras Visockas.
PANEVĖŽYS: Apolonija Abromavičienė, Julė ir Celestinas Ajauskai, Elena Braškienė, Audrius Dervinis, Bronė Gabrienė, Genė Grigaliūnienė, Monika Jakubonienė, T. Judikevičienė, Algirdas Kavarskas, Nijolė Lukoševičiūtė, Egidijus Mėlynis, M. Poželienė, Danutė Riomtienė, Alvydas Siaurys, E. Steponavičienė, E. Tumonytė, Jurgis Urbonavičius, Irena Uselienė, Elena Žebrienė, Veronika Žemaitienė.
SKAPIŠKIS: kun. Povilas Varžinskas.
UŽPALIAI: kun. Edmundas Rinkevičius.
VABALNINKAS: kun. Povilas Miškinis.

Telšių vyskupija

AKMENĖ: Genė Barauskienė, Algirdas Gudauskis, Kazimieras Kryžius, Anicetas Lupeika, Povilas Monkauskas, Bronė Prialgauskienė, Vladas Seniūnas, Bronislava Šiurkienė, Janina Šiurkienė, Marytė Švažienė, Ignacas Žeberskis.
ENDRIEJAVAS: kun. Juozapas Bukauskas.
KLAIPĖDA: kun. Vincentas Romanas Pučinskas, kun. Bernardas Talaišis, Jadvyga Barauskienė, Audronė ir Eugenijus Česnauskai, Antanas Česnauskas, Irena ir Kazys Česnauskai, Ilona ir Stasys Česnauskai, Remigijus Česnauskas, Ramutė Chatkevičienė, Elena ir Anta-

nas Matulioniai, Teresė Petrauskienė, Veronika Petrova, Zigmas Prochorskis, Vanda Sipavičienė, Danutė Sipavičiūtė, Teklė Steponavičiūtė, Rūta ir Vincas Venckai, Eleonora Voitkevič.
KRETINGA: Barbora Šauklienė.
NAUJOJI AKMENĖ: Regimantas Vainoris.
PAJŪRALIS: kun. Adolfas Pudžemis OFM.
PALANGA: Ona Šokelytė.
PLUNGĖ: Audrius Globys.
PRIEKULĖ: kun. Liudas Serapinas, Vytautas Klimovas.
ŠILALĖ: kun. Antanas Ivanauskas, kun. Egidijus Jurgelevičius, Irena Judeikienė.
TAURAGĖ: mons. Petras Puzaras, kun. Narsutis Petrikas, kun. Alvydas Vaitkevičius, Donata Gerasimova, Sabina Gerasimova, Bronislovas Poškus, Vidutė ir Jonas Šepučiai, Egidija Šeputytė, Evelina Šeputytė.
TELŠIAI: mons. Jonas Kauneckas, Angelė Raudienė, Birutė Zavadskienė, Irena Želvienė.
VARNIAI: kun. Jonas Petrauskis, Vanda Pocienė.
VENTA: Vaclovas Petrauskas.
VIEKŠNIAI: Monika Balčiūnienė, Anelė Barvydienė, Vincentas Gauronskis, Rimantas Gricius, Irena Grigienė, Aušrelė Gurauskaitė, Teofilis Januškevičius, Juozas Narbutas, Janina Riaukienė, Janina Vėlavičienė, Genovaitė Žalienė.

Vilkaviškio vyskupija

ALYTUS: kun. Juozas Gražulis, kun. Vytautas Insoda, kun. Jaunius Kelpšas, Teresė Bucevičienė, Birutė Dimšaitė, Genutė Tamulionienė, Žemaičių šeima, Birutė Žemaitytė, Juozas Žitkauskas, Marius Žitkauskas, Birutė Žitkauskienė, Petronėlė Žitkauskienė, Aurelija Žukienė.
ALVITAS: kun. Antanas Vitkus.
GARLIAVA: Birutė Angelė Stankevičienė.
GERDAŠIAI: Angelė Tartainytė.
IGLIAUKA: kun. Vitas Urbonas, Ona Akelaitienė, Aniceta Alaburdienė, Jonas Alkimavičius, Antanina Ambrasienė, Zita Antanavičienė, Ona Bartninkienė, Kazys Bendoraitis, Aldona Botyrienė, Eugenija Dabažinskienė, Ramutė Dvižinienė, Danutė Galinienė, Natalija Garkauskienė, Romas Grigaravičius, Laima Guzevičienė, Janina Jaškauskienė, Birutė Karalienė, Marijona Karalienė, Juzė Karčiauskienė, Julija Karkauskienė, Petras Kasakevičius, Danutė Kazakevičienė, Juozas Kėdys, Marija Kirtiklienė, Albinas Kisielius, Petras Klebaris, Bronius Kulboka, Jonas Kutkauskas, Ona Laukaitienė, Janina Lekec-

kienė, Benius Lukšys, Dana Maliejienė, Alfonsas Matukaitis, Joana Matulevičienė, Jonas Miknevičius, Ona Milkevičienė, Gediminas Mykolaitis, Ilona Nedžinskienė, Jonas Paukštys, Eleonora Pauliukonienė, Vainutis Pikas, Nijolė Puodžiūnienė, Leva Radzevičienė, Regina Radzevičienė, Vacius Rasiukevičius, Adelė Raudonienė, Marija Samsanavičienė, Klemensas Samsanavičius, J. Senkuvienė, Petronėlė Simonaitienė, Sigitas Sinickas, Jurgita Spūdienė, Jurgis Stanaitis, Jurgis Staniulis, Petrutė Stankūnienė, Petras Strolys, Irena Tamkevičienė, Vytenis Vaicekauskas, Jurgis Valiukas, Leonė Venckūnienė, Marceliukė Zieniuvienė.

ILGUVA: kun. Juozas Kaminskas.

IŠLAUŽAS: Leokadija Gruzdytė, Aldona Krušinskaitė, Leokadija Petrylienė, Janina Šklėriūtė.

KAZLŲ RŪDA: kun. Ignas Plioraitis, kun. Tadeus Vallian, Aldona Ambrazijienė, Valė Blažaitienė, Vytautas Bučinskas, Ona Girniuvienė, Elena Jakevičienė, Irena Kabišaitienė, Laimutė Kabišaitytė, Birutė Kajokaitė, Levutė Karčiauskienė, Nijolė Kasakaitytė, Natalija Kazlauskaitė, Salomėja Mirtrauskienė, Julija Plytnikaitė, Stasė Rainienė, Anelė Senkevičienė, Teofilė Šalčiūtė, Bonifacas Valaitis, Danutė Valentaitė.

KYBARTAI: kun. Vaclovas Stakėnas, Jūratė Adomaitienė, Janina Augaitienė, Onutė Augustaitė, Danutė Augustienė, Teresė Bazanavičiūtė, Alfonsas Belickas, Albinas Bielskus, Teresė Bielskuvienė, Jeronimas Buragas, Onutė Čepokaitytė, Gintautas Dobiliauskas,D. Dubauskaitė, Sigutė Eismontienė, Petras Ferencas, Onutė Griškaitienė, Anelė Guntorienė, Danutė Jankauskienė, Bronius Kriščiūnas, Teresė Kroelskienė, Gema Kruelskaitė, Zita Kučiauskienė, Genutė Kumetaitytė, Danutė Kvederienė, Onutė Kvederienė, Elena Lukoševičienė, Nastė Mačiulaitienė, Monika Mačiulienė, Eugenija Menčinskienė, Birutė Merkevičienė, Adelė Motgabienė, Onutė Pricevičienė, Jeronimas Račyla, Stasys Rutkauskas, Birutė Siaurusaitytė, Gema Sitkauskienė, Virginija Stalšinskienė, Saliomė Stankevičienė, Nijolė Šemiolkina, Teresė Šventoraitienė, Marytė Vaitkūnienė, Albinas Želvys, Antanas Žemaitis.

KUDIRKOS NAUMIESTIS: Adelė Aleksaitytė, D. Baukytė, Eugenija Diržiuvienė, Juozas Kaminskas, Aldona Kašiubaitė, Juozas Kudirka, Dana Marčiulaitienė, Kunigunda Matijošaitienė, Janė Okunienė, Janina Pėžaitienė, Teresė Sutkutė, Bronė Vasilčikienė, Petronėlė Žemaitienė, Juozas Žemaitis.

LAZDIJAI: kan. Gvidonas Dovidaitis, kun. Antanas Mickevičius, Mikalina Bartnikienė, Marija Biveinienė, Elena Dzimidienė, Ona Gylienė, Monika Gražulevičienė, Birutė Gražulienė, Stasė Juškelienė,

Adelė Kazlauskienė, Adelė Labenskienė, Marija Megelinskienė, Julija Miliuvienė, Ona Nevulienė, Penkiūnienė, Stasė Radeckienė, Elzbieta Rudzinskienė, Izabelė ir Petras Sakalauskai, Jadvyga Sandienė, Petronėlė Strakauskienė, Ramutė Sušinskaitė, Anelė Vaitkevičienė, Aldona Vengrevičienė, Antanas Žukauskas.

LEIPALINGIS: Albertas Ambrulevičius, Anelė Balaikienė, Ona Dumbliauskienė, Anelė ir Antanas Grigai, Gintas Grušauskas, Marytė Pranckevičienė, Julė Purvinienė, Angelė Taraskevičienė, Eugenija Treigienė, Angelė Treigytė, Pranas Vėselga, Janina Virbalienė.

LIUBAVAS: Dana Asipauskienė, Rasa Baliulienė, Marytė Jaseliūnaitė, Salomėja Karasevičiūtė, Onutė Niuklienė, Lina Saladuonienė.

MARIJAMPOLĖ: kun. Arvydas Liepa, O. Akevičiūtė, Jūratė Ardzijauskaitė, A. Ardzijauskienė, Ramutė Augustinavičienė, Verutė Beišytė, O. Bubnelienė, Juozas Buckūnas, Janina Buzaitė, L. Daukša, A. Galuzienė, A. Gavutienė, Elena Gedžienė, N. Gruodytė, Jadvyga Jokubauskienė, Janina Judikevičiūtė, Albina Kalinauskienė, M. Kliukevičienė, A. Kvedarienė, O. Lastauskienė, Emilija Montvilienė, M. Pituškienė, R. Repšienė, A. Striaušienė, Šverčiauskienė, A. Tautevienė, Emilija Valivonienė, Marijona Zdebskytė-Linkevičienė.

MERKINĖ: Gumuliauskai.

NAUJOJI ŪTA: Petronėlė Bartninkaitė, Anelė Degutytė, Antanas Gudaitis, Elytė Rutkauskienė, Marija Šerpenskaitė, Justinas Urbonas.

PRIENAI: mons. Juozas Užupis, Zuzana Eidukevičienė, Marytė Jakinevičiūtė, M. Jankauskienė, M. Makrickienė, Regina Smolskienė, Liuda Šulinskienė, Stasė ir Edvardas Veimgertneriai.

RUDAMINA: Kručkienė.

SASNAVA: B. Valaitytė.

ŠAKIAI: Kunigunda Malskienė, Algimantas Naujokas.

ŠLAVANTAI: kun. Pranas Perlaitis, Danutė Grabauskienė, Virgis Jakutis, Irena Križiokienė, Virginija Liaukevičienė, Dana Pankevičienė, Juozas Rinkevičius, Daina Tamašauskienė, Angelė Vaškelienė, Julė Vizmanaitė ir visi aukojusieji 1995 m. šv. Luko atlaidų rinkliavai.

ŠVENTEŽERIS: Anelė Marčiukaitienė.

Vilniaus arkivyskupija

DIEVENIŠKĖS: kun. Domas Valančiauskas.

DRUSKININKAI: Elena Kirmonienė, Aurelija Poteliūnaitė, Angelė Priekulienė, Danutė Protkonytė, Danguolė Stravinskaitė, Angelė Vailionienė, Marytė Vaškevičiūtė, Ina Zubrickaitė.

LENTVARIS: Genoefa Jankevičienė.

VAIDOTAI: Genė Gasperavičiūtė, Dalia ir Juozas Versekėnai.

VALKININKAI: kun. Valentinas Virvičius, Dalia Andriulionytė, Artūras Audickas, Elena Bagdonavičiūtė, Bronislava Černyšova, Ona Gegužienė, Aida Gelažiūtė, Modestas Juozaitis, Rita Kabašinskienė, Danguolė Kazlauskienė, Valdas Kukulskis, Dalia Puzienė, Emilija Rimšelytė, Marija Šokaitienė, Saulius Versekėnas, Žemaitienė.

VARĖNA: Diana ir Mindaugas Versekėnai.

VILNIUS: kun. Aušvydas Belickas, kun. Pijus Čižauskas, kun. Kazimieras Kuzminskas, mons. Alfonsas Svarinskas, kun. Jonas Vaitonis, J.Z. Aleliūnai, Jonė ir Valentinas Ardžiūnai, Vanda Bartkevičienė, Viktorija Bieliauskienė, Laimutė Blaškevičienė, Onutė Builienė, Ona Drūlienė, Monika Gavėnaitė, Rita Gineitienė, R. Jakučiūnienė, Aušra Japertienė, Petras Jucevičius, Marija Jūratė Jucevičiūtė, Danutė ir Jonas Juškaičiai, Sofija Kanopkaitė, E. ir R. Kisieliai, Danutė Kutkaitė, Virginija Laugalienė, Nijolė ir Alvydas Lisauskai, Danutė Maldeikienė, Dovilė Matulionytė, Kristina Mažulytė, Vacys Milius, B.R. Milukai, Aldona Milukienė, Janina Navickaitė, Marija Pašakinskienė, Aldona Paškonienė, Antanina Paškonienė, Loreta Teresė Paulavičiūtė, Marija Pečiukonienė, Zita Petraitytė, Teresė Petraškaitė, Rasa Pikelytė, Petras Plumpa, Marytė Puodžiuvienė, Angelė Raškauskaitė, Nijolė Sadūnaitė, Marytė Sadūnienė, Aldona Sakalauskienė, Donatas Stakišaitis, Ona ir Antanas Sučylos, Marija Rūta Surotkevičienė, Nijolė Šekštelienė, Andrius Šiška, Albina Šiupienienė, Teresėlė Danguolė Šniūrevičienė, Julija Šolomskienė, Birutė Marija Špokaitė, Rūta Taleišienė, Gediminas Uogintas, Giedrius Uždavinys, Vaidotas Vaičaitis, Paulina Valančiūnaitė, Zina Vepštaitė, Vytautas Vitkauskas, Regina Zabarauskaitė, A.A. Žilinskai.

AUKAS RINKO: kun. Kazimieras Ambrasas SJ (Kanada), Adelė Balsienė, Danutė Domkus ir Birutė Varnas (JAV, Kalifornija), kun. Antanas Balaišis (Pabiržė), kun. Prosperas Bubnys MIC (Ukmergė), kun. Alfonsas Bulotas (Kaunas), kun. Kęstutis Daknevičius (Kėdainiai), kan. Gvidonas Dovidaitis (Lazdijai), kun. Robertas Grigas (Kaunas), kun. Rimantas Gudelis SJ (Naujamiestis), kun. Antanas Ivanauskas (Šilalė), kun. Leonas Kalinauskas (Šiluva), kun. Virginijus Lenktaitis (Vilkija), kun. Pranas Perlaitis (Šlavantai), kun. Jonas Petrauskis (Varniai), kun. Jonas Sabaliauskas (Elektrėnai), kun. Liudas Serapinas (Priekulė), kun. Vaclovas Stakėnas (Kybartai), kun. Benediktas Urbonas (Joniškėlis), kun. Vitas Urbonas (Igliauka), mons. Juozas Užupis (Prienai), kun. Tadeus Vallian (Kazlų Rūda), kun. Vytenis Vaškelis (Raudondvaris), kun. Valentinas Virvičius (Valkininkai), Kazys Adinavičius (Naujamiestis), Juozas Antanavičius (Igliauka), Marytė Barkauskaitė (Igliauka), D. Baukytė (Kudirkos Naumiestis), Ve-

rutė Beišytė (Marijampolė), Stasė Belickienė (Birštonas), Genė Bikuvienė (Vilnius), Stefutė Butkienė (Kaunas), Onutė Drūlienė (Vilnius), Eugenija Margarita Gedvilaitė (Kelmė), Genovaitė Gervienė (Elektrėnai), Angelė Grigienė (Leipalingis), Angelė Jančauskienė (Šiauliai), Janina Judikevičiūtė (Marijampolė), Modestas Juozaitis (Valkininkai), Elvyra Kunevičienė (Vilnius), Danutė Maldeikienė (Vilnius), Aldona Paškonienė (Vilnius), Žybartas Patašius (Vilnius), Loreta Teresė Paulavičiūtė (Vilnius), Alė Počiulpaitė (Vilnius), Angelė Pranaitytė (Krekenava), ses. Regina OSB (Kaunas), Nijolė Sadūnaitė (Vilnius), Alvydas Siaurys (Panevėžys), Petronėlė Stankūnienė (Igliauka), Teklė Steponavičiūtė (Klaipėda), Genovaitė Šakalienė (Vilnius), Vidutė Šeputienė (Tauragė), Liuda Šulinskienė (Prienai), Ada Urbonaitė (Kaunas), Birutė Žemaitytė (Alytus), Laima Žemaitienė (Alytus).

Knygos rėmėjai, kurių sąrašai gauti po gruodžio 10 d., bus minimi tolesnėje knygoje iš serijos apie kun. Juozą Zdebskį – „Pažinsite iš jų vaisių". Atsiprašome, jei bus viena kita netiksli pavardė – kai kurios buvo sunkiai įskaitomos.

DĖKOJAME VISIEMS, PARĖMUSIEMS KNYGŲ SERIJOS APIE KUN. JUOZĄ ZDEBSKĮ IŠLEIDIMĄ.

Turinys

RITERIŲ LAIKAI NEPRAĖJO (Kun. R.Grigas) 5

Antroji knyga.
KUNIGAS TARP GĖLIŲ.
Iš dienoraščių 9

DVASINIO BRENDIMO METAI 11

KELIAS PRIE ALTORIAUS 11

Atsisveikinimas su tėviške 11

Seminarijoje 14
Sunkus krizės metas 18
Kunigystės šventimai 24

KUNIGYSTĖS PRADŽIA 30

Raseinių vikaras 32

Šiupylių klebonas 38
27-eri gyvenimo metai 50

Iš provincijos į miestą 54
Pasiaukojimas Marijai 58

„TOS NUOSTABIOS GĖLĖS..." 69

Miesto vidury 69
Į šeštuosius kunigystės metus 77

Širdžių psichologijos mokykla 83
Šakių vikaras 84
Kas gi toji meilė?.. 108
Aštuntieji kunigystės metai 124
Padėti Taniai! 128
1961-ieji 133

Studijos – pats gyvenimas ... 142
Gudelių klebonas ... 143
1962-ieji ... 146
Sukako 33-eji... ... 150
Naujas gyvenimo etapas ... 154
Į antrąjį kunigystės dešimtmetį žengiant ... 158
1963-ieji ... 170
Mirties dvelksmas ... 180
Jau 34-eri... ... 188
Aukoti nerimo skausmą... ... 191
Dvyliktieji kunigystės metai ... 195
Po metų – kalėjimas... ... 198
Susikaupimo karalystės dvasia ... 203
1964-ieji ... 205
„Tu mokai vaikus..." ... 215

„KĄ REIŠKIA ŽMOGUI LAISVĖ..." ... 221

Mirtininko išpažintis ... 246

KANČIOS IR AUKOS MOKYKLA ... 251

DIDYSIS SKAUSMAS ... 256
Tikėjimo išbandymas ... 266
meilė ir Meilė ... 280
Kančios malonė ... 288
1966-ieji ... 292
Greit 37-eri... ... 304

Kapčiamiesčio klebonas ... 313
1967-ieji ... 316
1968-ieji ... 321

Kelias link kalėjimo... ... 327
1969-ieji ... 329
Prienų vikaras ... 332

„... KANČIA – TAS BRANGUSIS TURTAS..." (A. Žilinskas) ... 337

KUNIGO MEILĖS EGZAMINAI (Kun. V. Aliulis MIC) ... 349

Knygos rėmėjai ... 362

5-ių knygų
APIE KUNIGĄ JUOZĄ ZDEBSKĮ
serija

Išleista:

Vidas Spengla
„AKIPLĖŠA"
KGB kova prieš Bažnyčią

* * *

KRYŽIAUS IR MEILĖS KELIAS
Prisiminimai apie kun. Juozą Zdebskį

* * *

Kun. Juozas Zdebskis
GYVENIMAS MĄSTYMUOSE
I knyga: KUNIGAS TARP VAGIŲ
Iš kalėjimo dienoraščių

* * *

Kun. Juozas Zdebskis
GYVENIMAS MĄSTYMUOSE
II knyga: KUNIGAS TARP GĖLIŲ
Iš dienoraščių

Parengta spaudai :

PAŽINSITE IŠ JŲ VAISIŲ
Kun. Juozo Zdebskio korespondencija,
adresatų atsiminimai

RENGIAMA SPAUDAI :

5-ių knygų serija

KUN. J. ZDEBSKIO DVASINIS PALIKIMAS

Pamokslai (2 knygos)

Rekolekcijos (3 knygos)

Informacija telefonu (8–22) 22 58 62, ses. Loreta Teresė

Zdebskis, Juozas
Zd–09 Gyvenimas mąstymuose. 2 knyga: Kunigas tarp gėlių. Iš dienoraščių /Įžang.str., p. 5–8, Riterių laikai nepraėjo, kun. Roberto Grigo; pabaig.str., p. 337–348, „...Kančia – tas brangusis turtas...", Algimanto Žilinsko, p. 349–361, Kunigo meilės egzaminai, kun. Vaclovo Aliulio MIC; Parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. – Vilnius: LUMEN l-kla, 1996. – 376 p.: iliustr.

ISBN 9986–410–28–2 (2 knyga)
ISBN 9986–410–25–8 (2 knygos)

Tai knyga iš kun. Juozo Zdebskio jaunystės – kunigų seminarijos ir 18-os kunigystės metų – dienoraščių. Čia aptariami psichologiniai stebėjimai, svarstomos meilės – taip pat kunigo meilės ir meilės kunigui – problemos.

UDK 23/28(474.5)

Juozas Zdebskis
Gyvenimas mąstymuose, kn.2
Kunigas tarp gėlių
Iš dienoraščių

Parengė LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ MICP
Redagavo kun. AUŠVYDAS BELICKAS MIC,
ses. LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ MICP
Viršelio dailininkė INGRIDA UMBRASAITĖ
Redaktorė stilistė LIUDA SIDARIENĖ
Maketavo GIEDRIUS KUBILIUS

SL 651. 1996 12 30
Tiražas 2500 egz.
Užsakymas 1

Išleido LUMEN leidykla
Laisvės pr. 60, 2056 Vilnius
Spaudė „Spindulio" spaustuvė
Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Kaina sutartinė

15,1

272-722.5 (474.5) (092)
Zd-09

„Juk kada nors apie visas paslaptis bus kalbama viešai. Apie Maironį, šv. Pranciškų Salezietį ir šv. Prancišką Šantalietę bei kitus. *„Nieko nėra paslėpta, kas nebus atskleista"*. Taigi, kai ateis tas laikas: kad viešai būtų garbė – garbė Dievui dėl Jo planų nuostabumo!"

Kun. J. Zdebskis

ISBN 9986-410-28-2 (2 knyga)
ISBN 9986-410-25-8 (2 knygos)